

Aan de slag met de
Omgevingswet

Aan de slag met de Omgevingswet Interviews

26 april 2024

Inhoudsopgave

Interviews.....	5
'Op een gestructureerde manier teamwork leveren' – een gesprek met programmasecretaris Ingeborg de Bruin.....	5
'Het is geen sprint, maar een marathon'.....	8
'Zoeken naar wegen om partijen te helpen in de praktijk' – Een terugblik met Business Liaison Manager Gijs van Duijn.....	10
'Houd het integrale plaatje voor ogen' – Tim Nelissen, consultant vergunningen voor rijkspartijen.....	12
'Vergunningverleners zijn allesbehalve stoffige mensen'.....	15
'Alles draait om veiligheid en stabiliteit op het spoor' – managers aan het woord: Adri Scharpach.....	16
'Als er een rijksmonument in het spel is, moet de RCE al vroeg in het proces betrokken zijn' – Managers aan het woord: Marjolein Bryant en Marjorie Verhoek.....	18
Regelanalisten zijn bruggenbouwers.....	20
'Samenwerken om de Omgevingswet tot een succes te maken'– Een gesprek met Marc Bezemer, Verandermanager implementatie Omgevingswet Rijk.....	22
'Publieke dienstverlening is niet voor bange mensen' – Managers aan het woord: René van der Burg.....	25
'Militair belang vraagt iets van omgeving' - Managers aan het woord: Ralph Smeets.....	28
'Focus op de uitvoering' – RIO's aan het woord: Klaas van Haaften.....	30
'Kijk verder dan je eigen organisatie' – Jos Dolstra, programmamanager bij Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).....	33
'Zie samenwerking als een kans, niet als een opgave' - RIO's aan het woord: Lex Stax.....	35
'Visualiseren vereist voorbereiding' - Een gesprek met Heidi Deijkers.....	37
'Schat de persoonlijke factor op waarde' - RIO's aan het woord: Vincent Aalbers.....	39
'Vind elkaar en ga samenwerken' – RIO's aan het woord: Marijke Besselink.....	42
'Massa maken door samenwerking' – Een gesprek met Gerrit Jan Hoogland, coördinator Omgevingswet bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.....	45
'Zet de landelijke opgaven op 1' – RIO's aan het woord: Vanessa Viva Koomen.....	49
'Constant schakelen tussen inhoud en proces' – Een gesprek met Ralph Schreinemachers, projectleider Toepasbare Regels.....	53
'Rijkspartijen, doe mee met oefenen' - RIO's aan het woord: Leana Vlok.....	55
'De burger steeds beter bedienen': Een terugblik met Joost van Halem, verandermanager implementatie Omgevingswet Rijk.....	57
'Ik maak me geen illusies, maar ik blijf optimist'.....	60
'Stel de gebruikersbehoefte scherp' – Een gesprek over software en het DSO met Alexander op de Weegh, projectleider bij KOOP en betrokken bij Serviceteam Rijk.....	64
'Laten we elkaar stimuleren en helpen'– RIO's aan het woord: Tom Veldhuis.....	66
'Burger staat centraal' - vergunningverleners aan het woord: Jos Stover.....	68

Marjolein Jansen: 'Voor je het weet, wordt de Omgevingswet een ICT-project. Maar dat is het natuurlijk helemaal niet'.....	69
'Zet de praktijk aan tafel' - Een driegesprek met Business Liaison Managers.....	70
'Maak het concreet' - RIO's aan het woord: Marije van der Galiën.....	73
'Werk samen zoals in een orkest – RIO's aan het woord: Léon Evers.....	76
'Altijd zoeken naar oplossingen' – In gesprek met Way Lin Lee.....	78
'Toewerken naar een gestroomlijnd proces' – In gesprek met Jasmijn van Tilburg.....	80
'Omgevingswet krijgt lokaal handen en voeten' - RIO's aan het woord : Frank van Nijkerken.....	82
'Niet alleen overdracht, ook begeleiding' – RIO's aan het woord: Henk Ferkranus.....	84
'Het gaat om het doen' – RIO's aan het woord: Saskia van Aggelen.....	86
Over leges en de Omgevingswet – Diepte-interview met Jan-Willem de Joode.....	88
'Mooi om een stap voorwaarts te zetten' - In gesprek met Freek Kuiperi.....	90
Me(e)r dan ooit: de doorontwikkeling van milieueffectrapportage.....	91
De Omgevingswet en de RES: 'Zoek elkaar op, want samen kom je verder'.....	95
Door te doen gaan we het meemaken!.....	99
Het Omgevingsloket en het DSO, waar staan we nu?.....	101
'De energietransitie realiseren we niet vanuit één sector'.....	104
'Ja, mits is niet voor iedereen vanzelfsprekend'.....	107
'Alleen ga je harder, samen kom je verder'.....	109
'Soms kan het sneller'.....	111
'Aan tafel'.....	113
'We hebben geen tijd om op onze lauweren te rusten'.....	115
'Dankzij die decentralisatie van toen zijn we nu al aardig op weg'.....	118
'Relatie met marktpartijen verdient meer aandacht'.....	120
'Wees positief-kritisch, geen zuurpruim'.....	123
Digitaal stelsel klaar om invoering Omgevingswet te ondersteunen.....	125
'Stug volhouden, daar komt het op neer'.....	128
'Veel praten en nog meer luisteren'.....	130
'Laten we die muur samen slopen'.....	132
'Verkokering? Die ontkennen wij!'.....	135
'Weg met die Haagse kaasstolp'.....	137
'Vorm teams van uitvoering, beleid én wetgevingsjuristen'.....	139
Van scepsis naar samenwerking.....	140
'Liever werkbaar dan perfect'.....	141
'Nu anticiperen is cruciaal'.....	143
'Juristen zijn geen neezeggers'.....	145
Nu de Omgevingswet waar maken.....	146
Maatschappelijke opgaven gebaat bij inspiratie samenleving.....	148
Sociale agenda als basis voor omgevingsvisie.....	152
Veiligheid en gezondheid in Gelderland.....	153
We zijn allemaal gelijk.....	155

Blog: Tussenruimtes.....	157
'We hebben elkaar straks harder nodig dan ooit'.....	158
'Door elkaars rollen aan te nemen, krijg je meer waardering voor elkaars werk'.....	161
'De Omgevingswet is als een groot bord spaghetti'.....	164
We doen het op z'n Flevolands.....	166
De Omgevingswet is revolutionair.....	168
Gebruikers aan het woord: 'We doen dit écht samen'.....	169
'Het is bijna risicomangement'.....	172
Omgevingswet geeft nieuwe waarde aan de Hoeksche Waard.....	174
Ongemerkt al jaren aan de slag.....	176
'Kom maar op met die jonge honden!'.....	178
Nu al werken in de geest van de Omgevingswet is nuttig en leerzaam.....	181
'Niet het instrument maar hoe je ermee omgaat, is het belangrijkste'.....	182
Blogs & praktijkverhalen.....	183
Colofon.....	185

Interviews

'Op een gestructureerde manier teamwork leveren' – een gesprek met programmasecretaris Ingeborg de Bruin

De 'spin in het web'. Die rol vervulde Ingeborg de Bruin binnen het Veranderteam implementatie Omgevingswet Rijk (VO Rijk). Met haar gaan we in gesprek over haar periode als programmasecretaris binnen dit team.

Je bent 5 jaar programmasecretaris van het team VO Rijk geweest. Hoe kwam je daar terecht?

'Ik ben via BZK Flex, een onderdeel van de directie P&O, bij het Veranderteam terechtgekomen. Toentertijd kreeg ik een aantal projecten voorgelegd en heb ik her en der mijn licht opgestoken. Uiteindelijk heb ik voor de functie van programmasecretaris bij het Veranderteam implementatie Omgevingswet Rijk gekozen. Dat kwam door een heel leuk gesprek met toenmalig verandermanager Joost van Halem. Maar ook de inhoud sprak me aan. Bij de projecten waaruit ik kon kiezen, is het ene project 'droger' dan de ander. De doelstelling van het Veranderteam leek mij dynamisch en sprak mij aan. Maar de klik met Joost gaf wel de doorslag.'

Er zijn enorm veel partijen actief binnen het Rijk en het programma Aan de Slag. Hoe houd je overzicht?

'Je kunt natuurlijk proberen om de hele wereld onder controle te hebben, maar dat is onmogelijk. Ik heb daarom geprobeerd om mijn aandachtsgebieden te beperken. Als Veranderteam zijn we natuurlijk onderdeel van het Programma. Maar tegelijkertijd doen en deden we ons 'eigen ding', namelijk het faciliteren van de rijkspartijen. Om het overzichtelijk te houden, deelde ik het eigenlijk in

in schillen: de schil van Veranderteam Rijk, die van de overleggen met de programmamanagers (PIOR) en de informatiemanagers (IMLO) en de schil van het programma Aan de Slag en de BZK-schil daaromheen. Op zo'n manier kun je via bepaalde netwerken een vraag beantwoord krijgen of worden doorverwezen. Dus het is slim omgaan met je netwerk. En dan hoef je niet eens het hele overzicht te hebben. En dat is, zoals gezegd, niet mogelijk want er speelt ontzettend veel.'

Hoe houd je het hoofd koel te midden van zoveel inhoudelijke dossiers?

'Tja, als je teveel omhanden hebt, ga je sturen op hoofdlijnen. Ik heb geprobeerd om heel gestructureerd te werk te gaan. Dat begint met het opbouwen van een goed archief. Daarmee leg je eigenlijk het fundament voor het invullen van je functie. Verder maak ik steevast notitielijstjes in Outlook. In de trant van: oké, wat valt me op, waar moet ik actie op ondernemen, bij welk overleg hoort dit knelpunt thuis, wat moet in welk overleg wanneer geagendeerd worden, et cetera. Mails zet ik in Outlook systematisch weg in themamapjes. Zo kan ik ze ook weer makkelijk terugvinden.

Het is natuurlijk belangrijk om grip op de zaak te houden. Daarvoor is het meer van belang dat je weet waar de klepel hangt dan dat je altijd van de hoed en de rand weet. Zorg dat je op hoofdlijnen goed op de hoogte bent. Dan kun je voor details altijd nog nader onderzoek doen door navraag te doen of zelf een stuk te lezen. Waak er wel voor dat je het aanknopingspunt in je eigen systeem kunt terugvinden. Dus je kunt het hoofd koel houden als je je basis op orde hebt. Dan is het een kwestie van even tijd ervoor uittrekken om iets op te zoeken en dan komt het vanzelf wel naar boven. Dat geeft een bepaalde rust.'

Hoeveel volg je wat er inhoudelijk allemaal gebeurt?

'Gezien de hectiek en de hoeveelheid werk was het af en toe wel een probleem om inhoudelijk helemaal op de hoogte te blijven. Maar via de overleggen die ik faciliteerde, zoals het PIOR, het IMLO, het teamoverleg en de heisessies, kon ik toch veel kennis vergaren. Verder was ik natuurlijk geabonneerd op diverse nieuwsbrieven.

Ik ben als programmasecretaris natuurlijk een soort spin in het web en dat is ook de rol die ik moet spelen en waarop ik moet focussen. Voor mijn werk is die kennis iets minder van belang, al heb ik er natuurlijk wel interesse voor. Maar de specifieke vakkennis over de Omgevingswet zit daar waar die hoort; bij mijn teamgenoten.'

Je was een soort duo met de verandermanager. Hoe liep dat, hoe werkten jullie samen?

'Ik heb 2 verandermanagers meegemaakt. Eerst Joost van Halem en sinds vorig jaar Marc Bezemer. Allebei zijn ze heel open en prettig in de omgang. Als programmasecretaris en verandermanager elkaars sparringpartner, zonder hiërarchie, op gelijkwaardig niveau.

Je zet samen de schouders eronder en je bevraagt elkaar over bepaalde onderwerpen, in de trant van: kun je daar eens over meedenken? Hoe gaan we bepaalde dingen aanpakken? Is dit wel wat we ermee beogen?

Je detecteert een probleem en je gaat daarover het gesprek aan. En dan blijkt dat hetzelfde probleem ook bij Joost of Marc op de radar staat. Daar zijn meerdere voorbeelden van. Dat je als het ware met synchroonzwemmen tot elkaar komt en op hetzelfde spoor blijkt te zitten. Zo versterk je elkaar en het stimuleert ook om de dingen die je doet, goed te doen. En zo blijft het werk ook leuk.

Je moet natuurlijk wel een beetje op elkaars golflengte zitten. Je moet elkaar begrijpen en een beetje dezelfde 'taal' spreken.

Zo wil ik graag werken, samen en volwaardig meedraaiend in het team, niet alleen in de rol van secretaris, maar ook als meedenkend lid van het team.

Hoe heeft het team VO Rijk zich ontwikkeld over de jaren heen?

'We zijn altijd een goed team geweest en ook een hechte club waarin samenwerking en vertrouwen centraal staan. Ook een begrip als veiligheid werd op waarde geschat. Je moet je namelijk veilig kunnen voelen in je werkomgeving. En weten dat dingen binnenskamers blijven. Ik herinner me dat Joost bijvoorbeeld dikwijls bij heisessies begon met aan iedereen de vraag te stellen hoe hij of zij in de wedstrijd zat. Er was dus ruimte voor een persoonlijke noot en dat is belangrijk. Vooral bij meermaals uitstel van de Omgevingswet; hoe houd je dan die energie vast? Joost had daarvoor oog en aandacht. Juist met die persoonlijke 'touch' bleef de 'drive' van het team groot.

Binnen het team is en wordt met enorme toewijding hard gewerkt en we zijn allemaal een beetje van dezelfde 'makelij', dat maakt het werken wel ontzettend makkelijk. Ik heb ook nooit het gevoel gehad, dat wij als team bijvoorbeeld door een moeilijkere fase zijn gegaan. We hebben wel eens een dipje gehad, bijvoorbeeld in de coronaperiode of als er weer uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet kwam. Dan ebt even de motivatie weg, maar dat was altijd van korte duur. Je hebt een klus te klaren en daar ga je vol voor.

Het is eigenlijk een continu goed proces geweest, waarbij het sociale aspect voor ons team wel kenmerkend is. Dat verklaart ook wel de kracht van ons team en dat werd ook bewezen in de periode dat we even zonder verandermanager moesten werken. Die periode van 5 maanden zijn we goed doorgekomen als zelfsturend team. Daarbij moet ook worden aangetekend, dat sinds de vorming van ons team ieder teamlid z'n eigen 'toko' heeft en daardoor behoorlijk autonoom kan opereren als dat nodig is. Maar we vormden wel een geoliede treintje als team, waardoor we in goede onderlinge afstemming met elkaar konden blijven doordraaien.

Die geoliede machine bewees zich ook bij de komst van Marc Bezemer. Hij was natuurlijk qua kennis van de Omgevingswet op vlieghoogte, maar ook hier heeft de waarde van het archief als fundament zich bewezen, hoe saai het ook mag klinken. Ik kon alle benodigde overdrachtsinformatie zo uit de kast trekken, waarmee Marc zich snel heeft kunnen inwerken.'

Wat is in jouw optiek de grootste uitdaging voor 2024 en daarna?

'Dit jaar moet echt worden begonnen met de verschuiving van het programma naar het lijnmanagement. Daar moet het programma uiteindelijk toch landen. De rijkspartijen moeten dit natuurlijk zelf organiseren, maar er ligt nog wel een taak voor ons team om dit proces te stimuleren en te begeleiden.

Het kan best zo zijn dat er toch een bepaalde vorm van overkoepelend overleg blijft bestaan, zodat de rijkspartijen elkaar kunnen blijven ontmoeten, dingen kunnen blijven bespreken en van elkaar kunnen blijven leren. Want dat doorontwikkelen van DSO gaat de komende jaren gewoon door.

Ik denk daarom dat het goed is, dat het integraal denken bij de rijkspartijen de aandacht krijgt, die het verdient. Daarvoor is nu een goede basis gelegd en dat moet de komende jaren worden geborgd, in de geest van de Omgevingswet. Een goede, nette overdracht van programma naar lijnmanagement is dan ook erg belangrijk. In dat proces zie ik ook een rol voor het Veranderteam, dat mee moet bewegen in de verschuiving naar de lijn. We gaan niet zomaar de stekker eruit trekken, we gaan voor een zachte landing.'

Wat ga je missen en wat neem je mee naar een nieuwe opdracht?

'Wat ik zeker heel erg ga missen, is het team. Dat is altijd wel het lastige van een nieuwe opdracht, waarbij je weer nieuwe mensen ontmoet en moet afwachten of je weer in zo'n warm bad terechtkomt.

De collegialiteit was in ons team zo enorm fijn en ik hoop dat in een nieuwe opdracht ook weer te aan te treffen. Als de sfeer in een team goed is, draait de rest ook goed.

Wat ik in een nieuwe opdracht ook weer in een team hoop te vinden, is een multidisciplinaire samenstelling. Dat vind ik ontzettend leuk, die diversiteit. Dat maakt het werken ook interessant en dynamisch. In het onderlinge gesprek vul je elkaar aan en kom je dikwijls tot nieuwe inzichten. Dat komt doordat veel verschillende disciplines in het team zijn vertegenwoordigd. Je wordt geconfronteerd met nieuwe invalshoeken en dat zet je dan weer aan het denken. Het opent nieuwe werelden en zo leer je telkens weer wat bij.'

'Het is geen sprint, maar een marathon'

Een vergunningaanvraag die gesmeerd verloopt? Als 'Haarlemmerolie' in het vergunningproces werkt Robert Grovenstein (46) dagelijks met de ingewikkeldheid van de Omgevingswet. Hij is namelijk procesregisseur team Vergunningen bij de grootste gemeente van Nederland, Súdwest-Fryslân. In zijn functie is er een wisselwerking tussen data, beleid en praktijk. Robert vertelt ons meer over zijn visie op de implementatie van de Omgevingswet en welke impact het heeft op het proces van vergunningverlening. Hij neemt ons mee in de uitdagingen en kansen die zich voordoen in deze tijd van nieuwe regelgeving.

'Hoe ik in deze klus verzeild ben geraakt? Zoals dat soms gaat. Via een vrijwilligersklusje bij de voetbalvereniging ontmoette ik iemand van een detacheringsbureau. Bakje koffie gedaan, en zo ben ik het gemeenteland ingerold. Ik werk nu als procesregisseur team Vergunningen bij de grootste gemeente van Nederland, gemeente Súdwest-Fryslân. Sinds de start ben ik meegegroeid met de Omgevingswet vanuit bouwvergunningen, sloopvergunningen en andere Wabo-gerelateerde activiteiten.'

Aan elkaar knopen

‘Binnen onze grote gemeente werken we sinds een aantal jaren op een AGILE-manier. Dit is een andere manier van werken, die ontstaan is uit de ICT-hoek. We werken in korte sprints om producten snel voor elkaar te krijgen: data-gedreven. We houden bij hoeveel aanvragen en vergunningen er binnenkomen. Maar bijvoorbeeld ook: zijn er bepaalde taken in de vergunningverlening die we altijd overslaan? We knopen de data als het ware aan elkaar. En dan krijg je inzichten als: oh, als ik dit doe, dan heeft die ander daar op deze manier baat bij. Of als ik deze extra handeling doe, maak ik het voor het andere team zoveel makkelijker. Zo ontstaat soms een nieuwe werkwijze of zelfs denkwijze.’

Vertaler naar de praktijk

‘Een procesregisseur moet binnen onze gemeente data kunnen vertalen naar de praktijk. Wat zien we, welke regels moeten we bijstellen en wat is er strategisch nodig? Ik voorzie mensen van die informatiebehoefte. Vaak is het een samenspel met het beleid. Zo kijken we bijvoorbeeld met de collega’s die het omgevingsplan maken: wat zien we nou eigenlijk en moeten we die regels bijstellen? Er zijn bijvoorbeeld vergunningen die we altijd verlenen. Dat kan een geluid zijn om de regels bij te stellen en het vergunningvrij te maken – zodat initiatiefnemers geen vergunning meer hoeven aan te vragen. Zo kunnen we burgers helpen. En dat maakt het proces efficiënter. Zeker in zo’n grote gemeente. Een procesregisseur is de Haarlemmerolie tussen verschillende collega’s, burgers en organisaties.’

Sommige dingen veranderen niet

‘We waren goed voorbereid op de inwerkingtreding van 1 januari 2024. En we hadden allemaal gehoopt dat het wat soepeler zou gaan. Maar je kunt je nog zoveel inlezen in de Omgevingswet, nog zoveel cursussen, oefenwebinars en klikdemo’s volgen, in de praktijk blijkt het soms toch net even anders. Eigenlijk is er niet eens zoveel veranderd – de inwoners zijn niet veranderd. En je moet nog steeds vergunningen aanvragen. Alleen het proces intern – de zwarte doos – is veranderd. En daar merken inwoners nu nog niet gek veel van. Behalve de initiatiefnemers, architectenbureaus en tekenbureaus die regelmatig aanvragen doen. We nemen iedereen mee in het proces van oefenen. Ook met de Omgevingswet doe je nog steeds aanvragen en je check. Op een vergunning krijg je nog steeds een ‘ja’ of een ‘nee’. Bij je aanvraag moet je nu wel met meer zaken rekening houden. De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen is gewoon een heel groot ding. Maar het proces is niet helemaal veranderd.’

Opmerkelijke vergunningen

‘Met de komst van de Omgevingswet zijn er ook informatieplichten bijgekomen. Als je de Vergunningcheck hebt gedaan, krijg je soms te horen dat je een melding moet doen of een informatieplicht hebt en informatie moet indienen. Maar die komen pas later in het proces. Soms dienen mensen die toch al gelijk in. En zo krijgen we soms een sloopmelding binnen voordat we de informatie over de nieuwe bouwplannen krijgen. Daar sta je soms wel even van te kijken.’

Check, check, dubbelcheck

‘De komende tijd zullen we nog veel tegen gaan komen op de Wet kwaliteitsborging. En dan vooral op het bouwkundig-technische vlak. Vragen van: hoe moet dit en waar vind ik een kwaliteitsborger? Die vragen komen nu mondjesmaat los. Dat zien we bijvoorbeeld op het gebied van milieu. Het was één richting met losse activiteiten, maar nu krijgen we alles in losse aanvragen. Waarbij soms de helft niet is ingevuld: bewust of onbewust. Dan zitten wij met halve informatie waar we toch weer even achteraan moeten. Zo is er toch nog wat handmatige bijsturing nodig. En we moeten zelf ook scherp blijven. Want die oude wet kon je

op een gegeven moment wel dromen. En nu moeten we zelf ook weer goed blijven kijken: check, check, dubbelcheck. Wat staat hier en wat moeten initiatiefnemers nou aanvragen en wat niet? Op de automatische piloot gaat niet. Het kost even tijd om het onder de knie te krijgen en advies te kunnen geven aan bedrijven. Het is een lange adem. Geen sprint, maar een marathon.'

De Friese Aanpak

'Een tip die we aan ander grote gemeenten – ook aan onszelf natuurlijk – willen meegeven: zorg voor iemand in je organisatie die weet hoe het moet. Iemand die zich verdiept in de mogelijkheden en aanpassingen binnen het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Ik merk dat daar nog wel wat winst te behalen valt. En werk samen met andere ketenpartners of overheden: waterschappen en provincies. Zodat je dubbele vragen eruit kunt halen, om de juiste informatie binnen te krijgen. Soms moet je formuleren aanzetten of uitzetten. En soms missen er vragen in de formulieren. In Friesland wisselen we kennis uit met de Friese Flexpool – De Friese Aanpak. Hierin zitten verschillende vakmensen van verschillende gemeenten en andere overheidsorganisaties, zoals het waterschap, in een samenwerkingsruimte om kennis uit te wisselen. Soms verschillen we van mening met de verschillende partijen. En soms zit er een verschil in de doorlooptijden. Een vergunningproces moet bijvoorbeeld in 8 weken kunnen. En bij andere overheden was de doorlooptijd van adviesverzoeken soms 14 weken. Dat kan niet en dat moet dan terug naar 2 weken. Dat zorgt dan wel even voor opschudding bij de provincie. Maar we doen het samen, dus het is vaak van korte duur. Wij weten elkaar wel te vinden, die Friezen.'

Wie? Robert Grovenstein (46)

Functie: Procesregisseur team Vergunningen bij gemeente Súdwest-Fryslân

Deed hiervoor: Vergunningverlener bouw- en woningtoezicht

Wil nog kwijt: Zorg dat iemand binnen je organisatie weet hoe het moet. Iemand die zich verdiept in de mogelijkheden en aanpassingen binnen het DSO. En werk samen met andere ketenpartners en overheden. Zodat je dubbele vragen eruit kunt halen, om de juiste informatie binnen te krijgen.

'Zoeken naar wegen om partijen te helpen in de praktijk' – Een terugblik met Business Liaison Manager Gijs van Duijn

Verbinding leggen. Dat was de opdracht voor Business Liaison Manager (BLM) Gijs van Duijn. Binnen het Veranderteam Omgevingswet Rijk is hij daarmee druk bezig geweest. Dat deed hij door het vertegenwoordigen van rijkspartijen bij het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), afstemming met relevante partijen én het organiseren van samenhang. Met hem blikken we terug op zijn rol binnen het Veranderteam Rijk.

Je bent, na je periode als Regionaal Implementatiecoach Omgevingswet (RIO), iets meer dan 2 jaar werkzaam geweest als BLM'er. Kun je nog eens je rol

toelichten en aangeven welke aspecten van die rol het uitdagendst waren (voor jou)?

'In de aanloop naar de inwerkingtreding stond voor mij als BLM'er het belang van de rijkspartijen voorop en dan met name het identificeren van de risico's. Hoofd- en bijzaken onderscheiden is hierbij essentieel.

Goede informatieverstrekking helpt ook. Zo nodigde ik stakeholders uit bij de rijkspartijen zoals de Tactisch Beheer Organisatie (TBO) om goede toelichting te geven op het beheerproces. Het is belangrijk voor het comfort van rijkspartijen dat ze zien dat er wordt gewerkt aan het waarborgen van stabiliteit.

Daarnaast moet je in deze rol dealen met het feit dat de BLM de rijkspartijen vertegenwoordigt, maar dit is niet altijd één geheel met departementoverstijgende belangen. Immers, de afzonderlijke departementen bekijken wat er allemaal speelt natuurlijk ook met hun eigen bril.

Het is ook belangrijk om dit te scheiden van andere rollen die het Rijk heeft, denk bijvoorbeeld aan de rol van stelselverantwoordelijke.

Verder viel mij het verschil in de manier van werken op: het proces en het tempo van de 'agile' ontwikkelcyclus bij DSO-LV loopt niet synchroon met de vaak hiërarchische besluitvormingslijnen binnen het Rijk. Het zou goed zijn als het Rijk wat dit betreft ook wat meer 'agile' gaat werken.

Ik zag het ook als een belangrijke taak als BLM'er om de kloof tussen de werking van het DSO en de gebruikers te overbruggen. Daarin ben je als het ware bijna tweetalig je functie aan het uitoefenen, omdat bepaalde begrippen niet voor iedereen vanzelfsprekend zijn, terwijl je jezelf wel in DSO-lingoland begeeft.'

Welke 'lessons learned' zijn voor het proces naar inwerkingtreding het waardevolst geweest?

'Ik kan hierbij een aantal punten noemen. In de eerste plaats ging het erom overtuigd te blijven van de meerwaarde van de Omgevingswet en het DSO. Waarom doen we de dingen zoals we die doen en daar dan steeds naar terugrijpen. Ten tweede vormde het oefenen en ketentesten een belangrijk leerpunt. Het was (en is) enorm waardevol om de puntjes op de 'i' te zetten. Zo bezien was het meermaals uitstellen van inwerkingtreding wel een voordeel. Hierdoor kon wat langer de tijd worden genomen voor het oefenen en testen.

In algemene zin kunnen we ook vaststellen dat 'we' het veel te complex maken. Dan gaat het bijvoorbeeld om de planketen of het redeneren vanuit een bepaald ideaalmodel. Daarnaast wordt dikwijls bij ieder willekeurig ICT-project overschat wat de uitvoeringspraktijk kan absorberen. Overigens, een sterk punt bij de ontwikkeling van het DSO was de link met de praktijk en de agile ontwikkelcyclus bij het Integraal Ketentesten (IKT). Dan zie je dus in de praktijk of het echt werkt.'

Wat neem je zelf mee uit deze periode? Wat zijn persoonlijke tips en tops?

'Wat ik graag doe is het zoeken naar wegen om partijen te helpen in de praktijk. Ik moet daarbij denken aan de TAM-gerelateerde verzoeken. Tevens is het goed om buiten de bestaande structuren te denken. Verder is het belangrijk om ruis en onrust te beperken en te focussen op zaken die echt van belang zijn. En het is ook gewoon doordieselen: de aanhouder wint!'

In het driegesprek met Bob Felix en Marion Kurstengaf je aan dat partijen te veel vanuit hun eigen koker redeneren en meer boven de materie zouden moeten gaan zweven. Zie je inmiddels een brede(re) blik ontstaan bij relevante organisaties?

'Jazeker, ik ben daar positief over maar het is een langzaam proces. De BLM'ers werken in ieder geval interbestuurlijk goed samen. Zo presenteren we onze wensen voor het DSO-LV in één lijst aan de Tactisch Beheer Organisatie (TBO).

Het proces van het verbeteren van de samenwerking tussen ambtelijke organisaties is een continu proces. Maar de noodzaak tot interbestuurlijke samenwerking bij plannen en vergunningverlening wordt wel steeds duidelijker. De integrale benadering die de Omgevingswet karakteriseert, heeft hierin een belangrijke rol gespeeld.'

De Omgevingswet is in werking getreden. In hoeverre vraagt de nieuwe situatie om een andere rol/mindset van een Business Liaison Manager?

'Het gaat erom meer focus te hebben op de mogelijkheden van het stelsel. Dus het beter benutten van mogelijkheden zoals het open stelsel. Daarnaast is het verstandig om de aandacht vast te houden. Het is allemaal nog niet af. Ook is creativiteit geboden nu de Omgevingswet minder in de schijnwerpers staat. Dat is op zichzelf fijn, maar het nadeel is wel dat afbouw van budgetten op de loer ligt.'

Wat is nu de belangrijkste uitdaging voor jouw opvolger? En wat is essentieel voor samenwerking (voor jouw rol) als het programma steeds verder in het lijnmanagement wordt ingebed?

'Naast het antwoord op de vorige vraag is de toekomstige positie van de BLM'er van belang. Waar precies 'landt' de rol van de Business Liaison Manager binnen het Rijk? Het moet natuurlijk geen eenling worden. Dus borging van verbinding en belangenvertegenwoordiging is belangrijk. Het zou goed zijn om een netwerkorganisatie op te zetten die de rijksbelangen vertegenwoordigt. Hierin kunnen meerdere ministeries in verschillende rollen en overleggen betrokken blijven.'

Hoe heb je de samenwerking met de BLM'ers ervaren en wat neem je mee naar je nieuwe functie?

'Ik heb de samenwerking als erg positief ervaren. De BLM'ers zijn echt één club en we staan iets meer bij de inhoud en iets minder bij de bestuurlijke issues. Dat helpt wel. Verder kunnen we ons goed inleven in elkaars belangen. Het is soms geven en nemen. Als voorbeeld noem ik de realisatie van het doorsturen van bodemmeldingen naar de ILT. Dat is echt een rijksbelang maar dit wordt dan goed ondersteund door collega-BLM'ers.

In mijn nieuwe functie bij de Strategische Beheerorganisatie (SBO) blijft die interbestuurlijke samenwerking enorm belangrijk. Dan is het fijn dat ik dit netwerk mee kan nemen.'

'Houd het integrale plaatje voor ogen' – Tim Nelissen, consultant vergunningen voor rijkspartijen

Technische begeleiding van bevoegde gezagen. Dat is het werk van Tim Nelissen. Hij is werkzaam als principal consultant bij Semaku. Ook is hij lid van het Veranderteam implementatie Omgevingswet Rijk. Met hem spreken we over zijn werkveld en rol.

De Omgevingswet is ingevoerd en de eerste weken liggen alweer achter ons. Wat is je indruk tot nu toe als het gaat om de techniek en wat is je verwachting voor de komende periode?

'Het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) blijkt stabiel te zijn. Ik verwacht de komende periode veel van de doorontwikkeling van het DSO maar ook van de plan-, regelbeheer en VTH-software. De komende periode wordt ingezet op het verbeteren van al deze processen, waarbij je aan de VTH-kant bijvoorbeeld kunt denken aan een beter gefaciliteerde samenwerking tussen een bevoegd gezag en zijn behandeldienst (omgevingsdienst). Op dit moment verlies je als bevoegd gezag nog enigszins het zicht op het moment dat een aanvraag vanuit het DSO rechtstreeks gerouteerd wordt naar een behandeldienst. Dit kan en zal beter worden in de toekomst.'

Wat merk je dat het lastigste is geweest voor rijkspartijen bij het oefenen? Kun je wat voorbeelden geven?

'Het lastigste bij het oefenen was het tot in detail compleet uitvoeren van elke processtap in het vergunningenproces, van begin tot eind. Dat was wel echt de grootste uitdaging. Dus vanaf het sturen van een ontvangstbevestiging tot het verlenen van een beschikking. Het was echt droog oefenen en dat was soms lastig. Als bepaalde dingen nog niet werken, zoals het versturen van een mail vanuit de VTH-software of het toevoegen van leges (betalingen aan de overheid) in een beschikking, dan wordt zo'n oefensessie iets te fictief. Maar de laatste paar Try-Outs hebben meerdere partijen een proces van voor tot achter kunnen doorlopen en was de oefenstof werkbaar.'

Wat zijn tijdens het oefenen afgelopen jaar stappen geweest waar je tevreden over bent?'

'Dan noem ik de verschillende Try-Outs die we met verschillende rijkspartijen hebben uitgevoerd. Die sessies werden in samenspraak met het Integraal Ketentesten (IKT) uitgevoerd. Het was goed om te zien dat de issues die we daar tegenkwamen, een follow-up kregen. Even voor het beeld: zo'n Try-Out duurde gemiddeld 2 weken en vond plaats bij de deelnemers in hun eigen werkomgeving. Wij schoten dan een aantal cases in waarmee de

deelnemers aan de slag gingen. Tijdens een aantal terugkoppelmomenten werd dan gecheckt of de casus goed werd doorlopen. Bijvoorbeeld of een ontvangstbevestiging was verzonden, om een aanvulling was gevraagd, de berekening van leges beschikbaar zijn of de beschikking is opgesteld.'

Je kent de vergunningen-kant van het DSO en ook al de plankant vanwege je inzet bij provincies en vooral gemeenten. Wat is het verschil in dynamiek tussen beide werelden? Kun je voorbeelden geven van wat lastig is bij het VTH-proces in het DSO en de plankant?

'Het verschil in dynamiek is wat mij betreft dat het VTH proces – op hoofdlijnen – werkt op de manier zoals het binnen het DSO is voorzien. Natuurlijk moet dit nog verder worden doorontwikkeld. Zowel aan de DSO-kant als in het optimaliseren van zaaktypen bij bevoegd gezagen en de samenwerkingsfunctionaliteit.

De uitdaging in het VTH-proces zit vooral aan de voorkant met een tijdelijke teruggang in de dienstverlening. Dus dan gaat het om het selecteren en vinden van de juiste activiteiten die bij een aanvraag horen in het Omgevingsloket. Dit is echt nog wel onoverzichtelijk qua werkzaamheden en activiteiten die in samenhang voor een bepaald initiatief geselecteerd moeten worden. Een goede begeleiding in het voortraject komt dan goed van pas. Verder zullen de vragenbomen ook verbeterd moeten worden en ook beter op elkaar moeten worden afgestemd.

Voor wat betreft de plankant ligt dat iets anders. Veel bevoegd gezagen zijn nog niet klaar om te kunnen publiceren in STOP-TPOD. De meesten maken de komende periode nog gebruik van alternatieve manieren om plannen te kunnen aanpassen. Dat gebeurt door middel van de buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) en via TAM-IMRO.

Daarnaast merk ik dat gemeenten vaak vanuit een soort van eerste bestemmingsplan starten om vervolgens daarop voort te bouwen. Hier schuilt het gevaar dat het casco startpunt – een aanpak voor de migratie van de regels vanuit de bruidsschat en de overkoepeling (consolidatie) van bestemmingsplannen – nog niet goed is doordacht. Ook vraagt het vullen van de bibliotheken de nodige aandacht en planning. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de vele kaartlagen. Door dit direct goed op te pakken en gebruik te maken van de annotatiemogelijkheden (het gericht doorzoeken van bijvoorbeeld een omgevingsplan) wordt de dienstverlening naar een initiatiefnemer alleen maar verbeterd.

Capaciteitsplanning wordt ook een uitdaging, omdat nog niet ieder bevoegd gezag weet hoe de kaartbibliotheek moet worden gevuld, hoeveel werk dat kost, hoe moet worden samengewerkt met planbureaus, et cetera. De komende jaren vergen een steile leercurve.'

Hoe kijk je aan tegen 2024?

'Ik verwacht geen heel grote issues. Als het gaat om de plankant, verwacht ik dat het voor kleinere gemeenten een uitdaging wordt om het werkproces goed te organiseren bij planwijzigingen en de daarbij behorende toepasbare regels.

De druk op de ambtelijke organisatie zal zeker halverwege 2024 toenemen. Immers, bevoegde gezagen zullen dan steeds meer gedwongen worden om met het omgevingsplan te werken. Daarnaast denk ik dat bepaalde punten in relatie tot het omgevingsplan, planuitwisseling (samenwerking met planbureaus), het uitvoeren van parallelle wijzigingen (in hetzelfde omgevingsplan) voor knelpunten gaan zorgen. Dit werkt in alle bestaande softwarepakketten nog niet naar behoren. En dat betekent dat dit extra organisatiedruk en een hoeveelheid werk oplevert, dat vaak niet is voorzien.

Zoals al aangegeven, verwacht ik een tijdelijke teruggang in de dienstverlening voor het indienen van aanvragen en het doorlopen van wat wel en niet mag.'

Heb je adviezen voor nieuwe' mensen die in 2024 gaan leren werken met het DSO en de Omgevingswet?

'Wat ik nog weleens tegenkom, is dat mensen heel erg onafhankelijk van elkaar werken. Denk daarbij aan techniek versus juridische rollen. Het is noodzakelijk dat, wanneer je in dit proces werkt op hoofdlijnen, begrijpt hoe de techniek werkt en welke gevolgen je eigen handelen heeft voor processen en rollen verder in de keten. Dus neem bijvoorbeeld een regelanalist mee bij het opstellen van het omgevingsplan. Denk aan dienstverlening, vergunningverlening, toezicht en handhaving bij het annoteren van het omgevingsplan.'

'Vergunningverleners zijn allesbehalve stoffige mensen'

Wat doet een vergunningverlener eigenlijk precies? En verandert die rol met de Omgevingswet? Welke karaktertrekken heb je nodig als vergunningverlener? Sven Knijf (27) werkt als vergunningverlener bij de gemeente Bunschoten. Zij hadden de primeur van de eerste landelijke vergunningverlening onder de Omgevingswet.

Sven geeft een kijkje achter de schermen in zijn functie als vergunningverlener. Hij neemt ons mee in het levendige en tastbare aspect van zijn werk in een kleinere gemeente – waar vergunningverlening meer is dan bureaucratisch papierwerk. 'Technische kennis en sociale vaardigheden zijn onmisbaar. Zo begeleid ik aanvragers in het ingewikkelde landschap van regelgeving.'

De brug tussen aanvrager en betrokken partijen

'Vergunningverleners ontvangen alle aanvragen van klein tot groot en die toetsen wij aan het Omgevingsplan. Op basis daarvan zetten wij het ook uit bij anderen – zowel binnen als buiten. Wij coördineren de aanvraag als schakel tussen de aanvrager en betrokken partijen. Is iedereen akkoord en staat alles op groen? Dan verlenen we de vergunning. Signaal op rood? Dan gaan we als vergunningverlener het gesprek aan met de aanvrager.'

'Wij kijken op een bouwtechnische manier naar de aanvraag – bijvoorbeeld of goede ventilatie mogelijk is. Is de conceptaanvraag of het idee nog in het vroege stadium van: mag ik hier een huis bouwen? Dan kijken onze collega's van ruimtelijke ordening ernaar. Met de nieuwe Omgevingswet wordt dat steeds meer losgelaten. Dat heeft te maken met de Wet kwaliteitsborging (Wkb). De kwaliteitsborger gaat langs op de bouwlocatie om te controleren of het volgens de regels gebeurt. Dit is voordelig voor de positie van de aanvrager.'

Tastbaar werk

'Als vergunningverlener in een kleinere gemeente zie je echt wat er met je werk gebeurt. In onze gemeente wordt bijvoorbeeld een woonwijk gebouwd. Daar is nu nog niks van te zien, maar over twee jaar staat er dus een hele woonwijk. Het werk van een vergunningverlener wordt dan echt tastbaar. Je ziet wat er in de omgeving gebeurt en waar je aan hebt kunnen bijdragen. Dat maakt het ontzettend leuk.'

De brug tussen droom en realiteit

'Vergunningverleners zijn geen stoffige mensen. Je moet sociaal zijn, omdat je het doet voor de inwoners van de gemeente waar je voor werkt. Aanvragers willen iets realiseren. Ook als het antwoord is dat de aanvraag niet kan, wil je dat wel helder met mensen kunnen

afstemmen. Op onze afdeling Bouwen moet je natuurlijk ook bouwkundige kennis hebben - dat is ook mijn vakgebied. Verder is het sociale stuk belangrijk. Je bent de brug tussen de dromen van aanvragers en realiteit van andere ketenpartners zoals de brandweer, regionale uitvoeringsdienst, waterschap Vallei en Veluwe en adviseurs ruimtelijke kwaliteit van MooiSticht. Als vergunningverlener werk je aan de menselijke kant van de regelgeving.'

Wie: Sven Knijf (27)

Functie: vergunningverlener bij de gemeente Bunschoten

Deed hiervoor: ik studeerde hbo Bouwkunde aan het Windesheim in Zwolle. Daarna ben ik aan de slag gegaan op de afdeling Bouw en Toezicht van de gemeente Bunschoten en als vergunningverlener bij de gemeente Utrecht. Nu ben ik in dienst bij de gemeente Bunschoten als vergunningverlener.

Wil nog kwijt: voor iedereen die werkt met de Omgevingswet: 'Blijf met elkaar in gesprek. Het is voor iedereen nieuw. Voor alles is een eerste keer. En blijf daar dan ook de lol van inzien.'

'Alles draait om veiligheid en stabiliteit op het spoor' – managers aan het woord: Adri Scharpach

Lijnmanagers van verschillende rijkspartijen spelen een cruciale rol in de praktijk van vergunningverlening. Wie zijn die managers, wat doen ze en wat betekent de Omgevingswet voor hun dagelijkse praktijk? In deze serie interviews maken we kennis met lijnmanagers van verschillende rijkspartijen. Deze keer spreken we met Adri Scharpach, manager Veiligheid, Milieu en Juridisch Beheer bij ProRail.

Wat is uw rol en verantwoordelijkheid binnen vergunningverlening met betrekking tot de Omgevingswet?

'In mijn functie bij ProRail ben ik verantwoordelijk voor het beoordelen en verlenen van vergunningen aan initiatiefnemers die bouwactiviteiten in de nabijheid van het spoor willen ondernemen.'

'ProRail heeft mandaat van de minister om zo'n vergunning te verlenen. Dat gebeurde tot nu toe op basis van artikel 19 van de Spoorwegwet. Met de invoering van de Omgevingswet verschuift deze verantwoordelijkheid naar de omgevingsvergunning voor activiteiten in een beperkingengebied. Dit betekent dat wij nu toezicht houden op activiteiten die directe invloed kunnen hebben op de hoofdspoorwegen en de aangrenzende gronden.'

Welke soorten vergunningen vallen onder de verantwoordelijkheid van ProRail? Hoe verschillen ze van vergunningen die onder ZBO's vallen?

ProRail heeft de verantwoordelijkheid voor een specifiek type vergunning, namelijk de artikel 19-vergunning van de Spoorwegwet. Dat artikel zich richt op bouwactiviteiten in de nabijheid van het spoor. Deze vergunningen zijn uniek omdat ze zich specifiek richten op de veiligheid van het spoorwegnetwerk. Daarbij geldt: artikel 22 (onthefing) blijft onderdeel uitmaken van de Spoorwegwet.

ProRail is geen zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). Er waren ooit plannen om de spoorwegbeheerder deze status te geven. De vergunningen die door ProRail worden beoordeeld, betreffen uitsluitend het spoornet en dat doen we namens de minister. Daarin zit dus een verschil met vergunningen die door ZBO's worden uitgegeven, ZBO's doen dat op basis van een wettelijke taak aan hen toegekend. Dikwijls is ook sprake van een bredere reikwijdte en heeft de vergunning betrekking op diverse aspecten van openbare diensten en infrastructuur.

Daarnaast beschikken we over het mandaat om tracébesluiten te nemen, maar dat betreft geen vergunningen.

Wat kunt u vertellen over de relatie met andere overheden zoals gemeenten en provincies in het kader van vergunningverlening?

'In de context van vergunningverlening en in voorbereiding op de Omgevingswet werken we samen met andere overheden, zoals gemeenten. Bijvoorbeeld door middel van ketentesten. Wanneer een partij het spoor wil kruisen, zijn wij zelf de vergunningverleners. In gevallen waarbij een bouwproject zowel een bouwvergunning als een spoorvergunning vereist, hebben wij een adviserende rol met instemmingsbevoegdheid.'

'Een ander belangrijk aspect van onze relatie met andere overheden is de coördinatie met de handhavingsinstantie: de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), die toezicht houdt op de naleving van de spoorwegwetgeving.'

Hoe kijkt u aan tegen de praktijk van vergunningverlening; wat vraagt dit van vergunningverleners? Kunt u iets vertellen over de positionering van vergunningverleners binnen de beleidscyclus?

'De mate van participatie binnen de Omgevingswet wordt groter. Dus je moet een wat meer open mind aannemen als vergunningverlener. En ook de manier hoe je met een vergunningtraject omgaat, vraagt meer bestuurlijke sensitiviteit.'

'Tegelijkertijd: de kaders voor vergunningverlening in de onmiddellijke nabijheid van het spoor zijn stringent en met reden. Je kunt natuurlijk altijd een vergunning verlenen. Maar de voorzorgsmaatregelen maken dat het een duur project kan worden. Je probeert er dan samen met de initiatiefnemer uit te komen, met inachtneming van de veiligheidseisen. Met als insteek: wat is voor jullie het beste en wat is voor ons het beste? In ons geval heeft het adagium 'ja, tenzij' iets meer beperkingen voor ons dan andere organisaties. Als tijdelijk een weg wordt versperd, is er niet zoveel aan de hand, want je kunt er omheen. Maar bij het spoor is dat ongebruikelijk omdat het, zonder inhaalsporen, onmogelijk is.'

Hoe gaat u daar intern mee om? Hoe ziet dat proces eruit?

'De vergunningaanvragen komen binnen bij onze juridische afdeling. Vervolgens zetten we ze uit binnen onze organisatie. Dat gebeurt afhankelijk van wat de plannen zijn en welke

disciplines daarbij betrokken moeten zijn.'

'Dan kan het bijvoorbeeld gaan om een vergunningaanvraag waarbij het spoor wordt gekruist met nieuwe leidingen, of bijvoorbeeld bij de bouw van een nieuwe brug en het plaatsen van pilaren of waterbemaling. In deze en andere gevallen wordt getoetst wat de gevolgen zijn voor de veilige berijdbaarheid en beschikbaarheid van het spoor. En soms zetten we de vraag uit bij een andere partij omdat we weliswaar wel de kennis in huis hebben, maar niet de capaciteit. Dan gaat het bijvoorbeeld om elektromagnetische compatibiliteit (EMC). Dat is het voorkómen van elektromagnetische beïnvloeding in en tussen elektrische en elektronische componenten en systemen. Dat is echt een vak apart.'

Zijn er specifieke uitdagingen of problemen die u bent tegengekomen bij het implementeren van de Omgevingswet met betrekking tot vergunningverlening rondom het spoor?

'Bij het behandelen van een meervoudige vergunning doen zich nog wel wat uitdagingen voor. Bijvoorbeeld op het gebied van toezicht en handhaving. Niet iedereen is even vertrouwd met het werken in de spooromgeving. Je moet gepokt en gemazeld zijn om dat toezicht goed te kunnen uitoefenen. De spooromgeving kent ook specifieke gevaren en dan wil je geen mensen op het terrein hebben die niet gewend zijn daarmee om te gaan.'

'Als een gemeentelijk toezicht- en handavingsambtenaar zich op een spoorterrein begeeft, moet er wel het besef zijn dat daar andere regels gelden. Als bij een meervoudige aanvraag een deel van een spoorterrein is betrokken, is het wel zaak dat degene die daar zijn/haar deel van de toezicht- en handhavingstaak uitvoert, weet wat daar gebeurt. Je ziet met het blote oog niet dat het spoor een paar millimeter is verzakt, maar dat kan wel een wereld van verschil uitmaken.'

Welke ontwikkelingen verwacht u in de toekomst met betrekking tot de vergunningverlening onder de Omgevingswet?

'Ons mandaat is er louter op gericht dat de veiligheid en stabiliteit van het spoor niet negatief wordt beïnvloed. De energietransitie vormt wel een uitdaging en dan vooral de vraag hoe toekomstige ontwikkelingen op dat vlak niet ten koste gaan van die veiligheid en stabiliteit. Bijvoorbeeld als het gaat om elektromagnetische compatibiliteit en de waterhuishouding.'

Wat is in uw ogen van wezenlijk belang voor vergunningverlening in relatie tot de Omgevingswet?

'Bij een vergunningaanvraag helpt het als je tijdig met elkaar in overleg treedt. Dat je tijdig weet wat nu precies de bedoeling is en waar je tegenaan loopt. Straks krijgen wij van de gemeente een vergunningaanvraag voorgelegd, waarop wij binnen een bepaalde termijn moeten reageren. Dat is wel spannend. Het komt aan op het zoeken van het goede evenwicht tussen overleg en een vlot vergunningaanvraagproces.'

'Als er een rijksmonument in het spel is, moet de RCE al vroeg in het proces betrokken zijn' – Managers aan het woord: Marjolein Bryant en Marjorie Verhoek

Lijnmanagers spelen een cruciale rol in de weerbarstige praktijk van vergunningverlening. Wie zijn het, wat doen ze en wat betekent de Omgevingswet voor hun dagelijkse praktijk? In deze serie interviews maken we kennis met lijnmanagers van verschillende rijkspartijen. Deze keer spreken we met Marjolein Bryant, projectleider implementatie Omgevingswet (links) en Marjorie Verhoek, Regiohoofd Noord West (rechts), beiden werkzaam bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE).

Wat is jullie rol en verantwoordelijkheid binnen het vergunningverleningsproces onder de Omgevingswet?

Marjolein: 'De RCE adviseert gemeenten over vergunningaanvragen waarin ingrijpende aanpassingen aan gebouwde of aangelegde rijksmonumenten voorzien zijn. Daarnaast zijn we vanaf 1 januari zelf bevoegd gezag en dus vergunningverlener in een beperkt aantal gevallen, specifiek voor enkelvoudige activiteiten die archeologische rijksmonumenten kunnen verstoren.'

'Onze advisering vindt nu ook al vaak plaats vóórdat het vergunningsproces wordt ingezet', vult Marjorie aan. 'Zo'n preadvies kan schriftelijk zijn, maar ook in de vorm van soms jarenlang vooroverleg zoals bij de verbouwing van het Binnenhof. Dat lijkt dus erg op de eerste fase van het traject dat de Omgevingswet voorziet, waarin participatie en overleg plaatsvinden.'

Welke soorten vergunning vallen onder de verantwoordelijkheid van de RCE?

Marjorie: 'Wij beoordelen een vergunning vanuit het specifieke belang voor het behoud van cultureel erfgoed. Het gaat daarbij vooral om de gebouwen, terreinen en onroerende zaken die zijn aangewezen op basis van de Erfgoedwet. Afhankelijk van het concrete geval, kunnen wij experts mobiliseren op het gebied van bouwmaterialen, interieurs, isolatie, enzovoort.'

Kun je iets vertellen over de relatie met gemeenten en provincies in het kader van vergunningverlening?

Marjolein: 'Bijna altijd is de gemeente het bevoegd gezag. We werken daarom intensief samen met gemeenten. Zoals gezegd, bij voorkeur al in de aanloop naar een vergunningaanvraag. In een concreet geval doen we dat samen met hun erfgoedfunctionaris, die zijn collega de zaakhouder adviseert. Daarnaast maken we onze adviezen openbaar, formuleren we advieslijnen voor veelvoorkomende gevallen en is er de wegwijzer advies omgevingsvergunning.'

Bij welke vormen van samenwerking is jullie organisatie betrokken? Wat halen jullie uit die samenwerking?

'Wat enorm helpt, is dat onze adviseurs in de regio's elke gemeentelijke erfgoedfunctionaris wel kennen', aldus Marjorie. 'Er is op dat niveau dus al veel contact. Bij kleinere gemeenten is het soms wel lastiger om aan de voorkant van het proces te komen, omdat die vaak geen erfgoedfunctionaris hebben. En dan wordt een sloopaanvraag bij ons getoetst, terwijl de gemeente moet weten dat je een rijksmonument niet mag slopen. Groot of klein, vanwege de kortere termijnen zullen wij als RCE sowieso eerder in het proces moeten zijn betrokken. En gemeenten moeten blijven opletten. Want een aanvrager kan zomaar niet aanvinken dat het een rijksmonument betreft waarover wij moeten adviseren.'

Marjolein: 'De periode tot inwerkingtreding hebben we benut om te oefenen met gemeenten, zowel voor de samenwerking via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) als met procesafspraken. Tot nog toe kwamen adviesaanvragen op heel verschillende manieren bij ons binnen. Vanaf 1 januari willen we alle aanvragen via de samenwerkingsfunctionaliteit van het DSO laten verlopen.'

Zijn jullie specifieke uitdagingen tegengekomen bij het implementeren van de Omgevingswet?

Marjorie: 'Net als alle andere partijen hebben we uiteraard onze systemen moeten aansluiten en moeten aanpassen op het DSO. De collega's moeten daarmee leren werken. Wat voor ons daarnaast nog verandert, is dat wij voor vergunningverlening bij archeologie in veel gevallen geen bevoegd gezag meer zijn, maar advies en instemming verlenen aan gemeenten. Dit betekent een nieuw werkproces voor ons, maar ook voor gemeenten.'

Tot slot, welke ontwikkelingen verwachten jullie verder met betrekking tot de vergunningverlening onder de Omgevingswet?

'We verwachten niet dat de Omgevingswet de essentie van ons werk zal veranderen. Wellicht dat gemeenten initiatiefnemers vaker aanmoedigen tot vooroverleg, bijvoorbeeld met de Omgevingstafel. Dit is een vrijwillige stap in het proces. Wij juichen vroegtijdig overleg van harte toe, zodat er voldoende ruimte is om met een initiatiefnemer mee kunnen denken in mogelijkheden, in plaats van beperkingen. Als dit inderdaad belangrijker wordt, zal de RCE daarin ook tijd en capaciteit moeten investeren', besluit Marjolein.

Regelanalisten zijn bruggenbouwers

Wat doet een regelanalist eigenlijk? Waarom is het zo'n leuke en onmisbare functie? Welke karaktertrekken en kwaliteiten moet u hebben als regelanalist? En hoe zorgt u voor betrokkenheid bij de functie binnen uw organisatie? Rob Verbaan werkt sinds 3 maanden als regelanalist van de gemeente Den Haag en geeft ons een kijkje in deze nieuwe functie bij de gemeente.

Switch naar de inhoud

'Ik heb een achtergrond in de online communicatie en heb mij sinds 2013 verbreed naar een meer allround communicatieadviseur bij de gemeente Den Haag. Met allerlei projecten in het sociaal domein: van sport tot aan integratie, van cultuurbeleid tot aan sociale zaken. De laatste jaren werkte ik aan de leefbaarheid, veiligheid en participatie in de Haagse stadsdelen en wijken. Sinds oktober 2023 ben ik voor de afdeling Juridische Planvorming en Omgevingsrecht (JPO) van de dienst Stedelijke Ontwikkeling aan de slag gegaan. Want ik

wilde graag de switch maken naar de inhoud.'

Bruggenbouwer tussen gebruiker en systeem

'Als regelanalist ben ik verantwoordelijk voor de toepasbare regels binnen het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Juridische regels 'vertaal' ik naar meer begrijpelijke taal door het maken van duidelijke beslisbomen en aanvraagformulieren voor een omgevingsvergunning. Met de beslisbomen krijgt de bewoner antwoord op de vraag of u wel of niet een vergunning moet aanvragen voor een activiteit. Hiermee maken we de juridische regels voor initiatiefnemers die iets willen doen in de fysieke omgeving op termijn toegankelijker en begrijpelijker. Ik zeg: 'Op termijn', omdat de beslisbomen - waar alle regels van de overheid worden getoond - nu behoorlijk uitgebreid en lastig kunnen zijn voor initiatiefnemers die hun activiteit willen checken in het DSO. Ik vind het een mooie ambitie om de toepasbare regels verder te stroomlijnen.'

'Bij het maken en verfijnen van toepasbare regels staat de samenwerking binnen mijn organisatie centraal. Met de planologen, beleidsmakers, geo-specialisten en juristen. En ook met de functioneel beheerders van de software, vergunningsverleners, toezichthouders en ons Klant Contact Centrum. Kort gezegd: iedereen die binnen gemeente Den Haag iets met vergunningverlening doet in het DSO. Een regelanalist vormt de brug tussen de bewoners en het systeem en de juridische regels van het DSO. Dat maakt het maken van toepasbare regels voor mij interessant en uitdagend. Een regelanalist vormt de brug tussen gebruiker en techniek.'

Onmisbare schakel

'De gemeente Den Haag heeft een stevige ambitie als het gaat om de fysieke leefomgeving. Den Haag vindt het dan ook belangrijk dat de juridische regels over wat wel en wat niet kan in de stad toegankelijk, benaderbaar en transparant zijn voor bewoners. Door deze nieuwe functie, en omdat ik geen juridische achtergrond heb, kan ik met een frisse en nieuwsgierige blik kijken naar de regels. En dan kijk ik vooral naar hoe we die kunnen 'vertalen' naar begrijpelijke taal. Ik leer zelf nu ontzettend veel over de werking van het DSO. Zo ontdek ik ook verbeterpunten voor de gebruiksvriendelijkheid van het DSO.'

'De functie van regelanalist er zomaar even naast doen? Misschien kan het, maar bij ons zie ik dat niet gebeuren. We hebben echt iemand nodig die deze rol vervult en het toepasbaar maken van juridische regels als topprioriteit heeft. Iemand die zegt: 'Kunnen we deze regels toepasbaar maken en hoe dan?' Het kunnen inleven in bewoners en 'dezelfde taal' spreken als zij, is dan ook behoorlijk belangrijk hierbij.'

'Waarom het leuk is om een regelanalist te zijn? Het is veelzijdig en we moeten pionieren: het is iets nieuws. Ook vind ik het dienstverlenende aspect boeiend. Hoe we met toepasbare regels de stad verder kunnen helpen bij ontwikkelingen in het fysieke domein. U staat met beide benen in de maatschappij, waarbij de juridische regels natuurlijk wel het uitgangspunt zijn. We doen het uiteindelijk voor onze bewoners. Het is niet zozeer even makkelijk iemand een vergunning laten 'scoren', maar duidelijk de regels overbrengen aan de initiatiefnemers in de stad.'

Typische karaktertrekken van de regelanalist

'Een regelanalist denkt vanuit de bewoners. Of dit nu individuele bewoners zijn of bewonersorganisaties die bijvoorbeeld hun wijk willen verduurzamen. U bent een echte

netwerker, want u doet het samen met anderen die bezig zijn met regels. Een regelanalist is nieuwsgierig en weet veel van veelzijdige onderwerpen: juridische regels, beleid, helder taalgebruik en duidelijke beslisbomen.'

'In Den Haag hebben we een Werkgroep toepasbare regels gevormd. De Werkgroep toepasbare regels is een team onder voorzitterschap van een projectleider met juristen, vergunningverleners, functioneel- en applicatiebeheerders en de regelanalist. Met deze werkgroep hebben we toepasbare regels gemaakt. Onze top-3 activiteiten hebben we nu op de productieomgeving gepubliceerd en er zijn een aantal in voorbereiding. Ook hebben we met de afdeling Juridische Planvorming en Omgevingsrecht geoefend met ons proceshandboek. Hierin staat het maken en wijzigen van het omgevingsplan beschreven. Want bij het oefenen lopen we vaak tegen dingen aan. En dat is ook de bedoeling, want dan kunnen we het beter maken.'

Klaar voor de start

'Bij gemeente Den Haag zijn we al flink op weg met de voorbereidingen. Door te oefenen hebben we al ervaring opgedaan, alhoewel we de opgedane kennis in 2024 natuurlijk nog verder moeten uitbouwen. Waar onze verbeterpunten zitten? Nu de Omgevingswet op 1 januari 2024 in werking is getreden, komt het aan op een goede samenwerking. We zijn bezig om daar duidelijke afspraken over te maken. Hoe dit uitpakt, gaan we ervaren in de eerste maanden.'

Kortere lijnen

'In het interbestuurlijk overleg met gemeenten in Zuid-Holland ontmoet ik ook regelanalisten van andere gemeenten. Ook hier wordt hard gewerkt aan de toepasbare regels. Kleinere gemeenten hebben denk ik het voordeel van kortere lijnen. Dat is geweldig om gebruik van te maken. Want het schakelt veel makkelijker en sneller dan bij een grotere gemeente waar de organisatie wat complexer is. Verder zou ik het heel fijn vinden als we in de toekomst met alle gemeenten kennis en ervaringen kunnen blijven uitwisselen. Zodat we samen alle informatie van beslisbomen tot toepasbare regels beter, toegankelijker en begrijpelijker maken. Voor de burger bestaat er geen verschil tussen de overheden, zij zien gewoon 'een overheid'. Het is voor iedereen wel even wennen, want alle informatie staat bij elkaar in een overzicht. Laten we met elkaar in gesprek blijven, want we zijn met z'n allen verantwoordelijk en doen we het samen.'

Wie: Rob Verbaan

Functie: regelanalist bij de gemeente Den Haag

Deed hiervoor: online communicatie over allerlei projecten in het sociaal domein: van sport tot aan integratie, van cultuurbeleid tot aan sociale zaken.

Wil nog kwijt: Het is voor iedereen wel even wennen, want alle informatie staat bij elkaar in een overzicht. Laten we met elkaar in gesprek blijven. Want we zijn met z'n allen verantwoordelijk en doen we het samen

'Samenwerken om de Omgevingswet tot een succes te maken' – Een gesprek met Marc Bezemer, Verandermanager implementatie Omgevingswet Rijk

Binnen de Omgevingswet maken programmamanagers van diverse rijkspartijen meters met de implementatie van de Omgevingswet. In deze nieuwe serie interviews maken we kennis met deze programmamanagers. Dit keer komt Marc Bezemer aan het woord. Sinds het voorjaar van 2023 is hij werkzaam als Verandermanager implementatie Omgevingswet Rijk.

Kun je iets vertellen over hoe je in je huidige functie terecht bent gekomen?

Na het afronden van mijn opdracht bij de gemeente Bernheze dit voorjaar vroeg ik mij af wat mijn volgende opdracht zou kunnen worden. Ik ben als programmamanager/projectleider Omgevingswet ook bij 2 andere gemeenten betrokken geweest bij de implementatie van deze wet. Om die reden stond ik ook open voor andere opdrachten buiten de Omgevingswet.

Ik werd benaderd met de vraag of ik interesse had in de functie Verandermanager Rijk. Hoewel ik me direct realiseerde dat dit een lastige opdracht was, leek het mij ook een hele uitdagende functie. Van huis uit ben ik een pionier en bouw ik graag aan organisaties. Ik draag bij aan verbindingen om processen goed te laten verlopen en waar nodig de samenwerking te verbeteren.

Ondanks – of misschien wel juist door – de complexiteit van deze opdracht, was ik direct enthousiast en besloot ik te solliciteren. De sollicitatieprocedure verliep snel en zo ben ik Verandermanager geworden bij het Veranderteam Rijk, iets wat mij op het lijf geschreven is.

Wat is volgens jou de essentie van de Omgevingswet? Welke steekwoorden borrelen dan bij je op?

Het eerste wat bij mij opborrelt is het steekwoord 'betrouwbare overheid'. Dat vind ik in algemene zin belangrijk en dus ook voor de werking van de Omgevingswet. Het is een belangrijke ontwikkeling als straks niet meer wordt gedacht vanuit regels, maar meer vanuit mogelijkheden met het 'ja, mits'-principe.

Mijn verwachting is, dat als de Omgevingswet eenmaal goed is ingebed, dat dienstverlening beter wordt. Met de nieuwe manier van werken verwacht ik dat de Omgevingswet meerwaarde biedt.

Dat geldt ook voor het proces vergunningverlening. Initiatiefnemers worden straks aan het begin het proces betrokken, waardoor er aan de voorkant meer ruimte is voor overleg en aanpassingen. Dit leidt tot een resultaat waarbij alle betrokkenen zich gehoord voelen en samenwerken aan oplossingen. Deze aanpak zorgt voor meer draagvlak en minder bezwaren.

Ik kan mij een voorbeeld herinneren van een eerdere opdracht waarbij het concept van een omgevingstafel werd geoefend. Daar werd met alle betrokkenen een initiatief van een bedrijf besproken, dat ging om een uitbreiding. De ondernemer had zijn architect meegenomen en

dat kwam goed uit. Ter plekke werd aan de omgevingstafel door de architect het ontwerp aangepast. De ondernemer wist niet wat hem overkwam en verbaasde zich erover dat er meteen met hem werd meegedacht. Dat zorgde voor een mooie dynamiek in het gesprek, tot veel genoegen van alle betrokkenen.

Sinds eind mei ben je werkzaam bij het programma. Welke dynamiek bij de rijkspartijen zie je gebeuren in dit laatste jaar voor inwerkingtreding?

Ik zie dat de rijkspartijen bezig zijn met een eindsprint nu de datum van de inwerkingtreding nadert. Iedere rijkspartij is indringend bezig met de voorbereiding hierop. Dat is niet altijd zichtbaar voor de buitenwereld en dan met name voor de andere bevoegde gezagen. Er wordt hard gewerkt maar het is ook goed om de focus naar 'buiten' te houden om alle betrokken partijen aan boord te houden.

Effectieve communicatie en het afstemmen van verwachtingen zijn daarbij belangrijk. Wat is er gedaan en wat kunnen we binnen welke termijn verwachten? Het Veranderteam speelt hierin een belangrijke rol.

Dat is een mooie, proactieve rol. We fungeren als een soort 'oliermanneling' en proberen zaken voor elkaar en bij elkaar te krijgen. Het leggen van verbinding tussen rijkspartijen onderling en met bevoegde gezagen is iets waaraan we al langer werken. En nu, met de datum van de inwerkingtreding in zicht, zie je dat mooi bij elkaar komen.

Wat is je ervaring in de dagelijkse praktijk van jouw functie? Wat valt je verder op?

Ik merk dat de drukte en de onzekerheid in deze fase naar de inwerkingtreding toeneemt. Er zijn nog veel zaken die opgepakt moeten worden, en dat begint zich op te stapelen. Het wordt steeds verleidelijker om alles tegelijkertijd aan te pakken. Maar het is beter om prioriteiten te stellen. Dat geldt niet alleen voor het Veranderteam, maar waarschijnlijk ook voor andere organisaties.

In de dagelijkse praktijk zijn we nauw betrokken op het interdepartementale vlak en ook daar voelen we de spanning of alles op 1 januari gereed zal zijn. We hebben een monitor voor de inwerkingtreding om mogelijke obstakels aan te pakken en ervoor te zorgen dat alles zo soepel mogelijk verloopt. Dat doen we in het Interbestuurlijk Regieteam.

Wat is de komende tijd je grootste uitdaging?

De grootste uitdaging is om iedereen aan boord te houden, vanwege de druk die er op het programma staat. We moeten voortdurend afwegen wat echt belangrijk is in deze fase. Wat moeten we nog doen en wat kan later? In deze gevallen is communicatie essentieel om ervoor te zorgen dat de verwachtingen blijven aansluiten.

De echte uitdaging komt als de wet inwerking is getreden. Dan gaan we merken of alles wat we hebben voorbereid ook werkt. We gaan het zien en als er problemen zijn gaan we het samen oplossen.

Welke verwachtingen heb je voor volgend jaar? Zijn er bepaalde ontwikkelingen bij de rijkspartijen die je graag ziet gebeuren?

Mijn verwachting is dat we nog heel veel moeten doen/leren en dat interdepartementale samenwerking heel hard nodig blijft. Dat geldt voor alle niveaus. Ook het richting blijven geven op directieniveau is essentieel. Op die manier werken we steeds meer in de geest van de Omgevingswet.

Deze samenwerking in het ruimtelijk domein is van belang, want uiteindelijk maakt het voor een initiatiefnemer niet uit welk departement en/of bevoegd gezag het beleid heeft opgesteld en wie daarvoor verantwoordelijk is. De initiatiefnemer wil zijn aanvraag immers snel geregeld hebben.

'Publieke dienstverlening is niet voor bange mensen' – Managers aan het woord: René van der Burg

Lijnmanagers van verschillende rijkspartijen spelen een cruciale rol in de weerbarstige praktijk

van vergunningverlening. Dat is nu het geval en straks met de invoering van de Omgevingswet. Wie zijn die managers, wat doen ze en wat betekent de Omgevingswet voor hun dagelijkse praktijk? In deze serie interviews maken we kennis met Lijnmanagers van verschillende rijkspartijen. Deze keer spreken we met René van der Burg, directeur Kernprocessen EU bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Wat is uw rol en verantwoordelijkheid binnen het vergunningverleningsproces onder de Omgevingswet?

Ik ben verantwoordelijk voor de opdracht die het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) als opdrachtgever bij de RVO heeft belegd. In die rol ben ik enerzijds verantwoordelijk voor de afstemming met het ministerie over die opdracht en zaken die betrekking hebben op de Omgevingswet. Anderzijds ben ik verantwoordelijk voor een goede uitvoering van die opdracht, dus dat de betreffende wet- en regelgeving goed wordt nageleefd. Dat heeft dan betrekking op vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Ten aanzien van de Omgevingswet zijn, naast het ministerie van LNV, ook door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verantwoordelijkheden bij mij belegd. Dat betreft de Rijkscoördinatieregeling en de Nadeelcompensatie. Dus mijn werk bestaat uit verantwoordelijkheden ten aanzien van opdrachtverstrekking en de daadwerkelijke operationele uitvoering daarvan.

Welke soorten vergunningen vallen onder de verantwoordelijkheid van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland?

Het gaat vooral om vergunningen waarvoor RVO een Rijksbevoegdheid heeft en die vallen onder de natuurwetgeving, zoals soortenbescherming. Maar ook de eerdergenoemde rijkscoördinatieregelingen, voor wat betreft de afgifte van energievergunningen, maken deel uit van het pakket. Net als het uitvoeren van de nadeelcompensatieregeling, als schade ontstaat als gevolg van rechtmatig overheidsoptreden, zoals de aanleg van wegen of windmolens.

Voor een adequate uitvoering van die vergunningverlening, vooral als het gaat om soortenbescherming, hebben we een aantal ecologen in dienst. Hun waarde bewijst zich bij het oplossen van diverse actuele maatschappelijke vraagstukken. De belangen zijn natuurlijk groot, maar tegelijkertijd wil je die diersoorten goed beschermen.

Wat kunt u vertellen over de relatie met andere overheden zoals gemeenten en provincies in het kader van vergunningverlening?

In samenwerking met andere overheden, met name de provincies, verzorgen wij de vergunningverlening, toezicht en handhaving voor natuurwetgeving. Daarvoor is een goede taakverdeling afgesproken.

We werken natuurlijk ook samen met andere rijkspartijen, zoals Rijkswaterstaat en het ministerie van Defensie, die vergunningplichtig zijn. Daarmee onderhouden we goede contacten en we proberen natuurlijk vooraf maximale afstemming te realiseren. Periodiek voeren we daarvoor overleg met onze samenwerkingspartners, zodat we elkaar niet verrassen.

Soms luistert dat erg nauw. In samenwerking met zowel klanten als collega bevoegde gezagen hebben we bijvoorbeeld een aanvraagformulier ontwikkeld. Op die manier weten klanten wat ze aan informatie moet aanleveren. En wij zijn ervan verzekerd dat we de juiste informatie ontvangen.

Met het ministerie van LNV werken we ook goed samen. Dit ministerie is niet alleen onze opdrachtgever, maar ook onze samenwerkingspartner.

Bij welke vormen van samenwerking is uw organisatie betrokken? Wat haalt u uit die samenwerking? Biedt het kansen om te leren van andere organisaties? Of andersom?

We zijn als RVO vroeg betrokken geraakt bij de voorbereiding op de Omgevingswet. Daarbij hebben we ons gerealiseerd dat het geheel complexer wordt, maar dat het voordeel uiteindelijk bij de vergunningaanvrager moet komen te liggen. We deden al snel mee met diverse overleggen en dat heeft een positief neveneffect gehad.

Ons werkveld kwam namelijk beter op de kaart bij andere overheden. Onze rijkspartners en andere samenwerkingspartners realiseerden zich dat natuurwetgeving een element is waarop gelet moet worden. Dat besef heeft ons veel gebracht, want voor veel andere overheden staat die natuurwetgeving iets verder af van hun dagelijkse praktijk.

Een mooi voorbeeld van een nieuwe samenwerking waarbij je van elkaar leert, is het platform Passieve soortenbescherming, dat samen met alle provincies is opgezet. Binnen dat platform wisselen we kennis en ervaring uit rondom soortbescherming. Daaruit is een nieuwe werkplaats voortgekomen. In samenwerking met de provincies is een Vergunningcheck soortenbescherming opgezet voor burgers en ondernemers die een vergunning aanvragen. Zonder die samenwerking en inzet van de provincies hadden we dat niet voor elkaar gekregen.

Daardoor hebben we elkaar nog beter leren kennen. In de gezamenlijke test- en oefenfase waarmee we nu druk bezig zijn, helpt het ons ook. Scherpe, collegiale toetsing is gewoon goed. Natuurlijk zal het na 1 januari even wennen zijn. Dan moeten we goed beseffen dat je een vergunning niet meer in je eentje afhandelt, maar dat meer overheden daarbij zijn betrokken. Daarbij geldt: je leert het snelste in de praktijk.

Hoe kijkt u aan tegen de praktijk van vergunningverlening; wat vraagt dit van vergunningverleners? Kunt u iets vertellen over de positionering van vergunningverleners binnen de beleidscyclus?

Intern zijn diverse onderdelen betrokken bij de vergunningverlening. Dan gaat het natuurlijk om afdelingen zoals juridische zaken, het vaststellen van beschikkingen en toezicht & handhaving. Deze 'business as usual' gaan we verbeteren zodat we klaar zijn voor samenwerking met andere partijen. Dat is een interne stap waarmee we bezig zijn.

In de uitvoeringspraktijk, met het ministerie van LNV en andere partijen als opdrachtgever, vormt onze beleidsadvisering een belangrijk onderdeel van het werk. Daarbij kijken we vooraf naar de uitvoerbaarheid van het proces van vergunningafgifte en de handhaafbaarheid van beleid. Die toetsing gebeurt ook tussentijds.

Daarbij adviseren we over verbeteringen in de uitvoering, maar ook over de impact van de dienstverlening. Het gaat er natuurlijk niet alleen om dat we goed werk afleveren, maar ook dat we de goede dingen doen. Wij willen met ons werk zichtbare maatschappelijk impact realiseren. Dat koppelen we dan terug naar onze opdrachtgevers.

Met hen hebben we bijvoorbeeld afspraken gemaakt dat we tijdig worden betrokken in het beleidsproces. En dat we op basis van gelijkwaardigheid onze kennis van zaken inbrengen. Bij het inbrengen van onze kennis vooraf, tijdens en achteraf in het verbeterproces, wordt goed naar ons geluisterd, is onze ervaring.

Zijn er specifieke uitdagingen of problemen die u bent tegengekomen bij het implementeren van de Omgevingswet met betrekking tot vergunningverlening?

We zijn natuurlijk al een tijd bezig met uitgebreid oefenen en testen. Op het punt van stabiliteit en gebruiksvriendelijkheid voor de vergunningaanvrager, is het afwachten hoe het systeem precies werkt vanaf 1 januari 2024. Daarnaast is er veel geoefend met andere rijkspartijen. Maar oefenen met gemeenten is een andere uitdaging. Veel gemeenten hebben hun eigen manier van denken.

Maar je moet er gewoon aan beginnen. Het gaat erom een open houding aan te nemen: vraag om feedback van samenwerkingspartners en vergunningaanvragers en doe daar iets mee. En wees niet bevreesd om aandachtspunten op het gebied van uitvoerbaarheid en de impact ervan terug te koppelen naar de beleidsverantwoordelijke departementen. Dat is mijn ervaring met implementatie-opgaven.

Publieke dienstverlening is niet voor bange mensen. Je begint vaak aan iets waarvan je niet weet hoe het uitpakt. Maar je staat met zo'n implementatie-opgave direct midden in de samenleving. Als publieke dienstverlener word je geacht het direct goed te doen. Je krijgt gratis feedback; doe daar dan ook iets mee.

Welke ontwikkelingen verwacht u in de toekomst met betrekking tot de vergunningverlening onder de Omgevingswet? Hoe denkt u dat deze ontwikkelingen uw core business zullen beïnvloeden?

Het is natuurlijk een nieuwe manier van werken met een nieuw basisprincipe van 'ja, tenzij'. Dat is een nieuwe benadering van de doelgroep met verantwoord vertrouwen. Dat vereist een andere houding van de overheid.

Daarnaast verwacht ik dat bij een goede werking van het systeem de regeldruk voor de

doelgroep zal verminderen. Ook zal de 1-loketgedachte sterker worden. Burgers en bedrijven mogen geen last ondervinden als ze een vergunningaanvraag doen. Daar ligt een opgave voor ons om de interne afstemming tussen overheden goed te regelen. Op het gebied van informatiemanagement kan ook een slag worden gemaakt, waarbij de vergunningaanvrager voordeel heeft bij een snelle afhandeling van de aanvraag.

Aan deze andere manier van werken, zullen we als overheden afzonderlijk moeten wennen. Burgers en bedrijven moeten het gevoel krijgen dat hun recht wordt gedaan. Dat betekent natuurlijk niet dat iedere vergunningaanvraag wordt toegekend. Maar dan moet het voor de aanvrager wel duidelijk zijn waarom de aanvraag is afgewezen. Als je als overheid goed kunt uitleggen dat een aanvraag is afgewezen, doe je ook iemand recht.

Wat is in uw ogen van wezenlijk belang voor vergunningverlening in relatie tot de Omgevingswet?

Het is een gezamenlijke opgave. Dit doe je als afzonderlijke rijkspartij niet alleen. Die gedeelde verantwoordelijkheid vraagt om een open houding van alle ketenpartners. Daarbij gaat het er natuurlijk om dat je als één overheid wilt samenwerken. Dit zal aanvankelijk een tijdsinvestering vragen. Maar onder de streep, als alle kinderziektes eruit zijn, gaat dit ons als samenleving winst opleveren. Het is mooi om daaraan een bijdrage te leveren. Daarom doe ik ook dit werk.

Het past ook binnen de ambitie van de RVO. We willen een publieke dienstverlener zijn met maatschappelijke impact. De Omgevingswet is een instrument dat zich leent om daaraan een bijdrage te leveren. Het is een mooie uitdaging om daaraan in gezamenlijkheid te werken.

'Militair belang vraagt iets van omgeving' - Managers aan het woord: Ralph Smeets

Lijnmanagers van verschillende rijkspartijen spelen een cruciale rol in de weerbarstige

praktijk van vergunningverlening. Dat is nu het geval en straks met de invoering van de Omgevingswet. Wie zijn die managers, wat doen ze en wat betekent de Omgevingswet voor hun dagelijkse praktijk? In deze serie interviews maken we kennis met hen. Deze keer komt Ralph Smeets aan het woord. Hij is hoofd Omgevingsbureau van het ministerie van Defensie.

Welke rol speelt het ministerie van Defensie bij het verlenen van vergunningen onder de Omgevingswet? Wat is uw rol daarin?

Het ministerie van Defensie is verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen voor beperkingengebieden. We zijn aan te merken als een kleine speler met een beperkt aantal aanvragen per jaar. Dat komt neer op gemiddeld 20 tot 30 aanvragen. Dat betekent dat vooral procesmatig sprake zal zijn van veranderingen. In de voorbereiding op de Omgevingswet nemen we onder meer maatregelen op het gebied van capaciteit. Een nieuw aangetrokken medewerker gaat zich specifiek bezighouden met Omgevingswet-gerelateerde zaken. In mijn

rol als hoofd Omgevingsbureau bewaak ik de continuïteit. Formeel valt het Omgevingsbureau onder de Commandant der Strijdkrachten.

Welke uitdagingen zijn er bij de implementatie van de Omgevingswet bij vergunningverlening binnen het ministerie van Defensie? Hoe worden deze uitdagingen aangepakt?

De uitdaging zit hem niet in de aanvraag die wordt gedaan of de complexiteit daarvan. Het gaat vooral om de vraag of initiatiefnemers en andere overheden ons weten te vinden. Is er besef dat bij bepaalde aanvragen ook Defensie iets te zeggen heeft? Vooral bij meervoudige aanvragen spelen gemeenten een grote rol. Om die reden hebben we onze beperkingengebieden (zoals militaire vliegvelden) in kaart gebracht. Daarmee weten we ook welke (omliggende) gemeenten daaraan grenzen. De vergunningverleners van de betrokken gemeenten nodigen we binnenkort uit op een van onze luchtmachtbases. Met hen gaan we dan in gesprek over de (on)mogelijkheden als het gaat om initiatieven nabij zo'n beperkingengebied. We willen dus betrokken worden als een initiatiefnemer een woontoren wil bouwen in de aanvliegroute van vliegbasis Volkel of iets dergelijks bij vliegbasis Eindhoven.

Hoe wordt de afweging tussen de militaire belangen en de belangen van de omgeving gemaakt bij het verlenen van vergunningen? Op welke manier wil Defensie worden betrokken bij plannen van andere overheden?

Nederland kent vele opgaven, zoals woningbouw en veel ruimteclaims. Met een beperkte oppervlakte neemt de kans op hoogbouw toe. Het risico zit er dan vooral in dat niet wordt gedacht aan het ministerie van Defensie. Als we in een vroegtijdig stadium met elkaar in gesprek gaan en elkaars belangen onderkennen, dan denk ik dat een goede afweging kan worden gemaakt tussen militaire belangen en de belangen van de omgeving. Onderwerpen als natuurbeheer, energie en woningbouw kunnen in potentie het defensiebelang raken maar dat hoeft niet per definitie tegenstrijdig te zijn. Maar als je praat over windturbines dan hebben wij daar wel eerder last van. Bijvoorbeeld bij onze laagvlieggebieden en -routes en radarsystemen. Dat vraagt wel wat bredere afstemming. Dan moet je soms keuzes maken. Laten we dat ook gewoon doen want geen keuzes maken is nog slechter.

Hoe ziet het oefen- en testproces eruit? Wat kunt u zeggen over de ICT?

Intern worden trainingen aangeboden om met het systeem te kunnen werken. Daarbij zijn diverse onderdelen van Defensie betrokken. Het oefen- en testproces met externe partijen is belangrijk, vooral op het grensvlak van elkaars verantwoordelijkheden.

Dat is ook nodig. Een mooi voorbeeld hiervan is een casus over de verplaatsing van een bedrijf in de omgeving van vliegbasis Eindhoven. Met die verplaatsing ontstond op de oude bedrijfslocatie een nieuw natuurgebied. Dat paste binnen de kaders van het bestemmingsplan en juridisch leek alles in orde. Totdat bleek dat vogels, die zich in het nieuwe natuurgebied gingen vestigen, opeens zorgden voor enorm veel vliegbewegingen. Het aantal vogels boven de vliegbasis, bij zowel het militaire als het civiele deel, zorgde dus voor een reëel risico. Dat betekent dat de afgegeven vergunning, wat totaal legaal leek, in de praktijk toch anders uitpakte. Deze casus toont de noodzaak aan van elkaar vinden en vooral met elkaar oefenen. Dan moet het vooral gaan over de moeilijke, niet voor de hand liggende cases.

Zijn er nieuwe samenwerkingsverbanden of overlegstructuren ontstaan tussen Defensie en andere partijen bij het vergunningsproces onder de Omgevingswet?

De huidige overlegstructuren blijven belangrijk. In essentie gaat het in ons geval nog steeds om dezelfde vraag, namelijk of een bepaalde (bouw)activiteit in een beperkingengebied is toegestaan of niet. De invoering van de Omgevingswet heeft op het gebied van samenwerking wel gezorgd voor meer bewustzijn.

Wat kan worden gezegd over jullie eigen vergunningaanvragen?

We zijn druk bezig met het op orde brengen van onze eigen vergunningen op het gebied van milieu en geluid. Dat is ook nodig. De kans neemt namelijk toe dat Defensie vaker in de rol van initiatiefnemer kruipt. Dat heeft te maken met het extra aan Defensie toegekende budget, om welbekende redenen. Dat betekent dus dat er investeringen worden gedaan met als gevolg dat er nieuwe gebouwen komen en vliegtuigen, schepen of bepaalde wapensystemen worden aangeschaft. Dit nieuwe materieel kan natuurlijk pas worden gebruikt als de vergunning op orde is.

Ons materieel heeft natuurlijk als nadeel dat het groot is, lawaai maakt en uitstoot kent. Een omwonende van een beperkingengebied kan gewend zijn aan relatieve rust die ineens wordt verstoord. Het is natuurlijk vervelend als dagelijks helikopters vliegen over jouw manege, die in de buurt van een luchtmachtbasis is gevestigd. Daar moeten we goed mee omgaan en dat is eigenlijk het werk waarmee ik iedere dag bezig ben.

Hoe worden de belangen van de omgeving en het publiek meegenomen in het vergunningsproces van het ministerie van Defensie onder de Omgevingswet? Op welke manier wordt het participatiebeleid uitgevoerd als Defensie de rol van initiatiefnemer heeft?

We willen participeren met de omgeving. Dat doen we ook. Dat gebeurt bijvoorbeeld bij de bouw en renovatie van kazernes. Dan moet je soms een afweging maken die vaak wel maar soms niet altijd in het voordeel van omwonenden uitpakt. Ondanks dat je alles in harmonie zou willen oplossen kunnen we vanwege het belang niet altijd alles honoreren.

Onze grondwettelijke taak is het verdedigen van ons land. Dat kan soms tot gevolg hebben dat slechts beperkte participatie mogelijk is. We proberen in ieder geval zo hoog mogelijk mee te draaien in de participatieladder. Als dat neerkomt op beperkte participatie, proberen we dat zo goed mogelijk uit te leggen.

'Focus op de uitvoering' – RIO's aan het woord: Klaas van Haften

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen overheden en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Klaas van Haaften is één van hen. Hij heeft de regio's Arnhem, Achterhoek en Nijmegen in zijn portefeuille. In deze serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je precies en wat is aantrekkelijk aan die rol?

In mijn vorige functie was ik werkzaam als programmamanager Omgevingswet bij de gemeente Arnhem. Toen ik mij oriënteerde op een nieuwe klus werd ik getipt voor de functie van Regionale Implementatiecoach. Het is mooi om je eigen kennis, kunde en ervaring te delen met anderen. Maar ook het coachen en het voor elkaar krijgen van zaken maakt de rol aantrekkelijk. Daarbij helpt het dat ik met mijn achtergrond weet wat er binnen gemeenten speelt op dit vlak. Mijn taak als RIO is om samen met andere organisaties de gemeenten en andere overheden voor te bereiden op de Omgevingswet. Mijn focus ligt daarbij vooral op de uitvoering want de tijd van verkennen en ontdekken is nu wel voorbij. Ook de zorg voor het delen van elkaars kennis, werkprocessen en producten neem ik serieus. Daarmee probeer ik mensen in beweging te krijgen.

Wat de functie verder nog aantrekkelijk maakt, is dat ik afkomstig ben uit de regio Arnhem. Ik heb gestudeerd in Nijmegen en ben veel werkzaam geweest in de Achterhoek. Ik voel me daarom thuis in deze regio's die ik onder mijn hoede heb. Dat helpt me in het contact met de mensen die hier werken.

Wat valt je in de aanloop naar inwerkingtreding op het vlak van toezicht en handhaving het meeste op?

In mijn vorige functie als programmamanager had ik de luxe dat de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) belast was met vergunningen, toezicht en handhaving (VTH). Dat maakt dat het thema voor mijzelf nog een beetje onderbelicht is. Maar onlangs was een themasessie met rijkspartijen in Arnhem belegd. Het viel mij op dat er enorm veel kennis en ervaring aanwezig is binnen de VTH-sector. Het lijkt mij wel duidelijk dat binnen gemeenten de uitvoeringspraktijk van toezicht en handhaving goed moet worden betrokken bij het opstellen van de beleidskaders. Mijn indruk is nu dat toezicht en handhaving relatief laat betrokken

worden in dat proces. Verder viel het mij op dat sprake is van een enorme gedrevenheid onder de collega's van toezicht en handhaving. Ook is er een sterke drang om het werk te verbeteren.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien?

De sessie waarnaar ik net al verwees, is daarvan een goed voorbeeld. Vertegenwoordigers van het Rijk, de provincie en andere partijen waren daarbij aanwezig. Het was dus mooi om de regio met het Rijk te laten kennismaken. Ik moet wel zeggen dat samenwerking met rijkspartijen als uitzondering wordt gezien door gemeenten. Dat maakt ze natuurlijk niet minder belangrijk want voor een onderwerp als gebiedsontwikkeling moet je samen door een deur. Het is daarom belangrijk dat er een gedeeld beeld ontstaat vanuit het Rijk en dat er meer overleg en debat plaatsvinden om tot een gezamenlijke visie te komen.

Zie je concrete voorbeelden van samenwerking in jouw regio's?

Jazeker. Er wordt nu in samenwerking met provincie, waterschappen en gemeenten gewerkt aan het opstellen van toepasbare regels. Verder is er regionale samenwerking opgestart om de dienstverlening rond de inwerkingtreding op peil te houden. Een ander voorbeeld van samenwerking betreft het onderling afstemmen en waar mogelijk standaardiseren van omgevingsplannen binnen de regio.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Het is van belang dat ze aansluiten bij de samenwerking binnen de regio. Ook is het goed om inzicht te bieden welke rijkspartij waarvoor verantwoordelijk is.

Ik ben daarbij wel benieuwd hoe een rijkspartij met een sectoraal belang kijkt naar de integrale opgaven in het land en hoe zij daaraan kunnen bijdragen. Bijvoorbeeld als het gaat om natuurversterking en energietransitie. Waar zien zij dan meekoppel kansen en - bedreigingen? Ook ben ik benieuwd naar hun afzonderlijke belangen als het bijvoorbeeld gaat om de Nationale Omgevingsvisie.

Ken je de pdf 'De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening'?

Ja, ik ken 'm en ik vind het een mooie publicatie. Het biedt transparantie en duidelijkheid. En daar begint het allemaal mee. Het is belangrijk dat dergelijke informatie breed beschikbaar is.

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Lex Stax aan jou luidt als volgt:

De datum van 1 januari 2024 is hartstikke dichtbij. Veel gemeenten kampen met een capaciteitsknelpunt met veel vraag naar nieuw kwalitatief goed personeel. Hoe kunnen we van dit knelpunt een kans maken?

Gemeenten hebben te maken met een decentralisatieproces. Dat kan ertoe leiden dat elke gemeente het wiel opnieuw aan het uitvinden is. Dat staat op gespannen voet met de huidige personeelsschaarste. Door in (regionaal) verband samen te werken, kunnen gemeenten deze capaciteitsproblemen oplossen. Het is bijvoorbeeld een idee om gezamenlijk de front- of backoffice te versterken. Of om gezamenlijk één persoon aan te stellen die voor de regio werkt en die de plannen kan coördineren en informatie kan verstrekken. Ook uniformiteit in processen en kritisch kijken naar wat op een hoger schaalniveau kan worden gedaan, biedt kansen.

Klaas, welke vraag moeten we stellen aan Fred van den Bosch?

Terecht ligt de focus op dit moment op 1 januari. Wat denk je dat nog nodig is om de doelen van de Omgevingswet voor de langere termijn te behalen? Welke uitdagingen zie je dan voor je?

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's.

'Kijk verder dan je eigen organisatie' – Jos Dolstra, programmamanager bij Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)

Binnen het Rijk maken programmamanagers van de verschillende rijkspartijen meters

met de van de Omgevingswet. In deze serie interviews maken we kennis met hen. Deze keer komt Jos Dolstra aan het woord. Hij werkt als programmamanager bij de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Ook is hij lid van het Veranderteam implementatie Omgevingswet Rijk.

Welke meerwaarde biedt het interdepartementale programmamanagersoverleg (PIOR) jou?

De belangrijkste toegevoegde waarde is dat je met elkaar als rijkspartijen de ontwikkelingen rond de implementatie van de Omgevingswet in de gaten houdt. Het overleg biedt kansen voor onderlinge kennisdeling en samenwerking. Dat hangt natuurlijk niet alleen van dit overleg af, maar door het interdepartementale overleg ken je elkaar goed. Je zoekt elkaar sneller op en je helpt elkaar bij de implementatieopgave.

Heb je de afgelopen jaren ontwikkelingen gezien in het overleg?

Elke rijkspartij maakt haar eigen ontwikkeling door als het gaat om de voorbereiding op de Omgevingswet. Het gaat om verschillende taken en uitdagingen, maar er zijn ook overeenkomsten. Dat biedt, nu 1 januari 2024 dichterbij komt, voordelen. We kunnen elkaar helpen en gebruikmaken van elkaars netwerk. Dat gebeurt ook steeds meer.

Zoals gezegd, is de meerwaarde van dit overleg elkaar informeren over tal van zaken. Standpunten uitwisselen en een duidelijk beeld krijgen hoe de verschillende rijkspartijen omgaan met de voorbereiding op de Omgevingswet.

Met mijn 'dubbele pet' als PIOR-lid namens de ILT en als teamlid van Veranderteam Rijk merk ik dat het echt helpt dat je in dezelfde context actief bent. Dat maakt het fijn en nuttig om de vertegenwoordigers van de verschillende rijkspartijen regelmatig te zien bij het bespreken van de ontwikkelingen rond de Omgevingswet.

Wat is de grootste uitdaging voor jou als programmamanager bij de Inspectie Leefomgeving en Transport als het gaat om de implementatie van de Omgevingswet?

Dat is niet in één zin samen te vatten. Het takenpakket van ILT is verschillend. De ILT houdt zich bezig met vergunningen en toezicht op andere rijkspartijen zoals Rijkswaterstaat en Defensie. Maar ook voert zij toezichtstaken uit voor de bodem en zijn er adviestaken over het Besluit risico's zware ongevallen (Brzo). Daarvoor werkt de ILT samen met 6 omgevingsdiensten die vergunningen verlenen voor deze Brzo-bedrijven.

Deze taken zijn ondergebracht in verschillende teams met ieder hun eigen takenpakket. Per team heeft de invoering van de Omgevingswet een andere impact. Per team is een zogeheten 'roadmap' opgesteld met concrete acties die zij uitvoert. Tussen de teams wordt voortdurend geschakeld om gezamenlijk de 'eindstreep' te halen. Overkoepelende onderwerpen zoals ICT-werkzaamheden, opleiden en oefenen pakken de teams gezamenlijk op. Dit betekent dat ILT met haar teams bezig is met 8 mini-implementaties van de Omgevingswet.

Verder is de verankering in de organisatie met de kennisoverdracht naar het lijnmanagement belangrijk. Het implementatieproces vraagt veel samenwerking met de mensen uit het lijnmanagement, die naast de reguliere taken ook met de Omgevingswet bezig zijn. Voordeel hierbij is dat door hun vroege betrokkenheid de overdracht naar het lijnmanagement eenvoudiger verloopt.

Wat deed het herhaaldelijk uitstel met jou? En met jouw teamleden en andere collega's?

Het afgelopen jaar had ik steeds meer het gevoel: 'laat die datum van inwerkingtreding maar komen'. Er was een steeds grotere behoefte aan duidelijkheid. Zeker als je al een tijd bezig bent met de Omgevingswet.

Nu de datum vaststaat, kunnen we ernaar toe werken. Misschien lopen we daarbij tegen onvoorziene zaken aan, maar dat neemt niet weg dat de wet per 1 januari 2024 van kracht is.

Heb je adviezen en tips voor andere programmamanagers die in vergelijkbare trajecten zitten?

Momenteel ben ik vooral bezig met het betrekken van afdelingshoofden bij de implementatie. Het is van belang om de lijnen kort te houden, juist met het oog op de overdracht van kennis en verantwoordelijkheden aan het lijnmanagement.

Verder is van belang om als programmamanager goed gebruik te maken van de informatie van het programma Aan de slag met de Omgevingswet. En kijk vooral verder dan je eigen organisatie. Maak gebruik van de kennis en kunde bij andere overheden. Het vinden en opzoeken van elkaar stelt je in de gelegenheid om inhoudelijke vraagstukken te bespreken. Dat biedt voordelen, zeker als sprake is van overeenkomsten met een onderwerp of thema.

Zit het meeste implementatiewerk voor de inwerkingtreding of komt de grootste klapper ná de inwerkingtreding?

Ik denk dat het meeste werk vóór de datum inwerkingtreding wordt verzet. Daar hoop ik ook op, want die grondige voorbereiding moet ons helpen om de Omgevingswet goed te laten landen. Niet voor niets ligt dit jaar ons accent op opleiden en oefenen.

Het werk is natuurlijk niet klaar op 1 januari 2024. Dat geldt niet alleen voor de ILT maar ook voor bestuurlijke partners waarmee zij samenwerkt. Daarbij zullen ongetwijfeld onvoorziene zaken naar voren komen. Ik noemde dit al. Daarvoor gaan we bij de ILT een zogeheten 'Quick Response Team' inrichten. Daarmee kunnen we snel hulp bieden als er vraagstukken zijn op het vlak van ICT of anderszins. Daar willen we goed op voorgesorteerd zijn. Het Quick Response team biedt het eerste halfjaar na inwerkingtreding ondersteuning bij eventuele problemen die ontstaan.

Wat verandert het meeste voor jouw collega's op de werkvloer? En wat heb jij gedaan om hen daarbij te helpen?

Het takenpakket van de ILT is divers. Dat betekent dat het ene team meer impact ondervindt van de Omgevingswet dan het andere team. In de praktijk merk je dat het ene team met een aantal korte cursussen klaar is, terwijl een ander team met een uitgebreide 'roadmap' een grondige voorbereiding kent.

Daarnaast heeft de invoering van de Omgevingswet verschuivingen in het takenpakket van de ILT tot gevolg. Zo krijgt de ILT er taken bij die zij tot nog toe niet had en het omgekeerde is ook het geval. Sommige bestaande taken gaan naar gemeenten en omgevingsdiensten.

Waar staat de Inspectie Leefomgeving en Transport wat jou betreft over 5 jaar als de Omgevingswet al enkele jaren in werking is?

Niemand heeft een glazen bol en ik ook niet, maar ik verwacht dat de boel draait en het dienstverleningsniveau op orde is. In ieder geval dat waarmee we nu bezig zijn in de voorbereiding. Ik verwacht dat er op basis van ervaringen in de praktijk verdere stappen worden gezet op het gebied van techniek en dienstverlening. Het zou niet goed zijn als dit stil blijft staan.

Waarschijnlijk is er sprake van uitbouw van het digitale stelsel op het vlak van toezicht en handhaving. En mogen we ervan uitgaan dat er tegen die tijd sprake is van gewenning in de uitvoering.

'Zie samenwerking als een kans, niet als een opgave' - RIO's aan het woord: Lex Stax

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen overheden en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Lex Stax is een van hen. Hij werkt in de regio Midden- en West-Brabant. In de

serie RIO's aan het woord zoomen we deze keer in op zijn dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je precies en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Ik lever graag een bijdrage aan het realiseren van de doelstellingen van de Omgevingswet, waarmee integraal werken wordt bevorderd. Daarnaast vind ik het leuk om te werken met mensen, met processen bezig te zijn en resultaten te behalen. De functie van Regionaal Implementatiecoach Omgevingswet brengt dit allemaal samen.

Het is ook een interessante functie omdat er geen recept bestaat voor deze functie. Elke regio is anders. In mijn regio heb ik te maken met 25 gemeenten en een aantal andere overheden. Deze kennen allemaal hun eigen proces. Dit vraagt van mij heel veel schakelvermogen om iedereen zo goed mogelijk te bedienen en te ondersteunen. Maar het is hartstikke leuk werk om te doen, want het is vooral mensenwerk.

Los daarvan vind ik het erg leuk om in Brabant actief te zijn. Ik ben een Brabander van huis uit, dus het voelt ook wel weer als thuiskomen.

Wat valt je in de aanloop naar inwerkingtreding op het vlak van toezicht en handhaving het meeste op?

De wereld van vergunningverlening, toezicht en handhaving wordt gekenmerkt door de enthousiaste mensen die hierin actief zijn. Er is veel betrokkenheid om het goed te doen. Tegelijkertijd is sprake van een hoge werkdruk. Er bestaat een enorme behoefte aan nieuwe professionals voor deze mooie sector. Dat maakt het lastig voor de betrokkenen. Ook hier geldt dat iedere gemeente (of andere overheid) haar eigen proces op dit vlak doormaakt. Op het gebied van samenwerking en onderlinge afstemming kunnen we met elkaar nog echt wel meerwaarde behalen. Daarin heb ik als RIO natuurlijk ook een opgave om verbindingen te leggen en de ondersteunen.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien?

Ik ben nog maar kort werkzaam als RIO en daarom is het misschien te vroeg om hierover iets zinnigs te kunnen zeggen. We gaan binnen mijn regio's in ieder geval wel actief aan de slag met ketentesten en het activeren van de samenwerkingsfaciliteit. Die samenwerking met rijkspartijen gaat natuurlijk wel op enig moment plaatsvinden. Dat is zeker.

Zie je concrete voorbeelden van samenwerking in jouw regio's?

We zijn nu bezig met gemeenten om die samenwerking veel beter in te regelen. Ik merk dat iedere gemeente vooral focus heeft op de eigen organisatie. Ik vind dat logisch. De inwerkingtredingsdatum triggert gemeenten wel om actief met die onderlinge samenwerking aan de slag te gaan. En dat gebeurt ook.

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant doet goed haar best om die samenwerking van de grond te krijgen. Een goed voorbeeld hiervan is hun bijdrage aan diverse regionale werkgroepen, zoals Omgevingsplan, Toepasbare Regels en VTH. Het zou goed zijn als gemeenten die samenwerking nog meer omarmen. En ik denk dat dit ook wel gaat gebeuren in de komende periode. Er is veel werkdruk, maar natuurlijk is daar ook de datum van inwerkingtreding.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

De gemeenten zullen straks het meest direct merken wat de invoering van de Omgevingswet

betekent. Daar staan straks de mensen en bedrijven voor de balie. Daar is dus behoefte aan praktische hulpmiddelen, handige tools. Er is wat dat betreft veel beschikbaar. Heel veel zelfs. Dat vraagt om informatiemanagement vanuit de Rijksoverheid. Met onderlinge afstemming en goede kanalisering van informatie naar de medeoverheden is alle nuttige informatie ook snel vindbaar.

Ken je de publicatie De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

Die ken ik. Het is een handig hulpmiddel om alle overheidspartijen in beeld te hebben en te houden die voor 'mijn' regio belangrijk zijn. We nemen ze mee als we aan de slag zijn met het testen en inregelen van regionale samenwerkingen.

In deze interviewserie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Vincent Aalbers aan jou luidt als volgt:

Lex, wat zijn volgens jou de 3 topprioriteiten voor gemeenten bij de voorbereiding op de Omgevingswet?

Ik zou de volgende 3 prioriteiten willen benoemen:

1. Zorg ervoor dat je technisch klaar bent voor de Omgevingswet: aansluiten en inregelen. Dat is het fundament. Als dat niet werkt, ben je nergens.
2. Oefen met elkaar als overheden. Dat moet dan niet worden gezien als een opgave maar als een kans om samen iets te bereiken. Los daarvan kan oefenen ook erg gezellig zijn en goed voor je netwerk.
3. De inwerkingtreding van de Omgevingswet en de aanloop daarnaartoe moeten ook worden gezien als een uitvoerings- en organisatievraagstuk. Het is echt meer dan het inregelen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het is in hoge mate bedrijfsvoering. In organisatorisch opzicht is de link naar de lijn daarom heel belangrijk. Immers, daar moet de nieuwe manier van werken uiteindelijk ook worden ingebed. Dat is het nieuwe normaal. Dat is ook wezenlijk om bijvoorbeeld een omgevingsplan goed vorm te kunnen geven. De lijn moet nu al actief betrokken zijn bij de implementatie.

Lex, welke vraag moeten we stellen aan Klaas van Haaften?

De datum van 1 januari 2024 is hartstikke dichterbij. Veel gemeenten kampen met een capaciteitsknelpunt met veel vraag naar nieuw, voldoende en kwalitatief goed personeel. Hoe kunnen we van dit knelpunt een kans maken?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)
- [De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening \(pdf, 3 MB\)](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 11^e interview, er volgen er meer.

'Visualiseren vereist voorbereiding' - Een gesprek met

Heidi Deijkers

Integraal samenwerken aan de Omgevingswet. Daaraan levert het Serviceteam Rijk een belangrijke praktische bijdrage als het gaat om digitalisering. Wij spraken hierover met Heidi Deijkers bij Serviceteam Rijk.

Wat is de toegevoegde waarde van geo-informatie voor de Omgevingswet?

Het helpt natuurlijk enorm als bij een vergunningaanvraag zoveel mogelijk informatie letterlijk in kaart kan worden gebracht. Op die manier wordt snel duidelijk wat precies de (on)mogelijkheden zijn voor de betreffende vergunningaanvraag. Denk bijvoorbeeld aan een gebied met een beschermde dijk. Daar is niet alles zomaar toegestaan. De toepassing van geo-informatie, waarbij het dus gaat om informatie over bepaalde locatie, maakt het mogelijk om die informatie op de kaart te zetten. Zonder geo-informatie is het niet mogelijk om digitale kaarten te laten zien.

Het is het moeilijk geo-informatie en regels te koppelen in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)? Hoe is dat toch gelukt?

Het is zeker gelukt. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Omgevingsregeling die nu al in het DSO op een oefenomgeving staat.

Het gaat erom dat iedere regel gekoppeld wordt aan gebied waar die regel geldt. Dat gebied kan ook heel Nederland zijn. Je moet vooral erg opletten of een gebied aan de juiste regel wordt 'geplakt'. Essentieel is dus dat je bij het opstellen van ieder omgevingsdocument (zoals Omgevingsregeling of Omgevingsvisie) van te voren goed nadenkt wat precies de 'boodschap' is die getoond moet worden. Welke stukken tekst horen bij welke gebieden? Op die manier wordt het geheel goed leesbaar in het DSO en komt de toepassing van geo-informatie goed tot zijn recht.

Maar het is natuurlijk niet helemaal nieuw. Het digitaal in kaart brengen van ruimtelijke plannen is bestaande praktijk. Kijk maar eens op de website Ruimtelijkeplannen.nl. Nieuw is dat je die kaarten nu ook in de Officiële Bekendmakingen kunt raadplegen.

Nu is er sprake van 1 aanleverkanaal. Via de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen wordt die informatie doorgeleid naar Officiële Bekendmakingen en het DSO. Om informatie aan te kunnen leveren is plansoftware nodig. Daarin wordt de koppeling tussen tekst met geometrie gemaakt. Op dit moment doen we dit handmatig. Het Serviceteam hoopt eind dit jaar ook over werkende plansoftware te beschikken, zodat dit wat makkelijker gaat.

Wat is precies jouw rol in het Serviceteam?

Het Serviceteam digitaliseert alle omgevingsdocumenten van het Rijk. Zoals bijvoorbeeld de algemene maatregel van bestuur (AMvB), de Omgevingsregeling, het Projectbesluit, Omgevingsvisie, Programma's en Natura 2000-besluiten. We adviseren rijkspartijen over het maken en aanleveren van zowel de tekst als geo-informatie, want daaraan zijn wel bepaalde voorwaarden verbonden. Wij doen een check op de aangeleverde digitale kaarten en we denken mee bij het oplossen van praktische problemen die zich daarbij voordoen.

Kun je iets vertellen over de match tussen rijksregels en geo-informatie in de context van de Omgevingswet?

Zoals ik al aangaf, wordt in het Ruimtedomein geo-informatie al langer toegepast. De AMvB Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en de ministeriële regeling Barro waren

ook al gedigitaliseerd met geo-informatie. Dat betekent dat die informatie makkelijk kon worden overgenomen. Maar alle beperkingengebieden zijn nu in kaart gebracht (met name door Rijkswaterstaat en ProRail) en ook digitaal op de kaart beschikbaar.

Hoe werk je samen met andere departementen. Wat doe jij voor hén?

Ik bied hen vooral advies over hoe ze geo-data zouden kunnen opbouwen - en of die overeenkomt met de tekst. Heb je bijvoorbeeld te maken met een situatie waar iets is toegestaan of waar een verbod geldt? Dit kan een tegenovergesteld beeld opleveren. En ik ondersteun andere departementen ook bij het aanleveren van documenten.

Wat vind je het leukste in je werk?

Het leuke is de mix aan werkzaamheden. De combinatie van het bieden van hulp, zoekwerk en andere klussen. Ik ben overigens ook werkzaam in het team Juridisch instrumentarium Omgevingswet. Daar ben ik meer bezig met beleid. Dat biedt voordelen. We zijn nu bezig met een test met een voorbereidingsbesluit. Dus ik weet wat inhoudelijk speelt en ik ken de praktijk van het implementeren van geo-informatie.

Wat is de grootste uitdaging voor 2023?

We zijn al een heel eind op weg. Maar voor het Serviceteam Rijk ligt er nog genoeg werk. Dan gaat het vooral om de implementatie van de rijksregelgeving in het DSO, zoals de algemene maatregelen van bestuur (AMvB's). De vele wijzigingen en het handmatig invoeren maken dit proces lastig en tijdrovend. Dat vormt de grote uitdaging voor dit jaar. Daarnaast is het implementeren van de plansoftware ook een tijdrovend proces.

‘Schat de persoonlijke factor op waarde’ - RIO's aan het woord: Vincent Aalbers

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen overheden en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Vincent Aalbers is een van hen. Hij heeft de regio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost in zijn portefeuille. In de nieuwe serie 'RIO's aan het woord' zoomen we deze keer in op zijn dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je precies en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Ik ben een praktijkman. En ik vond het leuk om weer terug te keren naar die uitvoeringspraktijk. Met mijn werkervaring kan ik een redelijke inschatting maken van wat de effecten van beleid zijn of, in dit geval, de implicaties van de Omgevingswet in de praktijk. Ik vind het leuk bezig te zijn met werkprocessen en sturingsvraagstukken. Maar ook gewoon met meedenken bij het oplossen van knelpunten waar men in het veld tegen aanloopt. Het gaat erom vooral de helpende hand te bieden. Bijvoorbeeld met het doorspelen van informatie vanuit Den Haag, suggesties doen voor wat nodig is, zaken agenderen, et cetera.

Ik noem mijzelf een 'draagvlak-expert'. In die hoedanigheid verbind ik in een

driehoeksverhouding drie factoren, namelijk de zakelijke, de individuele en de collectieve. Die collectieve kant kan groot of klein zijn. De groepsdynamiek is van grote invloed. Vaak gaat het maar gedeeltelijk om de inhoudelijke kant en is de persoonlijke kant veel belangrijker. Het gaat erom het goede gesprek te organiseren: tussen een duo, binnen een gemeente, tussen gemeenten, of tussen een omgevingsdienst en een gemeente. Dat vind ik leuk en dat maakt het ook aantrekkelijk.

Overigens bestaat mijn werkveld uit 2 regio's, 31 gemeenten, 2 omgevingsdiensten, 2 waterschappen, GGD Brabant en de veiligheidsregio.

Wat valt je in de aanloop naar inwerkingtreding op het vlak van toezicht en handhaving het meeste op?

Ik ben al jarenlang betrokken bij de Omgevingswet dus ik kan niet zeggen dat ik nieuw ben. Dat heeft wel als voordeel dat ik in deze rol zaken al wat meer doorzie. Bijvoorbeeld wat de invoering van de Omgevingswet nu eigenlijk met zich meebrengt. Ik merk daarin een ontwikkeling. In het prille begin werd vooral met een juridische bril naar Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) gekeken. Nu merk ik dat toezicht- en handhaving meer beleidsinhoudelijk wordt benaderd. Een derde element vormt de dienstverlening en dan natuurlijk vooral de vraag of we klaar zijn voor de transparantie in dienstverlening naar burgers en bedrijven, toch het basisidee.

Dan is er ook de organisatorische factor – zeg de bedrijfsvoering. Hoe organiseer je je processen en expertise? Hoe breng je nu precies mensen van de afdeling juridische zaken en dienstverlening bij elkaar? Dan heb je ook nog de ICT-component en het samenwerken in de regio. Dat is allemaal hartstikke ingewikkeld. In het organiseren van je VTH komen al deze zaken bij elkaar. Dat is voor mij niet zozeer opvallend als wel dat ik de complexiteit van de organisatorische factor bevestigd zie.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien?

Ja en nee. In Brabant voeren we overleg met Rijkswaterstaat en ik vermoed dat die samenwerking in de komende periode verder zal uitbreiden. Ik ben pas een paar maanden actief als RIO en probeer nog een beetje mijn weg te vinden. Maar die samenwerking komt vanzelf, natuurlijk.

Zie je concrete voorbeelden van samenwerking in jouw regio's?

Ja, dan gaat het bijvoorbeeld om regionale ketentesten waarbij gemeenten betrokken zijn. Ik zie dat in Brabant Zuidoost interbestuurlijke ketensessies worden georganiseerd, met alle relevante partners zoals gemeenten, omgevingsdienst, veiligheidsregio, et cetera. Ook zijn er door gemeenten samenwerkingsafspraken gemaakt. Dat is echt goed werk. In Brabant-Noord wordt het oefenen weer opgestart dus daar gaat binnenkort veel gebeuren.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Ik heb 2 tips voor de rijkspartijen. Ten eerste: ga minder zenden maar ga meer luisteren. En mijn 2e tip: ga eens stage lopen bij de lokale of regionale uitvoering. Dus niet een dagje meelopen maar gewoon 1 of 2 maanden stage lopen bij een gemeente. Dan ervaar je zelf de lokale praktijk. Het gaat namelijk om de bereidheid jezelf open te stellen voor de praktijk van andere overheden.

Ken je de pdf 'De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening'?

Jazeker, ik heb 'm gezien. Goed dat zo'n overzicht bestaat. Factoren als cultuur, proces en systeem maken dat onderlinge samenwerking tussen organisaties geen vanzelfsprekendheid zijn.

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Marijke Besselink aan Vincent luidt als volgt:

Hoe kunnen we de komende tijd zorgen voor een cultuuromslag, zodat concreet wordt gewerkt aan ontschotting bij alle bevoegde gezagen in de voorbereiding op de Omgevingswet?

Ik denk dat 2 zaken van belang zijn. Ten eerste kantelen van hetgeen 'moet' naar datgene wat je wilt. Dus even van buiten naar binnen kijken. Wat zijn de opgaven en welke instrumenten zijn daarvoor beschikbaar? Ten tweede: verbreed je blik en kijk verder dan alleen de juridische kant van het verhaal. Het zou veel meer moeten gaan over zaken als beleid, dienstverlening en je werkorganisatie.

Het resultaat daarvan is bijvoorbeeld dat de bestemmingsplan-jurist dienstbaar wordt aan hetgeen inhoudelijk moet gebeuren.

Vincent, welke vraag moeten we stellen aan Lex Stax?

Lex, wat zijn volgens jou de 3 topprioriteiten voor gemeenten bij de voorbereiding op de Omgevingswet?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)
- [Handreiking De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 10^e interview, er volgen er meer.

**'Vind elkaar en ga samenwerken' – RIO's aan het woord:
Marijke Besselink**

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen overheden en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Marijke Besselink is een van hen. Zij heeft de regio's Noord-, Midden- en Zuid-Limburg in haar portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je precies en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Ik was eerst werkzaam bij het Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid (NIPV) als programmamanager Omgevingsrecht. Daar bood ik ondersteuning aan de Veiligheidsregio's om ze Omgevingswet-proof te maken. In november 2021 kwam ik in beeld voor de functie van Regionale Implementatiecoach in Limburg. Die rol sloot naadloos aan op mijn ondersteuningswerkzaamheden voor de Veiligheidsregio's in Nederland. Het enige verschil was dat hierbij de nadruk op de ondersteuning van gemeenten ligt. Mijn werkervaring bij de Veiligheidsregio's en vooral mijn opgebouwde netwerk was hierbij van enorme toegevoegde waarde.

Het interessante aan deze rol van implementatiecoach is dat je eigenlijk een soort manager en eerste aanspreekpunt van Limburg bent. En dat vind ik wel een fijne rol: dingen oppakken,

zaken voor elkaar krijgen en het meenemen van andere bevoegde gezagen en partners in de regio's. Wat ook helpt is dat ik ondersteuning krijg van een programmasecretaris die door de gemeenten en partners van Zuid-Limburg wordt bekostigd: een parel. Mijn taakopvatting is nogal breed. Alles waarin ik een rol kan vervullen, pak ik op. Een rol als accountmanager als het moet, maar ik sta ook graag met m'n laarzen in de modder. Een hele fijne rol, al is het soms wel erg duwen, trekken en porren.

Ik steek nu vooral mijn energie in het oefenen en het samenwerken met bestuurlijke partners. Dat betekent het opstarten van oefencases, zoals geothermie met rijkspartijen en tiny houses met de samenwerkingspartners. Ik probeer iedere bestuurlijke partner vanuit de gedachte van 'what's in it for me' te laten aanhaken. Dan gaat het natuurlijk om de 2 veiligheidsregio's (Veiligheidsregio Zuid-Limburg (VRZL) en Veiligheidsregio Limburg-Noord), Waterschap Limburg, WML Limburgs drinkwater, provincie Limburg, Rijkswaterstaat en de Regionale Uitvoeringsdiensten in Limburg. Ook het bedrijfsleven wordt betrokken bij het oefenen met het werken met de Omgevingswet. Dus we zitten nu echt in de fase van oefenen, oefenen en nog eens oefenen en samenwerken, samenwerken en samenwerken.

Wat valt je in de aanloop naar inwerkingtreding op het vlak van toezicht en handhaving het meeste op?

Wat mij tot nu toe opvalt is dat gemeenten echt behoefte hebben aan een datum van inwerkingtreding. Als dat Koninklijk Besluit eenmaal is geslagen en er een concrete datum voorligt, dan komen gemeenten pas echt in actie. Er komt nogal wat af op gemeenten, zoals de energietransitie of opvang van asielzoekers. Vooral voor kleinere gemeenten is dat lastig te handlen. Ook het aantal vacatures is natuurlijk een probleem. Dus ik probeer te voorkomen dat gemeenten helemaal achterover gaan leunen als het gaat om de Omgevingswet. Daarom zet ik in op het oefenen, want dan wordt het concreter. Maar mijn vizier staat nog niet specifiek op het onderwerp van toezicht en handhaving. Daaraan zal op lokaal niveau ongetwijfeld wel aandacht worden besteed. Op het moment dat de datum van inwerkingtreding bekend is, zal meer aandacht worden besteed aan toezicht en handhaving.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien?

Diverse oefensessies hebben plaatsgevonden met steeds een wisselende opkomst. Denk bijvoorbeeld aan de Indringend Ketentest try-out Geothermie die op dit moment plaatsvindt in een 5-tal sessies. Eerder dit jaar vond een oefensessie plaats met een grote groep gemeenten. Bij een oefencasus als Tiny houses merk ik wel een steeds groter groeiende behoefte aan oefenen. Dat is wel fijn om te constateren. De overheden hebben daarbij wel de behoefte aan een wat langere voorbereidingstijd op de oefencasus. Ik verwacht dat rijkspartijen later dit jaar hierbij gaan aansluiten.

Welke concrete voorbeelden van samenwerking heb je in jouw regio's gezien?

In oktober vorig jaar hebben we in mijn regio's de Week van de Omgevingswet georganiseerd. Daar hebben we de stand van zaken opgenomen en gevierd wat we tot nu toe tot stand hebben gebracht en opgeleverd. Verder is er regulier overleg met de provincie, de Regionale Uitvoeringsdiensten en DSO-experts om zaken af te stemmen.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Weet wat er speelt in de regio en sluit dan gewoon daarbij aan. Soms is slechts een kleine aanpassing nodig bij een oefencase om een rijkspartij aan te laten sluiten. Bij de oefencasus Tiny houses worden deze tiny houses in de uiterwaarden van de Maas geplaatst. Er worden

zonnepanelen geplaatst en een windmolen en ze zijn bestemd voor mensen die minder zelfredzaam zijn. Ik wil maar zeggen: een extra oefendoel is zo bedacht en dat is ook goed. Het houdt de deelnemers namelijk scherp op de vraag welke rijkspartijen nodig zijn voor het afgeven van de omgevingsvergunning. Dat is uiteindelijk het allerbelangrijkste: Welke partijen wil je aan tafel hebben? Dat is denk ik de belangrijkste tip die ik kan geven, want dat moet beter tussen de oren komen bij de betrokken partners. Het gaat er ook om elkaar te zien en weten te vinden. Het oefenen helpt om die connectie te maken.

Ken je de handreiking De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

Ik vind deze publicatie een goede aanvulling en heb deze ook gedeeld in mijn regio's. Het is een mooi en overzichtelijk product. De handreiking helpt bij het oefenen en bevordert het leggen van nuttige contacten met rijkspartijen.

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Vanessa Koomen aan jou luidt als volgt: Wat betekent voor jou de geest van de Omgevingswet en waar zit jouw inspiratie?

Het zit hem in het samenwerken. Laat ik een voorbeeld geven over toepasbare regels. Ik adviseer gemeenten in mijn regio's die daar moeite mee hebben of zeggen hiervoor te weinig tijd te hebben, om even bij de buurgemeenten of vergelijkbare gemeenten te polsen hoe zij dat aanpakken of wat je van hen kunt overnemen. Wat kunnen we van elkaar leren, kunnen we iets overnemen, et cetera. Probeer elkaar eens te vinden.

Zelf krijg ik echt energie van het samenwerken, elkaar zien en proberen elkaar te helpen. Bijvoorbeeld een overheid 'uit het hok trekken' en mee laten doen. Dat geeft mij energie en dat is voor mij de geest van de Omgevingswet.

Zelf krijg ik echt energie van het samenwerken, elkaar zien en proberen elkaar te helpen.

Marijke, welke vraag moeten we stellen aan Vincent Aalbers?

Vincent, hoe kunnen we in de komende tijd zorgen voor een cultuuromslag, zodat concreet wordt gewerkt aan ontschotting bij alle bevoegde gezagen in de voorbereiding op de Omgevingswet?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)
- [Handreiking De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening \(pdf, 3 MB\)](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 9^e interview, er volgen er meer.

'Massa maken door samenwerking' – Een gesprek met

Gerrit Jan Hoogland, coördinator Omgevingswet bij de
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Binnen de Omgevingswet maken programmamanagers van diverse rijkspartijen meters met de implementatie van de Omgevingswet. In deze nieuwe serie interviews maken we kennis met hen. Deze keer komt Gerrit Jan Hoogland aan het woord. Hij is werkzaam bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en gaat binnenkort met pensioen.

Als coördinator Omgevingswet bij RVO ben je nauw betrokken geweest bij de implementatie van de Omgevingswet. Wat precies was moeilijk in dat proces?

Het is lastig om aan te geven wat nu precies het moeilijkst was om aan te pakken. Laat ik 4 dingen noemen.

Toen ik in 2017 begon als coördinator bij RVO, voerden we ongeveer 750 opdrachten uit. Dat deden we voor verschillende opdrachtgevers, zoals departementen, provincies en ook de Europese Unie. De uitdaging zat hem erin dat die 750 opdrachten moesten worden beoordeeld op relevantie voor de Omgevingswet. Dan gaat het bijvoorbeeld om onderwerpen als natuur, milieu, verduurzaming leefomgeving, energiebesparingstaken voor het bedrijfsleven, et cetera. Daarbij was telkens de hamvraag wat voor impact de Omgevingswet heeft op de uitvoering van die opdrachten.

Een tweede moeilijkheid in die periode betrof het feit dat de Omgevingswet nog volop in ontwikkeling was. Dat gold dus ook voor het instrumentarium. Dus dan heb je te maken met 'bewegende doelen'. Dat is best een lastige opgave om mee te werken.

Ten derde. Als je met uitvoering bezig bent, ben je over het algemeen bezig met het realiseren van hetgeen snel moet plaatsvinden. Dan gaat het dus niet om de lange termijn. Het was dus ingewikkeld om draagvlak te creëren voor het voorbereiden op de Omgevingswet. 'De Omgevingswet is pas over 2 jaar' was een veelgehoorde uitspraak. Het was dus lastig om de uitvoeringstak van de organisatie mee te krijgen.

Als laatste punt wil ik het meermaals uitstellen van de Omgevingswet noemen. Dat was moeilijk want je motivatie krijgt daarmee toch een duwtje. Maar vervolgens krabbelde ik snel weer op, want ik ben gewend om te werken met de focus op de lange termijn.

Je bent werkzaam bij RVO, maar je werkt volop samen met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Economische Zaken. Kun je iets vertellen over de samenwerking tussen deze 3 organisaties?

Bij de start van ons interne Omgevingswet-project was de verdeling van ministeries anders dan nu het geval is. Destijds vormden het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie 1 departement. Later zijn deze ministeries weer opgesplitst. Toen was natuurlijk de vraag wat de opsplitsing betekende voor de voorbereiding op de Omgevingswet. Het project is toen gewoon doorgezet en dat is wel bijzonder.

Een aantal directies, zoals Wet- en Juridische Zaken, bleef voor beide departementen werken. Ook het inregelen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is door onze 3 organisaties gezamenlijk opgepakt.

Een ander voorbeeld van samenwerking tussen deze 2 ministeries en onze rijksdienst vormt de ontwikkeling van het beleidsontwikkelingsprogramma Samen in beleid. De belangrijkste doelstelling van dit programma was de vraag hoe je op een interactieve manier samen met andere partijen beleid kunt maken. Je leert daarbij kijken naar wat nodig is om opgavegericht te werken in plaats van opdrachtgestuurd aan de slag te gaan.

Als je werkt vanuit een opgavegerichte bril, conform het programma Samen in beleid, is de organisatie waarvoor je werkt minder dominant. Dat is echt een andere werkwijze. Met zo'n opgavegerichte aanpak verdwijnt het onderscheid tussen beleid en uitvoering naar de achtergrond. Dat hebben we bij onze 3 organisaties intern gemerkt bij het werken aan de Omgevingswet. We zijn eigenlijk 1 team geworden waarbij de schotten zijn verdwenen. Dus

echt samenwerking avant la lettre.

Dat bleek ook in de praktijk. Als ik in een interdepartementaal overleg, zoals bijvoorbeeld het toenmalige Informatievoorziening Coördinatoren Overleg (IVCO), sprak over het ministerie van Economische Zaken of Landbouw, dan bedoelde ik mijzelf (van RVO) daar ook mee. Dat maakte het ook makkelijk maar vooral zorgde dit voor een proactieve houding. Onze 3 organisaties nemen nu een voorloperspositie in. Dat is echt gebeurd vanuit een enorme achterstandspositie.

Jullie zijn niet de enige organisaties die onderling intensief samenwerken. Dat geldt ook voor het ministerie van Infrastructuur, de Inspectie Leefomgeving & Transport en ProRail die ook in een soort cluster samenwerken. Hoe hebben jullie elkaar weten te vinden?

We hebben elkaar gevonden via de overleggen van het PIOR (een interdepartementaal overleg van programmamanagers) en IVCO. Maar het is ook het resultaat van het opgabegericht werken dat ik eerder heb benoemd.

Met zo'n manier van werken zoek je elkaar als rijksdiensten eerder op als zich knelpunten voordoen. Immers, je wilt toch weten of andere organisaties hetzelfde probleem kennen of hoe zij bepaalde problemen benaderen. Je gaat als het ware 'massa' maken. Feitelijk werk je binnen de rijksoverheid in een soort netwerkorganisatie. Als een andere bestuurlijke partner verder gevorderd is met bepaalde onderwerpen, dan vraag je jezelf toch af hoe je daarvan kunt leren.

Hoeveel vergunningen verleent RVO? Wat is daarbij het moeilijkst in deze hele transitieopgave?

We verlenen ongeveer 200 vergunningen per jaar. Dan gaat het om Flora- en fauna-activiteiten en Houtopstanden. Die vergunningen verlenen we namens een aantal grote rijksopdrachtgevers als Rijkswaterstaat, ProRail en Defensie. Dat zijn onze voornaamste opdrachtgevers.

Eigenlijk is het moeilijkste onderdeel van die vergunningverlening het bepalen wie het bevoegd gezag vormt. Even als voorbeeld: Als het gaat om het aanleggen van een tunneltje onder een spoorweg, dan is niet de gemeente bevoegd gezag maar RVO. Dat komt omdat het in dit geval rijksinfrastructuur betreft.

Je gaat bijna met pensioen en bent jarenlang actief geweest als coördinator Omgevingswet. Wat wens je de nieuwe generatie mensen toe die deze Omgevingswet, eenmaal ingevoerd, als vanzelfsprekend zullen nemen?

De Omgevingswet is eigenlijk van ons allemaal; van alle bevoegde gezagen en met Binnenlandse Zaken als stelselverantwoordelijke. Als iets van iedereen is, komt vanzelf de vraag op wie welke verantwoordelijkheden draagt. Hoe ga je om met gedeelde verantwoordelijkheden? Dan moet je je bewust zijn van die gezamenlijke en gedeelde verantwoordelijkheid.

Daar wens ik ze allereerst veel plezier mee. Het is een spannende manier van samenwerken en ook een stuk vernieuwing. Daarnaast wens ik ze toe dat de nieuwe generatie het integraal werken en het omgaan met participatie en de lokale afwegingsruimte makkelijk afaat.

Het gaat om het maken van onderscheid tussen proces en inhoud en het juiste proces volgen. De inhoudelijke uitkomst van het proces is het gevolg van de onderlinge samenwerking. Ik

hoop echt dat die integraliteit van de grond komt binnen de rijksoverheid.

Ik hoop echt dat integraliteit van de grond komt binnen de rijksoverheid.

Als een van de weinigen had je zitting in het programmamanagers-overleg (PIOR) en het overleg voor informatiemanagers (IVCO/IMLO). Waarom was dat? Wat is het belangrijkste verschil tussen die 2 overlegvormen? Hoe heb je kunnen schakelen op deze 2 verschillende domeinen?

Het projectteam vroeg mij om ook zitting te nemen in het Informatiemanagers Leefomgeving Overleg (IMLO), zoals het nu heet. In het Programmamanagersoverleg kwam eigenlijk alles aan bod: regelgeving, implementatie breed, het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) in brede zin, et cetera. Het IMLO daarentegen is wat meer afgebakend en meer op detailniveau. Daar gaat het vooral om ICT-onderwerpen. Gelet op de dynamiek rondom het DSO-programma was de sfeer ook wel wat dynamisch en weerspannig.

Het was in het begin best lastig om te schakelen tussen deze 2 overleggen. Ik zat daar eigenlijk met 2 petten op. Zitting in deze 2 overleggen betekent dat je op verschillende niveaus leert denken. Zoals gezegd, het IMLO-overleg is meer op detailniveau en het PIOR is meer beleidsmatig van aard en daarmee meer abstract. Vanuit een uitvoerende blik ben ik tussen die 2 overleggen gaan schakelen. Wat voor patronen haal ik eruit en wat is nu de essentie? Die essentie haalde ik uit het IMLO en bracht ik in bij PIOR-overleggen.

Je hebt de programmadirectie Aan de slag met de Omgevingswet lang meegemaakt. Kun je wat vertellen over dit programma? Wat is hun moeilijkste opgave? En wat deden ze en doen ze goed?

De moeilijkste opgave voor de programmadirectie is de interdepartementale en interbestuurlijke sturing en programmering. Maar ook het pakken van de rol als stelselverantwoordelijke is lastig. Niet alleen intern maar ook voor de buitenwereld, want die ziet dat verschil niet.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft eigenlijk 2 petten op. Naast stelselverantwoordelijke is het departement zelf ook gebruiker van de Omgevingswet. Dan is de vraag hoe je sturing geeft aan iets wat van iedereen is.

Het is een kunst om daarin te balanceren, want als je te dominant bent dan gaan andere partners naar jou wijzen als probleemoplosser. Als je te weinig sturing geeft, dan wordt het een stuurloos schip. Een wankel evenwicht. Maar het is ook een unieke positie en daarmee lastig.

De ondersteuning die de programmadirectie aanbiedt bij de implementatie van de Omgevingswet, vind ik gewoon heel erg goed. Voorbeelden zijn de ondersteuning aan gemeenten bij experimenten zoals Ontslakken en Versnellen van 10 jaar geleden en de huidige ondersteuning van de rijkspartijen door het BZK-team Veranderopgave Omgevingswet Rijk.

**‘Zet de landelijke opgaven op 1’ – RIO’s aan het woord:
Vanessa Viva Koomen**

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, waterschap, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Vanessa Viva Koomen is een van hen. Zij heeft de regio's in Zeeland en West-Holland in haar portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je precies en wat is aantrekkelijk aan die rol?

'De functie van RIO vind ik waardevol omdat ik groot voorstander ben van de geest van de Omgevingswet. In die rol ben ik nu meer dan een jaar actief. De geest van deze wet roept op om op alle overheidsniveaus de handen ineen te slaan en integraal samen te werken bij de opgaven, binnen de fysieke leefomgeving, waar we voor staan. Onderwerpen zoals klimaatadaptatie, energietransitie, woningnood en het stikstofdossier vragen om aandacht en vooral actie.'

'Ik denk dat de Omgevingswet op deze en andere beleidsterreinen ons gaat faciliteren. Juist door die integrale samenwerking kan er sneller en efficiënter worden gewerkt en daarvan kunnen we als afzonderlijke overheidsorganisaties veel leren. We zijn toch gewend om in ons eigen coconnetje te denken met onze eigen doelstellingen. Ik vind het een eer om op

regionaal niveau hierop regie te voeren en samen te werken met lokale partijen.'

Wat valt je in de aanloop naar inwerkingtreding op het vlak van toezicht en handhaving het meeste op?

'Er speelt altijd van alles rondom het onderwerp vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Decennialang wordt discussie gevoerd om aan de 'voorkant' veel meer samen op te trekken zodat je aan de 'achterkant' zo min mogelijk hoeft te handhaven en te beboeten. De hoop was dat dit met de Omgevingswet en de wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) zou gaan veranderen. De invoering van de Wkb en de Omgevingswet zijn 2 belangrijke stelselwijzigingen die met elkaar verweven zijn voor wat betreft uitvoering en beleid. Er is destijds voor gekozen om voor deze 2 wetswijzigingen een afzonderlijk implementatietraject te organiseren. We zien nu dat het aanbod steeds meer naar elkaar toe groeit en er integraler gewerkt wordt binnen deze 2 implementatietrajecten.'

'De raakvlakken van deze 2 wetswijzigingen zijn groot. Partijen worstelen met het VTH-domein onder de Omgevingswet en met de invloed van de Wkb op het VTH-domein. Daar ligt een grote behoefte tot ondersteuning vanuit het landelijke programma.'

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien? En welke?

'Er is sprake van samenwerking maar dat kan nog beter. De essentie van de Omgevingswet gaat ook om samenwerken. In de praktijk bestaat er nog een duidelijke gelaagdheid op landelijk, regionaal en lokaal niveau. We zouden meer kunnen werken met netwerkstructuren waarin een afvaardiging van alle lagen aanwezig is. Minder lineair gelaagd en hiërarchisch denken, maar meer integraal, cyclisch en vanuit 1 overheid.'

'Het zou fijn zijn als er meer rijkspartijen actief meedoen in de aangeboden regionale oefen- en kennissessies. Uiteindelijk werken er ook op het gebied van vergunningen op landelijk, regionaal en lokaal niveau ambtenaren. Het is mooi om die expertise samen te brengen en met elkaar te kunnen oefenen.

Je bent toch gelijkwaardig aan elkaar en we moeten gezamenlijk dat leerproces in. Soms lijkt het meer te gaan om hiërarchie terwijl je inhoudelijk stappen wilt zetten.

Die gezamenlijkheid zou ik willen benadrukken. Als je als rijksambtenaar denkt dat oefenen in de regio goed zou aansluiten: Doe mee. Sluit aan bij werkgroepen, regionale overleggen, bestaande netwerken et cetera! Het is altijd goed om ook zicht te hebben op het operationele gedeelte van het beleid. De Omgevingswet is een gezamenlijke opgave.'

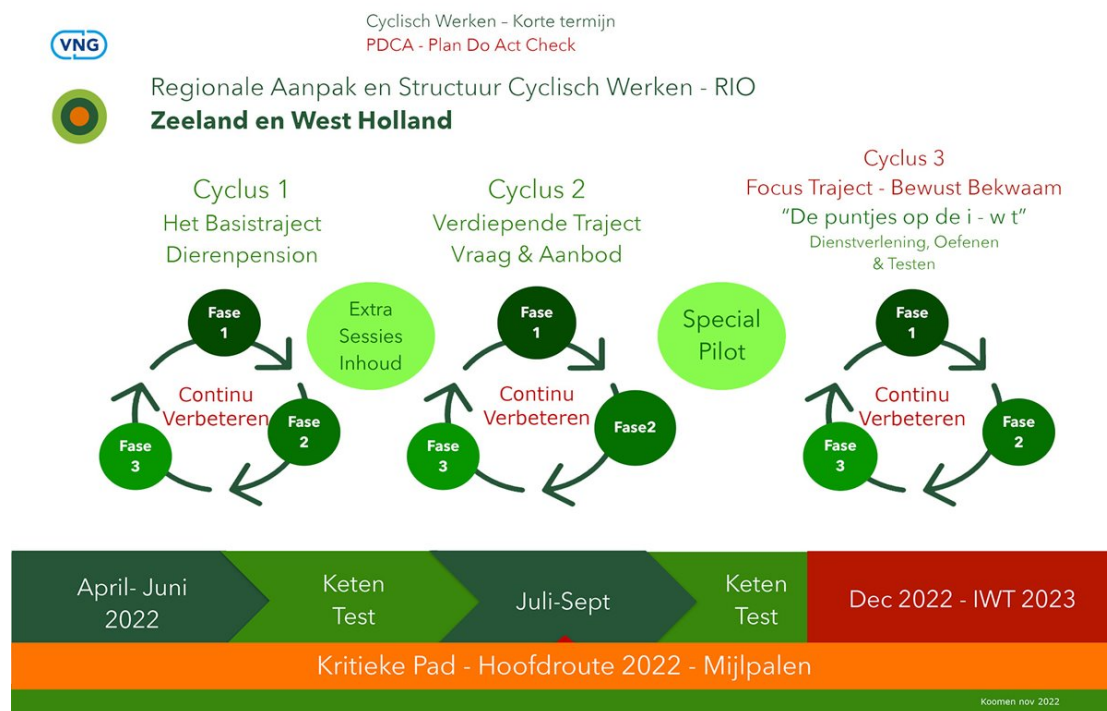
Het zou fijn zijn als er meer rijkspartijen actief meedoen in de aangeboden regionale oefen- en kennissessies.

Welke concrete voorbeelden van samenwerking heb je in jouw regio's gezien?

'Er zijn een heel aantal regionale overleggen, geïnitieerd door de regio's zelf. Ik bied in mijn regio's een cyclisch opgebouwd ondersteuningstraject aan (zie afbeelding, red.). Dat doen we nu een jaar en we zitten nu in de derde cyclus. Deze aanpak biedt structuur, continuïteit en de inspiratie om tot regionaal eigen netwerkstructuren te komen. Uiteindelijk is dat wat ik als RIO wil: dat de regio zelf structuren en netwerken ontwikkelt waar zij onder andere de Omgevingswet integraal met elkaar samenwerken.'

'Het gaat in deze cycli, bestaande uit circa 12 sessies en diverse workshops per cyclus, om continuïteit bieden in het oefenen-testen-oefenen-testen. Dit om de regionale partijen zo goed

mogelijk bewust bekwaam naar de inwerkingtredingsdatum te begeleiden. Als het even kan zonder Tijdelijk Alternatieve Maatregel (TAM).'

Welke tips wil je aan de rijkspartijen mee geven als het gaat om samenwerken in de regio?

'Zet de landelijke opgaven op 1. Denk vanuit de vraag wat Nederland nodig heeft en laat je eigen ego of functie achterwege. We moeten terug naar de hoofdlijn en terug naar de bedoeling van deze invloedrijke stelselwijziging. Dat is eigenlijk niet zo heel ingewikkeld. Maar te vaak gaat het nog om de vraag: 'What's in it for me?.'

Zet de landelijke opgaven op 1. Denk vanuit de vraag wat Nederland nodig heeft en laat je eigen ego of functie achterwege.

Wat vind je van de pdf De Omgevingswet: de Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

'Ik vind het een prachtige pdf (pdf, 3 MB) en heb deze ook gedeeld in mijn regio's. Het is belangrijk dat we vanuit gelijkwaardigheid en integriteit samenwerken, ook bij het verlenen van vergunningen met impact op onze fysieke leefomgeving en het welzijn van mensen.'

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Leana Vlok aan jou luidt: Wij zijn in de regio, met de Omgevingswet, aan het bouwen aan een ecosysteem waarin we elkaar kunnen helpen en versterken. Heb jij tips of leerpunten voor ons bij het versterken van de netwerken in onze regio's?

'De samenhang tussen de regio's kan inderdaad nog meer worden versterkt. We kunnen op bepaalde terreinen nog wel wat meer uniformiteit bewerkstelligen, bijvoorbeeld als het gaat om data en een meer uniforme benadering, werkwijzen en kaders. Met uiteraard ruimte voor

maatwerk. Dat zou een enorme meerwaarde zijn.

We hebben als RIO's te weinig zicht op de voortgang van implementatie bij provincies, waterschappen, omgevingsdiensten en andere ketenpartners. Ik werk met een implementatie dashboard voor gemeenten, vanuit de VNG-systemen. We zouden erg gebaat zijn met inzage op de implementatievoortgang van ketenpartners waarmee wij wel integraal worden gewacht samen te werken en die bij ons in de regio's volop samen oefenen in de aangeboden sessies. Echter er bestaan nog geen integrale dashboards.'

'Verder helpt het opzetten van netwerkgroepen met landelijke, bovenregionale thematische netwerken. Bijvoorbeeld een netwerkgroep 'Wkb en de Omgevingswet', 'Energietransitie', 'Interbestuurlijk samenwerken' of 'Tijdelijk omgevingsplan'. Je brengt dan partijen uit verschillende lagen samen: lokaal, regionaal en rijksoverheid/landelijk. Deze partijen versterken elkaar in een netwerk met hun kennis en ervaring.'

'En tot slot: Regionale structuren versterken. In Zeeland en West-Holland loopt een pilot waarbij gemeenten kunnen inloggen in hun eigen regionale kenniskaart. Zo kunnen ze op hun implementatieproces sturen. Dat moedigt aan om elkaar te helpen en te ondersteunen waardoor de regionale netwerken worden versterkt. Je moet deze tool dan wel introduceren vanuit integrale samenwerking en niet als een controlemiddel van elkaars organisatie.'

Vanessa, welke vraag moeten we stellen aan Marijke Besselink?

'Wat betekent voor jou de geest van de Omgevingswet en waar zit jouw inspiratie?'

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 8^e interview, er volgen er meer.

'Constant schakelen tussen inhoud en proces' – Een gesprek met Ralph Schreinemachers, projectleider Toepasbare Regels.

Integraal samenwerken aan de Omgevingswet. Daaraan levert het Serviceteam Rijk een belangrijke praktische bijdrage als het gaat om digitalisering. Wij spraken hierover met Ralph Schreinemachers, projectleider Toepasbare Regels bij Serviceteam Rijk.

Beschrijf je werk, wat doe je eigenlijk?

Ik ben projectleider Toepasbare Regels binnen Serviceteam Rijk (STR) én projectleider Bruidsschat. Laatstgenoemde klus is een wat kleinere opdracht. De bruidsschat betreft een set van 600 regels die aan gemeenten en waterschappen wordt overgedragen.

Wat betreft de toepasbare regels, ook wel vragenbomen genoemd, is STR opdrachtgever van Rijkswaterstaat (WVL) voor de ontwikkeling van Vergunningchecks. Verschillende departementen, gemeenten, waterschappen en rijkspartijen zijn hierbij betrokken. Vanuit een juridisch kader wordt dit vertaald naar het maken van de vragenbomen. Binnen Serviceteam Rijk proberen we die vertaalslag zo goed mogelijk te maken door het geheel op een

gebruiksvriendelijke wijze in te richten.

Waarom is dit veel werk?

Het is belangrijk om met de afzonderlijke beleidsverantwoordelijke departementen goede afspraken te maken wie wat precies doet met welke verantwoordelijkheden. Dat proces gaat steeds beter.

Wat is het moeilijkste aan je werk?

Het moeilijkste is tegelijkertijd ook het leukste: het samenwerken met de verschillende rijkspartijen en koepelorganisaties. Een spin-in-het-webrol met constant schakelen tussen inhoud en proces.

Hoe voorkomen we dat er fouten in de toepasbare regels komen?

Het proces is zo ingericht dat departementen een controle uitvoeren op de in concept opgeleverde toepasbare regels.

Vervolgens wordt een verbeterslag aangebracht en krijgen de beleidsverantwoordelijke departementen nogmaals de kans om er een blik op te werpen. Kortom: check-dubbelcheck. Daarnaast is het voor andere relevante partijen mogelijk om via IPLO bevindingen aan te leveren. Op verschillende manieren zorgen we dus voor een hoge kwaliteit van de toepasbare regels.

Wat doe je als er toch fouten in zitten?

Als er nog een fout in zit, dan zal deze snel worden gewijzigd. Het is afhankelijk van de aard van de fout met welke urgentie dit gebeurt. Een fout met juridische consequenties wordt direct opgepakt bijvoorbeeld. Indien het gaat om een andere of betere formulering heeft dit minder prioriteit.

Provincies maken net als het Rijk toepasbare regels over hun provinciale regels. Hoe zorg je ervoor dat die goed op elkaar aansluiten?

Via diverse werkplaatsen en regionale afstemming wordt gewerkt aan de interbestuurlijke afstemming. We zijn nu in een fase dat dit belangrijker gaat worden, en dat verschillende partijen meer ruimte krijgen om hiermee aan de slag te gaan. Op die aansluiting tussen provinciale regels en rijksregels wordt dus extra ingezet.

Overigens geldt dit niet alleen voor provincies maar ook voor gemeenten en waterschappen. Dit zal de komende jaren een grote opgave worden en blijven verwacht ik. Nu we alle regels van de verschillende overheidslagen via toepasbare regels gebruiksvriendelijk aanbieden, zien we pas waar het schuurt en waar het beter kan en moet. Dat ligt vaak niet alleen aan de toepasbare regels maar juist ook aan het beleid en de juridische regels.

Je hebt rijksregels die 'over zijn gegaan' naar gemeenten (bruidsschat) en die zij zelf daarna kunnen wijzigen. Die regels heb je voor de gemeenten in het DSO weten te krijgen. Hoe heb je dat gedaan? En bemoei je je er nu nog mee?

Dit is een samenspel tussen het programma Aan de slag met de Omgevingswet, Serviceteam Rijk (STR), KOOP en Rijkswaterstaat. Voor de bruidsschat zijn afspraken gemaakt met gemeenten en waterschappen over de voorwaarden waaronder de bruidsschat kan worden overgedragen. Bij uitstek een voorbeeld van interbestuurlijke samenwerking!

Ik heb gekeken naar vragenbomen om bomen te kappen... Bij het checken-deel zie ik allerlei verschillende vragen. Bij het aanvragen ook. Waarom is dit

anders?

Aan de kwaliteit van toepasbare regels wordt doorlopend gewerkt. De interbestuurlijke afstemming is hierin essentieel. Daarbij kun je niet alles ondervangen met vragenbomen. De toepasbare regels blijven een weergave van de regels die er zijn en de functionaliteiten die het DSO biedt.

Waarom verschillen toepasbare regels van gemeente en Rijk?

Dat is makkelijk te verklaren omdat de toepasbare regels van het Rijk een vertaling zijn van de rijksregels en ook bij gemeenten betreft het een vertaling van daar geldende regels. In de toekomst zal per gemeente meer sprake zijn van maatwerk.

'Rijkspartijen, doe mee met oefenen' - RIO's aan het woord: Leana Vlok

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten, provincies, waterschappen en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Leana Vlok is een van hen. Zij heeft binnen de provincie Utrecht 2 regio's in haar portefeuille: De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) en de Omgevingsdienst Utrecht. In deze serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Ik was al werkzaam bij de gemeente Leidschendam-Voorburg als informatiemanager Omgevingswet DSO. Dit was de eerste gemeente in Nederland binnen het DSO met een aansluiting op de drie koppelvlakken. In mijn toenmalige rol kreeg ik al veel vragen van gemeenten om hen te helpen. Als zelfstandige was ik in staat geweest om een paar

gemeenten te helpen. Maar de rol van RIO gaf mij de mogelijkheid om veel meer overheden te helpen bij de implementatie van de Omgevingswet.

In 2019 werd ik gevraagd om de rest van Nederland te helpen met de voorbereiding op de Omgevingswet. Het sluit ook erg aan op mijn drive om niet 1 organisatie te helpen maar meerdere organisaties. En ja, als RIO kun je dan 'los'. Je bent een soort 'spin in het web' op diverse terreinen. We zijn nu bezig met het oprichten van regionale serviceketens. Ik doe het nog steeds met plezier. En ik haal mijn energie uit de regio.

Wat valt je in de voorbereidingen op het VTH-vlak het meeste op? Wat springt er uit?

Vergunningverlening, toezicht en handhaving is het meest makkelijk om te implementeren. Het is ook het makkelijkste onderdeel om mee te oefenen. Het is ook een vertrouwde manier van vergunningverlening. Daar zijn dus ook de grootste stappen in gezet. Ten opzichte van de planketen moeten nog meer stappen worden gezet, vooral op het gebied van onderlinge samenwerking.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien?

Ze zijn aangesloten maar hebben nog niet daadwerkelijk meegedaan met oefenen. Ik hoop dat ze een volgende keer wel kunnen aansluiten.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Doe mee! Dat is echt de belangrijkste tip. De afzonderlijke rijkspartijen moeten echt aan de slag en verbindingen met de regio gaan leggen.

Grijp de kans om mee te doen. Immers, nog los van de Omgevingswet en de exacte datum van inwerkingtreding, het gaat om het verbeteren van dienstverlening. Laten we elkaar vinden en vooral doen. Kom aan tafel om die dienstverlening aan burgers en bedrijven te verbeteren. Dat is echt het punt waar het om draait, want dan weet een initiatiefnemer waar hij precies aan toe is.

Het kan niet zo zijn dat het afgeven van een vergunning voor het aanleggen van elektriciteitskabels véél te lang duurt. Als de betrokken rijkspartijen aan 'de voorkant' zijn betrokken, gaat dat natuurlijk veel sneller. Nu wordt, bij het indienen van een vergunning, 'aan de achterkant' pas bedacht welke partijen precies betrokkenheid hebben bij zo'n vergunning. Daarom kan zo'n vergunning dus jaren in beslag nemen. De versnelling met de Omgevingswet zit 'em dus in de samenwerking aan de 'voorkant'.

Ken je de pdf 'De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening'?

Goed dat die [pdf \(pdf, 3 MB\)](#) is uitgebracht. Een goede eerste stap maar het gaat in mijn ogen echt om de vervolgstap. Hoe gaan we die onderlinge samenwerking concretiseren? Vooral met samenwerking tussen rijkspartijen aan de 'voorkant' en dan met name de planketen is nog wel een wereld te winnen.

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Tom Veldhuis aan jou luidt als volgt: Hoe gaan we de interbestuurlijke samenwerking die we proberen vorm te geven, de komende jaren verder uitbouwen?

Dat moet gebeuren met het bouwen van netwerken om elkaar goed te kunnen vinden. Het versterken van regionale (informele) netwerken helpt daarbij. Zo kunnen we verder doorbouwen aan de interbestuurlijke samenwerking. Juist om de dienstverlening aan burgers en bedrijven te kunnen verbeteren, blijft (in gezamenlijkheid) oefenen heel belangrijk. Zeker voor de rijkspartijen.

Leana, welke vraag moeten we stellen aan Vanessa Koomen?

Wij zijn in de regio, met de Omgevingswet, aan het bouwen aan een ecosysteem waarin we elkaar kunnen helpen en versterken. Heb jij tips of leerpunten voor ons bij het versterken van de netwerken in onze regio's?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 7^e interview, er volgen er meer.

'De burger steeds beter bedienen': Een terugblik met Joost van Halem, verandermanager implementatie Omgevingswet Rijk

Binnen de Omgevingswet maken programmamanagers van diverse rijkspartijen meters met de implementatie van de Omgevingswet. In deze nieuwe serie interviews maken we kennis met deze programmamanagers. We trappen de serie af met scheidend verandermanager Joost van Halem. In de afgelopen 4 jaar was hij werkzaam als Verandermanager implementatie Omgevingswet Rijk.

Wat heb je de afgelopen 4 jaar zien gebeuren?

In de begintijd stond het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) nog duidelijk in de kinderschoenen. Toen was het een verhaal over standaarden, knopjes, aansluitingen en inrichting van het Omgevingsloket. De afgelopen 2 jaar zijn we vooral bezig geweest met vergunningverlening. Dat is wel echt een nieuw hoofdstuk. Dat geldt ook voor het Serviceteam Rijk, dat nu al 2 jaar actief is en een cruciale rol vervult in het vullen van het Omgevingsloket. Mind you, 6 jaar geleden was er nog helemaal niets te zien van/in het DSO!

Terugkijkend is er in de afgelopen periode heel veel gebeurd. Ik ben in 2015 als coördinator/projectleider begonnen bij de programmadirectie Aan de slag met de Omgevingswet van Rijkswaterstaat. De Omgevingswet was toen bijna klaar. In die periode is men begonnen met het nadenken over het Omgevingsloket. Nu, 7 jaar later werkt het loket en kan Nederland ermee aan de slag. Het is dus echt een soort 'van nul tot nu'-verhaal.

Waar kijk je met genoeg op terug?

Waar ik persoonlijk het meest trots op ben is dat we met iedereen goede relaties hebben behouden. Dat klinkt misschien makkelijk. Mijn rol als verandermanager Rijk was vooral het inbrengen van wensen van rijkspartijen. Maar wensen inbrengen wordt al heel snel klagen en

voordat je 'het weet ben je alleen maar aan het klagen: 'het moet anders, het moet sneller'. Natuurlijk was weleens sprake van onvrede en chagrijn maar over het algemeen hebben we de sfeer goed weten te houden. Dat werkt natuurlijk het lekkerst. Wat dat betreft heb ik de boel nooit zien escaleren. Daar komt ook mijn trots vandaan, want die onderlinge verbondenheid had gemakkelijk wél kunnen escaleren.

Maar het goede nieuws is dat overal in Nederland wordt geoefend, omgevingsplannen worden opgesteld en omgevingsvisies op tafel liggen. Dat was 7 jaar geleden écht anders. Toen had men echt geen idee. Met werksessies, roadshows en dergelijke is – met het bundelen van kennis en bij elkaar brengen van partijen – de Omgevingswet meer gaan 'leven'.

Wat ook nog meespeelt is dat een aantal rijkspartijen al heel grote transities voor hun kiezen heeft gekregen. Bij Rijkswaterstaat ging het bijvoorbeeld om de inwerkingtreding van de nieuwe Waterwet, waarmee 8 oude waterwetten werden samengevoegd. Toen kwam de invoering van de Omgevingswet daar nog eens achteraan met het ministerie van Binnenlandse Zaken als 'leading' departement. Dit, en dan nog de opgelopen vertraging, heeft natuurlijk voor chagrijn gezorgd. Maar we bleven on speaking terms.

Wat had je beter willen doen?

Toen ik begon wist ik niet wat ons te wachten stond. Het ambitieniveau was daarom vrij laag. De verwachting was dat met veel zwoegen een aanvaardbaar basisniveau van het DSO zou worden behaald. Toen was de teneur: 'Zie eerst maar eens dat het werkt'.

Nu denk ik dat we een hoger ambitieniveau hadden moeten nastreven. Met een systeem zoals menig webwinkel dat hanteert met goede online-dienstverlening. Bijvoorbeeld met track-and-tracecodes: waar staat je vergunning in het vergunningverleningsproces, et cetera.

Wat vind je leuk aan de Omgevingswet?

Mijn kinderen vragen: 'papa, wanneer is die website nu klaar?' Het is echt gaaf om iets te realiseren voor 17 miljoen Nederlanders waarmee men makkelijker een vergunning kan aanvragen.

Het ambtelijke bestaan dat je van tevoren vreest, bestaat inderdaad: veel vergaderen, veel meta-gesprekken, conceptuele discussies en een eindeloze ambtelijke stukkenstroom. Maar het resultaat is echt praktijkgericht. Er staat straks wel echt iets en dat praktische aspect spreekt me aan.

Dat is iets wat je over 30 jaar nog niet bent vergeten. Dan is dienstverlening conform de Omgevingswet heel logisch. Je weet dan dat je je steentje eraan hebt bijgedragen. Je doet iets goed voor burgers en dat is leuk.

Wat ga je missen?

Als je een tijdje hebt samengewerkt met de rijkspartijen begint er een motortje te draaien. In het begin was het eerst even hard eraan trekken. Maar toen begon het motortje te draaien, net als een maaimachine. Dan komt het besef dat het motortje niet moet gaan uitvallen want we moeten maaien. En dat is een lekker gevoel, zo van: 'hop, daar gaan we'.

En ja, dan stap je dus van een 'rijdend treintje' en je ziet het verder rijden. Dat reed best lekker, denk je dan. Maar op m'n volgende werkplek ga ik weer wat bouwen en verder met een ander 'treintje'.

Mijn interbestuurlijke collega's ga ik ook missen. De manier van werken waarmee iedereen

happy is. De meeste collega's zijn ook al jarenlang bezig met de Omgevingswet. Die spreek je bijna dagelijks en die ga ik natuurlijk missen.

Wat ik niet ga missen is de implementatieopgave an sich, want die is klaar. Dat geldt ook voor de oefenaanpak. Het Serviceteam Rijk stáát. De business liaison managers gaan landen in het lijnmanagement. Ik wil maar zeggen: Als een klus klaar is, kun je het ook niet missen. Ik acht dit een logisch moment om te zeggen: Volgende klus!

Wat hoop je dat het komende jaar nog gaat gebeuren?

Ik hoop dat de inwerkingtredingsdatum definitief vast komt te staan en dat dan een eindsprint ontstaat. De meeste mensen gingen op school vlak voor hun proefwerk leren en dezelfde dynamiek zie ik ook bij de invoering van de Omgevingswet gebeuren. De studierders van het programmateam, waartoe ik ook behoor, zijn natuurlijk al heel lang bezig met hun voorbereiding. Straks worden ook de normale mensen wakker.

Met die eindsprint komt alles bij elkaar. Dat wordt een drukke periode maar alle betrokkenen weten wat ze moeten doen. Na inwerkingtreding volgt een nieuw hoofdstuk. Dan komt het aan op het lijnmanagement. Op het gebied van vergunningverlening hoop ik dat de rijkspartijen de vergunningverleners van gemeenten en omgevingsdiensten op het netvlies houden.

Daarvoor zijn gelukkig wel wat hulpmiddelen beschikbaar. Bijvoorbeeld de handreiking met een overzicht van alle rijkspartijen en wie wat doet. Verder staan diverse ingewikkelde meervoudige vergunningaanvragen klaar voor gemeente en rijkspartijen om in gezamenlijkheid mee te oefenen. Op het technische vlak is door het Veranderteam een automatisch indienmachientje ontwikkeld: de BoT. De zogenoemde 'Doorlooptijden-configurator', voor het afstemmen van de doorlooptijden in het nieuwe vergunningproces, vormt een handig hulpmiddel. Dat geldt ook voor de VTH Inregeltest van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Je kijkt vaak naar het vraagstuk vanuit verander/transitiebril: op welke verandering bij de Rijkspartijen ben jij het meest trots en welke verandering wens je ons toe?

Ik ben trots op bewustwording bij rijkspartijen dat werken binnen het nieuwe Omgevingsloket en dan met name op het vlak van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) vallen en ontstaan betekent. Leren werken in het nieuwe stelsel met gebruikmaking van het Omgevingsloket kan alleen door te oefenen en dus door fouten te maken. De juiste oefenhouding dus. Daar ben ik trots op.

Waar ik ook trots op ben is dat rijkspartijen uiteindelijk hebben besloten om voor het digitaliseren van rijksregels een gezamenlijk team op te richten. Die gedachte van gezamenlijkheid is nu heel erg logisch maar dat was toen niet het geval. Dit is de goede richting opgegaan en dat was 4 jaar geleden nog ondenkbaar.

8 jaar Omgevingswet vraagt wel wat uithoudingsvermogen en energie. Wat zorgde ervoor dat jij je eigen motor elke keer weer kon aanzwengelen?

Ik weet dat de burger hier straks blij mee is. Een loket waarin alle regels van alle overheden zijn opgenomen en dat je daarin vergunningen kunt aanvragen. Dat is gewoon fijn. Er gaat veel water door de Rijn en dat zal nog wel even doorgaan, maar uiteindelijk wordt iedereen hier beter van.

Ik heb bij de Nederlandse Spoorwegen geleerd dat verbeteringen voor klanten of burgers

altijd even gedoe oplevert. Vervolgens is het wel de moeite waard. Dat is met de Omgevingswet net zo.

Tegen iedereen die bezig is met implementatie van de Omgevingswet, zou ik willen zeggen: Houd nog even vol en dan draait het. Over 3 jaar weet niemand meer beter. Kritiek en klachten? Die dienen hetzelfde doel: we willen de burger uiteindelijk steeds beter bedienen.

‘Ik maak me geen illusies, maar ik blijf optimist’

Tijdens de Implementatiedag Omgevingswet op 27 september 2022 spraken we Marjolein Jansen, sinds 1 september programma-directeur-generaal Ruimtelijke Ordening bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Vanuit deze functie is zij verantwoordelijk voor het programma Aan de slag met de Omgevingswet. We spraken haar nogmaals nadat op 14 oktober bekend werd dat de inwerkingtreding niet voor 1 juli 2023 plaats zal vinden. Wat ziet zij als de grootste uitdaging? Wat moet er volgens haar nog gebeuren om de wet succesvol in te voeren?

U bent niet onbekend met de Omgevingswet. Hoe bent u hier als DG in beland?

'Vanuit mijn functie bij het Kadaster, waar ik vanaf oktober 2019 werkte, was ik al betrokken bij de Omgevingswet als een van de verantwoordelijke bestuurders voor de operationele beheerders, de OBO (Operationeel Beheer-Organisaties). Voor mijn studie ben ik afgestudeerd op de implementatie van de Wet milieubeheer, dus ook daar zit al een vroege ervaring met de implementatie van een meer integrale wetgeving. Het was toen al een grote slag om vanuit alle sectorale milieuwetgevingen naar één integrale milieuwet te gaan. Ik vind het mooi om nu terug te keren in dit veld met zo ongeveer de grootste naoorlogse wetgevingsoperatie en uitvoeringsklus in de fysieke leefomgeving.'

'Persoonlijk heb ik wel even na moeten denken over deze stap in mijn carrière. Want het is best een uitdaging om als DG 'in te vliegen' op zo'n laat moment in het proces. Maar als ik op deze wijze een bijdrage kan leveren aan een beter Nederland voor alle inwoners – met de kennis en ervaring die ik heb, met het besturen van ingewikkelde processen, ketendigitalisering en de passie en het gevoel met het werkveld – dan kan ik daar geen 'nee' tegen zeggen. Het voelt voor mij als de kans om de bedoeling van de Omgevingswet en de uitvoering die hier mee aan de slag gaat te belichten. Daar zit voor mij de passie.'

We moeten nadenken over hoe we de schaarse ruimte in Nederland gaan inrichten

In deze video legt Marjolein Jansen uit dat we aan de vooravond staan van de implementatie van een grote Omgevingswet, die heel veel vraagstukken rond het fysieke leefomgevingsdomein bij elkaar brengt en tegelijkertijd ook aan de vooravond van nieuw leren.

NB: deze video is opgenomen tijdens de Implementatiedag. Op dat moment moest het besluit over uitstel van de inwerkingtreding op 1 januari 2023 nog worden genomen.

Zijn we de echte bedoeling van de Omgevingswet uit het oog verloren?

'Daar lijkt het soms wel op. In de discussies voert het digitaal stelsel, het DSO, de boventoon en sneeuwen de andere zaken onder. 'Het systeem doet het niet' hoor je dan. Ik wil graag duidelijk maken dat het DSO een hulpmiddel is, weliswaar belangrijk, maar niet het enige. Het gaat om een volledige wijziging van het stelsel waarmee we onze leefomgeving inrichten en hoe we de beleidsafwegingen maken en de regelgeving toepassen. En het gaat om de mensen die in dat stelsel allemaal samenwerken in verschillende domeinen en bij de verschillende overheden en bedrijven aan een – uiteindelijk – mooier Nederland. Daar doen we het voor!'

In mijn ogen hebben we de Omgevingswet nodig om deze opgaven voortvarend aan te kunnen pakken.

'We moeten langjarig en integraal nadenken over hoe we de schaarse ruimte in ons land gaan inrichten. Met alle opgaven die er zijn zoals de klimaatcrisis, het (grond)watervraagstuk, woningen die gebouwd moeten worden en de energietransitie. In mijn ogen hebben we de Omgevingswet nodig om deze opgaven voortvarend aan te kunnen pakken. En ja, eigenlijk hadden we hem 5 jaar geleden al moeten hebben.'

Hoe kijkt u naar het proces van inwerkingtreding?

'We zijn nog nooit zo dicht bij inwerkingtreding van de Omgevingswet geweest. Het is voor velen een domper dat de inwerkingtreding op 1 januari is uitgesteld. Anderen zijn opgelucht dat er nu iets meer ruimte ontstaat om meer te oefenen en alles in te regelen. We gaan er alles aan doen om de extra tijd goed te besteden en bevoegd gezagen te helpen zodat er straks voldoende vertrouwen is om daadwerkelijk volgens de Omgevingswet te gaan werken. Ik heb er vertrouwen in dat we 1 juli echt van de kant kunnen.'

'Ik zie een parallel met het onderwijs, waar ik werkte in het maritiem mbo-onderwijs. Voordat

de jongeren daar met hun diploma starten bij hun eerste baan, dus aan boord van een schip, oefenen ze in simulatoren en lopen ze stage. Daarna begint pas het echte werk. Dat is spannend, want ze moeten dan vertrouwen op zichzelf en de tools die ze vanuit hun opleiding meenemen. Ze hebben wel al enige kennis, maar verder stappen ze in het onbekende. Ook wij weten nu niet precies wat we tegenkomen bij de implementatie. We hebben wel geoefend op situaties en weten dat er zaken minder goed kunnen gaan, maar wat en wanneer precies niet. Wij zijn in dit verband bij de Omgevingswet straks allemaal beginnend beroepsbeoefenaren, maar we doen dit met een zo goed mogelijke uitrusting. In deze fase wordt veel in simulatie geoefend met werkplaatsen en workshops. Bij inwerkingtreding begint het echte werk.'

De spreekwoordelijke trossen losgooien en van de kant komen

'Ik vind het belangrijk dat leerlingen fouten kunnen maken om van te leren. Dat is hier niet anders. Wij zullen na de inwerkingtreding van de Omgevingswet ook fouten maken en ervan leren om het beter te maken en niet om naar elkaar te wijzen. Natuurlijk moet het wel verantwoord zijn. Maar de beste leerervaring krijg je door het gewoon te doen. De spreekwoordelijke trossen losgooien en van de kant komen.'

Wat is de komende tijd uw grootste uitdaging?

'De 2 werelden, die van de bestuurlijk politieke besluitvorming en van de uitvoering, bij elkaar brengen. Ik zie het als mijn rol om de stem van de uitvoering, dus de mensen die werken bij gemeenten, provincies en waterschappen, te laten doorklinken in mijn adviezen. Tegelijkertijd moeten we de verwachtingen van inwoners en bedrijven managen en ook zorgen dat de wet, die breed door beide Kamers is aangenomen inwerking kan zodat we ook kunnen doorontwikkelen. We staan nu al geruime tijd stil en dat kunnen we ook niet te lang laten voortduren.'

'Het eerlijke verhaal is dat het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), en daarmee de belofte aan de burger, nog niet optimaal is en de belofte van de Omgevingswet dus ook niet gelijk waargemaakt wordt. Want helaas is voor die inwoner vanaf inwerkingtreding nog niet met 1 druk op de knop zijn vergunningaanvraag geregeld. We kunnen na inwerkingtreding weer verder met het ontwikkelen van zowel de wetgeving alsook de digitale systemen om deze gebruiksvriendelijker en completer te maken. En gemeenten, die het eerste aanspreekpunt zijn voor de inwoners en bedrijven als het Omgevingsloket niet de gewenste informatie toont, moeten het gevoel hebben dat ze voldoende zijn uitgerust om te communiceren.'

Welke concrete ondersteuning krijgen gemeenten?

'Er is natuurlijk het Informatiepunt Leefomgeving (IPLO) waar medewerkers van overheden en bedrijven met hun vragen terecht kunnen bij de helpdesk. En [op de website](#) kunnen zij veel informatie vinden over allerlei aspecten van de Omgevingswet en het DSO inclusief het Omgevingsloket. Initiatiefnemers met vragen over het DSO kunnen hier ook terecht.

Voor medewerkers van het Klantcontactcentrum (KCC) en andere frontofficemedewerkers organiseren we sessies waarin de werking van het loket en uitleg over het proces van de vraagafhandeling aan bod komt. In die sessies wordt duidelijk hoe het loket is opgebouwd en hoe de medewerkers initiatiefnemers kunnen helpen. In het digitale Omgevingsloket zelf komt bij elk scherm een helpbutton waar gebruikers direct informatie, uitleg of ondersteuning kunnen vinden.

De bestaande helpdesks voor bedrijven – zoals ondernemersplein en Kamer van Koophandel – faciliteren we om vragen over de Omgevingswet te kunnen beantwoorden over de Rijksregels. Vragen over de lokale situatie kunnen alleen lokaal worden beantwoord. Er is hulp beschikbaar voor het maken van toepasbare regels en vragenbomen.

Verder zijn er klikdemo's, functiegerichte sessies in het DSO en werkplaatsen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het programma Aan de slag met de Omgevingswet ondersteunen en faciliteren ketenpartners in de regio met verschillende werkplaatsen. Zo zijn er allerlei manieren waarop we de gemeenten zo goed mogelijk proberen te ondersteunen. Nu en na inwerkingtreding van de wet.'

De hamvraag: gaat de Omgevingswet nu echt in werking treden op 1 juli 2023?

'Alle bestuurlijke partners en de koepels van het bedrijfsleven staan nog steeds volledig achter nut en noodzaak van de Omgevingswet en willen geen langdurig uitstel. Het spannende is of naast alle acties die de bevoegde gezagen en het programma uitvoeren het politiek-bestuurlijke traject dat doorlopen moet worden, gaat passen in de planning. Ik heb heel goed gehoord in de verschillende gesprekken dat de uitvoering voldoende tijd nodig heeft na het slaan van het Koninklijk Besluit om een zorgvuldige invoering te kunnen vormgeven. Dat betekent dat we tijdig het hele parlementaire proces afgerond moeten hebben met Tweede en Eerste Kamer.'

'De invoering van de Omgevingswet is niet klaar na de datum van inwerkingtreding. Het blijft bouwen en verbouwen aan het stelsel van de wet en de ondersteunende systemen om deze steeds met de vraag van de tijd te laten aansluiten. Ik geloof daarbij in de kracht van de mensen in de uitvoering. Ik mag gelukkig veel mensen spreken en ontmoeten, zoals tijdens de Implementatiedag en tijdens werkbezoeken. Ik zie hoe hard zij allemaal werken om te leren, te implementeren en tegelijkertijd alle taken die gewoon door moeten gaan, uit te voeren.'

'Het komt niet zo vaak voor in je loopbaan dat je op het kantelpunt staat van een impactvolle beslissing. Het lonkend perspectief van een Omgevingswet is er een dat al jaren geleden tijdens mijn studie speelde. Ik heb destijds een citaat van Jules Deelder gebruikt dat ik nu nog steeds treffend vind voor het programma Aan de slag met de Omgevingswet: 'Ik maak me geen illusies, maar ik blijf optimist'. Ik heb vertrouwen in de mensen die dit laten werken.'

Zie ook

Lees ook het [uitgebreide verslag in Kwartslag 21](#) en bekijk de [korte sfeerimpressie van de 8e live Implementatiedag Omgevingswet op 27 september 2022](#).

‘Stel de gebruikersbehoefte scherp’ – Een gesprek over software en het DSO met Alexander op de Weegh, projectleider bij KOOP en betrokken bij Serviceteam Rijk.

Integraal samenwerken aan de Omgevingswet. Daaraan levert het Serviceteam Rijk een belangrijke praktische bijdrage als het gaat om digitalisering. Immers, relevante wetgeving die opgaat in de Omgevingswet is afkomstig van 6 verschillende departementen. Wij spraken hierover met Alexander op de Weegh, als consultant namens KOOP verbonden aan Serviceteam Rijk en verantwoordelijk voor een goede implementatie van de DSO-software.

Kun je vertellen wat jullie software doet voor het Rijk?

De ultieme doelstelling van die software is dat juristen vanuit de software zoals door IAM4 ontwikkeld, ieder mogelijk besluit kunnen voorbereiden waarna de besluiten eenvoudig kunnen worden bekendgemaakt en gepubliceerd. Dat is de stip aan de horizon waar we naartoe werken. Het moet dan bijvoorbeeld mogelijk worden dat met een druk op de knop een pdf te generen die moet worden ondertekend door de minister. En met een druk op de knop moet het besluit dan bekend worden gemaakt en doorgeleverd kunnen worden aan het DSO-LV.

Wat is het allerlastigste van het bouwen van software?

De software die IAM4 gebruikt, is van oorsprong een pakket dat zich toespitst op toepasbare regels. Dan gaat het om vertaling van juridische teksten naar toepasbare regels. Echter, wij gebruiken de software vooral om juridische teksten op te stellen. Een andere focus dus. En dat zorgt ervoor dat soms aanpassingen nodig zijn. In dat traject zitten we nu.

Ook het versiebeheer met betrekking tot diverse regelingen is complex. In de praktijk is sprake van allerlei wijzigingen van allerlei juristen van diverse departementen. Dan krijg je dus een wirwar van allerlei wijzigingen op regels die in de pijplijn al dan niet gepubliceerd moeten worden. De benodigde software hiervoor is nog in ontwikkeling.

Sinds wanneer zijn jullie hiermee bezig?

Vorig jaar heeft een aanbesteding plaatsgevonden. Softwareleverancier IAM4 kwam daar als winnaar uit de bus. Eind oktober is het contract met hen ondertekend. Dus we zijn nu een jaar bezig.

Het DSO kent allerlei nieuwe releases. Betekent dat jullie voor elke release de software moet aanpassen?

Gelukkig hebben we daar niet al te veel last van zolang de koppelvlakken maar stabiel blijven en de interface niet verandert. Op het moment dat de LVBB (Landelijke voorziening bekendmaken en beschikbaar stellen) een nieuwe versie van een koppelvlak publiceert, zullen we daarmee wel aan de slag moeten. Gelukkig hoeft zo'n nieuw koppelvlak niet à la minute in gebruik te worden genomen en is er een overgangsperiode waarin het oude koppelvlak nog even actief blijft.

Wat vind je van het DSO in vergelijking met andere software die jullie bouwen op andere terreinen?

Ik werk nog maar kort bij KOOP dus kan daar niet echt een goed antwoord geven. In het algemeen vind ik wel dat het DSO een complex geheel is. Maar het verbaast me niet dat het zo ingewikkeld is, omdat het juridische proces dat ook is. Het is een lastig speelveld.

Het DSO wordt agile gebouwd. Per kwartaal is er voortbrenging. Dat heeft impact voor jullie? Wat betekent dat voor je werk en kun je daar een paar concrete voorbeelden van geven?

Iedere 2 weken proberen we concrete resultaten op te leveren. Dat gaat dan om interne opleveringen. Die resultaten zijn dus niet direct beschikbaar. Eens per kwartaal wordt KOOP-breed een interne planningssessie belegd waarbij alle teams aanwezig zijn. Daar wordt dan bepaald welke resultaten het komende kwartaal behaald moeten worden. We maken met softwareleverancier IAM4 afspraken om hun voortgang af te stemmen met onze eigen werkzaamheden.

Daarmee lopen we als STR-team wel tegen een beperking aan, omdat we afhankelijk zijn van de softwareleverancier en dus geen volledige controle hebben over de ontwikkelwerkzaamheden en de voortgang daarvan.

We zijn blij dat we 1 softwarepakket hebben als Rijk dat alle partijen bedient. Ik ben benieuwd hoe jij kijkt naar andere softwareleveranciers op de markt?

Wat lastig is in 'overheidsland' is dat iedere organisatie haar eigen werkwijze kent en dus ook andere behoeften qua software. Zelfs als overeenstemming bestaat over 1 softwarepakket, dan wil iedere partij dat dit volgens de eigen standaarden wordt gebouwd. Dat maakt het voor softwareleveranciers buitengewoon lastig. Vanuit 1 softwarepakket heel veel verschillende belangen dienen, is dan echt een uitdaging. Je kunt je zelfs afvragen of dat wel realistisch is.

Hoe kijk je aan tegen de Omgevingswet en hoe lang zijn jullie al bezig binnen dat domein?

Het is een complex geheel en het verbaast mij niet dat voor de inwerkingtreding al een paar data zijn gepasseerd.

Heb je tips of adviezen voor andere overheden die ook bezig zijn met softwareleveranciers? Overheden worstelen daar soms mee.

Als je de aanbestedingseisen leest, dan vraag ik me weleens af: Wat staat hier nu eigenlijk? Dus het definiëren van heldere, duidelijke en eenduidige eisen helpt wel. Schakel daarbij kundige businessanalisten in om discussies achteraf over die eisen te voorkomen. Verder is het goed als de vragende partij zich beperkt tot het definiëren van de juiste functionele eisen. Ga niet meedenken met de leverancier over de manier waarop hij die functionele eisen moet of kan gaan invullen. Dat beperkt de leverancier in z'n mogelijkheden en het beperkt je zelf als vragende partij ook bij het uiteindelijke resultaat.

Dus: duidelijk en eenduidig de gebruikersbehoefte specificeren. Daarin kunnen nog wel wat slagen worden gemaakt.

Je werkt voor de Rijksoverheid die ongelooflijke grote trajecten doorloopt. Is deze software een enorme uitdaging of is het 1 van de vele softwarepakketten die jullie maken?

Wat ik tot nu toe ervaar is dat binnen KOOP ook veel zelf software wordt ontwikkeld. De echt grote uitdaging ligt in de eenduidigheid van de requirements en het aansturen van de softwareleverancier.

Kun je iets vertellen over hoe de samenwerking binnen Serviceteam Rijk

loopt?

Binnen het team zit ontzettend veel kennis en kunde. Af en toe is er natuurlijk sprake van discussie en voer je onderling stevige gesprekken, maar dat hoort er ook wel bij. Als je dat niet hebt, kun je je afvragen of de samenwerking dan wel zo goed is. Daarbij heb je natuurlijk te maken met het gemeenschappelijke belang: een tevreden eindklant. Maar ieder teamlid heeft ook zijn/haar eigen verantwoordelijkheden die op elkaar moeten worden afgestemd om tot oplossingen te komen. Dat gebeurt in een goede constructief-kritische sfeer.

'Laten we elkaar stimuleren en helpen'– RIO's aan het woord: Tom Veldhuis

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten, provincies en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, waterschap, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Tom Veldhuis is een van hen. Hij heeft de regio's Friesland, Rivierenland en Noordzeekanaalgebied in zijn portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Ik ben RIO geworden omdat ik daarvoor benaderd ben. In mijn rol probeer ik vraag en aanbod te verbinden. Het aanbod vanuit Den Haag is overweldigend en de vraag vanuit de regio is soms anders. Wat ik probeer is om de vraag vanuit de regio zo specifiek mogelijk te maken zodat 'Den Haag' er iets mee kan. Het aantrekkelijke aan deze rol vind ik de vernieuwing van het openbaar bestuur. Het is echt fantastisch om te zien dat overheden 'schoon schip' maken en elkaar weten te vinden. Nu is samenwerken moeilijk en straks geldt dat voor niet-samenwerken. Naast mijn rol als RIO ben ik ook programmamanager implementatie Omgevingswet in Medemblik. Ook geef ik les aan de Bestuursacademie over het thema 'anders werken'. Mijn drijfveer is eigenlijk vernieuwing van het openbaar bestuur en het doorbreken van gebaande paden en wantrouwen als het gaat om het werken met de Omgevingswet.

Wat valt je in de voorbereidingen op het VTH-vlak het meeste op?

De samenwerking komt niet altijd even goed van de grond als het gaat om een goed werkend DSO. Op het vlak van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) ben je heel erg

afhankelijk van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) met de VTH-koppeling. In de basis werkt de landelijke voorziening. Maar de driehoek 'landelijk – leveranciers – gebruikers' functioneert nog niet optimaal. Daar moet nog wel wat werk worden verricht. Dus het is vooral heel veel communiceren. Ook nemen we niet altijd de tijd om expertise die beschikbaar is, goed te benutten.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien? En welke?

In Friesland en Rivierenland gaat het elk om 1 actieve Omgevingsdienst. Daarentegen telt de regio Noordzeekanaalgebied en IJmond meerdere omgevingsdiensten en is sprake van meerdere veiligheidsregio's. Daar worstelen mijn collega Henk Ferkranus (regio IJmond) en ik met de bestuurlijke drukte. Als het gaat om samenwerking met rijkspartijen is met name Rijkswaterstaat in beeld. Zij behartigen dan de belangen van andere rijkspartijen. In Friesland en Rivierenland is het Rijk goed aangesloten. Daar zit alleen Rijkswaterstaat aan tafel. Voor wat betreft het Noordzeekanaalgebied moet ik me nog oriënteren want die regio heb nog niet zo lang in portefeuille. Het is nog niet altijd nodig dat rijkspartijen in beeld komen; in mijn regio's zijn we nog niet zo ver. Maar ze komen vanzelf wel in beeld. Ze schuiven aan bij programma-managersoverleg. Ook proberen we ze aan te laten schuiven bij ketentesten.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Ga actief participeren. Het zou ook goed zijn als we elkaars werk niet gaan overdoen. Laten we elkaar positief stimuleren en helpen. Als het gaat om het aanleggen van een rijksweg betekent dat allereerst het Rijk gaat investeren in de regio. Dat is het uitgangspunt en daarbij probeer je aan te sluiten en dat geeft een heel ander gesprek. De Omgevingswet regelt samenwerking beter dan nu het geval. Op een of andere manier ontstaat nu toch het beeld dat partijen tegenover elkaar staan. Dat is straks met de Omgevingswet anders, is mijn verwachting.

Ken je de pdf 'De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee bij vergunningverlening'?

Ja, die ken ik. Ik heb de publicatie gedeeld in mijn appgroepjes met collega's waarvoor deze publicatie relevant is. In de praktijk pas ik 'em zelf niet toe.

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Marije van der Galiën aan jou luidt als volgt: Hoe houd je de energie vast in je regio's met de nieuwe datum van inwerkingtreding? Hoe doe je dat?

In mijn waarneming hoef ik daarvoor niets te doen, anders dan het geval was met eerder uitstel van de Omgevingswet. Partijen weten nu concreet wat hen nog te doen staat. De stemming is nu dat men het fijn vindt dat sprake is van uitstel is: er is nog tijd om te oefenen en besluiten die nog door de gemeenteraad moeten worden genomen, kunnen later worden genomen. Als het gaat om VTH-systemen is ook nog genoeg tijd om daarmee te oefenen. De bevoegd gezagen weten dus wat ze nog moeten doen. De vraag is ook wat we gaan doen ná datum inwerkingtreding. Bijvoorbeeld: Met het beter benutten van de Wet gemeenschappelijke regelingen kan onderlinge samenwerking tussen gemeenten verder worden verbeterd.

Tom, welke vraag moeten we stellen aan Leona Vlok?

Hoe gaan we de interbestuurlijke samenwerking die we proberen vorm te geven, de komende jaren verder uitbouwen?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 6^e interview, er volgen er meer.

'Burger staat centraal' - vergunningverleners aan het woord: Jos Stöver

Vergunningverleners spelen een cruciale rol in de weerbarstige praktijk van vergunningverlening. Dat is nu het geval en straks met de invoering van de Omgevingswet. Wie zijn die vergunningverleners, wat doen ze en wat betekent de Omgevingswet voor hun dagelijkse praktijk? Jos Stöver is een van hen. Hij werkt bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). In deze nieuwe serie interviews met vergunningverleners zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Kennen gemeentelijke collega's in het land jullie?

Jazeker. Zij zijn echt 'ons loket'. Als een omgevingsvergunning wordt aangevraagd voor bijvoorbeeld de bouw van een huis en de plek waar de ingreep wordt gepleegd is een archeologisch rijksmonument, dan moet bij de gemeente automatisch 'een belletje gaan rinkelen'. Voor ingrepen op een archeologisch rijksmonument moet namelijk ook een monumentenvergunning worden aangevraagd. Zo'n monumenten-vergunningaanvraag komt dan vanzelf bij ons terecht. Overigens, ik hoop altijd dat wij eerder in het traject kunnen instappen. Zo kan in een vooroverleg de aanvrager worden geïnformeerd over wat wel en niet mogelijk is als men van plan is zo'n vergunning in te dienen.

Dat werkt beter dan een vergunningaanvraag die 'over de schutting' wordt gegooid. Er wordt geregeld vergunning aangevraagd voor activiteiten die op archeologische rijksmonumenten niet zijn toegestaan. Dat willen we natuurlijk voorkomen. De gemeenten zijn dus echt onze partners. Naast dat ze vergunningaanvragen voor ons in behandeling nemen, zijn ze zijn ook onze oren en ogen in het kader van handhaving. We ontvangen nog weleens meldingen van gemeentelijke handhavers als door aanvragers niet conform de vergunning wordt gehandeld. Of zonder vergunning werken.

Is de Omgevingswet relevant voor jullie?

Ja, daarin draaien wij gewoon mee als Rijkspartij. Nu moet er nog een afzonderlijke vergunning bij het Rijk worden aangevraagd, maar straks gaat ook de monumentenvergunning op in de Omgevingswet. Binnen de Omgevingswet heeft en houdt het RCE wel een 'status aparte'. Wij behouden onze adviesplicht. Gemeenten zijn verplicht ons advies bij een archeologische omgevingsvergunning over te nemen. In de systematiek verandert wel het een en ander maar in de praktijk zullen wij een sturende rol blijven spelen.

Gaan jullie veel werken met het zaakstelsel, of hoe gebruik je anders technieken?

Met het zaakstelsel hebben wij op dit moment nog problemen want dat werkt nog niet

goed. Natuurlijk bereiden we onszelf wel voor op de nieuwe situatie om daaraan te wennen. Maar zolang de Omgevingswet nog niet is ingevoerd werk ik nog volgens de oude systematiek. Ik krijg vergunningaanvragen vaak nog via de mail binnen, geregeld ook via het Omgevingsloket Online (OLO).

Wanneer denk je dat je een beetje gewend bent aan de nieuwe Omgevingswet?

Kijk, als alle systemen goed werken, heb ik er niet zoveel moeite mee. Natuurlijk verandert er veel in de systematiek, maar net als voorheen proberen we altijd met iedereen in goed overleg tot overeenstemming en tot aanvaardbare oplossingen te komen als er knelpunten zijn bij een vergunningaanvraag.

Verandert er veel voor het RCE bij vergunningverlening?

Eigenlijk niet zo veel. We zullen meer rekening moeten houden met kortere doorlooptijden voor een vergunningaanvraag. We proberen altijd een vergunningaanvraag zo snel mogelijk af te handelen. Dat lukt vooral als in het vooroverleg al het een en ander is afgestemd zodat de aanvrager weet waar ie aan toe is. Dan wordt de aanvraag na onze behandeling voor ons min of meer een hamerstuk en zullen we zo spoedig mogelijk advies aan de gemeente uitbrengen.

We proberen zo servicegericht mogelijk te werken. Dat lukt natuurlijk niet altijd, maar het is echt niet zo dat wij om de haverklap vergunningen weigeren. Dat komt de goodwill voor het onderwerp archeologie ook niet ten goede. In de meeste gevallen komen we eruit met de aanvrager. Ook lukt het in de regel om vergunningen tijdig af te wikkelen.

Wat is het moeilijkste vanaf inwerkingtreding? Het waarmaken van verwachtingen?

Dat denk ik wel. Het moet goed werken voor zowel de burger als de ambtenaren. Het is immers een ingewikkeld stelsel. Een slecht functionerend systeem kan ten koste gaan van hetgeen we willen beschermen en in stand houden in dit land. Bijvoorbeeld cultureel erfgoed of andere kwetsbare dingen. We wachten het rustig af en uiteindelijk zullen we er wel uitkomen.

Wat wil je dat de handreiking 'De Omgevingswet: De rijksoverheid doet mee met vergunningverlening' gaat bereiken?

Zelf heb ik 'm (nog) niet op m'n bureau liggen, maar ik heb er inmiddels wel kennis van genomen. Het is beslist een informatief en goed ingedeeld stuk dat gemeenten zal helpen binnen de Omgevingswet om te gaan met de rijkspartners. En vice versa natuurlijk. Het is ook min of meer thematisch ontsloten, zodat je snel toegang hebt tot informatie over de betreffende rijkspartner. Ik hoop dat de handreiking straks op de bureaus van veel van onze gemeentelijke collega's komt te liggen. En dat de handreiking er dan beduidend uitziet. Dan wordt 'ie veel gebruikt.

Marjolein Jansen: 'Voor je het weet, wordt de Omgevingswet een ICT-project. Maar dat is het natuurlijk helemaal niet'

In de rubriek Persoonlijk licht het platform Gebiedsontwikkeling.nu de belangrijkste transfers in de wereld van gebiedsontwikkeling uit. Deze keer is dat Marjolein Jansen, sinds 1

september 2022 als programma-directeur-generaal Ruimtelijke Ordening verantwoordelijk voor de Omgevingswet en het bijbehorende Digitaal Stelsel.

Met het opnieuw uitstellen van de Omgevingswet is ze na haar overstap vanuit het Kadaster niet in de meest rustige omgeving terechtgekomen. Ondanks alle hectiek en aandacht is ze nog steeds blij met die stap en kijkt ze vol vertrouwen naar de toekomst. Ze vertelt hierover in een interview met Jasper Monster op de website van het platform.

- Lees het artikel [Marjolein Jansen: "Voor je het weet, wordt de Omgevingswet een ICT-project. Maar dat is het natuurlijk helemaal niet"](#) op [Gebiedsontwikkeling.nu](#).

Foto: Aan de slag/Remco Zwinkels

'Zet de praktijk aan tafel' - Een driegesprek met Business Liaison Managers

Verbinding leggen. Dat is de core business van Business Liaison Managers. Binnen het spectrum van het invoeringsprogramma voor de Omgevingswet zijn Bob Felix, Gijs van Duijn en Marion Kursten eveneens druk bezig (geweest) met verbinding zoeken en maken. Dat deden zij door middel van het vertegenwoordigen van rijkspartijen bij het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), afstemming met relevante partijen en het organiseren van samenhang. Met hen blikken we terug op hun rol als Business Liaison Manager (BLM).

Jullie zijn alle drie werkzaam geweest als Business Liaison Manager (BLM'er) of nog steeds actief in die rol. Marion en Bob: wat schiet jullie als eerste te binnen als je terugkijkt op deze rol? Gijs: hoe ervaren je je rol tot nu toe?

Bob: Wat mij als eerste te binnen schiet is dat wij, anders dan alle andere BLM'ers, een lijntje hadden naar de Stuurgroep met alle directeuren-generaal (DG's). Wij fungeerden eigenlijk als tussenstation binnen alle gremia. En wij kregen nogal wat te verwerken als 'tussenstation'. We

moeten het niet groter maken dan het is, maar we kregen te maken met weerstand en het politieke spel. Van breed gedragen commitment voor een goed werkend DSO was toen geen sprake.

Marion: De inwerkingtreding. Dat is wat bij mij als eerste bovenkomt. Toen ik begon werd de vraag over de ingangsdatum al gesteld. Wanneer is inwerkingtreding verantwoord en wanneer niet? Die vragen hebben heel veel tijd en energie gekost. Gelukkig was de samenwerking binnen het team, met de rijkspartijen, met de andere koepels en het programma uitstekend, zodat hiervoor een goed advies kon worden gegeven.

Gijs: Ik moest ook direct denken aan de inwerkingtreding. Toen ik begon was net een stabiliseringsperiode voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) afgekondigd. Dat duurde driekwart jaar. In die periode is veel geïnvesteerd in stabiliteit en robuustheid met daarbij als hamvraag: Hoe kunnen we de 'landing' die best wel zwaar kan worden, zo zacht mogelijk laten plaatsvinden en ook alles gewoon door laten lopen als anders?

Wat ging er goed? Waar ben je trots op?

Bob: Als BLM'er Rijk heb je maar weinig invloed op het werkend krijgen van het DSO. Daarentegen vond ik het domein van vergunningverlening het leukste want dat gaat over de praktijk. En met die mensen zijn we met ons deel van de keten aan de gang gegaan. Ik kan me een groot overleg herinneren met allerlei 'chefs' waarbij ik aandacht vroeg voor de enige vergunningverlener die erbij was. We moeten allemaal naar hém luisteren, want hij moet met die Omgevingswet aan de slag! Daaruit volgde een tweewekelijkse sessie waarbij gewerkt werd aan het verbinden van het vergunningverleningsproces met het DSO. Daar word ik nog steeds blij van.

Marion: Ik heb mijn eerste stappen in de wereld van de Omgevingswet gezet in coronatijd en voelde mijzelf BLM'er van het beeldscherm. Op die manier heb ik iedereen leren kennen. Toch is het gelukt om ondanks de corona-situatie goed samen te werken en relevante verbinding met DSO-collega's te maken. Dat was wel heel bijzonder om mee te maken.

De dynamiek in coronatijd waarbij alles via het beeldscherm verliep, had niet alleen nadelen. Het leidde bijvoorbeeld tot een betere vergaderdiscipline. Ontzettend knap dat alle betrokken overheidspartijen met het DSO al zó ver zijn gekomen en op deze manier samenwerken. Dat is een prestatie van formaat, al is het nog niet klaar. De ontwikkeling en implementatie van het DSO is complex en het betreft een grote veranderopgave. Er is nogal wat druk van buiten. Her en der merk je koudwatervrees. En dan is daar nog de realiteit van de teleurstelling, omdat de inwerkingtredingsdatum schuift. Dan is het een uitdaging om de energie vast te houden. Mijn bijdrage was gericht op structuur aan te brengen in de complexe werkelijkheid en op transparantie te geven in het Program Increment (PI)-planningsproces. Dat gaf rust.

Gijs: Voordat ik BLM'er werd, ben ik werkzaam geweest als Regionaal Implementatiecoach Omgevingswet (RIO) en ik wist al veel van de werking van het DSO. Dat had als voordeel dat ik de discussies goed kon volgen. Ik denk dat ik her en der wel wat rust heb gebracht en lijnen heb uitgezet.

Wat had beter gekund? Wat moet beter?

Bob: In diverse gremia heb ik de gemeenschappelijkheid gemist. Daar werd het gesprek gevoerd vanuit het eigen referentiekader en het eigen belang. Bij wijze van spreken over de te korte staart van de olifant of een te groot oor. Dus ging het gesprek heel de tijd over de staart en het oor zonder het grotere plaatje. Aan dit proces van Babylonische spraakverwarring had

ik graag iets gedaan.

Gijs: Ik vind het proces richting inwerkingtreding fascinerend, omdat steeds al te hoge ambities worden gesteld. Dat gebeurt wel vaker bij de rijksoverheid. Dat is eigenlijk meer een constatering. Verder is het wat Bob zegt. De verschillende partijen praten vanuit de eigen koker. Ga eens boven de materie zweven en verplaats jezelf in andere bevoegd gezagen. Houd de grote lijn in de gaten.

Marion: In diverse overleggen ontstond een dynamiek waarin het politieke aspect tegenover de praktijk stond. Dat is best lastig manoeuvreren. Ook vertegenwoordigen Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Unie van Waterschappen en het Interprovinciaal Overleg (IPO) een achterban met vergelijkbare processen. Bij de rijkspartijen zijn de processen per departement verschillend. Met die verschillen in je achterhoofd probeer je je te focussen en gezamenlijkheid te creëren. De uitdaging is het bewaken van de scope en tegelijk focus houden op de einddoelen.

Bob: Het is ook gewoon een complex proces. Daarbij is het verwachtingspatroon veel te hoog, terwijl sommige dingen gewoon onmogelijk zijn te automatiseren. Bijvoorbeeld: ik zie de meest complexe vragen in vragenbomen voorbijkomen. Je moet gewoon ergens stoppen en zeker met die ongebreidelde vragenbomen.

Welke verschillen zien jullie tussen Rijkswaterstaat, Kadaster, Geonovum als onderaannemers?

Marion: Er is zeker sprake van verschillen tussen die partijen. Maar ze zijn allemaal heel goed bezig en gedreven om iets moois neer te zetten. Het verschil zit in het karakter van de afzonderlijke organisaties. En ook qua beheermaatregelen en beheerbeleid zijn er verschillen.

Bob: De winst van dit soort grotere programma's is dat je rondom één ambitie samenwerkt. Die partijen zijn dan steeds minder belangrijk, tenminste op het uitvoeringsniveau. Ik hoop dat dit soort activiteiten bijdraagt aan een cultuuromslag: rijksoverheid of rijkspartijen of gemeente maakt eigenlijk niet uit; je bent gewoon overheid. Er wordt zo intensief onderling samengewerkt en dat maakt dat je anders gaat denken. Dat is best een interessant traject.

Gijs: Ook bij deze partijen is de grote uitdaging hoe je de omslag krijgt van puur het eigenbelang bewaken naar het in zicht krijgen van het grotere plaatje.

Wat is nodig om effectief regie te voeren? Hoe weerbarstig is dat in de praktijk?

Bob: De aansturing binnen het Rijk hadden we redelijk goed geregeld. Om effectiever te worden zou je een dergelijke opgave niet onder de directie moeten plaatsen waar ook de verantwoordelijkheid ligt voor het DSO. Er zou een soort koepel moeten komen voor de uitvoeringsorganisaties. Uitvoering van het Rijk zelf wordt nooit apart ter discussie gesteld, want ze werken voor de minister die het beleid maakt. Ik hoop dat er op dat punt iets gaat veranderen na de toeslagenaffaire.

Gijs: Het gaat erom dat je onderzoekt waar de gezamenlijkheid zich bevindt. Dat werkt beter dan het redeneren vanuit het belang van één organisatie. Het heeft geen zin om bij een bepaalde rijkspartij iets voor elkaar te krijgen. Dat komt dan op een lijstje en vervolgens hoor je daar nooit meer wat over. Wanneer je een groter draagvlak creëert kan je de oplossing ook sneller realiseren.

Marion: Bijvoorbeeld door serieus door te vragen bij onderwerpen kun je regie voeren. Maar ook door mensen bij elkaar te zetten, dingen goed uit te leggen en gewoon een probleem af

te pellen. We zijn lang bezig geweest om een verwijzing naar natuur in het DSO te krijgen. Dat leek eerst heel groot en complex, maar uiteindelijk ging het om een klein tekstje dat in het DSO opgenomen moest worden. Dat doet dan weer iets met de vragende partij in de trant van: We zijn gehoord en er is iets mee gedaan. En het DSO wordt er beter van. Dat is mooi aan een verbindingsfunctie. Je kunt soms hele kleine stapjes vooruitzetten.

Welke tips hebben jullie voor collega's in een zelfde rol?

Bob: Zet de praktijk aan tafel. Ga stagelopen in de praktijk, maar laat je niet te veel beïnvloeden door de bestaande werkwijze. Je moet de leefwereld aan tafel zetten bij de systeemwereld. Anders blijf je in je eigen wereldje hangen. Pas op voor de bubbel van projectenmensen die allemaal geloven in het project, organiseer kritisch vermogen. Lees Jan Rotmans over transitie management en een boek van Govert Geldof over complexiteit en de waarde van praktijkkennis.

Marion: Communicatie, communicatie, en nog eens communicatie. Blijf in gesprek. Dat is natuurlijk logisch maar dat valt niet altijd mee. Wat altijd werkt is goed luisteren en doorvragen. Mensen de gelegenheid geven om gehoord te worden.

Gijs: Het is belangrijk om jezelf niet gek te laten maken. Zorg ervoor dat je niet overal probleem eigenaar van wordt maar laat problemen daar waar ze horen.

'Maak het concreet' - RIO's aan het woord: Marije van der Galiën

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten, provincies, waterschappen en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Marije van der Galiën is een van hen. Zij heeft de regio's Arnhem, Nijmegen en de Achterhoek in haar portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Ik was werkzaam bij een gemeente waar ik mij, naast de Omgevingswet, ook met windenergie bezighield. Ik ervoer in die functie heel veel afstand tussen het Rijk en de gemeenten. Dat zorgde bij mij voor een stukje frustratie. We werken toch allemaal voor hetzelfde doel? Door mijn functie wist ik van het bestaan van de functie Regionale Implementatiecoach. Via een andere RIO werd ik gewezen op een vacature om als RIO aan de slag te gaan. Dat sprak mij heel erg aan. Het leek mij een mooie kans om een verbindende rol te spelen tussen het Rijk en andere ketenpartners en gemeenten. En vooral ook om de afstand tussen deze partijen te verkleinen. Dat vind ik dus ook het meest aantrekkelijk aan mijn rol als RIO: het verbinding maken en het verkleinen van afstand tussen verschillende partijen.

Wat valt je in de voorbereidingen op het VTH-vlak het meeste op?

Wij als RIO's proberen zo goed mogelijk gevoel te houden met wat speelt in de regio. Dat

doen we onder andere door op een goede manier relevante informatie door te spelen naar onze regio's. Het verlenen van vergunningen en dan vooral de complexere vergunningen heeft de afgelopen tijd veel aandacht gekregen, bijvoorbeeld tijdens oefensessies. Langzaam verschuift nu de aandacht ook naar de reguliere vergunningen en naar toezicht en handhaving. Het is mooi om te zien dat binnen de regio's de verschillende organisaties elkaar steeds beter weten te vinden en de lijntjes korter worden.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien? En welke?

Ik werk in verschillende regio's en zie daar veel gelijkenissen maar ook verschillen. In de regio Achterhoek zijn ze bijvoorbeeld al vrij vroeg begonnen met ketentesten en oefensessies. Daar schuift dan Rijkswaterstaat vaak actief aan. In de regio Arnhem zijn ook veel sessies georganiseerd waar ook Rijkswaterstaat aan meedoet. Af en toe schuiven ook andere rijkspartijen aan, maar het is toch vooral Rijkswaterstaat waarmee wordt samengewerkt in oefensessies. Dat komt waarschijnlijk ook door hun regionale positionering. Binnen de regio Nijmegen wordt er vooral individueel geoefend. Daar heeft een rijkspartij onlangs nog een oefening uitgevoerd met de ODNR, de omgevingsdienst van de regio Nijmegen. Kortom, er is in mijn regio's sprake van verschillende samenwerkingsvormen met veel verschillende sessies waarbij vooral Rijkswaterstaat in beeld is. En zo af en toe schuiven ook andere rijkspartijen aan.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Blijf zichtbaar en maak het concreet. Geef duidelijk aan waarom gemeenten bij jou als rijkspartij aan het goede adres zijn. Dat is waarschijnlijk geen nieuws maar wel belangrijk. Het helpt bijvoorbeeld ook als een vergunningverlener aan de hand van een checklist kan zien wanneer hij/zij welke rijkspartij moet benaderen. Dat maakt het concreet. Ook onder de huidige wetgeving moeten verschillende partijen elkaar weten te vinden. De Omgevingswet zorgt ervoor dat dit meer aandacht krijgt.

Ken je de pdf 'De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening'?

Jazeker, die publicatie sluit goed aan bij de praktijk en het concreet maken van het werk. De kunst is wel om ervoor te zorgen dat deze pdf in beeld blijft, want je ziet veel wisselingen van de wacht. Juist nu! Want door de overdracht van het programma naar de lijn worden steeds meer mensen erbij betrokken. Dan komt het aan op de kracht van de herhaling. En dat geldt ook voor deze pdf.

- De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening'

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Léon Evers aan jou luidt als volgt: Wat ga je doen zodra de Omgevingswet in werking is getreden, en alles van het programma naar de lijn is gebracht? Wat is dan de rol van de RIO en waar zit de toegevoegde waarde voor de regio?

Het is belangrijk om aan te sluiten bij de eigenheid van de regio. Sommige regio's hebben alles georganiseerd via de omgevingsdiensten, andere regio's weer niet. Je moet dus goed kijken naar hoe de regio is georganiseerd en hoe je daar op kunt inspelen. Motiveren en activeren zijn belangrijk. En vooral ook zorgen dat iedereen daadwerkelijk klaar is en dat men nu dingen gaat doen. De toegevoegde waarde van een RIO is toch vooral de verbindende

factor. Die verbinding is echt belangrijk, zeker met de rijkspartijen. Je merkt dat gemeenten niet vaak in aanraking komen met rijkspartijen en dan worden ze gemakkelijk vergeten. Om een voorbeeld te geven: onlangs hoorde ik dat een gemeente een bouwvergunning had afgegeven voor iets waarvoor de gemeente niet het aangewezen bevoegd gezag was. Dat zegt iets over bewustwording; dat is nu ook belangrijk. Met de Omgevingswet zal het besef van samenwerkende bevoegde gezagen wel verder toenemen.

Marije, welke vraag moeten we stellen aan Tom Veldhuis?

Hoe houd je de energie vast in je regio met de nieuwe datum van inwerkingtreding? Hoe doe je dat?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 5e interview, er volgen er meer.

'Werk samen zoals in een orkest – RIO's aan het woord: Léon Evers

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten, provincies en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, waterschap, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Léon Evers is één van hen. Hij heeft de regio's Haaglanden en Rotterdam-Rijnmond in zijn portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Ik voel me als een vis in het water als RIO. Mijn directe omgeving geeft ook aan dat ik als persoon erg goed pas bij deze rol. Ik werk, vaak tegelijkertijd, aan een brede range van regelzaken. Daarbij ligt de nadruk op het aan de voorkant opstarten van zaken of het concreet leggen van verbindingen. Ik noem dat laatste social capital, het opzetten van een regionaal netwerk. Mijn eigen credo is dan ook 'netwerken is net werken'.

Mijn ervaring als programmamanager bij de introductie van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) en als implementatiemanager Omgevingswet komt hierbij van pas. Dat

samen werken, leren netwerken en acties op elkaar laten aansluiten in een dynamisch politiek bestuurlijke context; dáár zit mijn passie als RIO. Daar kan ik mijn tanden inzetten. Naast mijn Rio-schap heb ik een startende onderneming in remote sensing (Auracle Netherlands) en ik werk hierbij samen met partners in Canada. Een onderwerp als geometrie is mij genoegzaam bekend. Het geven van voorlichting en training daar waar mogelijk of nodig geeft mij ook toegevoegde waarde. Dan zet ik mezelf in een leerzame positie en dat is iets wat ik iedereen toe wens. Immers, van doorlopend leren en vooral het doen in de praktijk; daarmee kom je verder.

Wat valt je in de voorbereidingen op het VTH-vlak het meeste op?

Met name de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is hierin leading. De nadruk wordt gelegd op procesbeschrijvingen en uitwisseling van best practices. Maar hoe ga je handhaven en hoe ga je toezicht houden, zijn procesvragen die ook aandacht verdienen. Ik ben het wel eens met collega's die stellen dat nog te veel nadruk ligt op het vergunningsaspect, en te weinig op toezicht en handhaving. Maar daar zit inmiddels veel ontwikkelcapaciteit, ook regionaal.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien? En welke?

Zeker, en dat gaat het niet alleen om rijkspartijen maar ook andere partners. In de regio Rijnmond is bijvoorbeeld ook sprake van samenwerking met het Gemeentelijk Havenbedrijf. Alle rijkspartijen doen mee en daarbij is Rijkswaterstaat een belangrijke partij die haar partij 'meeblaast' in de regio. Het uitvoeren van ketentesten, zoals tijdens een regionale Ketentestdag, zijn voorbeelden van die samenwerking.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Je ziet op alle fronten het woord 'transitie' terugkomen. Bewegen bij een transitie terwijl je er middenin zit, is lastig. De andere rol die vergunningverleners moeten aannemen, geldt ook voor rijkspartijen zelf. Het samenwerken in de regio is eigenlijk als meespelen in een orkest. Het gaat erom dat iedereen z'n partijtje meeblaast, maar wel met onderlinge afstemming.

Ik heb daarvan een concreet voorbeeld. Ik probeer nu, samen met de programmamanager van Rotterdam, alle communicatieadviseurs van de regio Rijnmond bij elkaar te krijgen. Met als doel het mede ondersteunen van de inrichting van het frontoffice van bevoegde gezagen. Dat is één van de minimumeisen en nu blijkt dat deze actie synchroon loopt met de opzet van een landelijke serviceketen. Kort gesteld: beter kun je zaken niet samen zo snel en synchroon voor elkaar krijgen.

Dit wordt al uitgetoetst in de regio Flevoland en daarna sluiten mijn regio's direct aan. Dat betekent dat bij inwerkingtreding van de Omgevingswet de zaken bij het Klant Contact Centrum (KCC; beantwoording eerstelijns) en de gemeentelijke website goed zijn geregeld.

Ken je de pdf 'De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening'?

Jazeker, en ik heb hem gedeeld. Ik merk daarbij op dat het urgentiegevoel bij vergunningverleners is toegenomen nu het erom spant wat de datum van inwerkingtreding wordt. Overigens, het zou goed zijn als naast vergunningverlening ook het toezicht- en handavingsaspect de aandacht krijgt die het verdient.

- De Omgevingswet: De Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Frank van Nijkerken aan jou luidt als volgt: Kun je aangeven over welk aspect van je rol als RIO je supertevreden en trots bent en waar je je behoorlijk hebt vergaloppeerd?

Ik ben supertevreden over de regionale Ketendagen die we interbestuurlijk hebben georganiseerd. En dan met name het daaruit voortvloeiende social capital, het regionale netwerk, dat hierbij is ontstaan. Met de hoop dat na de inwerkingtreding van de Omgevingswet deze samenwerking behouden blijft. En dan met name de verbindingen tussen alle partijen in de regio, want de ketensamenwerking staat toch voorop en moet intact blijven in de geest van de Omgevingswet. Het is de facto het 'anders werken' maar ook het echt doen! Daar ben ik erg blij mee. En daar komt nog een bak werk uit voor de menselijke factor, als proces en systeem werkend zijn.

Waar heb ik mij vergaloppeerd? Dat betreft met name de complexiteit tussen de verschillende entiteiten, zoals bijvoorbeeld de plan juridische kant van de Omgevingswet.

Léon, welke vraag moeten we stellen aan Marije van der Galiën?

Wat ga je doen zodra de Omgevingswet is ingetreden, en alles van het programma naar de lijn is gebracht? Wat is dan de rol van de RIO en waar zit de toegevoegde waarde voor de regio?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 4^e interview, er volgen er meer.

'Altijd zoeken naar oplossingen' – In gesprek met Way Lin Lee

Integraal samenwerken aan de Omgevingswet. Daaraan levert het Serviceteam Rijk een belangrijke praktische bijdrage als het gaat om digitalisering. Immers, relevante wetgeving die opgaat in de Omgevingswet is afkomstig van 6 verschillende departementen. Wij spraken hierover met Way Lin Lee, projectleider bij het Serviceteam Rijk.

Je hebt alle rijksregels in het DSO weten te krijgen. Dat moet eerst nog zonder dat een softwarepakket voorhanden is. Ging het handmatig? Hoe heb je dat voor elkaar gekregen?

Het was in het begin zeker uitdagend, een echte pioniersopdracht! In een omgeving met allerlei schuivende panelen (wetgeving, standaarden en implementatie in veel achterliggende systemen) was het een hele bevalling waarbij wij bij iedere stap een weg moesten zoeken. Er was nog geen Serviceteam Rijk (STR) en inderdaad ook geen softwarepakket voorhanden.

Een 'can do' mentaliteit in combinatie met een nieuwsgierigheid om te kijken hoe je het voor elkaar krijgt en niet schrikken van alles wat je tegenkomt, is daarbij handig.

Onze eerste stap was op zoek gegaan naar een partij die voor ons kon digitaliseren. Via een omweg zijn we uitgekomen bij KOOP die dit voor ons in samenwerking met de Sdu kon uitvoeren. We zijn trots op de resultaten.

Met de Omgevingsregeling waren we het eerste bevoegd gezag dat content via de standaarden bekend heeft gemaakt en in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) heeft ontsloten. Dit heeft voor de hele keten veel inzicht opgeleverd waardoor issues in de DSO keten tijdig konden worden opgelost. Met de volgende wijziging van de Omgevingsregeling (OR) - de Invoeringsregeling - hebben we voor het eerst officieel gepubliceerd met renvoi via de koninklijke route van de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen (LVBB).

Vervolgens hebben we verschillende versies van de Omgevingsregeling en AMvB's in het DSO ontsloten met annotaties en ook dat heeft veel inzichten opgeleverd. Zo kwamen we iedere keer een stap verder in onze weg van automatisering.

Inmiddels hebben we ook op de productieomgeving van het DSO rijkscontent staan, te weten 171 geconsolideerde Natura 2000-besluiten (via software leverancier IDgis) en de NOVI. En natuurlijk proberen we als laatste nog volop te oefenen met de andere omgevingsdocumenten, zoals projectbesluiten, programma's en voorbereidingsbesluiten zodat we ons zo goed mogelijk kunnen voorbereiden op de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Je werkt samen met RWS, KOOP, Geonovum, DSO; een enorm veld van partijen. Hoe houd je overzicht en waarom lukt het jou resultaten neer te zetten?

Er werken veel verschillende partijen/onderdelen aan het stelsel. Om te komen tot goede resultaten is het belangrijk te begrijpen wat ieders rol en verantwoordelijkheid daarin is.

Mensen leren kennen, zorgen voor korte lijnen en voldoende afstemming is daarbij essentieel. Als we tegen 'issues/gaten' aanlopen dan kunnen we snel de juiste deskundigen betrekken om te begrijpen wat de oorzaak is om helder te krijgen waar dit moet worden opgelost. Soms moet je dwars door allerlei teams heen om het voor elkaar te krijgen. Dat is nodig om invalshoeken van verschillende teams samen te brengen om een duidelijk beeld te krijgen.

Twee jaar geleden is het Serviceteam Rijk ingericht. Daarvoor werkte je ook al op dit domein. Wat is er veranderd sinds dat STR 'is opgericht'?

Met de oprichting van het STR is er formeel gekozen voor één service organisatie die Omgevingsdocumenten namens Rijkspartijen digitaliseert. Een belangrijk besluit wat in een complex landschap bijdraagt aan meer uniformiteit en beheersbaarheid van rijks documenten. Immers, hiermee wordt geborgd dat de digitalisering namens rijkspartijen op eenzelfde manier geschiedt. Verder is er met STR een basis werkwijze voor de toekomst vastgesteld en zijn er afspraken gemaakt over een jaarlijks vast te jaarplan, begroting en governance.

De Omgevingsregeling en AMvB's waren op een gegeven moment 'klaar', en opgenomen in het DSO. Toen kwamen er wijzigingen. Allemaal kleine en grotere wijzigingen. Hoe heb je zonder software het voor elkaar gekregen dat

je die allemaal hebt verwerkt en dat die nu ook in het DSO zitten? Kun je wat voorbeelden geven van wat lastig ging, waren er meevallers en tegenvallers?

Met het verder muteren van de Omgevingsregeling en AMvB's hebben we veel kennis opgedaan. Er kan veel via Sdu en KOOP (handmatig) en met workarounds. Dit kent echter wel grote nadelen. Dit is namelijk erg arbeidsintensief met lange doorlooptijden, veel controles, et cetera.

Om die reden wordt heel hard gewerkt aan de volgende stap om te digitaliseren via softwareleverancier IAM4. Daarnaast zullen voor het Rijk de consolidaties (uitbouw) ook nog in de keten worden geïmplementeerd. Een belangrijke stap qua automatisering. Deze stap volgt na inwerkingtreding met de implementatie van het basisniveau.

Je bent een spin in het web, waarom vind je dat leuk?

Door mijn brede consultancy-achtergrond ben ik niet alleen gefocust op de techniek maar ook op de processen, mensen en organisaties die nodig zijn om tot de gewenste eindresultaten te komen. Ik probeer daarbij altijd te begrijpen waarom zaken niet lopen zoals verwacht en wat achterliggende vraagstukken en motivaties zijn om vervolgens uit te zoeken hoe dit verder te brengen.

Ik geloof daarbij erg in de kracht van samenwerken en wil ervoor zorgen dat de juiste mensen op het juiste moment worden betrokken. Ook wil ik snel begrijpen wat nodig is zodat de juiste dingen kunnen worden gedaan. Als dit lukt weet ik dat ik iets essentieels heb bijgedragen aan het geheel. Dat vind ik leuk en daar krijg ik energie van.

Waar ben je trots op?

Uiteindelijk is het mensenwerk. Naast veel deskundigheid bij onze partners Rijkswaterstaat, KOOP, Sdu, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, leveranciers en dergelijke ben ik in het bijzonder heel trots op ons STR-team. Het is een klein team met medewerkers die kundig zijn en met ieder ook zijn eigen specialistische kennis. Samen vullen we elkaar heel mooi aan; we zijn complementair aan elkaar. Bewonderenswaardig vind ik tevens de betrokkenheid en het verantwoordelijkheidsgevoel van iedereen bij het beoogde eindresultaat. Iedereen begrijpt waar we met elkaar naar toe werken en wil dit zo goed mogelijk neerzetten. Dat vind ik erg inspirerend.

Ik spreek binnenkort ook met Ralph Schreinemachers. Heb je nog een leuke vraag die ik aan hem kan stellen?

Dit zijn wel leuke vragen: De samenwerking met de partners, waar ben je trots op, waar lig je wakker van? Wat zijn uitdagingen die je bent tegengekomen en hoe ging je daarmee om? Welke stappen moeten nog gezet worden?

'Toewerken naar een gestroomlijnd proces' – In gesprek met Jasmijn van Tilburg

Voor de aanleg of uitbreiding van een snelweg of de versterking van een primaire waterkering is een projectbesluit nodig. Daarmee worden complexe projecten met een publiek belang mogelijk gemaakt. De nieuwe Omgevingswet brengt ook op dit vlak veranderingen met zich mee. We nemen de stand van zaken door met Jasmijn van Tilburg, senior adviseur omgevingsrecht & ruimtelijke ordening bij BRO.

Kun je iets vertellen over de betrokkenheid van rijkspartijen met betrekking tot het instrument projectbesluit?

Jazeker. Voor de zomervakantie hebben alle rijkspartijen hard meegewerkt aan de doorontwikkeling van de technische eisen voor het projectbesluit voor de implementatie van de Omgevingswet. Die technische eisen zijn vervat in het TPOD Projectbesluit (het Toepassingsprofiel Omgevingsdocumenten voor het projectbesluit). Het TPOD Projectbesluit is nodig om een projectbesluit te kunnen publiceren en raadplegen in het DSO.

De totstandkoming ervan ging gepaard onder ‘stoom en kokend water’. Er zijn heel wat sessies aan voorafgegaan om iedereen binnen het Rijk hierin mee te nemen en te komen tot resultaat. Dit is echt gezamenlijk met alle rijkspartijen tot stand gekomen. De technische eisen vormen de basis om de software te kunnen ontwikkelen.

Kun je wat vertellen over de software? Bijzonder dat hetzelfde softwarepakket door alle rijkspartijen wordt gebruikt?

Het Rijk heeft via het Serviceteam Rijk (STR) de software centraal ingekocht via een aanbestedingsprocedure. We zitten nu net na de zomer van 2022 nog wel echt in de ontwikkelfase. Maar er is een eerste versie en we zijn nu volop aan het testen. Het blijft spannend!

Goed werkende software ondersteunt een gestroomlijnd en gestandaardiseerd werkproces. Dat moet het opstellen van een projectbesluit uiteindelijk wel makkelijker maken.

Kun je iets vertellen over de eerste stappen om het projectbesluit in het DSO te krijgen?

Vorig jaar rond deze tijd is een eerste pilot gestart om het projectbesluit in het DSO te krijgen. Toen was er nog geen software beschikbaar en de technische eisen aan het projectbesluit waren nog niet doorontwikkeld. In juridische zin was dit ook een nieuw instrument dus we hadden weinig houvast. Dat maakte het een grote ontdekkingstocht.

Wat is de taakverdeling tussen Serviceteam Rijk en de rijkspartijen afzonderlijk als het gaat om de totstandkoming van een projectbesluit? Kun je voorbeelden geven?

Het STR heeft de software ingekocht en faciliteert de rijkspartijen. Dat heeft als voordeel dat maar 1 partij verantwoordelijk is voor het beheer van de software.

Elke rijkspartij kan vervolgens gebruikmaken van de software voor het opstellen van een projectbesluit. Dit wordt vaak uitbesteed aan externe (ingenieurs)bureaus. Dat betekent dat het STR op verzoek van de rijkspartij ook deze bureaus toegang kan geven tot de software.

Zodra zo'n projectbesluit gereed is en goedgekeurd door de betreffende rijkspartij, kan het STR het projectbesluit publiceren. Het STR zorgt ervoor dat het projectbesluit in het Omgevingsloket van het DSO wordt gepubliceerd en raadpleegbaar is.

Zo ontstaat dus een digitaal samenspel waarbij iedere partij geacht wordt het geheel te kunnen overzien. Heel spannend dus! Zeker vergeleken bij de huidige situatie (met inpassingsplannen en Tracébesluiten) waarbij elke partij onafhankelijk van elkaar haar ‘eigen ding’ in haar eigen software doet.

Wat verwacht je dat het komende jaar gaat gebeuren?

Het zal in het begin voor iedere rijkspartij even 'uitvinden' zijn maar na 2 projectbesluiten zal het veel gemakkelijker gaan. Verder vormt 1 januari 2023 natuurlijk geen einddatum met een punt maar met een komma. De doorontwikkeling zal gewoon verdergaan.

Je bent extern, begreep ik. Wat is je ervaring om met zoveel rijkscollega's samen te werken?

Ja, dat klopt. Ik heb in het verleden al vaak met rijkscollega's gewerkt en daarom ken ik de werkmethodes. De Omgevingswet is voor iedereen nieuw. Het is heel erg leuk en interessant om collega's te kunnen helpen met de implementatie ervan.

'Omgevingswet krijgt lokaal handen en voeten' - RIO's aan het woord: Frank van Nijkerken

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten, provincies en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, waterschap, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Frank van Nijkerken is een van hen. Hij heeft de regio's IJmond, Zuid-Kennemerland, Waterland en Zaanstreek, Brabant-Noord en Brabant-Zuidoost in zijn portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je en wat is aantrekkelijk aan die rol?

Aankankelijk heb ik wel getwijfeld of ik deze rol wel moest aannemen. Ik dacht eerst dat de rol van RIO te 'Haags' zou zijn. Dat blijkt in de praktijk echt niet het geval en daarom ben ik blij dat ik deze kans heb gekregen. Wat mij echt over de streep heeft getrokken is dat ik in deze rol echt in de regio actief ben. De Omgevingswet moet toch op lokaal niveau handen en voeten krijgen. Daarbij komen natuurlijk allerlei praktische zaken om de hoek kijken. En natuurlijk is er het samenspel met gemeenten en Omgevingsdiensten.

Wat valt je in de voorbereidingen op het VTH-vlak het meeste op?

Het onderwerp toezicht- en handhaving is in de context van de Omgevingswet een onderwerp dat een beetje achteraan hobbelde. Hierin is wel verbetering opgetreden maar de gedachte lijkt te overheersen dat men pas in actie komt bij inwerkingtreding. Mijn observatie is dat

mensen uit de toezicht- en handavingssector beperkt 'aan tafel' zitten bij de voorbereiding op de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien? En welke?

Als het gaat om samenwerking met rijkspartijen zie ik veel verschillen tussen de regio's onderling. Ik heb contact met een rijkspartij als Rijkswaterstaat; met andere rijkspartijen is dat veel minder. Samenwerking met andere rijkspartijen wordt vanuit gemeenten/regio minder essentieel ervaren. Dat heeft te maken met een inschatting die gemeenten op dit vlak maken en andere prioriteiten in de implementatiefase.

Hoe ervaar je de samenwerking met Rijkswaterstaat en heb je daar concrete voorbeelden van?

In mijn regio's gaat het dan vooral om informatie-uitwisseling om te laten zien wat er in de regio gebeurt en wat er nodig is voor de implementatie van de Omgevingswet. In sommige regio's gaat het dan bijvoorbeeld om het tonen van commitment voor afspraken in het voortraject.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

Ik heb geen goed antwoord op de vraag wat je op dat vlak anders of beter zou moeten doen. Het is ieder geval belangrijk dat rijkspartijen de 'ingang' en dus elkaar weten te vinden. Het boekje met infographics helpt daarbij op het moment dat rijkspartijen elkaar concreet nodig hebben.

We moeten het niet ingewikkelder maken dan het is. Een aantal zaken verandert maar veel processen blijven op dezelfde leest geschoeid. Het is ook maar net vanuit welke bril je naar de situatie kijkt. Gemeenten en Omgevingsdiensten hebben overduidelijk andere prioriteiten dan de rijkspartijen. De connectie met de Omgevingsdiensten lijkt mij nog het meest fundamenteel als het gaat om onderlinge samenwerking.

Voor G40-gemeenten geldt eigenlijk hetzelfde. Maar voor de kleinere gemeenten, en ik kan er een paar opnoemen, is dit echt een ander verhaal. Dan is samenwerking met rijkspartijen pas echt relevant als een bepaalde casus zich voordoet waarbij die samenwerking echt nodig is.

Ken je de pdf De Omgevingswet: de Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

Ja, die pdf is mij bekend. Het lijkt mij wel belangrijk om deze pdf nog eens goed voor het voetlicht te brengen in de uitvoeringspraktijk. Ik heb niet het idee dat iedereen deze pdf al kent.

- De Omgevingswet: de Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Henk Ferkranus aan jou luidt als volgt: Lukt het bij jou om de rijkspartijen aan te laten sluiten bij diverse cases?

Nee, luidt het korte antwoord. Op een bepaald moment moet je als gemeente keuzes en prioriteiten stellen. Mijn grootste zorgpunt ten aanzien van de implementatie is dat men vanuit Den Haag met een bepaalde veronderstelling naar de werkelijkheid kijkt. En die werkelijkheid is vaak anders. Er komt zoveel op gemeenten af. En zeker in kleinere gemeenten is die impact groot.

Bij de grotere gemeenten heb ik er trouwens alle vertrouwen in dat het daar wel goed komt. Bij de kleinere gemeenten ook als men zich daar richt op zaken die echt cruciaal zijn voor een goede implementatie van de Omgevingswet en men de juiste prioriteiten stelt.

Frank, welke vraag moeten we stellen aan Léon Evers?

Kun je aangeven over welk aspect van je rol als RIO je supertevreden en trots bent en waar je je behoorlijk hebt vergaloppeerd?

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 3^e interview, er volgen er meer.

'Niet alleen overdracht, ook begeleiding' – RIO's aan het woord: Henk Ferkranus

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten, provincies en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, waterschap, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Henk Ferkranus is een van hen. Hij heeft de regio's Groningen, Drenthe en Noord-Holland Noord in zijn portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Waarom ben je RIO geworden, wat doe je en wat is aantrekkelijk aan die rol?

'Sinds 2007 ben ik werkzaam als zzp'er. Sinds die tijd ben ik eigenlijk alleen maar betrokken geweest bij de implementatie van wet- en regelgeving bij gemeenten. Ik wil dan altijd iets verdergaan dan 'over de muur gooien' van een mooie applicatie en wel zodanig dat het ook gaat landen bij de desbetreffende medewerkers. Ik heb ook op het gebied van de basisregistraties een aantal implementaties meegemaakt (Basisregistratie Grootchalige Topografie en Basisregistratie Ondergrond). Dat betekent vaak 'sjorren porren sleuren pleuren' – dat is mijn credo. Er komt heel veel af op gemeenten. Ik vind eigenlijk dat als je dat doet als Rijksoverheid, je ook begeleiding moet bieden. Dat is ook leuk aan het vak. En de gemeenten zijn ook blij als je ze helpt.'

Wat valt je in de aanloop naar inwerkingtreding het meeste op?

'In de praktijk verandert er niet zoveel ten opzichte van vroeger. Het dakkapelletje moet nog

steeds 50 cm vanuit de dakrand beginnen. Voor een boom kappen gelden nog steeds dezelfde regels. Wat wél verandert, is de coördinerende rol en de samenhang. Vroeger ging zo'n aanvraag naar alle afzonderlijke betrokken partijen. Inmiddels hebben we met de casemanagers om de tafel gezeten en het coördinerende aspect doorgenomen. Dat moet nog wel verder worden uitgewerkt. Het is echt een andere mindset. Niets ten nadele, maar een ambtenaar wil graag aan de hand van een checklist dingen afvinken. Dan is een gesprek met een initiatiefnemer om te bezien wat wel en niet kan echt wat anders.'

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien? En welke?

'Jazeker! In Noord-Holland doen gemeenten en de provincie mee met cases en ketentesten. In Groningen en Drenthe doet Rijkswaterstaat altijd mee. Binnenkort start een nieuwe reeks waarvoor we ook andere gemeenten proberen te laten meedraaien.'

Ken je voorbeelden van samenwerking tussen rijkspartijen waar je blij van wordt?

'Ik word er blij van dat het ministerie van Binnenlandse Zaken in samenwerking met de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) en met adviesbureaus samen een cursus hebben opgezet voor het werken met een omgevingsplan. Dat is wat ik noem een 'slimme noodgreep'. Inmiddels kunt u deze bijeenkomst ook terugkijken.

Welke tips wil je aan de rijkspartijen meegeven als het gaat om samenwerken in de regio?

'Bij het behandelen van cases (en straks bij inwerkingtreding) is het van belang om goed op de hoogte te zijn van bepaalde harde eisen die van toepassing zijn bij het afgeven van een vergunning. Bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid. Dan komt het erop aan dat alle betrokken rijkspartijen bij zo'n vergunning daar weet van hebben en daarover contact zoeken met elkaar. Weten we elkaar te vinden en kunnen we elkaar bellen als we vragen hebben?'

Ken je de publicatie De Omgevingswet: de Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

'Die ken ik!'

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. De vraag van Saskia van Aggelen aan jou luidt als volgt: 'Bij welke eerstvolgende bijeenkomst in jouw regio worden de rijkspartijen uitgenodigd?'

'In al mijn regio's bestaat een vast overleg waarbij een partij als Rijkswaterstaat vaak aanschuift. Dat is dan wel vaak de enige partij. Hebben ze daaraan behoefte, vraag ik me weleens af. Het betreft vaak technische zaken. Als andere rijkspartijen willen aanschuiven, zijn ze uiteraard van harte welkom.'

Henk, welke vraag moeten we stellen aan Frank van Nijkerken?

'Lukt het bij jou om de rijkspartijen aan te laten sluiten bij diverse cases?'

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)
- [nieuwsbericht over de handreiking De Omgevingswet: de Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de 'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 2^e interview, er volgen er meer.

'Het gaat om het doen' – RIO's aan het woord: Saskia van Aggelen

Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) ondersteunen gemeenten, provincies en uitvoeringsorganisaties (omgevingsdienst, waterschap, veiligheidsregio, GGD) bij de invoering van de Omgevingswet. Saskia van Aggelen is 1 van hen. Zij heeft de regio's Flevoland, Gooi & Vechtstreek, Noord-Veluwe, Veluwe IJssel en De Vallei in haar portefeuille. In deze nieuwe serie interviews met RIO's zoomen we in op hun dagelijkse praktijk.

Wat doet een RIO en wat is aantrekkelijk aan die rol?

'De rol van RIO is superleuk. Je bent de verbindende schakel bij allerlei organisaties in jouw regio die betrokken zijn bij de implementatie van de Omgevingswet. Je krijgt overal een kijkje in de keuken. Mijn rol is om overheden te helpen bij alles waar ze tegenaan lopen in de implementatie. Dan gaat het bijvoorbeeld om het stimuleren van de ketensamenwerking, dus de praktische uitrol in de regio. Het is heel dankbaar werk want meestal zijn overheden heel blij met ons als RIO's. Ik heb 5 heel verschillende regio's in mijn pakket en dat maakt het werk ontzettend leuk.'

Wat valt je in de aanloop naar inwerkingtreding op het vlak van toezicht en handhaving het meeste op?

'In veel regio's zijn we bezig of al klaar met het maken van samenwerkingsafspraken op het gebied van toezicht en handhaving. Ook organiseren we opleidingen en trainingen voor de collega's in deze discipline. In Flevoland zijn we bijvoorbeeld bezig met een app voor toezicht en handhaving. Collega's in een signaleringsfunctie weten elkaar dan sneller te vinden.'

Heb je in je regio al samenwerking met rijkspartijen gezien? En welke?

'We werken al nauw samen met sommige rijkspartijen. Bijvoorbeeld met de werkplaats Dierenpension en Geitenhouderij. Daarbij wordt geoefend op de VTH-aanvraag en nemen we de hele werkende keten door. Bij de samenwerkingsafspraken is het van belang dat de vereiste rijkspartijen ook daadwerkelijk meedoen. Een rijkspartij als Rijkswaterstaat is in mijn regio's heel actief en schuift bijvoorbeeld ook aan bij programmamanagers-overleggen. Heel prettig, want je wil natuurlijk zoveel mogelijk met elkaar beproeven of het nu allemaal werkt

in de praktijk.'

Wat mis je in die samenwerking?

'Ik weet niet altijd zeker of ik een rijkspartij gemist heb bij de oefensessies. Heb ik iedere rijkspartij die in de regio nodig is om de boel werkend te krijgen, ook in beeld? Dat overzicht ontbreekt nog wel eens.'

Hoe ervaar je de samenwerking met rijkspartijen? Welke concrete voorbeelden van samenwerking heb je in jouw regio's gezien?

'De werkplaatsen zijn de samenwerkingsvormen waar ik de rijkspartijen het meeste tegenkom. En uiteraard zie ik ze ook in de landelijke try-outs. In de praktijk blijkt dat niet iedere rijkspartij de techniek al helemaal op orde heeft. Dat is jammer, want je wil natuurlijk tijdens een oefensessie wel graag weten of een vergunningaanvraag uiteindelijk bij de juiste instantie terechtkomt.'

Welke tips wil je aan de rijkspartijen mee geven als het gaat om samenwerken in de regio?

'De kracht van de herhaling is echt nodig. Je moet de boodschap van wanneer en hoe contact te leggen met een rijkspartij blijven uitdragen. We zien veel personele wisselingen bij gemeenten. Soms merk je dat je het heel goed uitgelegd hebt en dan is er daarna helaas weer iemand gewisseld van functie. Dus je moet echt blijven herhalen.

Hoe zie je het werkproces voor je?

Het gaat om het 'doen'. Met veel oefenen slijt het werken met de nieuwe Omgevingswet er steeds beter in.'

Je bent nu actief als RIO, maar je was in een vorige rol actief als programmamanager. Ben je daardoor anders naar het Rijk gaan kijken?

'Als programmamanager heb je soms de indruk dat heel veel zaken al lang door het Rijk zijn uitgedacht. Maar in mijn rol als RIO zie ik dagelijks dat de invoering van de Omgevingswet een complexe opgave is en het voor alle betrokkenen 'zoeken' is. Hoe gaan we dit eigenlijk doen? Het is voor iedereen een uitdaging.'

Ken je de pdf De Omgevingswet: de Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening?

'Jazeker! Die heb ik in al mijn regio's uitgedeeld en ik verwijs er regelmatig naar. Het is een heel handig document.'

In deze interview-serie met RIO's stelt men elkaar een estafettevraag. Saskia, welke vraag moeten we stellen aan Henk Ferkranus?

'Bij welke eerstvolgende bijeenkomst in jouw regio worden de rijkspartijen uitgenodigd?'

Meer informatie

- [Regionale Implementatiecoaches Omgevingswet](#)
- [nieuwsbericht over de handreiking De Omgevingswet: de Rijksoverheid doet mee met vergunningverlening](#)

Interviews met RIO's

De Omgevingswet brengt verschillende thema's bij elkaar. Dat vraagt om samenwerking in de

'keten', met alle betrokken partijen. In een serie interviews geven Regionaal Implementatiecoaches Omgevingswet (RIO's) een inkijkje in hun dagelijkse werk en vertellen ze over de samenwerking in hun regio's. Dit is het 1^e interview, er volgen er meer.

Over leges en de Omgevingswet – Diepte-interview met Jan-Willem de Joode

Integraal samenwerken aan de Omgevingswet. Wat is de impact van de Omgevingswet op leges en de heffing door gemeenten? Wij spraken hierover met Jan-Willem de Joode, beleidsmedewerker Belastingzaken bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

1. Verandert er veel rondom leges? Die worden nu ook geheven immers?

Leges worden nu ook geheven, maar de Omgevingswet kan toch wel worden aangemerkt als een systeemwijziging. Als de wetgeving over (omgevings)vergunningen verandert, heeft dit gevolgen voor de legesverordening. En aangezien de Omgevingswet en bijbehorende AMvB's (#1) en invoeringswetgeving omvangrijk is, is het een hele puzzel om een goed beeld te krijgen van de vergunningplichtige activiteiten waarvoor leges geheven kunnen worden.

Wet kwaliteitsborging

Bij de bouwactiviteiten verandert er veel. Tegelijkertijd met de Omgevingswet treedt de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking. Voor bouwwerken die vallen onder (vooralsnog) gevolgklasse 1 geldt straks dat de bouwtechnische toets door een private kwaliteitsborger wordt gedaan, met meldingen aan de gemeente.

De gemeente heeft daar dus nog wel een taak die kosten oproept, maar kan die niet via leges verhalen. In die gevallen rest voor gemeenten nog de ruimtelijke toets, waarvoor ook een omgevingsvergunning nodig is op grond van de bruidsschat. Totdat gemeenten een eigen regeling in het omgevingsplan hebben opgenomen, met als mogelijkheid dat zij algemene regels stellen met eventueel meldplicht, dat dan weer tot gevolg heeft dat geen leges kunnen worden geheven.

Meldingsplicht

Ook worden meer activiteiten meldingsplichtig of vergunningvrij, waardoor legesderving optreedt. Het is best wel merkwaardig te noemen dat de gemeente geen leges kan heffen voor het in behandeling nemen van een melding, nu daarop nog wel een toetsing moet plaatsvinden.

Legesheffing voor meldingen is niet mogelijk, omdat het in behandeling nemen van meldingen niet als dienstverlening wordt beschouwd. Dit is een erfenis van het preventief toezicht op belastingverordeningen. Eind jaren '80 van de vorige eeuw werd door de Kroon geen goedkeuring gegeven aan legesverordeningen waarin een tarief voor het in behandeling nemen van meldingen op grond van de toenmalige Hinderwet was opgenomen.

Het verwerken van de melding was een administratief gebeuren, die geen invloed had op de voorgenomen activiteit van de melder. Het karakter van de melding is in veel gevallen inmiddels anders geworden, bijvoorbeeld bij planregels betreffende de leefomgeving, waarbij een beoordeling vooraf mogelijk is.

Toch is het niet kunnen heffen van leges voor meldingen nog steeds wat de wetgever uitdraagt, zoals bij de Omgevingswet. Inmiddels heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State geoordeeld dat het niet verenigbaar is met het karakter van het instrument

van een meldingsplicht om de toelaatbaarheid van de activiteit afhankelijk te stellen van beoordelingsregels.

Inherent aan een melding is volgens haar dat er geen nader afwegingsmoment volgt (ABRvS 18-08-2021, [ECLI:NL:RVS:2021:1845](#)). De wetgever zou dus duidelijker moeten zijn over het rechtskarakter van de melding. In het stelsel Omgevingswet zijn meldingen een tussencategorie tussen enerzijds geen procedurele verplichtingen of alleen een informatieplicht en anderzijds een vergunningplicht. Alleen de minister van EZK kan voor een melding leges heffen (artikel 14.2 lid 4 Omgevingsregeling). En zelfs voor de beoordeling van gegevens/bescheiden in het kader van een informatieplicht!

Milieuleges

Wat op het gebied van de leges ook wijzigt, is de mogelijkheid tot heffing van 'milieuleges' (voor aanvragen om een omgevingsvergunning voor een milieubelastende activiteit). Dat is nieuw voor gemeenten (in 1998 werden de milieuleges afgeschaft). En wat daarbij ook nieuw is, is de omschakeling van vergunningplichtige inrichting naar vergunningplichtige milieubelastende activiteit. Gemeenten moeten daarbij in goed overleg met de omgevingsdiensten komen tot een kostenonderbouwing op basis waarvan ze kan komen tot een tariefstelling.

2. Jullie hebben 1,5 jaar lang gepraat en geoefend, dat is best lang; was er zoveel om uit te zoeken?

Over de onderlinge verrekening van kosten tussen bestuursorganen bij meervoudige aanvragen om een omgevingsvergunning is inderdaad lang gepraat. In de Omgevingsregeling is alleen een regeling opgenomen voor de rijkspartijen, waarbij ze leges voor het in behandeling nemen van een aanvraag om instemming aan het bevoegd gezag in rekening brengen.

Vraag daarbij was voor ons of legesheffing van een bestuursorgaan voor instemming wel mogelijk is, gelet op een uitspraak van de Hoge Raad uit de jaren '80 van de vorige eeuw over de toenmalige verklaringen van geen bezwaar. Dat neemt niet weg dat wel kostenverrekening mogelijk is en dat die in rekening gebrachte kosten voor het bevoegd gezag lasten ter zake van de aanvraag om een omgevingsvergunning zijn. Het moest dus een regeling worden die voor alle overheden geldt, dus regeling in de Omgevingswet zelf. Het heeft even geduurd voordat we een goede juridische grondslag hadden geformuleerd voor die kostenverrekening. Er was ook geen geschikt wetsvoorstel om bij aan te haken.

3. Waar maken gemeenten zich het meeste druk over bij leges?

Het formuleren van goede tariefbepalingen is lastig. Weliswaar is er een VNG-model verordening leges, maar gemeenten moeten wel nagaan of en waar vergunningplichten in de eigen gemeentelijke regelingen zijn neergelegd. Het ramen van opbrengsten en lasten is een enorme opgave. De knip die plaatsvindt bij de bouwactiviteiten (bouwtechnisch deel en ruimtelijk deel) en de 'milieuleges' maken het niet eenvoudiger.

4. Wat vind jij het leukste aan je werk rondom leges?

Het leuke, maar tegelijk ook lastige bij de legesverordening is de veelheid aan onderwerpen die daarin geregeld worden. Je hebt te maken met veel wet- en regelgeving, zoals: Paspoortwet, Wegenverkeerswet 1994, Telecommunicatiewet, Wet op de kansspelen, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en Omgevingswet, Alcoholwet, Winkeltijdenwet, Leegstandwet, Huisvestingswet 2014, Wet open overheid, Wet hergebruik overheidsinformatie, Europese Dienstenrichtlijn en Telecomcode.

Zie ook: Handreiking kostenvergoeding voor besluit over instemming bij omgevingsvergunning

#1 AMvB's

Algemene maatregel van bestuur (AMvB), ook wel Besluit genoemd. Een AMvB is een besluit van de regering, waarin wettelijke regels verder worden uitgewerkt. Onder de Omgevingswet hangen 4 AMvB's (Besluiten):

- [het Besluit kwaliteit leefomgeving \(Bkl\)](#)
- [het Besluit bouwwerken leefomgeving \(Bbl\)](#)
- [het Besluit activiteiten leefomgeving \(Bal\)](#)
- [het Omgevingsbesluit](#)

Meer over de juridische achtergrond van een AMvB leest u op de [website van de Eerste Kamer](#).

'Mooi om een stap voorwaarts te zetten' - In gesprek met Freek Kuiperi

Integraal samenwerken aan de Omgevingswet. Daaraan levert het Serviceteam Rijk een belangrijke bijdrage als het gaat om digitalisering. Immers, relevante wetgeving dat opgaat in de Omgevingswet is afkomstig van zes verschillende departementen. Wij spraken hierover met Freek Kuiperi, programmamanager van het Serviceteam Rijk.

Kun je jezelf voorstellen?

'Ik ben als programmamanager betrokken bij het Serviceteam Rijk. In die rol houd ik mij bezig met de coördinatie van de verschillende werksporen van het Serviceteam. Ik ben werkzaam bij Bureau 7TIEN. Ik ben als programmamanager ingehuurd door het ministerie van Binnenlandse Zaken, de Directie Ruimte en Leefomgeving.'

Wat doet het Serviceteam Rijk eigenlijk?

'Het Serviceteam houdt zich met twee zaken bezig. Het vertaalt de regelgeving van het Rijk die is opgesteld in WORD naar digitale standaarden. En juridische teksten worden vertaald naar toepasbare regels. Daarmee vormt STR het sluitstuk om de regelgeving en het beleid dat door het Rijk wordt opgesteld via de dienstverlening van het DSO-LV beschikbaar te stellen aan de samenleving. Het Serviceteam werkt voor zes ministeries die bij de Omgevingswet met elkaar verbonden zijn: Infrastructuur en Waterstaat, Economische Zaken en Klimaat, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Defensie, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Binnenlandse Zaken.'

Het Serviceteam heeft software gekocht zodat het Rijk haar regels die al gedigitaliseerd zijn, makkelijker kan aanpassen. Hoe gaat het met het bouwen van de software?

'Vorig jaar hebben we de eisen geformuleerd waaraan de software moet voldoen waarna aanbesteding is gestart. Eind vorig jaar is leverancier geselecteerd en is begonnen met de stapsgewijze implementatie van de bouwstenen die nodig zijn voor het digitaliseren en beheren van de rijksregelgeving. Deze implementatie is nog bezig. Het is echt een omvangrijk en groots proces waar veel componenten met verschillende afhankelijkheden samenkomen.'

Jullie zorgen ervoor dat 6 ministeries regels die ze maken, in het DSO-LV zichtbaar krijgen. Hoe verloopt die samenwerking? Wat is lastig, de grootste uitdaging?

‘Er wordt constructief samengewerkt. Al is het wel altijd een uitdaging om vanuit programmamanagement ‘de lijn’ mee te nemen in de gekozen werkwijze. Binnen het Rijk zijn er vele juristen en beleidsmakers die te maken hebben met beleid of regelgeving in het omgevingsdomein. De nieuwe werkwijze betekent iets voor al die mensen. Dat kost tijd en is een grote uitdaging.’

Wat vind je het leukste van je werk?

‘Ik vind het een uitdaging om binnen het interdepartementale krachtenveld te bouwen aan een succesvolle en toekomstbestendige voorziening. Daarbij krijg ik energie van een stuk vernieuwing en het inzichtelijk en gebruiksvriendelijk maken van een toepassing voor de gebruiker. Het is altijd mooi om een stap voorwaarts te zetten.’

Me(e)r dan ooit: de doorontwikkeling van milieueffectrapportage

Al 35 jaar lang zorgt milieueffectrapportage dat de overheid de juiste afwegingen over het milieu neemt bij plannen voor onze leefomgeving. En dat is, nu ons milieu onder toenemende druk staat en de Omgevingswet nieuwe eisen stelt aan plannen voor de leefomgeving, belangrijker dan ooit.

Een goed moment dus om te kijken wat er goed gaat binnen het proces van de milieueffectrapportage en waar doorontwikkeling meerwaarde heeft. De Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) werkte het uit in de position paper met de titel: Me(e)r dan ooit, dat zij 14 april publiek maakte. Lourens Loeven (directeur Commissie m.e.r.) vertelt ons meer.

Van dijkversterking tot de bouw van een industrieterrein en van de aanleg van een veehouderij tot het verbreden van een snelweg: voor ieder plan met impact op de leefomgeving moet volgens Europese en nationale wetgeving een milieueffectrapport (MER) worden gemaakt én getoetst.

Het doel van de Omgevingswet en van milieueffectrapportage sluiten naadloos op elkaar aan.

Initiatiefnemers van een ontwikkelplan verzamelen in dat rapport alle belangrijke milieu- en omgevingsinformatie. De Commissie m.e.r. beoordeelt het rapport: zij kijkt of de milieueffecten goed zijn beschreven, of het aan de wettelijke eisen en het beleid voldoet en of alternatieve mogelijkheden voor het project zijn bekeken. Belangrijk hierbij is de onafhankelijke rol van de Commissie. Zij kijkt puur of alle relevante milieu-informatie in het rapport staat, zodat het bevoegd gezag haar besluit goed kan afwegen. Want het bevoegd gezag beslist uiteindelijk of een plan wel of niet doorgaat.

Me(e)r dan ooit

Lourens: ‘Milieueffectrapportage was nog nooit zó belangrijk als nu. We staan in Nederland

voor gigantische uitdagingen wat betreft onze leefomgeving: we moeten een miljoen woningen bijbouwen. We zoeken naar oplossingen voor de klimaatverandering, het energietekort en de stikstofproblematiek. En onze natuur heeft nog nooit zo onder druk gestaan als nu. Dat zijn vraagstukken met grote effecten op onze leefomgeving. Om dat aan te pakken is het meer dan ooit van belang om bij het maken van plannen voor de leefomgeving de milieueffecten mee te wegen, zodat we integraal kunnen werken aan oplossingen. En bewuste keuzes maken voor de toekomst van ons land.'

We hebben het bewust over dóórontwikkeling omdat de ontwikkeling oneindig is.

Instrument voor de Omgevingswet

Lourens: 'De komst van de Omgevingswet was de directe aanleiding voor het opstellen van de position paper. Daarin werkten we uit hoe de 2 elkaar ondersteunen. Het doel van de Omgevingswet en het doel van milieueffectrapportage sluiten naadloos op elkaar aan: beiden willen zorgen dat bevoegd gezagen in hun plannen de effecten op het milieu en de omgeving laten meewegen om zo een veilige en gezonde leefomgeving te behouden. En ze helpen elkaar om dat doel te bereiken.'

'De Omgevingswet zet milieueffectrapportage actief in: het beantwoordt bij alle 6

kerninstrumenten van de Omgevingswet de vraag of het milieu daarin goed is meegenomen. Van omgevingsvisie en omgevingsplan, tot algemene regels, programma's, projectbesluiten en omgevingsvergunningen, bij alle besluiten komt het milieueffectrapport om de hoek kijken. Je kunt bijna zeggen dat wij het 7e kerninstrument zijn dat de 6 andere kerninstrumenten helpt en controleert.'

Gemeenschappelijke waarden

Lourens: 'De Omgevingswet stelt ook eisen aan bevoegd gezagen die overeenkomen met speerpunten van milieueffectrapportage, zoals integraliteit: je kunt onderwerpen zoals de energietransitie en het woningtekort echt niet meer als losse onderwerpen zien. De bouw van duurzame woningen versnelt de energietransitie. En duurzame energie in een nieuw wooncomplex is essentieel als je wilt dat de bewoners over een paar decennia nog toegang hebben tot energie. Je moet ieder plan dus integraal bekijken. Dat de nieuwe wet die integraliteit stimuleert, daar zijn wij natuurlijk heel blij mee.'

'En vroegtijdige participatie is nog zo een gedeelde waarde. Op tijd beginnen met milieueffectrapportage helpt bij het uitvoeren van participatie. Want: hebben bewoners zorgen over bijvoorbeeld een plan voor de aanleg van windturbines? Dan kunnen ze in het openbare milieueffectrapport gelijk zien of hun zorgen over geluidsoverlast en slagschaduw terecht zijn. En wat de milieueffecten van alternatieve opties zijn. Als initiatiefnemer kun je vervolgens je plan nog aanpassen aan de hand van de reacties van omwonenden. Op die manier ondersteunt milieueffectrapportage dus de participatie.'

Punten voor doorontwikkeling

Lourens: 'In de position paper namen we 6 punten op voor de doorontwikkeling van milieueffectrapportage. Om tot die punten te komen spraken we met stakeholders: provincies, gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten, het bedrijfsleven en maatschappelijke partijen. We vroegen ook aan jonge mensen wat zij belangrijk vinden. Eén punt dat uit die gesprekken naar voren kwam was dat bevoegd gezagen bij het opstellen van een plan graag het brede scala aan omgevingseffecten in beeld hebben, dus naast geluid, lucht, water en natuur ook circulariteit, klimaat, landschap en sociale effecten zoals gezondheid. We wijzen hen erop dat ze die effecten kunnen vastleggen in een omgevingseffectrapport (OER).'

'Ook werd duidelijk dat we de milieueffectrapportageplicht actueel moeten houden. Bij projecten zoals de aanleg van zonneparken en de bouw van datacentra is die plicht er nu namelijk niet, simpelweg omdat we 10 jaar geleden niet met zulke projecten te maken hadden. Maar die projecten hebben wel een groot effect op onze leefomgeving. Het is dus van belang dat we meegaan met ontwikkelingen en een milieueffectrapportageplicht stellen wanneer dat nodig is.'

'Andere punten van doorontwikkeling zijn: de inzet op vroege participatie, strenger toezicht op naleving van de milieueffectrapportageplicht, en het terugkeren van de plicht om milieueffectrapporten bij complexe projecten door ons te laten toetsen onder de Omgevingswet. Tot slot wil de Commissie m.e.r. haar aanwezige kennis meer delen. We zijn een onafhankelijk adviesorgaan met experts vanuit universiteiten, onderzoekscentra, adviesbureaus en organisaties zoals het RIVM en TNO. De kennis die wij opdoen uit de beoordeling van plannen en projecten kunnen we veel proactiever gebruiken om de overheid te adviseren, bijvoorbeeld als wij problemen in de toekomst zien aankomen.'

Het vervolg

Lourens: 'Op 14 april overhandigden we de position paper aan Roald Lapperre, directeur-

generaal Milieu en Internationaal, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Dat was een belangrijke eerste stap, want nu ligt de informatie daar waar er actie moet worden ondernomen: bij de overheid. Want beslissingen over punten zoals het verplicht stellen van het toetsen van milieueffectrapportage voor nieuwe projecten, daar gaat de overheid over. Aan ons de taak om de overheid zo goed mogelijk te informeren en te adviseren.'

'Niet iedereen zal het eens zijn met alle punten die we aankaarten met de position paper. Dat zag je al op 14 april, bij de openbaarmaking van de paper, waar panelleden met elkaar in gesprek gingen over de inhoud. En dat is goed. Want onze paper is onderdeel van een continue ontwikkeling. We hebben het bewust over dóorontwikkeling omdat de ontwikkeling van milieueffectrapportage oneindig is.'

Het gaat over jouw toekomst, mijn toekomst en de toekomst van de volgende generaties

Een land waarin mensen graag wonen

Lourens: 'Dankzij de doorontwikkeling van milieueffectrapportage maken we straks nóg betere besluiten voor de toekomst. Dat gaat over jouw toekomst, mijn toekomst, en de toekomst van de volgende generaties. Hoe creëren we een omgeving waarin we de biodiversiteit in stand houden en de klimaatverandering stoppen, maar er ook ruimte is voor industrie en landbouw. Een omgeving waar ruimte is voor oplaadpalen, sportfaciliteiten, natuur én voor bedrijfsterreinen. En waarin veiligheid en gezondheid voorop staan. Kortom: hoe creëren we een land waarin mensen graag wonen. Daar zetten wij ons voor in.'

Lapperre en Lourens tijdens de overhandiging van het position paper.

Roald Lapperre, directeur-generaal Milieu en Internationaal, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Hij nam tijdens de overhandiging op 14 april het eerste exemplaar van de position paper in ontvangst:

Milieueffectrapportage is ontstaan uit passie voor het milieu. Deze passie, kennis en expertise van de Commissie m.e.r. is keihard nodig. In de uitvoering van alle actoren wordt milieuvolwassenheid verwacht. Niet alleen nieuwe wetgeving en regels leiden tot een betere uitvoering. Milieuvolwassenheid betekent dat iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid heeft en zijn eigen rol moet pakken. En elkaar aanspreken als in de praktijk niet iedereen doet wat we hebben afgesproken. We moeten elkaar hierin scherp houden.

Pieter Leroy, hoogleraar milieu en beleid, Radboud Universiteit

Hij was op 14 april bij de overhandiging aanwezig als panellid:

Als vurig verdediger van milieueffectrapportage vind ik het goed dat de position paper er is. Ik zie milieueffectrapportage echter niet zozeer als een bestuurlijk instrument, maar meer als een institutie: het creëert een speelveld waar een initiatiefnemer samen met bestuurders, omwonenden, milieu- en natuurgroepen én met de Commissie m.e.r. op zoek gaat naar de kleinst mogelijke milieu-impact van plannen en projecten. Het is die interactie tussen betrokkenen die uiteindelijk voor de verandering moet zorgen.

De Omgevingswet en de RES: 'Zoek elkaar op, want samen kom je verder'

Hoe veranker je de afspraken uit het Klimaatakkoord en de Regionale Energiestrategie (RES) in de instrumenten van de Omgevingswet? Daarover spraken we Gerrie Fenten en Maarten Engelberts van het Nationaal Programma RES (NP RES).

Het Klimaatakkoord en de RES

In het Nederlandse Klimaatakkoord is vastgelegd dat we in 2030 met elkaar de helft minder CO₂ uitstoten dan we in 1990 deden. Als onderdeel van de afspraken in het Klimaatakkoord werken 30 energieregio's – samenwerkingsverbanden van gemeenten, provincies, waterschappen en maatschappelijke partners – een Regionale Energiestrategie (RES) uit. Samen moeten de 30 regio's zorgen dat in 2030 in Nederland zo'n 35 terawattuur duurzame elektriciteit wordt opgewekt. Ter vergelijking: het totale Nederlandse energieverbruik ligt rond de 120 terawattuur, ofwel 120 miljard kilowattuur per jaar.

Om dat voor elkaar te krijgen, onderzoeken de energieregio's hoe en waar die duurzame elektriciteit op land, uit zon en wind, het beste kan worden opgewekt. Waar is ruimte, en hoeveel? Kunnen de windmolens en zonnepanelen worden aangesloten op het energienetwerk? Zijn de plekken maatschappelijk gezien acceptabel en financieel haalbaar? In de RES'en beschrijven de energieregio's elk hun eigen keuzes. Daarbij is veel ruimte voor de inbreng van burgers en maatschappelijke organisaties.

In de RES 1.0, die in 2021 gereed was, geven de RES-regio's aan welk deel van de ambitie van 35 TWh ze willen realiseren en op welke plekken ze dat willen doen. Hiervoor zijn 'zoekgebieden' aangemerkt: mogelijk geschikte locaties voor bijvoorbeeld windturbines en zonneweides. Op dit moment werken de regio's toe naar de RES 2.0, die medio 2023 klaar moet zijn. Hierin beschrijven ze welke stappen ze hebben gezet om het opwekken van duurzame energie te realiseren. In dit kader moeten de regio's ook de zoekgebieden verder onderzoeken en concretiseren.

Het programma kan bij regionale afspraken een nuttige tussenstap zijn tussen de omgevingsvisie en het omgevingsplan

Ruimtelijke opgave

Het is een ruimtelijke opgave van formaat: voor een duurzaam energiesysteem is nu eenmaal meer ruimte nodig dan voor een fossiel systeem. 'Nederland wordt er niet groter op, we kunnen de grenzen niet oprekken', zegt Gerrie Fenten, thema-expert ruimte voor het Nationaal Programma RES (NP RES).

Bovendien is de energietransitie niet de enige maatschappelijke opgave die in diezelfde fysieke leefomgeving moet worden gerealiseerd: 'We hebben de komende jaren heel veel woningen te bouwen, er moeten bedrijventerreinen bij, de infrastructuur moet op een aantal plekken worden uitgebreid. En daar komt die andere infrastructuur – die voor energie, in de vorm van opwekkingseenheden, kabels, leidingen en schakelstations – nog bij. Daarmee zie je dat de energietransitie gaat concurreren met andere opgaven die ruimte vragen. Het gaat om urgente opgaven; dat betekent dat we keuzes moeten maken, maar óók dat we moeten proberen om opgaven te combineren.'

'Je ziet bijvoorbeeld dat veel gemeenten nu kiezen voor het aanleggen van zonnenvelden. Maar als je zonnepanelen plaatst, kunnen er niet altijd ook nog koeien lopen of akkerbouwproducten verbouwd worden, zoals bijvoorbeeld peren. Terwijl op veel plaatsen de landbouw moet extensiveren. Op het moment dat je een veel integralere afweging maakt, worden er misschien wel andere keuzes gemaakt. Onder windmolens kunnen bijvoorbeeld wél koeien lopen of producten verbouwd worden.'

De instrumenten van de Omgevingswet

In het verbinden van de energietransitie met andere maatschappelijke opgaven en het maken van keuzes hierin speelt de Omgevingswet een belangrijke rol, zegt Fenten. Het

instrumentarium van de wet is nodig om de RES-doelstellingen te verankeren: 'We hebben afgesproken dat alle zonnepanelen en windmolens én de bijbehorende infrastructuur in 2030 gerealiseerd moeten zijn. Want anders kunnen we niet voldoen aan de doelstellingen. Als je terug redeneert, betekent het dat hiervoor uiterlijk in 2025 omgevingsvergunningen afgegeven moeten worden. En om dat te kunnen doen, moet je eerst een zorgvuldige ruimtelijke afweging gemaakt hebben.'

Dat afwegen van al die verschillende opgaven en belangen doen gemeenten en provincies als zij de omgevingsvisie, de provinciale omgevingsverordening en het gemeentelijke omgevingsplan opstellen. Zo is de omgevingsvisie het instrument om de ambities voor de opwek van duurzame energie – en de aanpassingen van de bijbehorende infrastructuur die daarvoor nodig zijn – vast te leggen. En vooral ook: om dit in samenhang met andere opgaven te doen. Maarten Engelberts, net als Fenten als ruimte-expert betrokken bij NP RES, verheldert: 'Denk aan woningbouw, stikstofvraagstukken of bodemdaling.' Vanwege het integrale karakter van de omgevingsvisie komen tegenstrijdige ruimteclaims op tafel, maar kunnen er juist ook kansrijke verbindingen ontstaan.

Engelberts: 'In het omgevingsplan kan de gemeente vervolgens werk maken van de juridische verankering van de ambities uit de omgevingsvisie, door middel van regels voor de fysieke leefomgeving. Dit moet de gemeente dan onder andere in samenhang met de provinciale verordening doen, die ook regels bevat voor bijvoorbeeld het inpassen van zonnenvelden of windturbines. En uiteindelijk maak je dan de stap naar de omgevingsvergunning.'

Het instrument 'programma'

Ook het instrument 'programma', het niet-verplichte, flexibele instrument dat je onder meer kunt gebruiken bij de uitwerking van thema's en gebieden, kan worden ingezet om de RES-doelen regionaal verder uit te werken. Op welke manier, en welke kansen dat biedt, is in 2021 samen met een viertal energieregio's – Drechtsteden, Hart van Brabant, Noord Veluwe en Noord-Holland Noord – verkend. Het NP RES was opdrachtgever van de verkenningen. 'Het programma kan bij regionale afspraken een nuttige tussenstap zijn tussen de omgevingsvisie en het omgevingsplan', vertelt Fenten. 'Het biedt de mogelijkheid om op regionale schaal voorwaarden en kaders voor de uitvoering te verkennen, voordat je dit als gemeente weer in een juridisch document vastlegt.'

Zo kan het programma een brug vormen tussen de regionale RES en de provinciale en gemeentelijke instrumenten.

De RES is een regionale samenwerking, met ambities voor grotere gebieden die veelal gemeentegrenzen overschrijden. Voor gemeenten kan het daarom waardevol zijn om die ambities gezamenlijk uit te werken in een regionaal programma. Zo kan het programma een brug vormen tussen de regionale RES en de provinciale en gemeentelijke instrumenten. Engelberts, die de verkenningen mede begeleidde, legt uit: 'Neem nou de regio Hart van Brabant, waar wordt gezegd: we hebben alle gemeentegrenzen weggepoetst, want we willen een regionaal energienetwerk waarbinnen we de grote afnemers en aanbieders met elkaar verbinden. Dan heb je een concept dat je bovengemeentelijk met elkaar wilt uitwerken, maar dat straks nog wel ergens moet landen in de fysieke leefomgeving. Het programma bleek een hele handige manier om die vervolgstap te zetten.'

'En in Noord-Holland Noord bleek dat netbeheerders op basis van het instrument 'programma' in een eerder stadium betrokken konden worden, en konden starten met het gebiedsgericht

voorbereiden van investeringsbeslissingen', vervolgt Engelberts.

'Netbeheerders gaan eigenlijk pas investeren op het moment dat het bestemmingsplan – of straks: het omgevingsplan – gereed is, want dan hebben ze juridische zekerheid. Maar we hebben snelheid nodig, want het netwerk zit al op heel veel plekken vol, dus moeten de netten al eerder worden verzwaaard. Onder het programma kunnen netbeheerders en decentrale overheden hier al afspraken over maken, die in ieder geval voldoende zijn om een planning te maken.'

Ga als collega's van ruimtelijke ordening, de Omgevingswet, en duurzaamheid en energie eens koffiedrinken met elkaar

Samenwerken in de regio is cruciaal

De boodschap van Engelberts en Fenten is helder: de RES en de Omgevingswet zijn geen gescheiden werelden. Het is dan ook cruciaal dat betrokkenen bij de Omgevingswet en de energietransitie samen aan de slag gaan, vinden ze. Engelberts: 'De mensen van de Omgevingswet zijn nu zo druk bezig met het halen van de inwerkingtredingsdatum, dat ze bijna vergeten dat er nieuwe maatschappelijke opgaven zijn die je met die wet moet aanpakken. Energietransitie is één van die opgaven, en voor die energietransitie zijn strakke deadlines afgesproken. Maar juist door samen te werken en je krachten te bundelen kun je heel ver komen.'

Ga als collega's van ruimtelijke ordening, de Omgevingswet, en duurzaamheid en energie eens koffiedrinken met elkaar', adviseert Fenten. 'En ga daarbij écht op zoek naar hoe je elkaar kunt helpen. Een voorbeeld: bij het opwekken van energie uit wind en zon wordt gestreefd naar 25% lokaal eigendom, om lokale inwoners en bedrijven te laten meedelen in de opbrengsten – erg belangrijk voor het draagvlak. De randvoorwaarden voor lokaal eigendom bij bijvoorbeeld windmolens, moet je verankeren in je beleid. In welk beleid kun je dat vastleggen? Daar moet je tijdens die koffie eens over doorpraten. Want misschien kun je die voorwaarden wel meenemen in de omgevingsvisie die je aan het ontwikkelen bent.'

Engelberts: 'De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld, maar de deadlines van het Klimaatakkoord blijven gewoon staan. Neem dus de tijd en kijk: hoe kunnen we onze doelen samen bereiken? Zoek elkaar op, want samen kom je verder.'

Hoe zit het met de RES en de milieueffectrapportage?

Goed om te weten: de Tweede Kamer heeft onlangs gevraagd in hoeverre het voor documenten van het RES-proces verplicht is een milieueffectrapportage (ook wel: plan-mer) uit te voeren. Het advies van de werkgroep die dit uitzocht luidt: in bepaalde gevallen, bijvoorbeeld als het gaat om een uitwerking van beleid of een of meerdere maatregelen bevat om doelstellingen voor de leefomgeving te bereiken, valt de RES onder het instrument 'programma'. In zo'n geval kan een RES plan-mer-plichtig zijn. Of dit zo is, verschilt per regio. Een MER geeft vroegtijdig inzicht in de gevolgen van de in de RES opgenomen ambities voor duurzame energie in de fysieke leefomgeving. Daardoor krijgen het milieubelang en de gevolgen voor natuur en landschap een volwaardige plek in de bestuurlijke besluitvorming over de RES'en én een vroegtijdige plek in het gesprek met onder meer inwoners en maatschappelijke organisaties.

Meer weten?

- Kamerbrief voortgang RES-proces – Klimaat

Video over aquathermie

In deze serie laten we mensen aan het woord over urgente en maatschappelijke opgaven en mooie projecten in de praktijk. Deze keer is het onderwerp onder andere energietransitie en burgerparticipatie.

Door te doen gaan we het meemaken!

Toen Cathelijn Peters werd gevraagd om de Aandeslag-Trofee uit te reiken op de Implementatiedag, zei ze zonder te twijfelen: ja. Hoewel ze eigenlijk pas op 1 februari begint als directeur van het programma Aan de slag met de Omgevingswet, zag ze het als een mooi moment om alvast kennis te maken met de verschillende deelnemende organisaties. En vooral met de mensen achter deze organisaties. Niet verrassend, want als een ding opvalt als Cathelijn praat over haar nieuwe rol, dan is het dat ze waarde hecht aan verbinding. 'Ik werk graag met mensen, niet met robots.'

Wie is Cathelijn Peters?

Na haar studie rechten in Maastricht begon Cathelijn haar carrière bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ze werkte de afgelopen 18 jaar bij de Unie van Waterschappen, waar ze sinds 2018 directeur was. En vanaf februari keert ze dus terug naar het ministerie, een stap waar ze naar uitkijkt. 'Ik heb veel zin in deze nieuwe uitdaging. We moeten er samen met de bestuurlijke partners en het Rijk voor zorgen dat iedereen klaar is voor de start van de Omgevingswet. Zodat de basis er ligt om de wet tot een succes te maken.'

Loyaliteit

Om dit te bereiken wil Cathelijn vooral focussen op interbestuurlijke samenwerking voordat de Omgevingswet echt in werking treedt. Een gelijkwaardige samenwerking aan de overlegtafel vindt ze heel belangrijk. 'Samenwerken is hard werken. Ik ben open en transparant en zie het als 1 van mijn belangrijkste taken om vanuit de gedachte 'Jouw probleem is mijn probleem' de verschillende belangen niet uit het oog te verliezen', legt ze uit. 'In mijn vorige baan zat ik regelmatig met alle waterschappen aan tafel en dan vergeleek ik mijn loyaliteit wel eens met die van ouders naar hun kinderen: ze waren me allemaal even lief.'

Iedereen kan rekenen op mijn aandacht en inzet

Durven

Tegelijkertijd is de nieuwe programmadirecteur niet bang om de onderstroom bespreekbaar te maken aan diezelfde overlegtafel. 'Ik vraag dan: waar moeten we het eerst nog over hebben met elkaar? Wat speelt er onder de oppervlakte? Soms vraagt dit van betrokken partijen een bepaalde vorm van kwetsbaarheid: ze moeten durven aangeven waar de echte zorgen zitten, en wat ze daarin nodig hebben van anderen.'

Ze vervolgt: 'Iedereen brengt zijn eigen context en realiteit mee. Ik ben altijd op zoek naar de mens achter mijn collega's, om te begrijpen vanuit welke context iemand praat. Het is belangrijk om daar als programmadirecteur ook aandacht voor te hebben. En ook in mijn nieuwe rol maakt het in dat opzicht niet uit met wie ik in gesprek ben: waterschappen, provincies of gemeenten: iedereen kan rekenen op mijn aandacht en inzet.'

Vertrouwen

Cathelijn is zich bewust van de terugkerende dynamiek rond de invoering van de wet. Sterker nog, het is juist 1 van de redenen waarom ze voor het programma heeft gekozen. 'Gedoe komt er toch! Zo blijkt ook maar weer nu ik begin net na de val van het kabinet. Een demissionair kabinet werpt weer nieuwe vraagstukken op waar we in gezamenlijkheid, dus samen met de koepels, op moeten anticiperen. We weten zeker dat we in het aankomende jaar andere en nieuwe uitdagingen zullen tegenkomen, maar ik heb er alle vertrouwen in dat we hier met als overheden samen oplossingen voor gaan vinden.'

Verbinding

Ze noemt het thuiswerken een extra uitdaging, vaak kost het net wat meer tijd en energie om

elkaar te vinden. Toch is dit essentieel in een periode waarin afstemming, relaties en verbinding juist zo belangrijk zijn. 'Persoonlijk zal ik ongetwijfeld nog moeten wennen aan alleen online kennismaken... Maar gek genoeg past het ergens ook wel weer bij me: zoeken naar andere mogelijkheden om toch de verbinding te leggen.'

De Omgevingswet is een essentieel middel om keuzes te maken die van invloed zijn op onze leefomgeving

Waarom ze zich zo betrokken voelt bij de Omgevingswet? 'Vanaf mijn huidige functie als directeur bij de Unie van Waterschappen ben ik al enige tijd betrokken. Ik geloof in de kracht van anders werken: vanuit 1 overheid. Van aanvraag tot zelfbouw: dankzij de nieuwe wet loop je straks niet langer tegen een onsamenvangende brij van instanties en regelgeving aan. De Omgevingswet is een essentieel middel om keuzes te maken die van invloed zijn op onze leefomgeving. Niet alleen nu, ook in de toekomst.'

Zoals verwacht gaat alles anders

Dit jaar staat daarom volgens Cathelijn volledig in het teken van doen: 'Samen maken we de wet praktisch, begrijpelijk en concreet. Mijn advies: gebruik deze tijd slim, ga vol aan de slag met oefenen en samenwerken en houd vooral ook de lol erin. De uitdagingen die we hierbij nog ongetwijfeld zullen tegenkomen, lossen we samen op. Want zoals verwacht gaat alles toch anders. Door te doen gaan we het vooral meemaken!'

Het Omgevingsloket en het DSO, waar staan we nu?

Met kerst en de jaarwisseling in zicht kijkt Bert Uffen, directeur Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), terug op wat in 2020 is bereikt en wat er in 2021 gaat gebeuren voor de landelijke voorziening van het DSO.

Terugblik op 2020

'2020 was het jaar waarin heel veel moest gebeuren,' begint Bert Uffen, directeur Digitaal Stelsel Omgevingswet. 'Dat kwam omdat we dachten dat dit het laatste jaar voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet zou zijn. Zo moesten alle overheden aansluiten op het DSO om hiermee te gaan oefenen. En tegelijkertijd hebben we hard gewerkt aan het afkrijgen van het systeem.'

'En ineens veranderde er veel tegelijkertijd. In maart werden de maatregelen om corona tegen te gaan afgekondigd. In mei is besloten de Omgevingswet een jaar later in te laten gaan. Dit besluit is genomen na zorgvuldig overleg tussen minister Ollongren, de VNG, UvW, het IPO en het Rijk. Een lastig besluit, dat uiteindelijk wel het programma en alle overheden de ruimte heeft gegeven om de voorbereiding op de Omgevingswet goed te kunnen uitvoeren. Waaronder de verschillende fases van ontwikkelen, aansluiten, oefenen en vullen meer spreiden over de tijd.'

'Inmiddels weten we uit ervaring dat deze stap-voor-stapbenadering nodig is,' vertelt Bert. 'We

hebben in 2020 vol ingezet op het leveren van functionaliteit in het DSO voor het Omgevingsloket. Om in 2021 overheden de gelegenheid te geven om het DSO te kunnen inregelen. Zo kunnen ze oefenen in een live-omgeving die zoveel mogelijk overeenkomt met de praktijk.'

In het Omgevingsloket is veel toegevoegd op het gebied van gebruiksvriendelijkheid. In de Vergunningcheck en Aanvragen kunnen vragen automatisch worden ingevuld met gegevens uit andere registers. Er zijn functies toegevoegd aan de filtering en kaartweergave in Regels op de kaart. Ook is het Omgevingsloket toegankelijk voor blinden en slechtzienden.

In het DSO is het nu bijvoorbeeld mogelijk om plannen en verordeningen te muteren. Ook is de functie voor de overgang van bestemmingsplannen naar het omgevingsplan (PONS) in gebruik genomen. Net als validaties van plannen en een verordening voor publicatie. Ook samenwerken aan behandelen via de samenwerkvoorziening is klaar voor gebruik.

In het laatste kwartaal van 2020 is ook de bruidsschat geladen, voor zover deze beschikbaar is. Voor alle gemeenten en waterschappen zijn dan de eerste versies van de omgevingsplannen, waterschapsverordeningen en bijbehorende toepasbare regels klaargezet in het DSO. Zij kunnen hier nu mee gaan werken. 'Een flinke operatie die bijna 2 weken in beslag heeft genomen,' vertelt Bert. 'Maar een belangrijke mijlpaal voor het DSO en echt nodig. De bruidsschat vormt een belangrijke basis voor alle overheden in het land om het Omgevingsloket te kunnen inregelen.'

Het programma DSO heeft geworsteld met de Standaard overheidspublicaties (STOP). De standaard is nodig om omgevingsdocumenten (zoals plannen en verordeningen) te publiceren en te kunnen bekijken in het Omgevingsloket. 'Er is samen met planleveranciers intensief

samengewerkt om deze standaard bruikbaar en implementeerbaar te maken. Dat is een belangrijke voorwaarde om de plansoftware geschikt te maken voor de Omgevingswet. Een groot deel van de plansoftwareleveranciers is nu aangesloten via STOP. En met hen werken we actief samen om de juridische regels machineleesbaar te maken voor het DSO. Dan kunnen ze worden verwerkt en getoond in Regels op de kaart in het Omgevingsloket.'

Wat leert oefenen ons?

In 2020 zijn veel overheden aangesloten op het DSO. Ruim 80% van de overheden is aangesloten of bezig met aansluiten via STAM (om vergunningaanvragen te kunnen ontvangen). En ruim 60% is aangesloten of bezig met aansluiten via STTR (om vragenbomen in het Omgevingsloket te plaatsen). Hierbij geldt wel: zodra er meer aangesloten leveranciers en overheden testen en oefenen, vergt dat ook meer van het systeem. Door de combinatie van het aanbod van meer materiaal om mee te oefenen, zoals oefencasussen en de bruidsschat, is de belasting van het systeem toegenomen.

Bert: 'Dat merken we nu in de praktijk op de oefenomgeving. Het daadwerkelijk gebruiken van het Omgevingsloket laat zien waar we zaken moeten verbeteren. Dit is ontzettend vervelend voor de gebruikers die daar nu last van hebben, zoals in de regio Utrecht. We zien dat daar nu zoveel data en activiteit tegelijk plaatsvindt, dat het systeem moeite heeft om alles op de gewenste manier in het Omgevingsloket te tonen. Het Omgevingsloket werkt daarom hier veel trager dan we hadden verwacht. Dat zet ons op scherp en zorgt ervoor dat we dit zien als een belangrijk leermoment.'

'Zie het als een storm waar we samen doorheen moeten,' gaat Bert verder. 'We leren hier enorm veel van, meer dan van elke geplande en vooraf bedachte test ook. Leren doet in dit geval ook wat pijn, omdat het niet alleen een voordeel is, maar ook een nadeel heeft. We ontwikkelen en oefenen met dezelfde software. Wat dat betreft is dit een uniek programma. Tegelijkertijd met het wetstraject, bereiden we de implementatie voor én ontwikkelen we de informatiemotor onder de wet. En overheden in het land gaan daar gelijk mee testen en oefenen. Ik ben ervan overtuigd dat deze manier ons veel brengt omdat we de leerervaringen gelijk kunnen omzetten in verbeteringen van het systeem. We hebben de overheden en leveranciers echt nodig bij deze fase van de ontwikkeling.'

Komend jaar zetten we volop in op het sterk, stabiel en sneller maken van het DSO in het dagelijks gebruik door inwoners, bedrijven en overheden.

Doorontwikkeling in 2021

Bert: 'Komend jaar zetten we volop in op het sterk, stabiel en sneller maken van het DSO in het dagelijks gebruik door inwoners, bedrijven en overheden. We gaan bijvoorbeeld nieuwe software sneller installeren, zodat overheden die oefenen eerder profiteren van deze ontwikkelingen. En wij kunnen dan direct het effect van deze verbeteringen in de praktijk zien. Belangrijk hierbij is dat we dit traject samen moeten blijven doorlopen. Ook al zullen de ontwikkelaars, overheden en leveranciers elkaar bij die samenwerking af en toe ook wel eens in de weg zitten.'

'Het is nu nodig om het DSO 'productiegereed' te maken. Samen met leveranciers, de koepels en alle overheden in het land die nu en volgend jaar het DSO gaan inregelen. Dit is een logische stap bij het leren werken met een nieuw systeem en onderdeel van de stappen die we hiervoor moeten zetten. Hoe vervelend dat ook voelt voor gebruikers én ontwikkelaars.'

Om elkaar hierbij zo goed mogelijk te kunnen helpen, is het belangrijk dat iedereen op tijd van elkaar weet wanneer het uitrollen, de ketentesten en het oefenen van software is gepland. Bert: 'We zorgen voor een strakke regie op de coördinatie hiervan. Om deze reden gaan we overheden vragen bij ons te melden wanneer zij van plan zijn te gaan testen en oefenen. Dan kunnen wij vanuit het landelijke deel van de keten georganiseerd meewerken en ervoor zorgen dat de benodigde ondersteuning in de vorm van kennis en mankracht voor ze klaarstaan. Zo kunnen we elkaar goed helpen. Een win-winsituatie,' sluit Bert af.

‘De energietransitie realiseren we niet vanuit één sector’

Interview met Rosemarie Bastianen, programmadirecteur Eenvoudig Beter en Heleen Groot, programmadirecteur Aan de slag met de Omgevingswet. Directeuren-generaal en directeuren aan het woord in het boekje *Omgevingswet in uitvoering*. "De Omgevingswet is niet alleen van Binnenlandse Zaken, er zitten net zo goed energie-, natuur- en milieuregels in."

De Omgevingswet ... waarom?

Rosemarie: "De Omgevingswet is nodig om maatschappelijke opgaven van deze tijd aan te kunnen pakken. We schreven de Memorie van toelichting voor de wet met de verwachting dat maatschappelijke opgaven als de energie- en klimaattransitie, waterveiligheid en woningbouw het fysieke domein sterk zouden gaan beïnvloeden. Toch bleven ideeën over de uitwerking daarvan lange tijd abstract. Nu hebben we het klimaatakkoord en een concreter beeld bij de energietransitie. Die opgaven kunnen we niet aanpakken vanuit één sector. Het probleem zit 'm immers niet alleen in bouwregels of mobiliteit. De Omgevingswet stimuleert dat alle belangen aan de voorkant van beleid en besluitvorming worden betrokken. Dat vraagt een eigentijdse en andere manier van samenwerken. Binnen én tussen bestuursorganen."

Heleen: "Nog niet zo lang geleden was het RIVM in Nederland de enige partij die metingen verrichtte naar de luchtkwaliteit. Tegenwoordig lopen we door de achtertuin met eigen meetapparatuur. In een app op onze smartphones zien we binnen enkele seconden de resultaten. We zijn, kortom, onderdeel geworden van een informatiemaatschappij. Voor wie toegang heeft tot internet en ermee overweg kan, is het vanzelfsprekend om snel veel

informatie te verzamelen over wat zich afspeelt in de leefomgeving. Ik vind dat we het als overheid verplicht zijn om die informatie zo toegankelijk mogelijk te maken. De samenleving vindt op haar beurt dat ze recht heeft op transparantie – en terecht. Het Digitaal Stelsel Omgevingswet is daar een antwoord op.”

Rosemarie: “Die behoefte aan een ‘open’ overheid heeft te maken met de steeds sterker wordende lokale democratie. Inwoners zijn mondiger. Logisch; ze beschikken over meer informatie dan vroeger, nemen niet zomaar iets aan van een autoriteit. Ze willen invloed uitoefenen op wat er buiten gebeurt, komen met initiatieven die hun leefomgeving mooier, schoner of veiliger moeten maken.”

De Omgevingswet is niet alleen van Binnenlandse Zaken, er zitten net zo goed energie-, natuur- en milieuregels in

Samen lijkt een toverwoord?

Heleen: “Als het goed is, zorgt het nieuwe instrumentarium ervoor dat departementen, overheden in de regio, bedrijven, ngo’s en andere partijen werkelijk gaan samenwerken. Onlangs bezocht ik de omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. Zij werken volgens het gedachtegoed van de Omgevingswet. Naast dat de dienst zich bezighoudt met milieuregels, verzorgt deze in opdracht van de gemeente Amsterdam ook toezicht en handhaving op bouwtaken. Dat zijn geen standaardtaken van een omgevingsdienst, maar de combinatie werkt hier goed. In een gesprek over bodemverontreiniging en woningbouw, bijvoorbeeld, komt die brede kennis goed van pas.”

Heleen: “Het is de afgelopen jaren lang niet altijd makkelijk geweest. Nog steeds niet. Medewerkers van het Rijk en andere overheden werken doorgaans vanuit een sectorbelang. Dat is hoe we zijn georganiseerd, waarvoor we zijn aangesteld en worden betaald. De meesten zijn inhoudelijk ongelooflijk vakbekwaam. Wanneer die verschillende mensen bij elkaar komen, betekent dat per definitie dat ze op een andere manier naar het vraagstuk moeten kijken. Door al bij de beleidsvorming met elkaar in gesprek te gaan, kan er gezocht worden naar ruimte om meerdere belangen te dienen. Het kan natuurlijk zijn dat er spanning is tussen verschillende belangen. Dan weeg je met elkaar af wat goed is voor het grotere geheel. Voor mensen met veel sectorale kennis en expertise, kan dat knap lastig zijn. Maar met elkaar aan tafel zitten lukt over het algemeen wel. En een compromis sluiten uiteindelijk ook. De meeste mensen zijn gebaat bij een veilige, overzichtelijke omgeving zonder veel veranderingen. Nu vragen we hen om over de muurtjes van de eigen omgeving heen te kijken. Dat is nieuw en anders.”

Rosemarie: “Dat is de ambtelijke kant van het verhaal, maar er is ook een politieke; aan de ministers zou ik willen vragen om de Omgevingswet van zichzelf te maken en dat uit te dragen. De wet is niet alleen van Binnenlandse Zaken, er zitten net zo goed energie-, natuur- en milieuregels in. Het is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om als één overheid te werken. Op veel beleidsdossiers gaat dat gelukkig steeds beter. Het is niet zo dat iedereen slechts met z’n eigen toko bezig is, zoals vroeger. De Nationale Omgevingsvisie (NOVI), waarin de belangen en prioriteiten van alle departementen zijn verwerkt, is daar een mooi voorbeeld van.”

Heleen: “In mijn vorige baan bij Verkeer en Waterstaat hebben we voor de stad Utrecht eens alle sectorale visies en plannen van de departementen op elkaar gelegd. Twee dingen vielen op: de documenten spraken elkaar ontzettend tegen en door alle regelgeving zat de stad op

slot: er moesten 100.000 woningen bij, maar de hoogte in mocht niet. Ook bouwen in de nationale parken rond de stad was uit den boze. De wegen en sporen waren al vol, de stad had last van hittestress en ga zo maar door ... Als onze rijksregels en -plannen al zo met elkaar conflicteren, hoe kan een gemeente daar dan ooit iets van maken? Met de NOVI – waar alle belangen op nationaal niveau bij elkaar komen – hopen we het in de toekomst beter te doen. Natuurlijk is het maar een instrument, maar het dwingt tot het goede gesprek; tussen departementen en met andere overheden en partijen in de regio.”

Rosemarie: “Neem het verzet van burgers tegen de plaatsing van windmolens. Massale protesten tegen windmolenparken versnellen de besluitvorming niet bepaald. Daar is van geleerd. De omgeving wordt inmiddels veel intensiever betrokken. Het helpt om het samen te doen met inwoners. We zien op steeds meer fronten beweging.”

Wat vinden jullie moeilijk?

Heleen: “Ik ben ongeduldig. Voor mij gaat verandering altijd te langzaam. Ik vind het moeilijk als mensen vasthouden aan bekende praktijken. Voor mij is het een leerpunt om mij daar beter toe te verhouden, want veranderen gaat gewoon niet snel. Ik ben ervan overtuigd dat deze wetsverandering goed is voor Nederland. Als overheid moet je gehoor kunnen geven aan de grote informatiebehoefte. Als je dat niet doet, ben je snel achterhaald, zet je jezelf buitenspel. Ik weet dat het mogelijk is, maar zie ook de weerstand bij collega’s om de verandering te faciliteren. Dat zal ik moeten accepteren, en tegelijk blijven proberen om de anderen mee te krijgen.”

Rosemarie: “Tot op zekere hoogte kunnen we begrip opbrengen voor die weerstand, maar op een gegeven moment denk ik: ‘Kom op, deal ermee!’”

Heleen: “De uitvoeringspraktijk is overigens erg gemotiveerd. Die zit te springen om inwerkingtreding, maar moet tegelijkertijd wachten op helderheid vanuit de Kamers. Dat bijt elkaar een beetje. Enerzijds wil ik partijen stimuleren om door te gaan, anderzijds is het nodig dat de Kamers zich eerst over bepaalde dingen uitspreken.”

Rosemarie: “De minister en de bestuurlijke partners hebben op 29 november 2019 aan het parlement aangegeven dat ze inschatten dat inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2021 wenselijk én mogelijk is. De Eerste en Tweede Kamer hebben een ambitieus behandelingschema opgesteld. Als ze dat schema volgen, dan gaan we voor inwerkingtreding op 1 januari 2021.”

Wat willen jullie weten van de collega’s die met de Omgevingswet bezig zijn?

*Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet en voor werken als één overheid. Vertrouwen tussen overheden en in burgers en bedrijven. **In hoeverre voelen de collega’s dat dit vertrouwen er is?** Tussen hun departementen, maar ook tussen de mensen binnen hun departementen. Vertrouwen komt te voet en gaat te paard, schreven wij al in de Memorie van Toelichting bij de Omgevingswet. We hebben met elkaar een lang proces van samenwerking aan deze stelselherziening ingezet. Ik ben benieuwd of in de loop van deze periode het vertrouwen ook bij de collega’s verstevigd is.*

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het

boekje *Omgevingswet in uitvoering* (pdf, 1.2 MB) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

‘Ja, mits is niet voor iedereen vanzelfsprekend’

Interview met Donné Slangen, directeur Natuur bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Directeuren-generaal en directeuren aan het woord in het boekje *Omgevingswet in uitvoering*. "De Omgevingswet leeft op ons ministerie, maar we oefenen nog te weinig."

"Ongeveer tien jaar geleden werkte ik bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat, de voorloper van het huidige Infrastructuur en Waterstaat. We liepen daar regelmatig vast op wegenbouwprojecten, met grote vertragingen als gevolg. Eerst dachten we dat wetgeving de veroorzaker was, maar uit een analyse bleek dat niet het grootste probleem. Het ging mis bij de manier waarop we werkten. Wat er namelijk veel gebeurde, was dat onze projectmanagers steeds nieuwe risico's zagen en die eerst wilden 'wegmanagen'. Op zich begrijpelijk; zij werden afgerekend op of hun projecten wel aan alle regels hadden voldaan. Maar de afstand tussen wat er op straat moest gebeuren en wat er door beleids mensen en management werd verwacht, was daardoor groot. De wetgeving moest een andere positie krijgen, realiseerden we ons. Daarmee werden de eerste aanstellen gemaakt voor de Crisis- en herstelwet, de voorloper van de Omgevingswet die volgde toen het kabinet-Rutte 1 ging regeren. Ik ben meegegroeid met het dossier."

Zeewier tussen de windmolens

"Waarom de Omgevingswet zinvol is? Integraliteit en participatie zijn belangrijke uitgangspunten van de Omgevingswet."

Een goed voorbeeld is de Noordzee. Daar heeft iedere sector – visserij, natuur, energie, recreatie – een eigen ruimte. De Noordzee zit vol en de verschillende belangen zijn groot.

Maar een defensieve houding levert niets op. Juist door met elkaar om de tafel te gaan en open te staan voor nieuwe ideeën en kansen, kunnen de meest waardevolle combinaties van projecten ontstaan. Verschillende belangen kunnen hierbij elkaar versterken. Een simpel voorbeeld hiervan is dat tussen de windmolens op de Noordzee kweekvelden voor zeewier worden aangelegd. Dat is werken volgens de Omgevingswet.

Een dergelijk gebiedsproces begint wat mij betreft met het ophalen van waarden. Zo startten we bijvoorbeeld ook in het IJsselmeergebied. Daar ging een landschapsarchitect met de stakeholders van het gebied in gesprek over wat het gebied voor hen betekende, welke waarden er volgens hen bij pasten. Openheid, schone energie en de oude kust sprongen eruit. Vervolgens bestudeerden we de opgaven en koppelden die aan de waarden. Op die manier kwamen we tot het plan om langs de kust van Flevoland een groot aantal windmolens te plaatsen en aan de Noord-Hollandse zijde meer te focussen op natuur en de oude kust.

Waardentaal begrijpt iedereen, vaktaal is lastiger

De ‘waardentaal’ van verschillende partijen komt meestal overeen, maar dat geldt niet voor de vaktaal die ze gebruiken. Dat is vervelend, want daardoor begrijpen ze elkaar niet of nauwelijks meer. Dat probleem kunnen we alleen oplossen door in elkaar te investeren, echt naar elkaar te luisteren. Ik vind dat daar een taak ligt voor ons als openbaar bestuur. Wij moeten in staat zijn om de verschillende talen bij elkaar te brengen en transparant te zijn richting de initiatiefnemer over de keuzes die we daarover maken.”

Ver van de praktijk

“De Omgevingswet leeft wel op ons ministerie, maar we oefenen er nog te weinig mee, vind ik. We staan nog te ver af van de praktijk. Vanuit de directie sturen we medewerkers letterlijk het land in, naar de provincies en gemeenten waar ‘het’ gebeurt. Pas als je begrijpt hoe en waarom mensen afwegingen maken, kun je er een mening over vormen en eventueel bepalen dat dingen anders moeten.

Ik denk dat de verbinding met andere overheden voor de sector natuur extra belangrijk is. Juist op lokaal niveau zijn er kansen om de natuur te versterken door de juiste verbindingen te leggen en kansen te zien. Denk aan natuurinclusief bouwen, waar zowel natuur als mensen voordeel van hebben. Zo zijn er veel mooie initiatieven op lokaal niveau.

Maar we hebben bepaald niet goed voor de natuur gezorgd het afgelopen decennium. Dat heeft als gevolg dat we nu voor een grote opgave staan, waarvoor het zoeken van verbindingen essentieel is. Waar er gelegenheid is voor luisteren en samenwerken en het vinden van kansen, die vooral voor onze natuur goed zijn. En die tegelijkertijd of juist daardoor ruimte bieden voor nieuwe ontwikkelingen.”

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

De Wet natuurbescherming is een 'nee, tenzij'-wet, gericht op beschermen. Logisch, want natuur is kwetsbaar. Tegelijkertijd is dat lastig, want de Omgevingswet, waar natuurwetgeving in opgaat, vraagt om een 'ja, mits'-houding. Die houding vraagt vertrouwen in initiatiefnemers en dat zit nog niet zo in de cultuur van natuur. Persoonlijk denk ik dat regels niet de oplossing zijn. Met wat je vandaag bedenkt, loop je morgen vast. Tegelijkertijd bieden regels ook houvast en zorgen voor kaders die helpen bij de bescherming van onze waarden.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje *Omgevingswet in uitvoering* (pdf, 1.2 MB) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren

'Alleen ga je harder, samen kom je verder'

Interview met Johan Osinga, directeur-generaal Natuur, Visserij en Landelijk gebied bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Directeuren-generaal en directeuren aan het woord in het boekje *Omgevingswet in uitvoering*. "Vertrouwen is ingewikkeld, maar als je het niet doet blijf je stilstaan."

"De Omgevingswet is interessant voor ons, omdat de Wet natuurbescherming erin opgaat. Die verving in 2017 drie wetten. De inkt van de Wet natuurbescherming was nauwelijks droog toen we over moesten schakelen naar het systeem van de Omgevingswet. Bijkomend voordeel van die recente wetsverandering was dat we al hadden geoefend. Toch bleek – en blijkt – het lastig, de systematieken verschillen van elkaar. Op bepaalde punten botsen ze. En soms past iets niet maar moeten we het toch regelen. Dat vraagt om creativiteit en bereidheid tot compromissen."

Bewust onbekwaam

“Voordat ik bij Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit kwam, werkte ik als algemeen directeur bij de provincie Overijssel. In die functie was ik onder andere verantwoordelijk voor de implementatie van de Omgevingswet. Eerlijk gezegd ben ik zo nu en dan verbaasd. In Overijssel is er al sinds 2008 een omgevingsvisie; een integraal document dat gaat over milieu-, water- en natuurkwaliteit en ruimtelijke ordening. Het voelt als een stap terug dat we op rijksniveau nog in het sectormodel zitten. Daarom vind ik het opvallend dat het Rijk denkt dat ze anderen moet leren integraal te werken. Als er één partij is waarvan ik merk dat ze dit ingewikkeld vindt...

En toegegeven, het is ook lastig. In Den Haag krijg je álle vraagstukken op je bord – van luchtvaart tot de drinkwatervoorziening en alles ertussenin. Maar neem het milieubeleidsplan dat we op dit moment opstellen; vanuit de ene sector leveren we commentaar op de andere, in plaats van dat we samenwerken. Dat hebben we heus in de gaten. Eigenlijk zijn we bewust onbekwaam. Je ziet dat we nu de eerste stapjes zetten dat anders te doen maar we zijn er nog lang niet ....”

Gebiedsgericht werken

“De grootste fout die we kunnen maken, is dat we vraagstukken als fosfaat en stikstof in de toekomst benaderen als eendimensionale problemen. Natuurlijk moeten bepaalde zaken op nationaal niveau geregeld worden, maar we moeten evenzeer zoeken naar oplossingen op gebiedsniveau. De Omgevingswet helpt ons bij uitstek afwegingen te maken op gebiedsniveau. We werken bij dit ministerie overigens al gebiedsgericht. Bijvoorbeeld via de Regiodeals maar ook het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland. Binnen dat programma formuleren we gezamenlijk de opgaven per gebied en wat daaraan onze bijdrage en die van andere stakeholders kan zijn. Het leuke is dat dit programma is ondergebracht bij Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, maar over veel meer dan landbouw en natuur gaat. Het gaat over alles wat we met een regio willen.”

Het voelt als een stap terug dat we op rijksniveau nog in het sectormodel zitten

Wat zit erachter?

“Ik heb geleerd om ervan uit te gaan dat iedereen die aan tafel zit vanuit zijn of haar logica iets goeds voor elkaar wil brengen. De kunst is om erachter te komen hoe die logica in elkaar zit. Goed te luisteren, veel vragen te stellen en te kijken wat we gemeen hebben. De basis voor samenwerking op integraal niveau is voor mij: zij hebben er net zo goed over nagedacht als ik. Wat zij willen is net zo legitiem, dus kom erachter waarom ze dat willen, en hoe jij dat kunt verbinden aan de dingen die jij belangrijk vindt. Wees geïnteresseerd in de ander.

Bij dit soort processen geldt vaak ‘alleen ga je harder, samen kom je verder’. Als je daar niet naar handelt loop je op een gegeven moment vast. En natuurlijk mag je de ander af en toe uitdagen om wat harder te rennen. Dat gebeurt nu ook rondom stikstof. Soms ben ik geïrriteerd over het feit dat de oplossing nog zover weg is, dat het niet sneller gaat. Er staat immers zoveel op het spel. Tegelijkertijd weet ik dat, wanneer we niet iedereen op de goede manier aan tafel krijgen, we de besluiten uiteindelijk niet rondkrijgen.”

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

De Omgevingswet gaat uit van vertrouwen, terwijl Europa op het gebied van natuur zegt: 'Zo moet het en niet anders!'. Of het vertrouwen er is? Eigenlijk ontstond dat al in de stap hiervoor; de decentralisatie van het natuurbeleid naar provincies. Op het moment dat je decentraliseert geef je de andere partij vertrouwen. Zoveel vertrouwen in elkaar hebben dat je samen op pad durft, terwijl je nog niet precies weet waar je uitkomt, is ingewikkeld. Maar als je het niet doet kom je niet op weg. In vertrouwen moet je blijven investeren.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje *Omgevingswet in uitvoering* (pdf, 1.2 MB) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren

'Soms kan het sneller'

Interview met Ferdi Licher, directeur Bouwen en Energie bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Directeuren-generaal en directeuren aan het woord in het boekje *Omgevingswet in uitvoering*. "Zonder samenwerking brengen we de energietransitie niet verder."

"Samenhang aanbrengen tussen domeinen, dat is waar de Omgevingswet over gaat. En daar verwacht ik veel van.

In Nederland hebben we weinig ruimte en tegelijkertijd grote ambities. Daardoor kunnen we niet anders dan verder kijken dan ons eigen domein, goed combineren en integrale afwegingen maken."

Meer ruimte voor gemeenten

"De komst van de wet was voor het domein wonen en bouwen een goede reden om de regelgeving onder de loop te nemen en onnodige regels te schrappen. Wij bemoeien ons

bijvoorbeeld straks niet meer met welstandstoezicht, ofwel het uiterlijk van gebouwen. Dat juridisch kader dragen we over aan gemeenten. Ook geven we hen de ruimte om daar waar mogelijk hogere doelen te stellen op het gebied van klimaat en energie dan het landelijke minimum. Op rijksniveau betekent het ook dat we nieuw beleid vooraf toetsen aan de kaders van de Omgevingswet. Nieuw beleid moet passen bij de filosofie van de wet en meer ruimte laten voor integrale afwegingen.”

Zonder samenwerking kunnen we opgaven als de energietransitie niet verder brengen

Samenwerken niet nieuw

“Het belang om over de scheidslijnen van departementen heen te kijken en samenhang te zoeken, is groter dan voorheen. Gelukkig doen we dat ook al steeds meer. Zeker als ik dat vergelijk met tien, twintig jaar geleden. Het afgelopen jaar hebben we onder andere een interdepartementale programmadirectie Groningen en een interbestuurlijk programma aardgasvrije wijken gemaakt.

We zitten wekelijks met de directeurs van het Bestuur, Ruimte en Wonen en de Omgevingswet om de tafel om de samenwerking borgen. Zo zijn er nog veel meer voorbeelden. De muren tussen departementen zijn naar mijn idee verdwenen. Collega's bij de andere departementen 'voelen' even dichtbij als de collega's binnen mijn departement. We hebben elkaars 06-nummers. De muren zijn als het ware getransformeerd tot groene heggen tussen onze tuintjes. Daar kunnen we makkelijk overheen kijken en praten. Kortom, samenwerken is niet nieuw, maar het is wel veel meer een onmisbare voorwaarde en daarmee vanzelfsprekend geworden. Zonder die samenwerking kunnen we grote opgaven zoals de energietransitie ook niet verder brengen.”

Afstemming of samenwerking?

“Van mij als directeur wordt verwacht dat ik een goede samenwerkingsrelatie onderhoud met de verschillende directies binnen de verschillende departementen. Ik vind het belangrijk om niet alleen vanuit mijn eigen domein te sturen, maar ook bij te dragen aan het geheel van opgaven. Omdat ik dat zelf zo voel, stuur ik daar ook op. Als ik bijvoorbeeld een nota onder ogen krijg, zoek ik vaak naar het gemeenschappelijke waar we op gaan samenwerken en niet naar het waterige compromis dat het gevolg kan zijn van afstemming. Soms kan afstemming overigens wel voldoende zijn, maar dat is steeds vaker niet meer het geval.”

Sneller werken

“Waar we nog winst kunnen behalen? Bij bepaalde opgaven in het nodig om op zeer korte termijn met elkaar tot een oplossing te komen. De stikstofcrisis is daar een voorbeeld van. Dat vraagt om snel acteren ook op organisatieniveau. Het moet in zo'n situatie mogelijk zijn om binnen een week een interdepartementaal team samen te stellen en budget vrij te maken, in plaats van eerst een maandenlang traject te doorlopen. Dat laatste gebeurt nu nog te vaak. Dat vergt lef in het stellen van prioriteiten en het maken van keuzes.

Op zich is het prima dat departementen georganiseerd zijn in sectoren, maar als er behoefte is aan dwarsverbanden zitten de scheiding in politieke en ambtelijke verantwoordelijkheden en de toedeling van budgetten en bevoegdheden ons soms in de weg. Dan kan je alleen snel en effectief acteren als daar op het hoogste ambtelijke en soms ook politieke niveau goede afspraken gemaakt worden.”

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

Als je meer vrijheid geeft, is de kans aanwezig dat er iets misgaat. De verschillen tussen ontwikkelingen in de stedelijke en landelijke gebieden zijn groot in ons land. Ik vind het dus niet meer dan logisch dat we gemeenten ruimte geven om te differentiëren. En daarmee het vertrouwen geven om met inwoners tot een oplossing te komen. Dat er dan weleens ergens iets gebeurt wat niet goed uitpakt, that's all in the game.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje *Omgevingswet in uitvoering* (pdf, 1.2 MB) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren

‘Aan tafel!’

Interview met Ernst-Paul Nas, directeur Elektriciteit en plaatsvervangend directeur-generaal Klimaat en Energie bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Directeuren-generaal en directeuren aan het woord in het boekje 'Omgevingswet in Uitvoering'.

“In het kader van het Klimaatakkoord ontwikkelen dertig regio’s in Nederland hun eigen energiestrategie. Ondersteund door een nationaal programma organiseren gemeenten, regionale netbeheerders, energieaanbieders en andere belanghebbenden samen duurzame energieproductie.

De uitkomsten van de dertig regionale strategieën worden uiteindelijk verankerd in de

gemeentelijke omgevingsplannen en -vergunningen. Zo draagt iedere regio bij aan de verduurzaming van Nederland. Deze werkwijze past goed bij het gedachtegoed van de Omgevingswet, vind ik.”

Overlegtafelen

“Bottom-up, informeel, met alle betrokkenen aan tafel; we zijn dat nog niet zo gewend. Gelukkig gaat het steeds beter. Om de doelen van het Klimaatakkoord te realiseren, werken we met ‘overlegtafels’. Aan die tafels gaan belanghebbenden onder leiding van een voorzitter met elkaar in gesprek over hun belangen. De voorzitter zorgt ervoor dat wat wordt besproken, wordt geborgd. Als je als overheid partijen apart van elkaar vraagt wat zij willen, moet je niet verbaasd opkijken als ze allemaal vol voor hun eigen belangen gaan. Zie van al die losse verhalen maar eens iets te maken waar iedereen zich in kan vinden. Terwijl als je met elkaar in gesprek gaat en de belangen open en bloot op tafel legt, het begrip toe lijkt te nemen. Zelf ben ik betrokken bij de uitvoeringsfase van een van de overlegtafels. In deze fase implementeren we de eerder gemaakte afspraken.”

Investeer in relaties

“Het is belangrijk om te investeren in relaties met de betrokken partijen. We willen immers niet dat partijen die eerder aan tafel zaten uiteindelijk via een lobby bij de politiek alsnog hun eigen zin doordrijven. In mijn rol bij Economische Zaken en Klimaat bouw ik aan relaties door me betrouwbaar op te stellen, me te verantwoorden over de inzet die ik beloof. Dat doe ik door letterlijk te laten zien wat ik heb gedaan. Als iets niet lukt, geef ik dat ook zo snel mogelijk aan. En, hoewel een akkoord heus niet in beton gegoten is, doe ik absoluut mijn best om het te bewaken. Wil je het anders? Kom dan met een goed verhaal, want allerlei partijen hebben zich aan het akkoord gecommitteerd.”

Wil je het anders, kom dan met een goed verhaal

Rollenspelen

“De cultuurverandering die samenhangt met de Omgevingswet vindt niet van de ene op de andere dag plaats. Daar moeten we mee oefenen. Zo deden we rollenspelen met collega’s van het ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie Infrastructuur en Waterstaat en onze uitvoeringsorganisaties. Iedere deelnemer kreeg een rol toegewezen. Bijvoorbeeld de rol van initiatiefnemer of medewerker van de afdeling Natuur. Dan kun je niet anders dan je inleven in een ander. Ik geloof dat dit soort oefeningen helpen om het gedachtegoed van de Omgevingswet te laten indalen in onze organisaties.

Aan collega’s merk ik dat zij steeds meer het belang van een zorgvuldig proces inzien. Je kunt een plan er wel snel doorheen duwen, maar dan is de kans groot dat je mensen overslaat en als gevolg daarvan je eigen oppositie creëert. Wat ik persoonlijk lastig vind is dat de transitie vraagt om vermeende zekerheden los te laten – zo is de wet nu eenmaal. Je moet je ogenschijnlijk kwetsbaarder opstellen.”

Oog voor initiatiefnemer

“Er staat ons nog wel het een en ander te doen bij EZK en dat geldt waarschijnlijk ook voor de andere ministeries. Soms zitten we nog vast in een wat formalistische overheidsrol, waardoor we weinig oog hebben voor de wensen van een initiatiefnemer. Wat wil die nu eigenlijk, wat zit er achter zijn of haar aanvraag?”

We kunnen een vergunningaanvraag formeel afhandelen, een ontvangstbevestiging sturen, er vervolgens niet meer naar omkijken en na een maand of acht met een afwijzing komen. Maar we kunnen ook contact zoeken met de initiatiefnemer, onderzoeken wat er wel mogelijk is. Dat vraagt van het management dat daar in de organisatie waardering voor wordt georganiseerd. Het heeft immers geen zin als medewerkers extra energie steken in communicatie met partijen, terwijl de baas hen slechts blijft afrekenen op de hoeveelheid vergunningaanvragen die zij afhandelen.”

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

Ik bouw aan vertrouwen door congruent te zijn in wat zeg en hoe ik mij gedraag. Met andere woorden: practice what you preach. Ik ben transparant, verantwoord me naar mijn organisatie. Bijvoorbeeld over de belangenafweging die ik maak bij adviezen die ik krijg. Wat je aan de medewerkers geeft krijg je terug. Dat leidt tot een collectieve ambitie.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 1.2 MB\)](#) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

‘We hebben geen tijd om op onze lauweren te rusten’

Interview met Emiel Reiding, directeur [Nationale Omgevingsvisie \(NOVI\)](#) bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, in het boekje ‘Omgevingswet in Uitvoering’. ‘Een visie verandert maar zelden iets in de wereld, het gaat om wat we daarop laten volgen.’

“Nederland is de tweede landbouwexporteur ter wereld, heeft een heel grote luchthaven, de grootste haven van Europa en een logistiek systeem waar andere landen jaloers op zijn. We hebben die sectoren volledig geoptimaliseerd, met als gevolg dat we tegen grenzen aanlopen. We komen op veel vlakken niet meer weg met sectorale afwegingen. Oplossingen voor de stikstofcrisis vind je niet slechts in het reduceren van de veestapel.

En het antwoord op het tekort aan woningen zit niet enkel in de bouwsector. Als je natuur wilt realiseren heb je anderen nodig. Dat geldt ook voor de energietransitie. We moeten keuzes maken over sectoren heen. Daar moet de samenwerking op geënt zijn en ten slotte ook de bekostiging.”

Sturen versus decentralisatie

“De NOVI heeft zo zijn uitdagingen. De visie is niet traditioneel top-down gemaakt. We leggen niets op, het is eerder een werkwijze voor regionale invulling. Maar nu de NOVI bijna af is, merken we bij Kamerleden en partijen in de samenleving behoefte aan meer sturing vanuit de Rijksoverheid. Die behoefte aan sturing lijkt een grote uitdaging met het oog op de Omgevingswet. We moeten nu keuzes maken en dat kan niet alleen maar benoemen waar het Rijk op gaat sturen, maar sturen is ingewikkeld.

Ten eerste in de verticale kolom – die is in feite niet meer verticaal. Zodra de Rijksoverheid iets in de NOVI opschrijft, zeggen andere overheden: ‘Je perkt mijn mogelijkheden in, dat hadden we niet afgesproken. Alles is toch gedecentraliseerd?’ Daarnaast is het ingewikkeld op departementaal niveau. De NOVI gaat over de hele leefomgeving en daarmee over alle departementen die zich met de leefomgeving bezighouden. Terwijl onze minister de besprekingen in de Tweede Kamer doet. Dat kan wringen met de verantwoordelijkheid op sectorale dossiers.”

Institutionele belemmeringen

“Omdat er in de sectoren geen ruimte meer is om te optimaliseren, moeten we een andere werkwijze vinden. Eentje met meer samenhang tussen die sectoren, waar dat noodzakelijk is. Ik zie daarvoor nog wel institutionele belemmeringen. Zo hebben wij geen collegiaal bestuur zoals een gemeente, maar een ministeriële verantwoordelijkheid. Een minister moet zich verantwoorden op zijn of haar beleidsterrein. De begroting is daarop ingericht, net als de gesprekken met de Kamers. Alles is georganiseerd in silo’s. Het systeem leidt daarmee niet direct tot de gewenste integratie.”

‘Sectoren kunnen we pas verbinden als ze zelf sterk in hun schoenen staan’

Oplossing in cultuur

“Dan is de vraag: moet je de structuur veranderen? Maar dat is vreselijk ingewikkeld, en bovendien bestaat de optimale structuur niet. Daarom zoeken we de oplossing in de werkwijze, want niets staat samenwerking in de weg. Het enige wat je moet doen, is redeneren vanuit het gebied en de verschillende vraagstukken die daar samenkomen. In Utrecht is dat laatst mooi gelukt, vind ik. Hier gaat stedelijke ontwikkeling hand in hand met mobiliteit. Infrastructuur en Waterstaat betaalt voor mobiliteit uit haar begroting, en Binnenlandse Zaken voor wonen uit die van haar.

Redeneer vanuit het gebied en kijk vervolgens hoe je het bekostigt. Gebiedsgericht werken gaat over het leggen van verbindingen. De NOVI gaat over een CO₂-arme, duurzame

economie. Niet voor niets ‘economie’, want onze concurrentiepositie mag niet het onderspit delven.

We moeten economie wel verbinden aan duurzaamheid en leefomgevingskwaliteit. Daar is de aandacht groeiende. Mensen maken zich zorgen om hun landschap, waarvan de cultuurhistorische waarde breed wordt onderkend. Het landschap is verbindend, alleen kijken sommigen vanuit identiteit en anderen vanuit natuurwaarde.”

Lastig koers houden

“Het werken aan de NOVI was en is geweldig leuk en uitdagend. Het vraagt soms een dikke huid en stug volhouden. Met een klein team en heel veel stakeholders en meningen is het lastig om koers te houden. Niet te snel van slag raken is dan het devies.

We hebben geïnvesteerd in het betrekken van departementen en veel gesprekken gehouden met maatschappelijke partijen. Maar we hebben ook een eigen verhaal. Er zijn veel – constant wisselende – meningen, en om hier een lijn in te vinden moet je gaandeweg het proces je eigen gedachtes formuleren. Uit deze gespreksrondes kwam onder andere de verstedelijkingsstrategie tot stand en werden gezondheid en cultureel erfgoed voor het eerst echt in het ruimtelijk beleid geïntegreerd.”

Stevige positie helpt

“Als directeur probeer ik het interdepartementale, interbestuurlijke en maatschappelijke proces van samenwerken te bevorderen en ervoor te zorgen dat mensen over hun eigen schutting kijken.

Hiervoor heb ik een eigen verhaal nodig, maar moet ik ook met iedereen kunnen meepraten. Op de hoogte zijn van alle dossiers, er positie in durven nemen en soms volhardend zijn. Een stevige positie van eenieder helpt in het gesprek. Naast de NOVI verschijnen visies zoals de milieuvisie, de LNV-visie en mobiliteitsvisie. Dat is een goede zaak. We kunnen sectoren pas verbinden als die sectoren zelf sterk staan. Pas dan weet je namelijk wat iemands positie, drijfveren en belangen zijn, en hoe iemand opereert.

Met de NOVI willen we de verantwoordelijkheden van andere partijen niet overnemen, maar verantwoordelijkheden en inhoud bij elkaar brengen waar dat nodig is.”

Wat verwacht je van de komende jaren?

“Dat het gelukt is om tot een ontwerp-NOVI te komen, maakt mij trots. Op het team en de betrokkenheid van alle departementen. Qua samenwerking zie ik een stijgende lijn. Heel vaak is de bereidheid er, maar weten we nog niet precies wat we moeten doen. We hebben geen tijd om op onze lauweren te rusten. We zijn er nog lang niet. Het moeilijkste moet nog komen. Een visie verandert maar zelden iets in de wereld, het gaat om wat we daarop laten volgen. Nederland staat aan de vooravond van een aantal grote transities op het gebied van klimaat, energie en circulaire economie. Deze grote transities lossen we alleen op met een nieuwe manier van werken. Ik hoop dat we in 2050 terugblikken en zien dat we nu een verandering zijn ingegaan die ertoe leidde dat we een antwoord vonden op deze transities.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In dit

boekje vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

Lees alle interviews

Meer interviews met directeuren-generaal en directeuren staan in het boekje Omgevingswet in uitvoering (pdf, 1.2 MB).

‘Dankzij die decentralisatie van toen zijn we nu al aardig op weg’

Cultureel erfgoed is een van de belangen binnen de Omgevingswet. Hoe bereidt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zich voor? Arjan de Zeeuw, directeur Kennis & Advies, en Nadine van Tijn, programmamanager Omgevingswet en Erfgoed, doen een boekje open.

Is het gedachtegoed van de Omgevingswet nieuw voor jullie?

Arjan: “Erfgoedzorg staat niet op zichzelf. In een gebied zijn meestal meerdere initiatiefnemers actief. Een voorbeeld is Droogmakerij De Beemster, sinds 1999 UNESCO werelderfgoed. Een aantal jaar geleden kwam de kaasfabriek in het gebied met uitbreidingsplannen. Als RCE willen we het beschermingsniveau bewaken, maar tegelijkertijd ontwikkeling stimuleren en meedenken; de uitbreiding zou werkgelegenheid opleveren.

En De Beemster heeft een lange historie met zuivel. Door al bij de planvorming in gesprek te gaan met de initiatiefnemer en belanghebbenden, en door kennis te delen over wat bewaard moet blijven, kwamen we tot een ontwerp dat naadloos in het landschap past. Zo zie je dat bedrijvigheid en landschapsbeeld verbonden kunnen worden. Integraal werken, zoals de Omgevingswet vraagt, is voor de RCE dus niet nieuw.

Dat geldt ook voor de ‘ja, mits-gedachte’. Als iemand iets wil met een monumentaal pand, beoordelen wij wat het kan verdragen. Tegelijkertijd is het pand van iemand en heeft het

hoogstwaarschijnlijk waarde voor diegene. Behoud het door het te gebruiken, is ons devies. Daarom denken we, wanneer we een advies formuleren, al in grote mate 'wat kan hier wel?'" Nadine: "De monumentenzorg is eind jaren tachtig al gedecentraliseerd. Gemeenten zijn al lange tijd bevoegd gezag voor rijksmonumenten. Onze belangrijkste samenwerkingspartners zijn daardoor de gemeenten. Die relaties met gemeenten en provincies zijn er al. Die ervaring met decentralisatie kunnen we nu met andere domeinen delen. Dat doen we bijvoorbeeld in de overleggen met andere rijkspartijen."

Arjan: "Ons voordeel ten opzichte van andere ministeriële uitvoeringsorganisaties is dat we sinds die decentralisatie beschikken over regionetwerken door het hele land. Onze adviseurs kennen de erfgoedmedewerkers, architecten en planvormers die actief zijn in de regio's. Ook voordat de Omgevingswet in beeld kwam, werden er al regelmatig contactdagen georganiseerd. Voor ons is het zaak dat we nu ook op rijksniveau verbindingen intenser maken. Daarom is het mooi dat we elkaar in de voorbereiding tegenkomen in verschillende overleggen en ook los daarvan elkaar weten te vinden voor een kop koffie."

Nadine: "De relaties met gemeenten en provincies zijn overigens niet vanzelfsprekend. We doen dit jaar voor het derde rij op jaar een ronde langs de steunpunten van onze regionetwerken. Eerst ging het over de omgevingsvisie, vervolgens over hoe je van een omgevingsvisie naar een plan gaat en dit jaar wordt het concreter; hoe zorgen we dat we straks klaar zijn voor de start? Zo bouwen we aan langdurige relaties."

Voor een succesvolle samenwerking is het belangrijk dat je het DNA van je samenwerkingspartner kent.

Welke ervaringen kunnen jullie delen over samenwerken met andere overheden?

Arjan: "Voor een succesvolle samenwerking is het belangrijk dat je het DNA van je samenwerkingspartner kent. De ene gemeente is de andere niet. Het maakt verschil of je met een G4 gemeente of een relatief kleine gemeente te maken hebt. Dat geldt ook voor de uitvoeringsorganisaties waar je mee werkt. Rijkswaterstaat bijvoorbeeld, werkt met lange tijdlijnen en is minder wendbaar dan een kleinere organisatie. Binnen de RCE worden gericht mensen aangenomen die eerder bij een gemeente, provincie of ander rijksonderdeel werkten. Zij nemen een deel van het DNA van hun oud-werkgever mee naar de RCE.

De lessen die wij gaandeweg geleerd hebben is dat vertrouwen alleen ontstaat door een goede relatie. Doordat de erfgoedzorg gedecentraliseerd is, is er een grote afhankelijkheid tussen de verschillende overheidslagen. Het helpt om je daar continu van bewust te zijn. Stap, wanneer je bij het Rijk werkt, eens in de schoenen van een provinciale of gemeentelijke ambtenaar. Het is helemaal niet gek om dat een keer fysiek te doen. Loop letterlijk mee op zijn of haar werkvloer, ga op uitwisseling. Begrip voor elkaars positie is een belangrijke waarde.

Voor ons geldt – net als voor ieder ander – dat we heel helder moeten zijn in onze belangen. Wat is beschermwaardig? We moeten duidelijk zijn in waar we wel en niet kunnen meebewegen."

Waar lopen jullie nog tegenaan?

Arjan: "2021 komt al aardig in de buurt, maar we zijn nog hard bezig met het bouwwerk van

de wet. Op dit moment gaat een groot deel van de energie naar de regels die op tijd klaar moeten zijn en ons ICT-systeem aansluiten op de landelijke voorziening. De ambitie is om richting inwerkingtreding minimaal die resultaten te behalen om voorbereid te zijn op komst van de wet. Het werken in de geest van de Omgevingswet zal echter een langer lopend proces zijn.”

Nadine: “Vanaf begin 2020 organiseren we cursussen over de Omgevingswet voor onze adviseurs en erfgoedambtenaren. In de ochtend gaan we in op de theorie die mensen écht moeten kennen. Daardoor is er in de middag ruimte en stabiliteit om na te denken over wat die veranderingen betekenen voor de manier van werken. Als je de basiskennis in huis hebt kun je daarna beter nadenken over jouw rol in de toekomst.”

Arjan: “Erfgoedzorgers zijn vaak bijzonder bevlogen en specialistisch. Ik hoor van hen dat ze het wel ingewikkeld vinden om met zo’n integrale brede wet aan de slag te gaan. Dus in de sessies met gemeentelijke en provinciale collega’s stimuleren we hen om contact te zoeken met collega’s binnen hun eigen organisatie en daarbuiten. Dat kan heel simpel zijn, ga eens koffiedrinken met je ruimtelijke planner!”

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

Arjan: “Voordat ik in deze functie begon, werkte ik bij Rijkswaterstaat. Die organisatie is eigenaar van de wegen, bruggen, sluizen en andere kunstwerken die zij beheert. In de monumentenzorg is dat anders; monumenten zijn voornamelijk van particulieren. Zij zorgen voor de gebouwen die wij collectief belangrijk vinden. De rol van de RCE is de eigenaren van de monumenten te adviseren over hoe zij er mee om kunnen gaan. Op het moment dat je niet uitgaat van vertrouwen, heb je in dit geval dus een hondse baan. In die zin oefenen we al flink met vertrouwen.”

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In dit boekje vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

Lees alle interviews

Meer interviews met directeuren-generaal en directeuren staan in het boekje [Omgevingswet in uitvoering](#) (pdf, 1.2 MB).

'Relatie met marktpartijen verdient meer aandacht'

Interview met Meindert Smallenbroek, directeur Warmte & Ondergrond bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. "Mensen van de Omgevingswet, vergeet de marktpartijen niet."

"Om de energietransitie te realiseren, moet er nog veel gebeuren in het fysieke domein. De huidige energievoorziening moet grotendeels plaatsmaken voor duurzame energie, zoals wind- en zonne-energie. En de daarbij horende molens en panelen. De Omgevingswet brengt een aantal wetgevingsfamilies bij elkaar; wetgeving voor bijvoorbeeld milieu en ruimtelijke ordening. De Omgevingswet kan ons helpen om de energietransitie te versnellen. Maar daar is wel draagvlak voor nodig. Mensen – op welke wijze dan ook – laten participeren in duurzame energieprojecten helpt om draagvlak te creëren voor dat wind- of zonnepark."

Leren participeren

"Participatie, de Omgevingswet staat er bol van. Overigens is het niet zo dat we niet met participatie bezig waren voordat we aan de slag gingen met de wet. We zijn ons er al langer van bewust dat we de samenleving moeten betrekken bij activiteiten in de leefomgeving. Een mooi voorbeeld is het project waarin we vanuit Economische Zaken en Klimaat vijf windparken realiseren in de Noordzee. De kabels die de parken met het land verbinden komen onder andere aan land in Noord- en Zuid-Holland, beide dichtbevolkte en -bebouwde provincies. Om dit in goede banen te leiden, hebben we een groot participatietraject op touw gezet met de betrokken provincies, gemeenten en belanghebbenden. Hieraan ging een traject vooraf waarin we uitzochten hoe we de participatie het best konden insteken. Dat klinkt misschien overdreven, maar het was zeker niet voor niets; we hebben geleerd van het grote verzet tegen bijvoorbeeld de windparken in de Groningse en Drentse Veenkoloniën."

Tijdig in gesprek

"Wat we daarvan leerden? Onder andere dat je, als je een plan hebt, zo snel mogelijk in gesprek moet gaan met de partijen die daar last van kunnen krijgen. In Groningen en Drenthe waren we daarmee te laat. En nog steeds is het geen automatisme om al vroeg in gesprek te gaan met de omgeving. We moeten blijven oefenen, want het is broodnodig: onze energieprojecten hebben grootse effecten. Mensen voelen zich bedreigd en zijn bang dat hun woonomgeving verandert of verdwijnt. Daar kun je als Rijksoverheid niet overheen banjeren."

Maar ja, 'zo snel mogelijk' in gesprek gaan, wanneer is dat? Daarin zijn we soms nog zoekende. Als een plan nog abstract is, valt er weinig te bespreken. En tegelijkertijd: hoe concreter het wordt, hoe minder mogelijkheden er overblijven om de wensen van anderen

mee te nemen. Wat helpt is dat we intensief samenwerken met regionale en lokale bestuurders. Zij begrijpen waar we het over hebben en staan vaak dicht bij de inwoners."

Binnen ons departement is er een groep mensen dedicated met de Omgevingswet bezig

Belangrijke projectgroep

"Ongeveer vier jaar geleden constateerden wij als ministerie dat we met onze onderwerpen niet voldoende in de Omgevingswet zaten. Denk hierbij aan mijnbouw, natuur en grote duurzame energieprojecten, zoals windmolenparken en hoogspanningsverbindingen. We hebben toen een projectgroep opgericht, waarin vanuit alle domeinen iemand aanschoof. Die groep is nog steeds actief, voor zowel het ministerie van Economische Zaken en Klimaat als Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De projectleden spreken met iedereen die wetgeving of andere beleidsdossiers in beheer heeft, gerelateerd aan de Omgevingswet. Ze kijken wat er moet gebeuren om deze in lijn te brengen met de Omgevingswet.

Ik vind het nog lastig te overzien wat de wet voor ons werk betekent. Grote energieprojecten vallen straks bijvoorbeeld niet meer onder de rijkscoördinatieregeling, maar onder het projectbesluit. Daar moeten we de werkprocessen op aanpassen. In zo'n geval is het ontzettend fijn dat er een groep mensen binnen ons departement *dedicated* met de Omgevingswet bezig is. Zodra zij meer weten, weten wij dat ook."

Relatie met de markt

"Daarnaast zijn korte lijntjes tussen overheden belangrijk. We kunnen niet zonder elkaar. Maar bij Economische Zaken en Klimaat hebben we ook veel te maken met de marktpartijen, zoals energiebedrijven of producenten van aardgas en aardolie, of netbeheerders. Hoe gaan we met hen om, in het licht van de Omgevingswet? Ik vind dat daar op dit moment te weinig aandacht naartoe gaat. De programma's zouden het belang van de relatie tussen overheid en marktpartijen meer mogen uitdragen.

Bij Economische Zaken en Klimaat nodigen we regelmatig marktpartijen uit om te vertellen over wat de Omgevingswet voor hen en ons betekent, wat er verandert in onze relatie. Hoe gaat de Omgevingswet in de praktijk uitwerken voor mensen die iets willen realiseren? Dat vind ik denk ik het spannendst. Zeker in de eerste jaren na invoering, waarin mensen die dingen willen tegenhouden alles uit de kast zullen halen en er nog weinig jurisprudentie is opgebouwd. Borgt de Omgevingswet dan de belangen van de initiatiefnemers, de belangen van degenen die problemen met het initiatief hebben en de publieke belangen? We zijn wat laat op gang gekomen, maar uiteindelijk bijgetrokken.

Net als coureur Max Verstappen, die als laatste begint en toch vooraan eindigt."

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

Vertrouwen als onderliggend principe voor werken als één overheid. Of dat er is, vind ik eerlijk gezegd niet zo interessant. Veel relevanter vind ik dat er vertrouwen is tussen overheden, de markt, maatschappelijke instellingen en mensen die iets willen realiseren. Leuk en aardig dat overheden met elkaar praten, maar het gaat er uiteindelijk over wat wij voor de samenleving kunnen doen.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 1.2 MB\)](#) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

‘Wees positief-kritisch, geen zuurpruim’

Interview met Peter Heij, directeur-generaal Water en Bodem bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. "Noem het naïef, maar ik geloof dat we er komen als we de juiste mindset hebben."

"Samenwerken, over de grenzen van bestuurslagen en sectoren heen. Ik vind het een mooie gedachte, maar ook een ingewikkelde. We moeten bereid zijn dingen anders te doen dan nu. Opgavegericht werken en openstaan voor wat de samenleving wenst, in plaats van opereren vanuit onze eigen perspectieven. De Rijksoverheid moet leren loslaten, zodat provincies en gemeenten hun eigen keuzes kunnen maken.

Waar milieurechten op dit moment bijvoorbeeld vrij precies zijn geregeld, krijgt in de toekomst een zorgplicht daarbij een grote rol. Dit systeem is grotendeels gebaseerd op basis van vertrouwen. Vertrouwen valt niet te toetsen of controleren, het is een gevoel. Ik ben benieuwd hoe dat uitpakt..."

Juiste mindset essentieel

"Voor burgers en bedrijven wordt het, als het goed is, eenvoudiger om een vergunning aan te vragen. Om dat mogelijk te maken, moet de huidige wet- en regelgeving worden omgezet. Daarbij komt een complex ICT-project – a hell of a job. Ik vraag me af of het proces ook eenvoudiger en beter wordt voor overheden, spannend.

Noem het naïef, maar ik geloof dat we er komen als we de juiste mindset hebben

Maar ja, iets nieuws is altijd spannend. Noem het naïef, maar ik geloof dat we er komen als we de juiste mindset hebben, willen samenwerken en bereid zijn om ons in de ander te verplaatsen. Mijn positieve houding en vertrouwen komen ook wel ergens vandaan; een traject als dit is voor mij niet nieuw.

Het is enigszins vergelijkbaar met de totstandkoming van de Waterwet, waarin verschillende wetten zijn samengevoegd. Op het gebied van waterveiligheid doen we niet anders dan interbestuurlijk samenwerken. En daarnaast kunnen we ook niet anders. Om de maatschappelijke vraagstukken van nu aan te pakken, moeten we intensief samenwerken. Neem de energietransitie; dat is geen klus die Economische Zaken en Klimaat alleen kan klaren. Ook mobiliteit en wonen hebben hierin een groot aandeel."

Doorschuiven maar!

"We moeten nog wel het een en ander overwinnen. Het Rijk toont zich nog veelal als veelkoppig monster. Dat is ook niet vreemd, we zetten ons allemaal hard in om de belangen van onze onderwerpen te realiseren. Daar worden we ook op aangesproken. Het stimuleren van beweging in de organisatie kan helpen om de omslag te maken. In plaats van tientallen jaren op één departement te werken, verschuiven medewerkers regelmatig naar een ander departement. Zo bouwen ze een brede kennis en ervaring op. En kunnen ze zich – als het goed is – beter verplaatsen in de opvattingen van collega's bij andere departementen.

We werken volgens het 3-5-7- systeem: als je drie jaar ergens zit, ga je nadenken over de volgende stap in je loopbaan. Na vijf jaar kom je in beweging en na zeven jaar schuif je verplicht door. Het zou nog mooier zijn als mensen ervaring opdoen in verschillende bestuurslagen. Een aantal collega's bij Infrastructuur en Waterstaat komt van een gemeente, provincie of waterschap. Dat zouden er in de toekomst meer mogen zijn."

Organisatie anders inrichten

"Een hindernis is dat, hoewel de meeste collega's heus bereid zijn om anders te werken, onze organisaties daar nog niet op zijn ingericht. De structuur van de departementen is hiërarchisch met duidelijk afgebakende afdelingen.

De crisis rond PFAS is bijvoorbeeld automatisch een klus voor de afdeling Bodem. Logisch, want die afdeling wordt erop aangesproken. Terwijl we ons in plaats daarvan ook kunnen afvragen wie er goed is in crisismanagement. Natuurlijk is specialistische kennis heel belangrijk, maar kunnen we de structuur niet zo aanpassen dat de bodemspecialist en de crisismanager zich samen over het probleem buigen? Gelukkig wordt dit langzaamaan gebruikelijker.

Om de stikstofcrisis het hoofd te bieden is er bijvoorbeeld een DG stikstof opgericht dat werkt aan een rijksbrede aanpak voor het reduceren van stikstofdepositie. Dat is opgavegericht werken."

Voorbeeldfunctie

"Als directeur-generaal heb ik een voorbeeldfunctie. Stel dat ik het allemaal niet zag zitten, dan zou dat bepaald niet bijdragen aan de acceptatie van deze verandering. Maar door ernaar te verlangen, en dat uit te dragen, is de kans groter dat ik anderen aansteek. Met andere woorden: een positief-kritische houding werkt aanstekelijker dan een gezicht als een zuurpruim. Zeker in 2017, toen de Omgevingswet van ons departement verhuisde naar Binnenlandse Zaken. Hoewel we daaraan moesten wennen, heb ik mezelf en collega's zoveel mogelijk gestimuleerd er samen een succes van te maken: het zit niet meer bij ons, maar is nog steeds ook van ons, van ons allemaal.

Naast stimuleren doe ik ook mijn best om verwachtingen te managen, vooral met betrekking tot het DSO. Het is nog maar afwachten of dat direct alles kan."

Wat verwacht je van de komende jaren?

2021 wordt het jaar van loslaten. Oude instrumenten kunnen we dan niet meer gebruiken. Zie het als het bouwen van een viool: dat is een kunst, maar de viool vervolgens goed bespelen, is een andere kunst.

Ik hoop dat de samenleving en politiek enigszins flexibel zijn en ons de kans geven te leren. Het lijkt me logisch dat we na een jaar oefenen nog niet de sterren van de hemel spelen. Het is makkelijk om het dan meteen af te kraken, maar dan wordt het zwaar, dat demotiveert. Ik hoop dat mensen zullen reageren met: 'Het gaat al aardig, maar als je het zo en zo doet wordt het nog beter.' Dat stimuleert.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 1.2 MB\)](#) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren

Digitaal stelsel klaar om invoering Omgevingswet te ondersteunen

Bert Uffen staat sinds januari 2017 aan het roer bij het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Zo maakt hij ook deel uit van de Programmaraad van het programma Aan de slag met de Omgevingswet.

Samen stapsgewijs ontwikkelen

Het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening – DSO-LV – wordt eind 2019 opgeleverd. Het is dan af genoeg voor gemeenten, waterschappen, provincies en hun leveranciers om erop aan te sluiten, ermee te oefenen en het te vullen met documenten en regels. Is het dan helemaal klaar? Nee, er blijven wat restpunten over die in de loop van 2020 worden afgemaakt.

Zo kunnen organisaties zich in 2020 voorbereiden op de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2021. Ook in de jaren na 2021 blijft het DSO-LV – het nieuwe Omgevingsloket – in ontwikkeling. Volgens de plannen en om het te verbeteren met de feedback van gebruikers. ‘Samen stapsgewijs ontwikkelen is de kracht van het nieuwe Omgevingsloket,’ zegt programmadirecteur Bert Uffen.

Hij draagt rond de jaarwisseling de verantwoordelijkheid over aan de Tactische Beheer Organisatie (TBO). Dit was gepland maar toch zal het afscheid hem zwaar vallen. ‘Ik vind het een gek idee dat ik in 2021 iets anders doe, en dan in de krant lees dat de Omgevingswet soepel in werking is getreden. Zul je zien, dat er dan niets over het DSO wordt geschreven. Want, zo gaat dat: een gelukt ICT-project is geen nieuws. Zelfs niet als het zo omvangrijk en complex is als DSO-LV.’ Uffen wil niet te vroeg juichen, maar dat het gaat slagen, daar twijfelt hij niet aan.

Uitdagingen

Een van de grootste uitdagingen van het DSO was het ontwikkelen van de standaard voor het aanbieden van omgevingsdocumenten. Die standaard is er nu, maar dit had de nodige voeten in de aarde. Een standaardisatieproces is ingewikkeld en normaal gaat het geleidelijk, maar nu was er de harde deadline van het in werking treden van de wet. ‘Dat gaf een tijdsdruk die eigenlijk niet past voor een standaardisatieproces,’ zeg Uffen. Standaardiseren grijpt in op

werkprocessen, je hebt inhoudelijke kennis nodig van alle stakeholders en vooral draagvlak. Het is niet zo rechttoe rechtaan als software ontwikkelen.'

Aan de slag

Voor de achterban en marktpartijen is het nu echt tijd om aan de slag te gaan. 'Het jaar 2020 is het jaar om aan te sluiten, te oefenen en om het DSO te vullen met plannen, begrippen en vragenbomen (toepasbare regels). Het komt nu aan op gemeenten, provincies, waterschappen en de verschillende partijen van het Rijk.' Op grond van wat hij in het programma ziet, heeft Uffen de indruk dat op veel plekken in het land wordt gewerkt aan het voorbereiden op de invoering van de wet. Als voorbeeld noemt hij de presentatie bij de kwartaaldemonstratie over de praktijkproef Omgevingsplan in Edam-Volendam. 'IJzersterk hoe juridische teksten – gedeeltelijk geautomatiseerd – zijn vertaald naar vragenbomen, hoe ze zijn gekoppeld aan werkingsgebieden, en dat gebruikers straks de mogelijkheid hebben om te filteren. Inhoudelijk en technisch heel knap.'

Keiharde deadlines

Uffen vertelt erover daags na de kwartaaldemonstratie van het derde kwartaal 2019 op de DSO-dag. Voor de ontwikkelteams en de programmaleiding zijn die kwartaaldemo's hoogtijdagen. Hier werken ze het hele kwartaal naartoe om de opgeleverde resultaten te laten zien. 'Die keiharde deadlines zijn het werkende ingrediënt van de succesvolle aanpak van de agile-methode. Het is een sterke onderstroom die de hartslag van het programma bepaalt,' zegt Uffen. Hij is ervan overtuigd dat de ontwikkeling van het DSO-LV met de traditionele 'waterval-aanpak' jaren langer zou hebben geduurd en veel meer geld zou hebben gekost. Het programma werkte eerder wel op die manier, maar de kwartiermakers voelden dat het anders moest. Ze gooiden het roer om en switchten naar de agile-scrum-methode. 'Dankzij die cruciale beslissing zijn we zover gekomen. Het was geheid mislukt als het niet op deze manier was gegaan.' Zelf kwam Uffen vlak na de omslag aan boord, drie jaar geleden nu.

Samenwerken moet je leren

Een paar dagen na de kwartaaldemo is er zoals steeds een tweedaagse planningssessie om af te spreken wat de teams in het laatste kwartaal opleveren, en hoe dit wordt verdeeld in ontwikkelsprints van twee weken. Aan het eind van iedere sprint laten de product owners de resultaten zien, ook wat er niet gelukt is. 'In de happy-flow haalt iedereen z'n planning, maar in de echte wereld valt er altijd wel iets tegen. Het is essentieel om dat vroeg van elkaar te weten en in te spelen op de gevolgen.' Over het algemeen is de sfeer positief op zo'n dag. 'Maar', zegt Uffen, 'het is serieus werk en de politieke druk is groot. We hebben flinke inhoudelijke discussies, in het begin waren we nog wel eens te lief voor elkaar. Samenwerken moet je leren, het gaat steeds beter. Niet alleen interbestuurlijk met de andere overheden en met gebruikers, ook met partijen zoals Rijkswaterstaat, het Kadaster, KOOP, Geonovum en het RIVM. Een samenwerking op deze schaal is ongekend. Dit is complex en het geeft ongelooflijk veel voldoening als het lukt.' Ook met marktpartijen wordt samengewerkt. Bij de ontwikkeling van het stelsel maar ook in de praktijkproeven samen met overheden.

Ontwikkelen DSO gaat door

In januari gaat het DSO-LV over naar de Tactische Beheer Organisatie (TBO) die is belegd bij het Kadaster. Is het dan helemaal klaar? Nee, er blijven wat restpunten over die in de loop van 2020 worden afgemaakt. Ook het bouwen en ontwikkelen gaat ondertussen gewoon door. Als het stelsel eenmaal in gebruik is, begint het doorontwikkelen. 'Want,' zegt Uffen, 'in het gebruik ontdek je wat je nog mist of wat er beter kan.' Rond de jaarwisseling komt dan de

officiële oplevering, het moment dat de opdrachtgevers (BZK, IPO, VNG, Unie van Waterschappen) het DSO-LV accepteren. Vanaf dat moment gaan de decentrale overheden betalen voor het beheer van het stelsel. Voorwaarde is dat ze krijgen wat is afgesproken. Uffen heeft er geen buikpijn van. 'Ik moet het natuurlijk afkloppen, maar het zou zomaar kunnen dat ik bij de laatste kwartaaldemo op 17 december heel erg trots ga zijn.'

'Stug volhouden, daar komt het op neer'

Interview met Michèle Blom, directeur-generaal Rijkswaterstaat. Directeuren-generaal en directeuren aan het woord in het boekje *Omgevingswet in uitvoering*. 'Stug volhouden, daar komt het op neer'.

"Hoe benutten we de ruimte in de fysieke leefomgeving? Dat is waar de Omgevingswet over gaat. In sommige delen van Nederland wordt die ruimte alsmaar schaarser. Tegelijkertijd willen we er van alles mee: meer woningen, meer natuur, meer infrastructuur, enzovoort. Onze huidige wet- en regelgeving is opgebouwd vanuit de overtuiging dat controle het belangrijkste middel is. Maar als we de beperkte ruimte optimaal willen benutten, ligt vertrouwen meer voor de hand. Vertrouwen in het feit dat iedereen die er iets mee doet het algemeen belang voor ogen houdt."

Gastheer van het gebied

"Bij die switch past een andere manier van werken; meer samen met andere overheden. Hoe dat er in de praktijk uit ziet? Rijkswaterstaat beheert veel grond en water, we kunnen ons in die gebieden beperken tot infrastructuur – onze primaire taak – en voor de rest niets toelaten. Maar we kunnen ons er ook opstellen als gastheer.

En ervoor openstaan als initiatiefnemers iets willen in ons gebied, samen onderzoeken wat mogelijk is. Dat gastheerschap is nieuw voor onze organisatie. Als dg motiveer ik collega's door letterlijk voor te doen hoe die rol eruit kan zien. Door hen die het al doen te belonen. En degenen die het nog niet doen erop aan te spreken, hen te vragen naar hun bezwaren.

Mensen geven doorgaans geen tegengas met slechte bedoelingen. Het komt voort uit een zorg, of omdat ze een situatie niet kunnen overzien. Het is mijn verantwoordelijkheid om die zorgen weg te nemen.

Dat doe ik door projecten te tonen waarin collega's zich al als gastheer opstellen. Zoals de uiterwaarden in Oost-Nederland. Dit is ons beheergebied, maar Staatsbosbeheer heeft hier eigendommen. Ons voornaamste doel is de waterveiligheid bewaren; bij Staatsbosbeheer staat natuur voorop. We trekken samen op in het beheer van het uiterwaardengebied. En werken graag mee aan het behoud van de natuur binnen de grenzen die waterveiligheid stelt.

We zijn gastheer van ons beheergebied

We bereiden collega's voor op hun nieuwe rol door hen te trainen met behulp van opleidingstrajecten, gericht op houding en gedrag. Maar dan geldt nog steeds: er zijn altijd voorlopers en mensen die het lastiger vinden. Stug volhouden, daar komt het op neer. En eerlijk gezegd vind ik dat een ontzettend leuke uitdaging."

Omschakelen kost tijd

"Het Klimaatakkoord is een mooi voorbeeld van hoe we samenwerken met overheden en andere partijen. In het akkoord staat dat we Nederland duurzamer willen maken met behulp van niet-fossiele energie, meer biodiversiteit, meer bomen voor CO2-opslag. Daar is ruimte voor nodig. De beleids-dg's die deze thema's in hun pakket hebben, benaderden ons in het begin stuk voor stuk op eigen initiatief. De een wilde het over bomen hebben, de ander over biodiversiteit en ga zo maar door. Vanuit Rijkswaterstaat hebben we toen voorgesteld om bij elkaar te gaan zitten en ook aanbieders als Staatsbosbeheer en het Rijksvastgoedbedrijf uit te nodigen. Samen onderzoeken we hoe we de omgeving zo optimaal mogelijk kunnen benutten.

Van iedereen in zo'n overleg wordt verwacht dat hij of zij vooropstelt wat belangrijk is voor Nederland. Die omschakeling van het eigen naar het algemeen belang kost tijd. Voor ambtenaren, maar ook voor de politiek. Politici moeten ook op die manier gaan denken, anders gaat het niet werken.

Een hindernis is dat mensen gewend zijn om aan hun eigen belang vast te houden. Daar worden ze voor beloond. Financieringsstromen gaan nog veelal uit van sectorale belangen. Zo zijn er meer structuren die nog niet werken vanuit het idee van samenwerken vanuit een hoger doel. Om dat te bereiken, hebben we nog een hoop werk te verzetten. Dat kost tijd, zoals elke grote wetsverandering."

Nieuwe gewoontes kosten jaren

"Ons voordeel is dat we aan de uitvoerende kant van het spectrum zitten. We zien letterlijk wat er in de leefomgeving gebeurt. We zien wat de belangen zijn en waar ze botsen. En merken het direct als iets niet werkt. Ik durf niet te zeggen wanneer we klaar zijn. Vergelijk het met het voornemen gezond te gaan eten, terwijl je dat nooit hebt gedaan. Waarschijnlijk duurt het jaren voordat je deze nieuwe gewoonte echt onder de knie hebt."

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

Het geven van vertrouwen over en weer is niet altijd makkelijk; het komt te voet en gaat te paard. Van een systeem dat is ingericht op controle en sectorale belangen, gaan we naar een systeem dat uitgaat van het algemeen belang. Dat is een gigantische verandering. De enige manier waarop vertrouwen ontstaat, is laten zien dat je bereid bent om je eigen belangen als het echt nodig is ondergeschikt te maken aan het algemeen belang. Daar is geen toverstafje voor. Ik draag actief uit dat ik er vertrouwen in heb. Door me ernaar te gedragen in overleggen, erop te sturen, collega's erop aan te spreken en hen aan te moedigen.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje *Omgevingswet in uitvoering* vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

Lees alle interviews

Meer interviews met directeuren-generaal en directeuren staan in het boekje [Omgevingswet in uitvoering](#) (pdf, 1.2 MB).

‘Veel praten en nog meer luisteren’

Interview met Jan Hendrik Dronkers, directeur-generaal Luchtvaart en Maritieme Zaken bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Directeuren-generaal en directeuren aan het woord in het boekje 'Omgevingswet in Uitvoering'. 'Veel praten en nog meer luisteren.'

'Bij Infrastructuur en Waterstaat vonden we het 'vertrek' van de Omgevingswet best moeilijk. Er ging een wezenlijk onderdeel van ons departement naar Binnenlandse Zaken. Toen waren we participant en trekker, nu zijn we alleen nog participant. Maar die rol proberen we met verve te vervullen. Onze inhoudelijke relatie met de wet blijft erg sterk. De Omgevingswet

vraagt ons overheden gebiedsgericht te kijken. Dat betekent integraal denken en handelen. Zelfs als de wet wordt weggestemd door de Eerste Kamer blijft het gedachtegoed overeind, daar ben ik zeker van. De huidige maatschappelijke vraagstukken vragen immers om geïntegreerde oplossingen. Als je nu met een woningbouwproject komt, moet dat ingebed zijn. En bij de toegang tot Schiphol heb je te maken met wegen, openbaar vervoer, woningbouw en milieufactoren. Dan onderzoek je met elkaar hoe je iets kunt aanpakken. Niet alleen interdepartementaal, maar ook met de regio.'

Voortbouwen op breder kijken

'De nieuwe manier van werken is een flinke omschakeling. Binnen IenW oefenen we al geruime tijd met 'breder' kijken. De eerste zaadjes plantten we al voordat Verkeer en Waterstaat en VROM samengingen. Van medewerkers van Verkeer en Waterstaat werd verwacht dat ze zelf langs VROM gingen, als ze dat nodig achtten. En andersom. Maar nu kijken we ook over de sectoren heen. Bijvoorbeeld cultuur afwegen tegen landbouw. Of, op mijn eigen terrein: wind op zee versus een luchthaven op zee. Dat zijn cross-sectorale afwegingen. Soms gaat het oefenen fluitend en soms is het lastig.'

Trek je op aan succesvoorbeelden

'Dat de belangenafweging integraler en rijker wordt, maakt het voor ons niet per definitie makkelijker. Er zijn verschillende uitdagingen die samenwerking kunnen belemmeren. Zo krijgen we soms vanuit de politiek een heel afgebakende opdracht met weinig ruimte om te onderhandelen of belangen mee te nemen. Soms hebben we simpelweg niet het mandaat. Of een gebrek aan inzicht, waardoor we iets minder scherp kunnen bespreken. En met enige regelmaat merk ik dat er weinig bereidheid is om het anders te doen. De wil is vaak een beletsel om te komen tot diepgaande samenwerking. Dat is altijd al zo, en de Omgevingswet maakt geen ander mens.

Samen kom je tot effectievere oplossingen

We zijn opgevoed om ons hard te maken voor onze eigen belangen, daar worden we ook op beoordeeld. Dat is iets anders dan samen een puzzel leggen. De mantra's zijn nog gericht op het sectorale resultaat. Want een gezamenlijk resultaat, van wie is dat nu eigenlijk?

Samen kom je tot effectievere oplossingen. Verklaar je eigen opvattingen dus niet als dominant. Veel praten en nog meer luisteren, alleen zo kom je tot maatschappelijk breed geaccepteerde oplossingen.

Een mooi voorbeeld binnen mijn domein is de A2 bij Maastricht. Hier komen woningbouw, gezondheid, landschap en sociale componenten bij elkaar. Doordat we alle belanghebbenden meenamen in de besluitvorming, kwamen we tot een rijk product dat op meer acceptatie kan rekenen. Laten we proberen om enthousiaster te worden over gezamenlijk gevonden oplossingen. Dat draag ik uit door aandacht te generen voor succesvolle projecten. Ik blijf niet in mijn kantoor zitten, maar ga naar projecten toe om ze te 'beleven'. Naar de A2 bijvoorbeeld. Hierover verscheen zelfs een boek, dat breng ik met liefde onder de aandacht. Laten we ons optrekken aan die succesvoorbeelden.'

Laatste station

'Als directeur-generaal ben je het laatste station voordat een voorstel naar de politiek gaat. Soms moet je op je strepen staan, als het belang van je eigen departement ondergesneeuwd

raakt. En in andere gevallen, als je te dominant bent geweest, moet je juist meer ruimte geven. Uiteindelijk gaat het erom met welke blik je naar een probleem kijkt. Als dg moet je een drive bezitten om een goede maatschappelijke oplossing te willen bereiken. Dit gebeurt in je hoofd. Als ik 's avonds in de spiegel kijk, vraag ik mezelf regelmatig af: heb ik dit echt nagestreefd, mijn uiterste best gedaan? Topambtelijk is dit een vereiste, een eis die je vervolgens uitdraagt richting je mensen.

Als zij botsen op het niet gehonoreerd krijgen van een belang of op zwaar tegenspel van een ander belang, in hoeverre heb je dat belang dan serieus genomen? Kun je toch niet een mooie oplossing opstellen? Kijk eerst naar de inhoud in plaats van financiën. Misschien kun je niet alle opties verwezenlijken, maar kom je toch tot een beter product.'

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

De Omgevingswet vraagt ons om bij samenwerkingen te werken vanuit vertrouwen. Dat vind ik een moeilijk begrip. Vertrouwen gaat er in mijn ogen van uit dat je de ander serieus neemt, naar hem of haar luistert, en bereid bent om de belangen van de ander ook echt mee te nemen. Het gaat om gedragskenmerken die leiden tot een betere oplossing. Dan voelt de ander zich gerespecteerd. Vertrouwen is het resultaat van de interactie, geen uitgangspunt. Je kunt wel mooi zeggen 'we kennen elkaar nauwelijks maar moeten elkaar toch vertrouwen', maar de ervaring met de ander moet groeien. Je kunt dit niet aan de voorkant decreteren.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In dit boekje vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

Lees alle interviews

Meer interviews met directeuren-generaal en directeuren staan in het boekje [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 1.2 MB\)](#).

'Laten we die muur samen slopen'

Interview met Barto Piersma, directeur Nationale Programma's bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. "Overheid, kijk naar de agenda van de samenleving en sluit aan."

"Je gaat erover of niet. Dat was jarenlang het devies van veel overheidspartijen. Zonde, want we kunnen inwoners beter helpen als we samenwerken. Met 'we' bedoel ik de ministeries en hun uitvoeringsorganisaties, zoals RVO, maar ook provincies, waterschappen en gemeenten. De komst van de Omgevingswet dwingt overheden tot nadenken over samenwerking. En vraagt van hen dat zij zich verdiepen in de mensen voor wie ze het doen."

Wat de samenleving wil

"Een stelselwijziging als deze is niet nieuw. Ruim voor de decentralisatie van het landbouwbeleid, waar ik nauw bij betrokken was, brachten we tientallen regelingen van verschillende ministeries bij elkaar. Zo zijn er meer voorbeelden."

Overheid, kijk naar de agenda van de samenleving en hoe je daarbij kunt aansluiten

Hun gemene deler is echter dat het altijd initiatieven vanuit de overheid zijn. De Omgevingswet draait dat om; kijk naar de agenda van de samenleving en hoe je daarbij kunt aansluiten. Neem wind op land, dat is vaak nog voor grote energiemaatschappijen. Inkomsten stromen daarmee het gebied uit, in plaats van in.

Tegelijkertijd ontstaan er steeds meer energiecoöperaties, geïnitieerd door burgers en andere initiatiefnemers. Zij houden de inkomsten in hun gebied, zijn zelfvoorzienend. De energietransitie die van de overheid was, wordt daarmee van de inwoners."

Opgavegericht werken als oplossing

"Als overheden zijn we verkokerd geraakt, in onszelf gekeerd. Dat heeft te maken met de manier waarop we lange tijd opereerden: meer gericht op management dan op beleid realiseren, erg instrumenteel met bijbehorende taal. Maar instrumenten zijn de werkelijkheid niet en het jargon is voor velen niet te begrijpen."

Zo vind je geen aansluiting bij de samenleving. Echte participatie is niet dat de overheid iets verzint en burgers vervolgens mogen meedoen. Echte participatie is dat burgers iets met elkaar doen en de overheid dit faciliteert."

Drie helpdesks

"Een voorbeeld van verkokering? Onlangs vroegen drie ministeries ons, RVO, apart van elkaar om een helpdesk voor hen op te tuigen. Deze waren alle drie bedoeld voor dezelfde klimaatopgave en doelgroep. Toen ik voorstelde om één in plaats van drie helpdesks in het leven te roepen, vonden ze dat idee wel mooi, maar alle drie leken ze het gevoel te hebben dat RVO hen iets afpakte. Maar de samenleving is natuurlijk niet gebaat bij drie helpdesks met hetzelfde doel.

Uiteindelijk zijn we eruit gekomen, maar het kostte de nodige moeite. Dit illustreert dat medewerkers van ministeries zich niet per se verantwoordelijk voelen voor het oplossen van een probleem in de samenleving, maar voor 'hun' regeling of wet.

Dat geldt bij RVO en andere overheidsorganisaties overigens net zo goed. Zo zijn we immers opgevoed. Om daar verandering in te brengen, oefenen we onder andere met opgavegericht werken.

- Welke regelingen en programma's dragen bij aan het realiseren van een opgave en kunnen we die eventueel aan elkaar koppelen?
- Hoe betrekken we onze opdrachtgevers, de ministeries hierbij?
- Hoe werken we samen met de partijen voor wie we de opgave realiseren?
- Wat is het verhaal achter de opgave?

Die vragen horen bij deze – voor ons – nieuwe werkwijze. Dat is ingewikkeld, maar als we het onder de knie krijgen, zijn we een heel eind op weg.

Ik vergelijk opgavegericht werken weleens met een speeltuin: zet alle speeltoestellen erin en heb het vervolgens over de speeltuin in z'n geheel, niet meer over de toestellen apart. De uitdaging voor ons als uitvoerende organisatie is om per initiatiefnemer steeds de juiste instrumentenmix samen te stellen.

Als dat lukt kunnen we volgens mij concluderen dat we niet meer denken vanuit kokers of losse instrumenten, maar vanuit mensen die een opgave willen realiseren. Dat begint met netwerken, de juiste mensen bij elkaar aan tafel verzamelen. Dan leren we samen te werken over organisatiegrenzen heen".

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

Vertrouwen vind ik in dit geval een lastig begrip. Dat komt naar mijn idee doordat veel overheden te weinig zelfvertrouwen hebben. En als je geen vertrouwen hebt in jezelf, hoe kan je een ander dan vertrouwen? Daarbij vind ik het ontzettend belangrijk dat straks niet alles naar gemeenten afgeschoven wordt. Iedere overheid moet zich vanuit haar eigen rol bedenken of zij nog iets moet opruimen om de Omgevingswet mogelijk te maken. Er zijn namelijk allerlei andere wetten en regels die flink in de weg kunnen zitten. Dat betekent dat je af en toe tegen een muur aanloopt. Het is heus mogelijk om die muur te slopen, maar dat moet je wel willen. Dat betekent dat het niet meer 'ik' is, maar 'wij', die grondhouding is essentieel. Belemmeringen krijgen we alleen op een fatsoenlijke manier weg als iedereen meehelpt en vervolgens bereid is de rommel op te ruimen.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In het boekje *Omgevingswet in uitvoering* (pdf, 1.2 MB) vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren

'Verkokering? Die ontkennen wij!'

Interview met Erik Jan van Kempen, programma-directeur-generaal Omgevingswet bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

"Gemeenten hebben korte lijntjes met hun inwoners. Logisch dat zij meer beleidsvrijheid krijgen in de Omgevingswet. Maar het is niet zo dat het Rijk zich helemaal terugtrekt. We blijven meehelpen, onze opvattingen ter tafel brengen. Het verschil is dat het Rijk niet meer per se voorzitter is van het overleg. Het gebeurt naar mijn mening nu nog te vaak dat provincies en gemeenten hun claims indienen bij het Rijk, dat deze vervolgens wel of niet honoreert, waarna de kous af is. Dat noem ik geen samenwerken."

Minder onderhandelen

"Samenwerken lukt alleen als je je open opstelt. Als ik vanuit Binnenlandse Zaken met provincies en gemeenten spreek over het digitaal stelsel leg ik direct mijn kaarten op tafel: ik vertel welk bedrag beschikbaar is, wat onze belangen zijn en heb begrip voor die van hen. Dat klinkt voor de hand liggend, maar zo doen we het lang niet altijd. We zijn nog veel met elkaar in onderhandeling. Bepaald niet effectief als het je doel is om het algemeen belang te dienen."

Het helpt om je ego en honger naar winst niet centraal te stellen.

Dat merken we ook bij de Nationale Omgevingsvisie; als je denkt vanuit het algemeen belang – wat is goed voor Nederland – kom je verder dan wanneer je er iets doorheen drukt omdat jouw minister wil scoren. Je wekt in ieder geval meer sympathie. En ja, dat is niet makkelijk binnen een systeem waarin rijksambtenaren nog worden beoordeeld op de resultaten die ze binnen hun sector behalen.

Maar ik zie ook dat die grenzen beetje bij beetje vervagen. Nu Stientje van Veldhoven Kajsa Ollongren vervangt, kom ik bijvoorbeeld veel vaker bij Infrastructuur en Waterstaat over de vloer. Als je elkaar vaker tegenkomt, leer je elkaar beter kennen. Dat is de enige manier om een vertrouwensrelatie op te bouwen."

Blijf weg van abstractheden

"Wanneer we andere overheden kennen, weten wat hun vraagstukken zijn en kunnen we er rekening mee houden. Bijvoorbeeld als het gaat om geluidnormering; kan iedere gemeente het waarmaken om daar binnen de door de Omgevingswet voorgeschreven termijn aan te voldoen?

Waarschijnlijk niet. Als we weten waar het wel en niet haalbaar is, kunnen we de gemeenten die het nodig hebben een jaar extra geven. Hoe je aan relaties bouwt, zowel met collega's als met de rest van de samenleving? Volgens mij door simpelweg heel veel met elkaar te praten. En dat kost tijd.

Anderzijds, als je in het begin goed met elkaar praat, bespaar je in een later stadium tijd. Ik denk dat we als overheden soms meer moeite kunnen doen om iets uit te leggen aan burgers. Er wordt weleens gezegd: 'Zij hebben er geen verstand van'. 'Leg het dan maar beter uit', is dan mijn antwoord.

Blijf weg van abstractheden, formuleer in plaats daarvan het specifieke probleem. Als een verandering uitlegbaar is, is de kans groter dat je er uiteindelijk begrip voor kweekt."

Afstemmen is geen samenwerken

"Zo was ik onlangs op bezoek bij een aardbeienkweker. In het kader van de nieuwe omgevingsvisie wilde men de rivier bij zijn kwekerij meer ruimte geven. Maar dat zou betekenen dat de aardbeienplantjes natte voeten zouden krijgen. Uiteindelijk heeft de kweker een stuk grond beschikbaar gesteld. In ruil daarvoor kreeg hij toestemming om zijn plantjes een meter boven de grond te zetten. Een bedrijf heeft er belang bij dat het in harmonie is met de omgeving.

Hoe ik medewerkers stimuleer om anders te werken? Ik geef hen mee dat het belangrijk is elkaar op te zoeken. Wanneer je in je eentje een stuk schrijft, kan dat efficiënt zijn. Maar het is niet per se effectief.

Profiteer van elkaars krachten, ga samen de diepte in. Collega- directeur-generaal Chris Kuijpers en ik hebben afgesproken dat wij onze portefeuilles delen.

We ontkennen daarmee de verkokering. Door het aan de top te ontkennen, kunnen we ook tegen directeuren en medewerkers zeggen: 'Het kan niet zo zijn dat je het niet kunt, want wij kunnen het ook.' Het zit ook in taal. 'Is afgestemd met' kan net zo goed betekenen dat je het stuk naar iemand hebt gemaaild, geen reactie hebt gehad en ervan uitgaat dat het dan wel goed zal zijn. Afstemmen is geen samenwerken. Samenwerken betekent dat je actief contact zoekt en samen naar een oplossing zoekt. Ik stimuleer medewerkers om de telefoon te

pakken en het niet te hebben over 'zij van de provincie of gemeente'. Die fout heb ik zelf in het begin gemaakt en dat werd me niet in dank afgenomen."

Meer uitvoeringskracht

"Wat nog beter kan? We zeggen gebiedsgericht en integraal te willen werken, maar we moeten uiteindelijk ook iets voor elkaar krijgen. Niet alleen signaleren, maar ook oplossen. In uitvoeringskracht kunnen we bij het Rijk nog wel wat meer de daad bij het woord voegen. Neem het Programma Aanpak Stikstof (PAS); er mocht van alles, als we daarna maar wel aan natuurherstel zouden doen. Dat laatste hebben we onvoldoende gedaan. We hadden daar geld in moeten stoppen, scherp moeten zijn op resultaten, het operationeel moeten maken. Je kunt beter een probleem oplossen dan er twintig in de lucht hangen."

Vertrouwen is een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voel je dat dit er is?

Ik bouw aan vertrouwen door me in gesprekken met collega's van andere departementen en overheidslagen eerlijk en transparant op te stellen. Ik geef aan wat mijn randvoorwaarden zijn en waarom, zo kweek ik begrip. En ik luister, zorg dat ik weet waar de ander tegenaan loopt.

Directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk aan het woord

Wat betekent de komst van de Omgevingswet voor de directeuren-generaal en directeuren bij het Rijk? Hoe kijken zij aan tegen de bijbehorende voorbereiding en samenwerking? In dit boekje vertellen directeuren-generaal en directeuren van verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties wat hen bezighoudt in aanloop naar de Omgevingswet. Wat gaat goed, wat kan beter en hoe doen ze dat? Op welke voorbeelden zijn ze trots? En hoe zijn ze zelf een voorbeeld? Ook gaan de geïnterviewden in op het begrip vertrouwen, een onderliggend principe van de Omgevingswet. Voelen zij dat het vertrouwen er is? Lees en laat je inspireren.

Lees alle interviews

Meer interviews met directeuren-generaal en directeuren staan in het boekje [Omgevingswet in uitvoering](#) (pdf, 1.2 MB).

'Weg met die Haagse kaasstolp'

Ankie Meijer is sinds mei 2017 directeur Bestuurlijke en Juridische Zaken bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Een interview over de totstandkoming van de Omgevingswet.

Perfect getimed

"In september 2010 nam het Kabinet-Rutte I de Omgevingswet op in het regeerakkoord. Perfect getimed; VROM en VenW gingen samen in IenM. Alle, voor de Omgevingswet relevante, rechtsgebieden kwamen bij elkaar; luchtkwaliteit, geluid, waterkwaliteit en veiligheid, ruimtelijke ordening en milieu.

De komst van de Omgevingswet stemt me positief. Ze maakt bescherming van het milieu manifester dan nu. Van overheden wordt verwacht dat ze in hun omgevingsvisies en -plannen vanaf het begin rekening houden met het milieu. En aandacht schenken aan issues als klimaatadaptatie. De wet is een antwoord op de behoefte om vraagstukken in de leefomgeving samenhangend te benaderen. Dat het kabinet ons ruimte gaf om een totaal

nieuwe wet te ontwerpen, vond ik bijzonder.”

Even wennen

“Het ontwerpproces is leerzaam en zeer uitdagend. Het kabinet en in uitvoerende zin de programmadirectie Eenvoudig Beter wilde de Omgevingswet – terecht – niet onder de ‘Haagse kaasstolp’ ontwikkelen. Daarom was het proces meteen open en interactief, daar moest ik aan wennen. Als wetgevingsjurist ben je ervoor verantwoordelijk dat wetgeving juridisch juist is, dat alle belangen zijn geborgd. Met conceptteksten naar buiten gaan en erover spreken met externe partijen, voelde kwetsbaar, maar werd erg gewaardeerd door het veld. Je bouwt stapsgewijs de kwaliteit van uitvoerbare wetgeving op. Ik ben gecharmeerd geraakt van de aanpak. We spreken vroeger in het ontwerpproces met de mensen die ermee gaan werken. Een wet moet praktisch uitvoerbaar zijn.

Het is belangrijk dat je evenwichtig luistert. Niet alle belangen uit het veld komen vanzelf naar voren. Wat voor een gemeente van belang is, kan voor een inwoner minder prettig zijn. Uitvinden wat het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) betekent voor het ontwerpen van wet- en regelgeving is de volgende uitdaging. We zijn goed betrokken bij werkgroepen die de consequenties daarvan in kaart brengen.”

Leerzaam en zeer uitdagend, zo zou ik het ontwerpproces omschrijven.

Maak het tastbaar

“Het IJDO (Interdepartementaal Juridisch Dwarsverband Omgevingswet), waar de juristen van betrokken departementen aan deelnemen, vind ik waardevol. Het geeft ons de kans om samen te werken aan regelgeving en actualiteiten uit te wisselen over het huidige omgevingsrecht. Dat is intussen nog behoorlijk in beweging. Denk aan de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof. Bij IenW (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) zijn we elke dag bezig met omgevingsrecht, net als onderdelen van andere departementen. Het is belangrijk dat we elkaar helpen.

En dan zijn er nog de beleidsmedewerkers, die lang niet allemaal weten wat het nieuwe omgevingsrecht voor hen betekent. Ik zie het als een belangrijke taak om hen op weg te helpen. Het liefst op een pakkende manier. Toen we onlangs voor een groep beleidsdirecteuren stonden, hebben we de huidige wettenbundels op tafel gestapeld, om te laten zien waar we het over hebben. Maak het tastbaar, is mijn tip, dan blijft het hangen. 2021 komt aardig in de buurt. Dan is eigenlijk nog maar één vraag relevant: kan de uitvoering met de Omgevingswet uit de voeten? Er komt waarschijnlijk veel rechtsontwikkeling op gang, we gaan leren in de praktijk. Daar kijk ik ontzettend naar uit.”

Wetgevingsjuristen aan het woord

De wetgevingsjuristen staan aan de wieg van de Omgevingswet en de invoering ervan, maar bewegen zich toch vooral achter de schermen. Wie zijn deze gezichten achter de Omgevingswet? Wat betekent de wet voor hun ministeries en medewerkers? Hoe bereiden zij zich voor en hoe inspireren ze elkaar? De juridische directies van de ministeries die (gaan) werken met de Omgevingswet hebben de samenwerking al gevonden via het Interdepartementaal Juridisch Dwarsverband Omgevingswet (IJDO). Vertegenwoordigers in het IJDO van zeven ministeries vertellen hun kant van het verhaal. Laat deze verhalen zorgen voor een verdere verdieping van de samenwerking op weg naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarna.

Lees alle interviews

Meer interviews met juristen staan in [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 459 kB\)](#).

Ankie Meijer is sinds mei 2017 directeur Bestuurlijke en Juridische Zaken bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Hiervoor werkte ze als programmadirecteur Omgevingswet (2013-2017) en als afdelingshoofd Infrastructuur en Omgeving (2007-2013) bij de Hoofddirectie Bestuurlijke en Juridische Zaken van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Dit volgde nadat ze ruim een decennium gewerkt had bij het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ankie voltooide een master Staats- en bestuursrecht aan de Universiteit Utrecht.

'Vorm teams van uitvoering, beleid én wetgevingsjuristen'

Interview over de Omgevingswet met Dorothe Albers van de directie van Wetgeving en Juridische zaken bij het ministerie van OCW.

Onderhandelingen over teksten in de wet

De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) verzet het meeste werk binnen OCW met betrekking tot de Omgevingswet. Als uitvoeringsorganisatie zorgen zij ervoor dat de punten van OCW goed in de Omgevingswet landen. De jurist van RCE doet de onderhandeling over de teksten in de wet, de besluiten en de Invoeringswet. De juridische directie heeft een relatief klein aandeel: wij kijken mee met RCE en zijn hun sparringpartner. Een van onze juristen werkt dedicated aan de Omgevingswet. Diegene snapt hoe de wet in elkaar zit en hoe die werkt.

Gouden combinatie

"De samenwerking met RCE gaat fantastisch. Eén keer in de 2 maanden overleggen we met elkaar – de jurist van RCE, het lid van het ondersteuningsteam, de wetgevingsjurist en ik. We bespreken wat er loopt, wat er op ons afkomt, de invoeringswet, de invoeringsregeling, dat soort zaken. Zo weten we van elkaar wat eraan gaat komen. Eventueel denk ik ook mee met ondersteuningsteamstukken. Ja, we zorgen dat we elkaar goed op de hoogte houden. Toen ik als Programmamanager verantwoordelijk was voor het Activiteitenbesluit, was ik al groot voorstander van teams waarin zowel uitvoering, beleid als wetgevingsjuristen zitten. Ik denk dat dat een gouden combinatie is. Dat zou ik iedereen aanraden. Zorg dat je met beleid en uitvoering goed contact hebt, omdat je dan maximaal de belangen van de departementen kunt vertegenwoordigen. Dit doe ik nu bij OCW. Het gaat bij ons vrij makkelijk, omdat wij een relatief klein onderdeel zijn binnen de Omgevingswet. Bij Milieu spelen meer aspecten een rol en is dat anders. Hoe dan ook: hoe meer je op elkaar ingespeeld bent, hoe beter dat gaat."

"Richting bedrijfsleven, burgers en gemeenten moet je op z'n minst hetzelfde niveau bieden als dat wat er nu is."

Realistisch ambitieniveau

"Ook voor de digitalisering geldt dat mijn afdeling zelf er niet mee te maken heeft, dat ligt bij RCE. Wel snap ik hoe het werkt, want in het verleden was ik verantwoordelijk voor het Activiteiten Besluit Internetmodule (AIM). Ik kan dus wel meedenken over de digitalisering. Dat doe ik zo nu en dan ook, maar dan vanuit mijn rol als afdelingshoofd van Wetgeving en Juridische Zaken. Het belangrijkste is dat er een realistisch ambitieniveau wordt afgesproken

zodat de Omgevingswet zo snel mogelijk goed kan werken. ICT-systemen zijn ingewikkelde projecten. Richting bedrijfsleven, burgers en gemeenten moet je op z'n minst hetzelfde niveau bieden als dat wat er nu is. The proof of the pudding is in the eating, dat is bij alle wetgeving zo. Het gaat om het toepassen van de wetgeving. Er moet heel veel aandacht zijn voor de implementatie van de Omgevingswet. Ik heb de indruk dat er goede teams op zitten om dit voor elkaar te krijgen."

Wetgevingsjuristen aan het woord

De wetgevingsjuristen staan aan de wieg van de Omgevingswet en de invoering ervan, maar bewegen zich toch vooral achter de schermen. Wie zijn deze gezichten achter de Omgevingswet? Wat betekent de wet voor hun ministeries en medewerkers? Hoe bereiden zij zich voor en hoe inspireren ze elkaar? De juridische directies van de ministeries die (gaan) werken met de Omgevingswet hebben de samenwerking al gevonden via het Interdepartementaal Juridisch Dwarsverband Omgevingswet (IJDO). Vertegenwoordigers in het IJDO van zeven ministeries vertellen hun kant van het verhaal. Laat deze verhalen zorgen voor een verdere verdieping van de samenwerking op weg naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarna.

Lees alle interviews

Meer interviews met juristen staan in [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 459 kB\)](#).

Dorothe Albers zit sinds 2016 in de directie van Wetgeving en Juridische zaken bij het ministerie van OCW; daarbinnen is zij afdelingshoofd van de wetgevingsafdeling op het gebied van media, cultuur en wetenschap. Hiervoor was zij onder andere trekker van het Besluit activiteiten leefomgeving en programmamanager Activiteitenbesluit bij het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Van scepsis naar samenwerking

Interview met Wouter Peters over de Omgevingswet. Wouter is ruim twee jaar lid van het managementteam Constitutionele Zaken en Wetgeving, en Hoofd afdeling Wonen en Rijksdienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Heel abstract

Mijn afdeling werkt aan twee onderwerpen die opgaan in de Omgevingswet: ruimtelijke ordening en bouwregelgeving. In het begin waren de doelen van de wet heel abstract. Daardoor was het moeilijk te duiden wat de wet voor ons aan veranderingen zou brengen. Maar inmiddels zijn we concreet bezig met de regelgeving die in 2021 van kracht wordt en raken we ermee vertrouwd. Een deel van onze wet- en regelgeving gaat relatief beleidsneutraal op in het nieuwe stelsel. Er zijn echter ook nieuwe beleidsvoornemens die een plek moeten krijgen in het nieuwe stelsel. Zo zijn we op dit moment bijvoorbeeld bezig met de wet- en regelgeving rondom het klimaatakkoord.

Concrete voorlichting

Omdat we allemaal met onze eigen deelonderwerpen binnen de Omgevingswet bezig zijn, is het fijn dat we onze verdieping delen met de Programmadirecteur Omgevingsrecht (POW). Daardoor kunnen we makkelijk om hulp vragen. Die hulp verschuift overigens; nu de totstandkoming van de wetgeving bijna volbracht is, zie je POW steeds meer de voorlichtingstaak oppakken. We gaan de fase in dat we echt met de Omgevingswet gaan werken, daardoor is er veel behoefte aan concrete uitleg en handvatten, bijvoorbeeld door

samen processen te doorlopen. Het gedachtegoed van de Omgevingswet is prachtig, maar het blijft abstract. Voor ons ligt er al een concrete casus klaar: de stikstofuitspraak die de Raad van State begin september deed. Het hele gedachtegoed van de Omgevingswet – hoe ga je een integrale afweging maken in het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving? – speelt daar een enorme rol in.

Uitdagingen

Die stikstofuitspraak laat zien dat alles met elkaar samenhangt. Je kunt geen sectorale keuzes maken, maar moet integraal naar de fysieke leefomgeving kijken. Sectorale belangen spelen nog steeds wel degelijk, merk je bij zo'n situatie: de landbouwsector wil de landbouwsteun behouden, wij zijn van het bouwen, IenW (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) wil graag de waterwerken laten onderhouden, en Defensie heeft ook weer eigen belangen. Al die belangen concurreren in die fysieke leefomgeving, in dit geval qua stikstof. Als betrokken juridisch directies zitten we bijeen om dit soort zaken te bespreken. Ook om te voorkomen dat er interdepartementaal juridisch verschillende geluiden worden afgegeven. Die samenwerking is ongelofelijk belangrijk. Laten we het vooral gewoon gaan doen. In het kader van samenwerking moeten we ook het IJDO gebruiken om van elkaar te leren.

Die stikstofuitspraak illustreert dat we integraal naar de fysieke leefomgeving moeten kijken.

Komend jaar zijn er in elk geval nog genoeg uitdagingen. We gaan zelf de Omgevingswet gebruiken, maar aan de andere kant heeft BZK ook een stelselverantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid moeten we waarmaken, en dat is nog een zoektocht. Wat houdt deze verantwoordelijkheid in en wat zijn de ambities? Ook het IJDO (Interdepartementaal Juridisch Dwaarsverband Omgevingswet) gaat hier het komende jaar ongetwijfeld mee aan de slag.

Wetgevingsjuristen aan het woord

De wetgevingsjuristen staan aan de wieg van de Omgevingswet en de invoering ervan, maar bewegen zich toch vooral achter de schermen. Wie zijn deze gezichten achter de Omgevingswet? Wat betekent de wet voor hun ministeries en medewerkers? Hoe bereiden zij zich voor en hoe inspireren ze elkaar? De juridische directies van de ministeries die (gaan) werken met de Omgevingswet hebben de samenwerking al gevonden via het Interdepartementaal Juridisch Dwaarsverband Omgevingswet (IJDO). Vertegenwoordigers in het IJDO van zeven ministeries vertellen hun kant van het verhaal. Laat deze verhalen zorgen voor een verdere verdieping van de samenwerking op weg naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarna.

Lees alle interviews

Meer interviews met juristen staan in [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 459 kB\)](#).

Wouter Peters is bij BZK ruim twee jaar lid van het managementteam Constitutionele Zaken en Wetgeving, en Hoofd afdeling Wonen en Rijksdienst. In het verleden bekleedde hij meerdere functies binnen het ministerie, waaronder coördinator van het cluster Bouwen en Wonen, en jurist programmadirectie Identiteitsmanagement & Immigratie. Daarnaast was hij werkzaam bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

'Liever werkbaar dan perfect'

Marijke Bootsman en Gideon van der Staaij werken voor de ministeries van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Werkbare, behapbare regelgeving

Marijke: 'In 2017 raakte ik betrokken bij de invoering van de Omgevingswet. Ik coördineerde de aanpassingen van de wet- en regelgeving van EZK en LNV aan de nieuwe wet, bijvoorbeeld op het gebied van energie en mijnbouw. Nu de contouren van de Omgevingswet duidelijk zichtbaar worden, komt het einde van mijn klus in zicht, maar toen we startten was het een behoorlijke operatie. Zo hebben we alle EZK- en LNV-wet- en regelgeving doorzocht op voor de Omgevingswet relevante trefwoorden. Toen dat eenmaal achter de rug was, bleef er een aantal wetten over. Kunnen de ministers blijven doen waarvoor zij verantwoordelijk zijn, hun beloftes waarmaken? Dat was de hele tijd mijn focus. Werkbare, behapbare regelgeving is wat mij betreft het belangrijkste.'

Gideon: 'Ik heb de taak om ervoor te zorgen dat collega's in beleid en uitvoering, ICT'ers, wetgevingsjuristen en andere partijen binnen EZK en LNV op 1 januari 2021 klaar zijn om aan de slag te gaan met de nieuwe Omgevingswet. Hoewel EZK en LNV sinds 2017 'uit elkaar' zijn, doen we dit project met elkaar. Toepasselijk; gezamenlijkheid staat ook in de Omgevingswet centraal.

De nieuwe wet is belangrijk voor onze departementen. We hebben haar bijvoorbeeld nodig voor het realiseren van een grootschalige energie-infrastructuur en het beschermen van de natuur. Overigens is de werkwijze onder de Omgevingswet niet helemaal nieuw voor ons; tijdens de totstandkoming van verschillende grootschalige energieprojecten, zoals bij windparken op zee, wordt nu ook van ons verwacht dat we interbestuurlijk samenwerken en participatie toepassen. De huidige Wet natuurbescherming is zelfs al grotendeels opgezet in de geest van de Omgevingswet.'

Samenkomen verschillende overheidspartijen

Marijke: 'Enerzijds werken we inderdaad al in de geest van de Omgevingswet, maar voor veel collega's is het nog onbekend gebied, heb ik gemerkt. Met de roadshows die we organiseren proberen we ook hen vertrouwd te maken met de wet. Bijvoorbeeld door fictieve casussen te doorlopen waarin de Omgevingswet al geldt. Tijdens zo'n oefening ontdek je pas echt wat de wet betekent en waar je op moet letten.'

Gideon: 'Het mooie van zo'n oefening is dat mensen vanuit verschillende functies en verschillende overheidspartijen samenkomen, precies zoals met de Omgevingswet wordt beoogd.'

Marijke: 'We hebben de invoering van de wet bijna voltooid. Spannend; hoe onderhoud je een wet met zoveel gebruikers? We zijn nu gewend dat 1 departement verantwoordelijk is voor een wet. Neem nu de energietransitie en de uitvoering van het Klimaatakkoord. Deze grote onderwerpen komen straks terug in de Omgevingswet. Dat vraagt wel goede afstemming.'

Het digitaal stelsel dwingt ons het maken en wijzigen van wetten te moderniseren.

Digitaliseringsopgave

Gideon: 'Er ligt een grote digitaliseringsopgave, ook voor de wetgevingsjuristen. Wij zouden daarom graag zien dat er rijksbrede dienstverlening komt, bijvoorbeeld voor de productie van

toepasbare regels. En duidelijkheid over wanneer het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) bepaalde zaken centraal gaat opleveren, zodat wij op tijd kunnen aansluiten.'

Marijke: 'Het digitaal stelsel dwingt ons het maken en wijzigen van wetten te moderniseren. Tegelijkertijd gaan veel EZK-wetten en regels niet op in de Omgevingswet. We zullen dan ook een tijdje in twee systemen werken. Het zou mooi zijn als we op een gegeven moment alles in één systeem kunnen doen. Ik vind het wel leuk om hiermee te experimenteren.'

Gideon: 'De interdepartementale en interbestuurlijke samenwerking in het kader van de Omgevingswet verloopt naar mijn idee erg goed. Fijn, want dat gaat lang niet altijd vanzelf. De lijnen zijn kort en alle betrokken departementen hebben zich inmiddels integraal georganiseerd. Dat biedt perspectief voor als de wet eenmaal van kracht is.'

Marijke: 'Dat dit project zo breed is, vind ik ontzettend leuk en interessant. Je ontmoet collega's die je anders niet snel zou ontmoeten en leert van elkaars werkwijze. Volgens mij hebben we gezamenlijk een goede bodem gelegd voor het vervolg. Want in 2021 zijn we niet klaar, dan begint het pas.'

Wetgevingsjuristen aan het woord

De wetgevingsjuristen staan aan de wieg van de Omgevingswet en de invoering ervan, maar bewegen zich toch vooral achter de schermen. Wie zijn deze gezichten achter de Omgevingswet? Wat betekent de wet voor hun ministeries en medewerkers? Hoe bereiden zij zich voor en hoe inspireren ze elkaar? De juridische directies van de ministeries die (gaan) werken met de Omgevingswet hebben de samenwerking al gevonden via het Interdepartementaal Juridisch Dwarsverband Omgevingswet (IJDO). Vertegenwoordigers in het IJDO van zeven ministeries vertellen hun kant van het verhaal. Laat deze verhalen zorgen voor een verdere verdieping van de samenwerking op weg naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarna.

Lees alle interviews

Meer interviews met juristen staan in [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 459 kB\)](#).

Marijke Bootsman is sinds 2011 coördinerend jurist en plaatsvervangend afdelings- hoofd bij de directie Wetgeving en Juridische Zaken van de ministeries van Economische Zaken en Klimaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Gideon van der Staaij werkt sinds 2016 als project- en verandermanager Omgevingswet bij dezelfde ministeries.

'Nu anticiperen is cruciaal'

Marieke Vogel is sinds anderhalf jaar senior juridisch bestuurlijk adviseur bij het ministerie van Defensie. Ze is jurist bestuursrecht met omgevingsrecht als specialisatie.

'Het ministerie van Defensie is geen bevoegd gezag dat vergunningen verleent, maar initiatiefnemer. We hebben veel vastgoed en verschillende soorten Defensielocaties, en activiteiten met veel invloed op de omgeving. Denk aan schietterreinen en militaire luchthavens waar veel geluid wordt geproduceerd. Ook hebben we regelmatig bouwvergunningen nodig.

Als initiatiefnemer willen we natuurlijk weten wat nodig is om een vergunning te krijgen en aan welke regelgeving we moeten voldoen. De Omgevingswet heeft vooral een grote impact omdat het een verandering betekent ten opzichte van wat we nu doen. De Wabo, de Wet milieubeheer en de Wet ruimtelijke ordening zijn nu nog opgenomen in onze bedrijfsvoering.'

Rijk of regionaal

'Nu anticiperen op de veranderingen is dus belangrijk. Alleen: veel zaken liggen nog niet vast. Zo ligt nu de beoordeling van veel van onze vergunningen bij het Rijk. Dan gaat het bijvoorbeeld om de Inspectie Leefomgeving en Transport. De vraag is of dit voor alle gevallen zo blijft, of dat sommige initiatieven regionaal beoordeeld worden. Dat zou ik een spannende verandering vinden. Want hebben provincies en gemeentes de juiste expertise om initiatieven van Defensie te beoordelen? Omgevingsplannen worden op lokaal niveau gemaakt, waardoor er regionaal verschillen zullen zijn.

Omdat Defensie locaties heeft door heel Nederland, zullen we met veel gesprekspartners om de tafel moeten. Dat kan kansen bieden, maar ook lastig zijn. Bij Defensie volgen we alle ontwikkelingen omtrent de Omgevingswet dus nauwgezet. De Wet luchtvaart is een ander voorbeeld. Deze is tot nu toe buiten de Omgevingswet gehouden vanwege de uitbreidingsproblematiek rondom Schiphol.

Maar blijft dit zo? Als die wetgeving straks opgaat in de Omgevingswet, ben ik benieuwd wat er gebeurt. Vanwege de invloed op de leefomgeving zou het logisch zijn om de luchtvaart in de Omgevingswet te regelen, maar technisch wordt het wellicht lastig om ook de luchtvaart nog op te nemen.'

Hebben provincies en gemeentes de juiste expertise om initiatieven van Defensie te beoordelen?

Andere bril

'Binnen Defensie zijn alle directies vertegenwoordigd bij inspraak op de Omgevingswet. In het interdepartementale overleg Ondersteuningsteam Omgevingswet zit een collega van de Hoofddirectie Beleid van Defensie. Voordat dit team vergadert, komen we bij Defensie in een werkgroep bijeen. Deze bestaat uit mensen van verschillende afdelingen. Als er zaken door het Ondersteuningsteam besproken moeten worden, vertellen wij dit aan de collega die hier lid van is. In de werkgroep zitten ook de leden van de verschillende platformen. In mijn geval dus IJDO (Interdepartementaal Juridisch Dwaarsverband). Dit is relevant voor mij, hoewel ik als adviseur in juridische procedures meer op de praktijk ben gericht.

Het IJDO is natuurlijk op het wetgevingstraject gericht. Vaak gaat het over formuleringskwesties en nog niet over de uitvoering. Wel kan ik zaken aankaarten die voor Defensie van belang zijn, en vragen wanneer bepaalde kwesties meegenomen moeten worden. Dankzij het IJDO kijk ik met een andere bril naar wetgeving. Jarenlang keek ik vanuit mijn vorige functie naar wat de wetgever had bedacht en hoe ik dit kon toepassen op een concrete casus. Nu ben ik met beleid maken bezig en denk ik na over wat de Omgevingswet in de toekomst gaat betekenen.'

Wetgevingsjuristen aan het woord

De wetgevingsjuristen staan aan de wieg van de Omgevingswet en de invoering ervan, maar bewegen zich toch vooral achter de schermen. Wie zijn deze gezichten achter de Omgevingswet? Wat betekent de wet voor hun ministeries en medewerkers? Hoe bereiden zij zich voor en hoe inspireren ze elkaar? De juridische directies van de ministeries die (gaan) werken met de Omgevingswet hebben de samenwerking al gevonden via het Interdepartementaal Juridisch Dwaarsverband Omgevingswet (IJDO). Vertegenwoordigers in het IJDO van zeven ministeries vertellen hun kant van het verhaal. Laat deze verhalen zorgen

voor een verdere verdieping van de samenwerking op weg naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarna.

Lees alle interviews

Meer interviews met juristen staan in [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 459 kB\)](#).

Marieke Vogel is sinds anderhalf jaar Senior juridisch bestuurlijk adviseur bij het ministerie van Defensie. Ze is jurist bestuursrecht met omgevingsrecht als specialisatie. Bij de Directie Juridische Zaken adviseert ze de bewindspersonen over lopende procedures of de wenselijkheid om bijvoorbeeld beroep in te stellen tegen besluiten.

Daarnaast treedt zij namens Defensie op als procesvertegenwoordiger in bestuursrechtelijke procedures bij rechtbanken of de Raad van State. Voordat ze in haar huidige functie trad, was Marieke negen jaar werkzaam als stafjurist bij de rechtbank Amsterdam.

'Juristen zijn geen neezeggers'

Suzanne van Melis is strategisch raadadviseur en plaatsvervangend hoofd Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid (JZW) bij het ministerie van Justitie en Veiligheid. JZW is al sinds de start van het wetgevingstraject betrokken bij de Omgevingswet.

Rijksbrede toetsing

'In mijn functie coördineer ik de rijksbrede toetsing van wetsvoorstellen en AMvB's op wetgevingskwaliteit. Daarbij kijk ik niet alleen naar wetgevingstechniek, maar ook naar zaken als uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid. Zo'n toetsingsproces neemt doorgaans twee weken in beslag, maar bij sommige dossiers zijn wij al vóór de toetsing betrokken. Dan gaat het om complexe trajecten die, zoals we dat noemen, een stelselwijziging betreffen. De Omgevingswet is zo'n dossier; de wijziging van het omgevingsrecht zet de wereld van wetten en regels op z'n kop. Ze vraagt een totaal nieuwe benadering: integraler.'

Leerzaam traject

'Namens mijn ministerie, Justitie en Veiligheid, neem ik deel aan de stuurgroep Omgevingsrecht. Justitie en Veiligheid heeft niet op een directe wijze te maken met de fysieke leefomgeving, de Omgevingswet brengt voor ons geen grote inhoudelijke veranderingen met zich mee. Toch vind ik het belangrijk om de totstandkoming van de wet te volgen. Bij JZW krijgen we de voorstellen ook nog afzonderlijk aangeboden, maar juist omdat integraliteit centraal staat in de Omgevingswet, wil ik begrijpen hoe de wetten en regels zich tot elkaar verhouden. Überhaupt kun je uit zo'n grootscheepse operatie lessen trekken voor andere stelselwijzigingen in de toekomst. De Omgevingswet draait kortweg om het creëren van ruimte: enerzijds is er behoefte aan maatwerk in de fysieke leefomgeving. Anderzijds willen we 'gelijke' behandeling in 'gelijke' gevallen. Dit speelt niet alleen in het omgevingsrecht.

De ontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV) volgen wij op de voet. Hoe maak je zo'n systeem? Hoe vul en onderhoud je het? Door het DSO verandert de manier waarop wet- en regelgeving voor de fysieke leefomgeving wordt gemaakt en gepubliceerd. Uiteindelijk moeten alle departementen hun wet- en regelgeving verder digitaliseren. Daarmee hebben we nog een aantal omvangrijke, complexe trajecten te gaan, dus het is belangrijk om te leren van de ervaringen met het DSO.'

Werk zoveel mogelijk samen met beleidsmakers, collega's in de uitvoering en de andere overheden

Samenwerken werkt

'Mijn tip aan collega-juristen die aan de Omgevingswet werken: zoek de samenwerking. Met de juristen van andere departementen, maar ook met beleidsmakers, mensen in de uitvoering en de andere overheden. Dat klinkt voor de hand liggend, maar met wet- en regelgeving die geldt voor meerdere beleidsterreinen, kun je niet anders. En daarop aansluitend: leer jezelf aan om een advies zo te schrijven dat iemand die niet juridisch geschoold is het ook begrijpt. Vermijd jargon en verplaats je in de beleidsmaker of uitvoerder die het advies krijgt. In plaats van: 'dit is een juridisch risico', kun je bijvoorbeeld beter zeggen: 'er is kans dat mensen hierdoor vaak naar de rechter zullen gaan' of: 'het kan zijn dat hierdoor (politieke) discussie ontstaat'. Maak je boodschap, kortom, concreet en noem alternatieve oplossingen. Ik wil weg van het stereotype beeld dat juristen neezeggers zijn.'

Wetgevingsjuristen aan het woord

De wetgevingsjuristen staan aan de wieg van de Omgevingswet en de invoering ervan, maar bewegen zich toch vooral achter de schermen. Wie zijn deze gezichten achter de Omgevingswet? Wat betekent de wet voor hun ministeries en medewerkers? Hoe bereiden zij zich voor en hoe inspireren ze elkaar? De juridische directies van de ministeries die (gaan) werken met de Omgevingswet hebben de samenwerking al gevonden via het Interdepartementaal Juridisch Dwarsverband Omgevingswet (IJDO). Vertegenwoordigers in het IJDO van zeven ministeries vertellen hun kant van het verhaal. Laat deze verhalen zorgen voor een verdere verdieping van de samenwerking op weg naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet en daarna.

Lees alle interviews

Meer interviews met juristen staan in [Omgevingswet in uitvoering \(pdf, 459 kB\)](#).

Suzanne van Melis is strategisch raadgever en plaatsvervangend hoofd van de sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid bij het ministerie van Justitie en Veiligheid. Zij werkt daar sinds 2006. Daarvoor vervulde zij adviserende functies bij de provincie Noord-Holland en verschillende ministeries. Suzanne haalde haar doctoraal aan de Rechtenfaculteit van de Universiteit van Tilburg.

Nu de Omgevingswet waar maken

Wethouder Bas Kurvers van Rotterdam: 'Nu de Omgevingswet waar maken'

'Gemeenten hebben al veel voorbereidend werk gedaan met het oog op de Omgevingswet. Nu is het moment om het waar te maken.' Dat zegt wethouder Bas Kurvers van Rotterdam. Voor hem staat de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2021 buiten kijf. 'Uitstel zou funest zijn voor de energie die er nu is bij alle betrokkenen.'

Flinke uitdagingen

Kurvers was een van de sprekers tijdens de [Bestuurdersbijeenkomst](#), die gelijktijdig plaatsvond met het Praktijkfestival "Omgevingswet in zicht". Hij zegt ook dat er flinke uitdagingen zijn met het oog op de ingangsdatum van de Omgevingswet.

'Zo ligt er in Rotterdam nog veel werk om interne werkprocessen op orde te maken en bij het aansluiten op de Landelijke Voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Landelijk moet het DSO-LV z'n standaarden en software in orde hebben. Gemeenten moeten weten wanneer en hoe ze kunnen aansluiten. Het is ook belangrijk dat juristen en beleidsmedewerkers goed worden ondersteund in het werken met de nieuwe wetgeving, ook na het inwerking treden van de wet. Het ministerie van BZK zegt dat dit gebeurt; ik juich dat toe.'

Het nieuwe denken: integraal

Integraal werken vraagt eveneens nog het nodige van de organisaties, net al de omslag naar het nieuwe denken. 'In de raad kreeg ik de vraag of onze ambtenaren er wel klaar voor zijn. Terwijl ik vanmorgen bij een medewerkersbijeenkomst was, waar iemand vroeg: wat betekent dit voor de rol van de raad? Is die er eigenlijk wel klaar voor?'

De Omgevingswet gaat over mensen

'De Omgevingswet gaat niet over stenen, maar over mensen', benadrukt Kurvers. Zijn ervaring in Rotterdam is, dat het werken in de geest van de wet een enorme stimulans is, om samen met Rotterdammers de stad te maken.

Het leidt tot eigenaarschap; Rotterdammers die betrokken zijn bij de stad en die willen meedoen.

De Rotterdamse aanpak

Kurvers vertelt over de Rotterdamse aanpak. Hij zegt erbij, dat het geen kwestie is van het "eventjes fiksen" en de digitalisering gaat niet zonder slag of stoot. Tegelijk doet de stad waar hij om bekend staat: de handen uit de mouwen steken. Zo maakte Rotterdam samen met alle partners en – vooral – met de inwoners een omgevingsvisie die al volgend jaar door de raad

wordt vastgesteld. De stad gaat aan de slag met grote vragen zoals klimaatverandering, digitalisering, energietransitie, gezondheid en wonen. De Omgevingswet biedt daarvoor het wettelijk instrumentarium en stimuleert om aan de voorkant aspecten als cultuur, onderwijs en gezondheid mee te nemen. 'Zo bouw je een gaaf stuk stad waar mensen tot hun recht komen.'

Burenakkoord

Daarnaast bereidt Rotterdam, samen met het landelijk programma Aan de slag, een test voor met het nieuwe Omgevingsloket. Dit gebeurt bij de pilot "Burenakkoord" voor de wijken Ommoord, Nesselande, Zevenkamp en Hoogvliet. Huiseigenaren krijgen daarbij meer vrijheid en verantwoordelijkheid bij kleine verbouwingen, zoals een dakkapel of een schutting. Als ze samen met de burens tot een akkoord komen, krijgen zij zonder verdere toetsing een vergunning via het nieuwe landelijke, digitale loket. En als ze er niet uitkomen? 'Dan is de overheid er om op te treden als grensrechter,' zegt Kurvers. 'De charme van deze wet is dat we conflicterende belangen, bezwaar en beroep naar de voorkant trekken. Dat kan leiden tot versnelling en mooie initiatieven.' Hij geeft als voorbeeld de gebiedsontwikkeling van Cool Zuid, een gebied met veel concurrerende ruimteclaims. In ateliers wordt met ondernemers, bewoners en andere partijen het gesprek gevoerd om van onderaf een gebiedsvisie op te bouwen. 'Zo zien en voelen mensen: mijn stem doet ertoe,' zegt Kurvers.

Gemeenten moeten aan de bak

De kernwaarden van de Omgevingswet zijn sneller, beter en bieden meer ruimte voor initiatief.

Gemeenten moeten aan de bak om een goed fundament te leggen onder de invoering van de wet. Door allemaal ons beste beentje voor te zetten, kunnen we er een succes van maken.

Maatschappelijke opgaven gebaat bij inspiratie samenleving

Woonwijken verduurzamen, inspelen op klimaatverandering, de energietransitie. Deze opgaven zijn te groot voor overheden alleen. Het is daarom fijn dat burgers steeds vaker zelf willen bijdragen aan een prettige leefomgeving. Met de Omgevingswet ontstaat daar meer ruimte voor.

Gemeente Ten Boer

De rol van gemeenten verandert: zij bieden burgers hulp en inspiratie. In de Groningse gemeente Ten Boer was dat juist andersom: burgers boden de gemeente hulp en inspiratie bij het ontwikkelen van een braakliggend terrein. Samen experimenteerden ze met de regels.

Elf jaar geleden kocht de Groningse gemeente Ten Boer zo'n veertig hectare grond met daarop een woning en een boerderij. Toen was het idee om er meer woningen te bouwen. Vanwege de economische crisis ging dat plan niet door. In plaats daarvan droeg de gemeente het beheer van het gebied over aan de Coöperatieve Vereniging Woldwijk. Deze particuliere vereniging wil initiatieven ontwikkelen die zich richten op duurzaamheid en met maatschappelijke meerwaarde voor de inwoners van Ten Boer. Maar bestaande wetgeving zit die initiatieven in de weg. Omdat de gemeente, provincie, bedrijven en veel inwoners de plannen wel zien zitten, doet Ten Boer nu ervaring op met een experimentele vorm van vergunningverlening voor een andere vorm van gebruik van de grond. Daardoor kan Woldwijk toch aan de slag.

Vertrouwen belangrijk

Annie Postma is wethouder van de gemeente Ten Boer. Toen zij

in april 2014 in haar functie begon, was al duidelijk dat er voorlopig geen woningen meer zouden komen op het stuk grond. Maar wat wel, dat wist eigenlijk niemand. In de raad kwam een zonnepark voorbij, een maïsveld voor biomassa en windmolens, maar door allerlei belemmeringen werden die ideeën weer van tafel gehaald. “In het najaar van 2014 kregen we het idee om de inwoners van het dorp te vragen wat zij wilden. En of ze bereid waren zelf de regie te nemen”, vertelt Postma. Hoewel die manier van werken tot dan toe niet gangbaar was in Ten Boer, zag het college het wel zitten. De burgemeester, gemeentesecretaris en medewerkers steunden de plannen. “Dat vertrouwen is belangrijk. Als een dergelijk plan niet landt in je organisatie, wordt het moeilijk.”

Experimenteerstatus

Iets lastiger was het om de provincie Groningen, die deels over de regels in het gebied gaat, mee te krijgen. Postma: “We hebben lang gediscussieerd over het feit of het terrein een experimenteerstatus kon krijgen. Op een gegeven moment opperde de provincie dat ze een uitzondering kon maken op de provinciale omgevingsverordening. De uitkomst was bijna hetzelfde als wanneer het terrein een experimenteerstatus zou krijgen. Maar door de bekende benaming beter behapbaar voor de provincie. Wat ook heeft geholpen, is een gesprek met de gedeputeerde waarin ik onze beweegredenen heb uitgelegd.” Wat Postma andere bestuurders wil meegeven, als zij een soortgelijk project willen starten? “Wees niet te snel bang. Er kan regeltechnisch veel meer dan je denkt.”

Niet volgens de regels denken

Begin 2015 werden twee bijeenkomsten voor de gemeenschap georganiseerd. Daar kwamen veertig tot vijftig mensen op af. Het resultaat bestond uit zes concrete initiatieven en twintig minder concrete plannen voor het gebied. Zo ontstond de Coöperatieve Vereniging Woldwijk.

De manier van denken en werken die de gemeente en vereniging nastreven, past goed bij de Omgevingswet. Daarom meldde het project zich aan als Proeftuin Omgevingswet. Martin Bosch, als expert betrokken bij de proeftuin: “Belangrijke ingrediënten voor een project als dit zijn enthousiaste inwoners en een bestuur dat durft te experimenteren. Dat betekent: niet eerst naar de regels kijken, maar jezelf afvragen of iets gewenst is. Dit ultieme níet volgens de regeltjes denken, is de kracht van Woldwijk.”

Globaal kader

Een overkoepelende vergunning, die tien jaar van kracht is, regelt de strijdigheid met het bestaande bestemmingsplan. Er geldt wel een globaal kader voor het terrein, vastgesteld door de gemeenteraad. Daarin staat bijvoorbeeld dat de initiatieven in ieder geval kleinschalig, duurzaam en ecologisch moeten zijn. En dat gebruikers rekening moeten houden met brandveiligheid, gezondheid en overlast. Een 'omgevingsteam' van de gemeente beoordeelt of de initiatieven binnen het kader passen. Dat team komt om de hoek nadat het bestuur van de coöperatie en het zogeheten 'reflectieteam' van inwoners hebben ingestemd met het initiatief. Dat is erg belangrijk, vindt lid van het nieuwe bestuur van de Coöperatieve Vereniging Woldwijk, Jan Borkent: "Interactie met de omgeving is noodzakelijk. Onbekend maakt onbemind, totdat je zelf betrokken raakt. We hebben te maken met verschillende belangen vanuit de omgeving. Onze uitdaging is om de verschillende lijntjes zo aan elkaar te knopen dat iedereen ermee kan leven." Is dat laatste het geval én past het initiatief dan ook nog binnen het kader, is het veilig, gezond en veroorzaakt het geen overlast, dan stemt het omgevingsteam in.

Wonen in een yurt of **tiny house**

"Binnen het project Woldwijk kijken we naar de minimale regels", vertelt Borkent. "Zo willen er een aantal mensen op het terrein in een yurt wonen, een Aziatische tent. Een yurt is anders dan een woonhuis. Maar dat betekent niet dat je er niet permanent in kunt wonen. Wel is er dan onderzoek nodig naar bijvoorbeeld brandveiligheid. In dit geval is de brandweer op bezoek geweest in de yurt. De eigenaren hebben uitgelegd hoe zij omgaan met brandveiligheid. De brandweer, betrokken bij het omgevingsteam, vond het een acceptabel risico en gaf groen licht. Er staan er nu drie."

Er komen ook circa tien *tiny houses* op het terrein. Het urine- en waswater van de bewoners moet gezuiverd zijn voordat het in het oppervlaktewater terecht komt. Borkent: "De toekomstige bewoners hebben een zuivering door middel van een helofytenveld voorgesteld aan het omgevingsteam. Het omgevingsteam onderzoekt nu of er met deze methode inderdaad geen belasting is voor het milieu. Ook vindt er hierover overleg plaats met het waterschap."

Het kost veel tijd

“We hebben veel aan het eerste bestuur te danken”, zegt Jan Borkent. “Formele zaken als een samenwerkingsovereenkomst met de gemeente, de oprichting van de coöperatie en huurovereenkomsten met initiatiefnemers kostten veel tijd en energie, maar zijn op een erg goede manier voorbereid”. Voor de volgende fase van het project werd besloten dat de leden van de Coöperatie Woldwijk zelf in het huidige interim-bestuur zitting zouden nemen. Ook vond een heroverweging plaats van wat de CV Woldwijk wil realiseren.

Jan Borkent vindt het wel lastig dat het allemaal zoveel tijd in beslag neemt. Meer dan verwacht: “Vorig jaar zijn we het hele jaar druk geweest met financiën en juridische dingen. En toen stonden er alleen nog maar drie yurts. We zijn sinds 2014 bezig en pas sinds dit jaar is er echt iets te doen op het terrein. De voorbereiding kostte veel tijd, dat viel me tegen.”

Wat willen we?

Met de kennis en ervaring van nu zou Borkent bij een dergelijk experiment al vanaf het begin meer nadruk leggen op de inhoud: wat willen we en waarom? “We kleurden de beginfase heel formeel juridisch in, wat logisch is. Maar de initiatiefnemers waren daardoor misschien minder sterk verbonden.” Bosch: “Als je dit nog een keer doet, heb je veel meer ervaring. Je kunt ook eerder beginnen met de inhoudelijke discussie. Het pionierswerk zit erop. Daar kunnen andere gemeenten die iets soortgelijks van plan zijn van profiteren. Zij kunnen de contract- en werkvormen die in Ten Boer zijn ontwikkeld, gebruiken.”

Sociale agenda als basis voor omgevingsvisie

Zonder noemenswaardige wijzigingen stelde de gemeenteraad van Staphorst begin 2018 de omgevingsvisie ‘Staphorst voor elkaar’ vast. Een visie met sociale aspecten als uitgangspunt voor de ruimtelijke invulling. ‘Door die zaken met elkaar te verbinden hebben we er een samenhangend verhaal van weten te maken’, zegt strategisch adviseur Edwin Saathof. ‘Nu moeten we het ook echt te gaan doen. Dus niet indutten, maar de zaak echt in beweging krijgen.’

Staphorst heeft als een van de eerste gemeenten een omgevingsvisie vastgesteld. Hoe hebben jullie dat voor elkaar gekregen?

‘We kozen een andere aanvliegroute dan voorheen bij bijvoorbeeld de structuurvisie. In het stappenplan hebben we de al geplande evaluatie van het sociaal domein ingepast. Dat is echt winst geweest. De output van die evaluatie, waarvoor we een toolkit van de VNG hebben gebruikt, werd input voor de fysieke kant van de omgevingsvisie. En bij puur fysieke ingrepen zoeken we steeds naar de sociale consequenties. Het gaat dus over en weer.

Het sociale domein heeft afgelopen jaren al een transitie ondergaan, waarbij we meer uitgaan van maatwerk. Dat willen we ook met het fysieke domein, want dat is echt in de geest van de nieuwe Omgevingswet. Vroeger zou je bij maatwerk bang zijn voor een precedentwerking, maar in het licht van de Omgevingswet zien we dat nu anders.’

Jullie hebben dus bewust pas op de plaats gemaakt en de evaluatie afgewacht?

‘Voor de evaluatie van het sociale domein hebben we de tijd genomen, maar het heeft niet tot vertraging geleid omdat we het participatietraject deels gelijktijdig hebben laten verlopen. Met dezelfde brede groep stakeholders hebben we zowel de sociale als de fysieke kant besproken. We hadden een denktank met ondernemers en maatschappelijke organisaties, organiseerden dorps- en plattelandscafés en inloopbijeenkomsten voor inwoners.’

Wat is er echt nieuw aan jullie omgevingsvisie?

‘Het grappige is dat we juist veel beleid dat al eerder was gemaakt een plek konden geven in de omgevingsvisie. We hebben die visie integraal gemaakt en geladen met dingen die we al hadden gedaan. Een recente dorpenvisie voor de kern IJhorst konden we bijvoorbeeld in zijn geheel overnemen. Het nieuwe van de omgevingsvisie is vooral dat alles nu echt bij elkaar staat en beter met elkaar is verbonden.

Driekwart van het beleid dat daarin is samengesmolten, was er al. Maar we wisten het niet altijd van elkaar. Het heeft geholpen dat ik als strategisch adviseur fysiek domein een kamer deel met de strategisch adviseur voor het sociale domein. We komen uit verschillende ‘werelden’ en spreken vakinhoudelijk een andere taal. Groen en grijs in het fysieke domein staat voor beplanting en infrastructuur. Wanneer je deze begrippen in het sociaal domein hanteert gaat het over jong en oud.’

En hoe nu verder?

‘Dat vind ik eerlijk gezegd nog wel spannend. We moeten nu echt gaan doorpakken. In de omgevingsvisie staat wie we zijn (het DNA) en het waarom van je route voor de toekomst. In een omgevingsplan en een uitvoeringsprogramma wordt meer concreet gemaakt hoe we het gaan doen. We maken een implementatieplan tot 2020 als de wet intreedt. Daarbij is een van de aandachtspunten hoe je zaken uit het sociale domein meetbaar kunt maken voor een plan dat vanuit het fysieke domein wordt voorgelegd. Dat ligt toch anders dan normen vast te leggen zoals hoogte en vierkante meters.

Maar we willen niet tot 2020 wachten. We gaan ook al aan de slag op basis van onze keuze voor uitnodigingsplanologie. Dat betekent dat we ons als gemeente uitnodigend opstellen naar de samenleving. Bewoners en ondernemers kunnen nu al met ideeën komen in de geest van de Omgevingswet. Ook als dat in de huidige wet- en regelgeving nog niet past.’

Heb je al een voorbeeld van dergelijk maatwerk?

‘Ja er is hier een autotransportbedrijf dat uit zijn jasje groeit op de huidige locatie. De plek die ze op het oog hebben heeft nu nog geen bedrijfsbestemming. Normaal gesproken kan het eigenlijk niet. Maar deze ondernemer wil de overstap maken naar transport van vooral elektrische auto’s en de accu’s van die auto’s gebruiken voor tijdelijke opslag van duurzaam opgewekte stroom. Het wordt daarmee een energiehuis, waar de energiemaatschappijen om staan te springen.

Door de verbinding met de energietransitie is het een ander verhaal geworden en zou de gemeente willen faciliteren. De beoogde locatie ligt strategisch en heeft geen hoge landschappelijke waarde. Probleem is wel dat de provincie ruimtelijke bezwaren ziet voor de gekozen locatie. Het initiatief past bij de filosofie van de omgevingsvisie, namelijk het inrichten van een duurzaam energielandschap. Daarom willen we het wel een kans geven. Dit is dus een interessant voorbeeld van de stappen die we met zijn allen nog moeten zetten om de omgevingsvisie echt handen en voeten te geven.’

Veiligheid en gezondheid in Gelderland

De Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden wilde aansluiten bij omgevingsvisies en plannen van provincie en gemeenten. Want in de regio zit kennis die niet mag ontbreken. Maar wanneer kunnen brandweer en GGD die kennis inbrengen? De regio deed een pilot met

de gemeente Ede om antwoord te zoeken op deze vraag. Tien geleerde lessen.

1. Maak gebruik van de beschikbare kennis en kunde

Binnen gemeenten en diensten zoals GGD, brandweer en omgevingsdiensten is een schat aan kennis en kunde en competenties aanwezig. Gebruik de synergie van elkaars competenties, kennis en netwerk.

Gebruik bijvoorbeeld de veiligheidsregio (GGD en brandweer) om de benodigde informatie te ontrafelen. En om in de wirwar van allerlei instrumenten en informatie op het gebied van gezondheid en veiligheid, de juiste cijfers, instrumenten of informatie voor de situatie te vinden.

2. Gezamenlijk belang/ambitie en draagvlak

Iedereen is voor een gezonde en veilige leefomgeving, maar het is wel belangrijk dat de gemeente, GGD en brandweer het belang hiervan gezamenlijk zien en dat we overeenstemming hebben over de routes om daar te komen.

3. Geen instrumentele aanpak

Vermijd de valkuil van een instrumentele aanpak. Een gezamenlijke aanpak is belangrijk. Dit zorgt ervoor dat overheden een veilige en gezonde leefomgeving goed kunnen meewegen in de besluitvorming. Leer elkaar kennen en werk samen binnen de gezamenlijke ambitie.

Belangrijkste hierbij is het proces zelf. Niet het schrijven van rapporten en het afvinken van lijstjes.

4. Bundel de krachten op het gebied van gezondheid en veiligheid

Veiligheid en gezondheid worden vaak in één adem genoemd. Het kan grote voordelen hebben om advisering en kennis op het gebied van zowel gezondheid als veiligheid door GGD, brandweer en gemeente te bundelen. Maak gebruik van elkaars contacten en netwerken en het kan leiden tot een integraal advies. Een aantal wettelijke taken van de gemeente voor veiligheid en gezondheid is belegd bij de veiligheidsregio door de Wet Publieke gezondheid, en de Wet op de Veiligheidsregio's. Dat biedt een mooi startpunt voor verdere samenwerking op dit gebied.

5. Breng het krachtenveld in kaart en de rol van bestuurders

De gemeenteraad of bestuurders nemen uiteindelijk de beslissing over visies en plannen. Zorg ervoor dat er inzicht is in het krachtenveld waarin de bestuurder of gemeenteraad zich bevindt. Dan kun je argumenten voor veiligheid en gezondheid zodanig onderbouwen dat je antwoord geeft op lokale dilemma's in het besluitvormingsproces.

6. Koppel het fysieke en sociale domein

Een fysiek aantrekkelijke leefomgeving nodigt uit tot bewegen. Een sociaal veilige leefomgeving maakt het makkelijker om buurtgenoten te ontmoeten. De koppeling tussen het fysieke en sociale domein kan leiden tot verrassende inzichten en tot een win-win situatie.

7. Geef ruimte aan dilemma's

Risico's op het gebied van veiligheid en gezondheid vragen om een dialoog, om keuzes te onderbouwen en besluitvorming te ondersteunen. Het kan ook leiden tot gedeelde opvattingen - motor van menige (gedragen) verandering. Mijd het "kruisjes zetten op checklijsten die de wereld verdelen in zwart-wit", maar zorg in ontwikkel- en besluitvormingsprocessen dat er ruimte is voor de dialoog.

8. Breng gezamenlijk het proces in kaart

Breng tijdens een bijeenkomst gezamenlijk het proces in kaart van visie, planvorming en het verlenen van vergunningen. Dit geeft inzicht in wanneer inbreng wel of juist niet toegevoegde waarde heeft. En hoe lever je die inbreng: bij een kopje koffie, via een rapport, met één op één discussie of een advies, in een werkgroep of via procesondersteuning? Leerpunt is dat voorafgaande aan een dergelijke bijeenkomst dat verwachtingen en toegevoegde waarde helder moet zijn.

9. Alle gemeenten zijn anders: maatwerk is vereist

Er is geen standaard werkwijze die geldt voor alle gemeenten. Onderzoek gezamenlijk wat in de lokale situatie de meest passende aanpak is.

10. Nu beginnen

Veel gemeente houden al rekening met maatschappelijke ontwikkelingen zoals participatie van burgers en een integrale aanpak. De invoering van de Omgevingswet wordt geen abrupte verandering. Door nu al samen op te trekken, kan gezamenlijk ervaring worden opgedaan. En partijen kunnen zo samen veranderingsprocessen vormgeven en doorlopen, vooruitlopend op de Omgevingswet.

We zijn allemaal gelijk

‘Toen de wet in beeld kwam, voelde het heel logisch om elkaar op te zoeken’

Wie een veilige, gezonde én uitnodigende leefomgeving wil creëren, kan dat niet alleen. Dat realiseren de gemeenten en uitvoeringsorganisaties in de regio Zuid-Holland Zuid zich maar al te goed. Daarom oefenen zij samen met de Omgevingswet.

Zeventien gemeenten, verdeeld over de deelregio's Drechtsteden, Alblasserwaard/Vijfheerenlanden en Hoeksche Waard, Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en de Dienst Gezondheid & Jeugd werken sinds 2016 samen in het project Omgevingswet ZHZ. 'Toen de wet in beeld kwam, voelde het heel logisch om elkaar op te zoeken', vertelt Martien van der Kraan. Hij is gemeentesecretaris van Dordrecht en voorzitter van de ambtelijke stuurgroep Omgevingswet ZHZ. In de stuurgroep zitten nog twee andere gemeentesecretarissen en directieleden van de drie uitvoeringsorganisaties. 'We moeten ons allemaal voorbereiden op de wet. Waarom zou je dan niet samen op ontdekkingsstocht gaan?'

De stuurgroep komt elke zes weken bij elkaar en organiseert daarnaast lokale bijeenkomsten. Ook verzorgt ze een gezamenlijke nieuwsbrief over de vorderingen met de Omgevingswet in de regio.

Bestuurlijke keten

De betrokkenen bij het project Omgevingswet ZHZ delen kennis en informatie, oefenen met pilots en bepalen gezamenlijk strategieën. Ook leggen ze verbinding met de provincie, Rijkswaterstaat en de waterschappen, zodat er een zo breed mogelijk platform ontstaat.

Tijdens een verkenning in 2015, formuleerden de stuurgroepleden een aantal belangrijke thema's om mee te oefenen. De bestuurlijke keten is zo'n thema. Dat gaat bijvoorbeeld over

samenwerking tussen de verschillende overheden en de verdeling van bevoegdheden. In het licht van dat thema organiseerde de stuurgroep niet zo lang geleden een bestuurdersbijeenkomst, vertelt stuurgroeplid en gemeentesecretaris van Molenwaard, Bas Nootenboom. 'Tijdens die bijeenkomst speelden we een *serious game* waarin mensen van verschillende overheden moesten samenwerken en in elkaars huid kropen. Een goede oefening, want daardoor ontstond meer begrip voor elkaar.'

Kerninstrumenten

Een tweede thema waar het samenwerkingsverband mee oefent, is kerninstrumenten. Wat moet je opnemen in je documenten? Hoe werk je samen op verschillende niveaus? Aaike Kamsteeg, ChristenUnie-SGP-wethouder van Zwijndrecht: 'De deelregio Drechtsteden, waar Zwijndrecht bij hoort, bestaat uit zeven gemeenten. Die zijn ieder bezig met hun eigen omgevingsvisie. Maar we streven er wel naar om straks één hoofdstuk over samenhang in de regio op te nemen in alle omgevingsvisies. Want hoewel we van elkaar verschillen, hebben we ook gezamenlijke doelen. Bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw, natuur, recreatie en andere ruimtelijke vraagstukken. Op die raakvlakken willen we zoveel mogelijk samenwerken.'

Wat betreft het delen van kennis ziet Kamsteeg vooral voordelen voor de kleinere gemeenten: 'Die hebben niet allemaal de capaciteit om iemand fulltime op de Omgevingswet te zetten. Het fijne aan zo'n regionale samenwerking is dat je elkaar kunt aanvullen. Door dat in de praktijk te brengen, kom je ook tegemoet aan de nieuwe wetgeving, waarin gemeenten meer ruimte krijgen.'

Ook digitalisering staat op de agenda van Omgevingswet ZHZ. 'We hoeven niet per se helemaal hetzelfde te werken, maar het zou wel handig zijn als alle partijen in de provincie hetzelfde systeem gebruiken', zegt voorzitter Van der Kraan. En dan is er nog het thema proces en organisatie. Nootenboom: 'We zoeken nu naar pilotprojecten die we in het kader van dit thema en de Omgevingswet samen kunnen uitvoeren.'

Molenwaards kookboek

Er speelt veel in de regio Zuid-Holland Zuid. Verschillende gemeenten hebben met herindelingen en fusies te maken. Dat leidt tot veel bestuurlijke drukte. Het is dan weleens lastig om óók nog aandacht te besteden aan de Omgevingswet, merkt Nootenboom. Zeker nu de invoering weer is uitgesteld. 'Maar we proberen dat toch te doen. Waar het kan, combineren we die ontwikkelingen met het oefenen met de wet. Zo fuseert Molenwaard met buurgemeente Giessenlanden. In Molenwaard werkten we vorig jaar aan het zogeheten Molenwaards kookboek, waarin we de juiste ingrediënten zoeken voor onze ruimtelijke vraagstukken. Giessenlanden was op datzelfde moment bezig met een omgevingsvisie. Beide zijn inmiddels vastgesteld. Nu bekijken we hoe we het kookboek en de omgevingsvisie kunnen samenvoegen. Zo combineren we de fusie met de Omgevingswet.'

Belangrijk om te oefenen

Nootenboom merkt dat medewerkers en raadsleden het wel lastig vinden dat de wet weer is uitgesteld. 'Het kost best veel energie om steeds te blijven duiden waarom we niet hoeven te wachten met het werken in de geest van de wet.' Van der Kraan voegt er een positieve noot aan toe: 'Maar laten we ervan uitgaan dat het belangrijk is om alvast zoveel mogelijk te delen en te oefenen. We moeten in de toekomst toch anders gaan werken. Ons op een andere manier gaan verhouden tot de maatschappij.'

Geen gedwongen samenwerking

Tot nu toe zijn ze alle drie tevreden over deze manier van samenwerken. Waarom dat zo is? Nootenboom heeft wel een idee: 'Deze samenwerking verloopt goed, omdat de deelnemers de noodzaak ervan inzien. Het is het geen gedwongen samenwerking. Daarnaast speelt een rol dat geen van de deelnemers zich beter of belangrijker voelt dan de ander, iedereen is gelijk. Grote partijen zoals de provincie Zuid-Holland, gemeente Dordrecht of de Veiligheidsregio ZHZ zien de kleinere deelnemers niet als lastig of onbelangrijk. Andersom kijken de kleinere deelnemers niet op tegen de grote partijen.'

Van der Kraan heeft wel een punt van kritiek: 'Niet iedereen doet altijd even enthousiast mee, daar heb ik soms moeite mee. Toch blijven we initiatief nemen en informatie delen. Zo hopen we de mensen die op dit moment nog niet zo gemotiveerd zijn uiteindelijk wél mee te krijgen.'

Blog: Tussenruimtes

De blog van Godelieve Spaas gaat over de 'tussenruimte' die ontstaat tussen overheid, wetenschap en praktijk bij samenwerken aan gebiedsontwikkeling. Wat vraagt dat van participanten, hun organisaties en het samenhangende systeem? Aanleiding voor de blog is de bijeenkomst op 15 februari 2018, waarin zo'n 30 mensen uit het land van overheid, wetenschap en praktijk in Utrecht met elkaar in gesprek gaan over deze 'tussenruimte'. Wat zien zij veranderen?

Tussenruimtes

Een katalysator voor duurzame en sociale leefomgevingen

Sinds omgeving niet meer alleen gaat over gebouwen, wegen, natuur en landbouw, maar vooral over sociale relaties, is ook de manier waarop we onze leefomgeving ontwikkelen veranderd. Een ontwerp maken van de fysieke ruimte kun je met een beetje verstand van zaken, in principe in je eentje achter een bureau doen. Een beweeglijke en samenhangende verzameling sociale relaties beïnvloed je niet met een ontwerp alleen. Het vraagt oog voor wat aan het ontstaan is, samenwerking met alle spelers en een ontwikkelende en lerende

aanpak leidt tot welzijn voor iedereen in harmonie met de aarde.

Om opgaven als energietransitie, klimaatverandering en urbanisatie op te pakken moet je de deur uit. Na tien interviews met gebiedsmakers van allerlei pluimage is één ding duidelijk: iedereen ziet dat we een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben in het werkzamer, mooier, vitaler maken van die samenhangende, fysieke, virtuele, sociale, imaginaire omgeving.

We moeten samen met burgers, ondernemers, wetenschappers, kunstenaars, verschillende overheden, media en anderen om de tafel en aan de slag. Alleen in de tussenruimte tussen al die verschillende partijen kunnen we vormgeven aan duurzame en sociale leefomgevingen. Dat vraagt om samenwerking tussen appels en peren, tussen onvergelykbare eenheden. Hoe leer je elkaar verstaan en versterken? Hoe kun je collectieve en individuele belangen verenigen? Wereldbeelden en verschillende soorten kennis verbinden? Hoe beweeg je heen en weer tussen je eigen organisatie en de tussenruimte? Hoe zorg je dat je niet verstrikt of verloren raakt in al die verschillende onderdelen van de leefomgeving? Dat betekent een ander spel en een andere mindset.

Na tien interviews zie ik een paar contouren van een werkzame tussenruimte:

- Werken met meervoudige vraagstukken:
- “Als je alle afzonderlijke problemen samenbrengt en omdenkt is de oplossing eigenlijk heel simpel.” Joop Mulder, Oerol
- In de tussenruimte ben je vooral maker, activist en/of denker en minder je functie:
- “Dat vraagt soms om een beetje burgerlijke en ambtelijke ongehoorzaamheid.” Geert van der Veer, Herenboeren
- De tussenruimte is een gelijkwaardig speelveld en vraagt om verbindend (situationeel) leiderschap:
- Het is een nomadische vorm van werken en leiderschap omdat je moet navigeren en verbinding maken tussen verschillende soorten kennis en wereldbeelden. Ina Horlings, RUG

Tussenruimtes ontstaan vanuit de praktijk, zijn allemaal anders en vragen een transitie van mensen en organisaties die erin participeren. Ondanks de verschillen zijn er ontwikkelingen te duiden in hoe tussenruimtes functioneren en over de systeemveranderingen die ze uitlokken en mee vormgeven.

Alle reden om die te oogsten en te delen zodat we de sociale en duurzame opgaven voor de leefomgeving beter, sneller en werkzamer kunnen realiseren.

Godielieve Spaas

Kenniscurator nieuwe economie

'We hebben elkaar straks harder nodig dan ooit'

Van elkaar weten wat je doet en wie het doet. Bij de invoering van de nieuwe Omgevingswet wordt ketensamenwerking alleen nog maar belangrijker. Hoe ziet de samenwerking er straks uit? Provincie Flevoland formuleerde in het kader van de 'Flevolandse werkwijze' 6 principes. En testte de nieuwe manier van werken aan de hand van praktijkcasussen.

Dubbelinterview: Flevolandse werkwijze

In dit dubbelinterview komen Jolanka van der Perk, senior adviseur bij provincie Flevoland en

Maikel van der Hulst, specialist ruimtelijke ordening en infrastructuur bij brandweer Flevoland aan het woord.

Waarom hebben jullie gekozen voor de Flevolandse werkwijze?

Jolanka: 'Flevoland is een relatief kleine provincie en met 6 gemeenten ook heel overzichtelijk. We lopen voorop op het gebied van ketensamenwerking, want we trekken in veel projecten al samen op. Dat gaat eigenlijk op een natuurlijke manier. Nu de nieuwe Omgevingswet eraan komt, wilden we graag meer richting geven aan deze samenwerking. We hebben elkaar straks nog harder nodig. Daarom hebben we met elkaar 6 principes ontwikkeld. Een van de principes is bijvoorbeeld om met de verschillende partijen zoveel mogelijk als 1 overheid te opereren.'

Maikel: 'Ook vanuit de veiligheidsregio merk ik dat we steeds dichterbij elkaar komen. Ons werk heeft meer raakvlakken. Daarom is het fijn om nauw contact te hebben met alle partners. En afspraken te maken over wat ons typeert en wat we belangrijk vinden. Daarvoor is de Flevolandse werkwijze een mooie basis.'

Was het lastig om de principes op te stellen?

Maikel: 'Nee, dat viel erg mee. Toen we om tafel gingen, zaten we al heel snel op 1 lijn. Dat ging automatisch. Wel merk je dat er nog veel onduidelijkheid is over hoe de nieuwe Omgevingswet er precies uit gaat zien. Je moet de 6 principes zien als een gezamenlijke basis.'

Jolanka: 'Het klinkt simpel, die principes. Een afspraak als 'respect hebben voor elkaars taken

en bevoegdheden', daar is natuurlijk iedereen het mee eens. Maar je geeft de samenwerking daarmee wel een richting. We zijn niet voor niets allemaal verschillend, dus het is wel van belang dat we er hetzelfde onder verstaan.'

Maikel: 'We hebben te maken met 6 verschillende gemeenten, die elk hun zaken anders organiseren. De ene gemeente huurt expertise in en de andere heeft dat intern. Ook bijvoorbeeld de aanvraag van vergunningen werkt overal anders. Maar in de basis doen ze hetzelfde. En moeten ze natuurlijk straks allemaal werken volgens de nieuwe Omgevingswet. Door samen op te trekken, hoeven we niet steeds opnieuw het wiel uit te vinden.'

De principes hebben jullie getest aan de hand van 4 praktijkcasussen. Hoe ging dat?

Jolanka: 'In 3 bijeenkomsten met vertegenwoordigers van alle partijen, zo'n 8 tot 10 deelnemers per keer, kwamen we bij elkaar. Ons doel was om te kijken of de principes helder en bruikbaar waren. Dat ging soepel. Eerst bespraken we de verschillende vraagstukken. Daarna benoemden we de belangen voor de overheden, bewoners, belanghebbenden en initiatiefnemers. Hebben we in beeld welke belangen er echt spelen en waar zit de ruimte om samen afspraken te maken?'

Maikel: 'Met deze casussen kwam mooi in beeld hoe belangrijk het is om alle partijen op tijd te benaderen voor advies. Het liefst al helemaal aan het begin van een project. Soms moet je aan de achterzijde van het traject zaken repareren. Dan vragen we: 'Hebben jullie ook hieraan gedacht?', maar dan staat het hele projectplan al op papier. Een mooi voorbeeld is de casus 'Brandveiligheid van een grote distributiehal'. Zo'n groot object kan wel 3 of 4 dagen branden. Dus moet je van tevoren nadenken over vragen als: 'Laat je het uitbranden of bestrijd je het?' en 'Hoe ga je om met het vrijkomen van gevaarlijke stoffen?'. Ook een belangrijke afweging is of je het van tevoren met omwonenden wilt bespreken of niet.'

Jolanka: 'Voor een distributiehal zijn niet veel onderzoeken vereist om een vergunning te kunnen verlenen. Maar nu bleek dat ook in zo'n situatie er toch zaken zijn waarover je het liefst vooraf afstemming wil hebben met je omgeving. Bewustwording over de gevolgen van een calamiteit als een brand, leidt ertoe dat je ook bij een relatief eenvoudige vergunning nadenkt over mogelijke preventieve maatregelen, in dit geval voor waterkwaliteit.'

Maikel: 'De praktijkcasussen waren heel nuttig om eens bij elkaar in de keuken te kunnen kijken. We weten nu beter hoe we rekening met elkaar kunnen houden. En waar we elkaar kunnen versterken.'

Wat was de grootste uitdaging in dit project?

Maikel: 'Integraal kunnen er tegenstrijdigheden zijn, waardoor het lastig is om een advies te geven waar iedereen achter staat. Je moet alle belangen afwegen, bijvoorbeeld gezondheidsbelangen versus economische belangen.'

Jolanka: 'Dat vond ik zeker verrassend. Je kunt niet zomaar zeggen wat belangrijker is. Daarnaast heb je ook nog te maken met de communicatie met belanghebbenden. Dit is een aspect dat bij de nieuwe Omgevingswet veel belangrijker wordt. Hoe pak je dat aan? Zij verwachten dat je hen betreft.'

Hoe gaat het nu verder met de Flevolandse werkwijze?

Jolanka: 'Om elkaar nog beter te leren kennen, moet je elkaar ook weten te vinden. Binnen Flevoland organiseren de deelnemers van het platform Omgevingswet Flevoland vanaf september verschillende kennisdeelbijeenkomsten. Alle partijen zijn van belang om de

ketensamenwerking verder in te richten en afspraken te maken over hoe we projecten samen oppakken.'

Wat hebben jullie geleerd van dit project?

Maikel: 'Het is een mooi moment om uit te durven spreken dat er nog zo veel onbekend is. Natuurlijk duurt het waarschijnlijk nog even voordat de nieuwe wet geldt. Maar dat betekent niet dat we stil moeten blijven zitten. Juist nu er nog geen tijdsdruk is, moeten we erachter komen hoe we ons kunnen voorbereiden. Verder is een open houding noodzakelijk. Ga met elkaar in gesprek.'

Jolanka: 'Ik heb geleerd dat het heel belangrijk is om een richting te kiezen, zoals wij bijvoorbeeld met de principes hebben gedaan. Zo maak je het geheel concreter en heb je iets om aan vast te houden.'

Verder nog goede tips?

Jolanka: 'Zorg dat je alle partijen die je nodig hebt aan tafel krijgt. Dit hoeft niet per se 1 provincie of 1 veiligheidsregio te zijn. Denk ook grensoverschrijdend. Maar houd het wel behapbaar. Heb je elkaar niet echt nodig? Dan is het projectteam te groot, en wordt de samenwerking al snel te vrijblijvend.'

Maikel: 'Mijn tip is om vooral te delen waar je mee bezig bent. De nieuwe Omgevingswet gaat om samenwerken. We zijn allemaal nog aan het experimenteren. Wees dus niet bang om dat te laten zien. Dat kan binnen je organisatie, maar ook daarbuiten.'

'Door elkaars rollen aan te nemen, krijg je meer waardering voor elkaars werk'

De nieuwe Omgevingswet biedt kansen om te experimenteren met nieuwe werkwijzen. Voor wie deze kansen wil pakken, heeft het programma een stimuleringsregeling. Deze regeling gaf Omgevingsdienst West-Holland de mogelijkheid om een impactanalyse uit te voeren. Hoe zit het straks met de bestuurlijke afwegingsruimte?

Dubbelinterview: Impactanalyse omgevingsdienst West-Holland

In dit dubbelinterview komen Rens Baltus (foto links), projectleider Implementatie Omgevingswet bij Omgevingsdienst West-Holland en Dirk-Jan Scholten (foto rechts), senior juridisch beleidsmedewerker bij gemeente Leiden aan het woord.

Hoe begon jullie samenwerking?

Dirk-Jan: 'Wij waren als gemeente op zoek naar manieren om vorm te geven aan het werken met de nieuwe Omgevingswet. Een van de dingen waar we mee begonnen, was het meelezen met de ontwerp-AMvB's. Complexe kost. Voor ons was het belangrijk om te ontdekken welke bestuurlijke afwegingsruimte we zullen hebben binnen de nieuwe wet. Kortom: wat is voor ons de impact? De teksten waren heel technisch en voor ons was het moeilijk om met alle details door de bomen het bos te zien. Dus vroegen we de Omgevingsdienst West-Holland om mee te helpen.'

Rens: 'Zo kwam de samenwerking dus tot stand. Samen met andere gemeenten namen we het initiatief voor een impactanalyse.'

Hoe geef je zo'n impactanalyse vorm?

Rens: 'Om de afwegingsruimte voor milieu in kaart te brengen, kozen we voor 5 aspecten: geluid, geur, luchtkwaliteit, bodem en externe veiligheid. Vaak wordt de nieuwe afwegingsruimte visueel weergegeven met een mengpaneel. Wij hebben met de impactanalyse de wereld achter dit mengpaneel in beeld gebracht. Dit deden we door voor ieder aspect de huidige situatie te vergelijken met de toekomstige situatie. Door het zo in beeld te brengen, kun je goed zien wat de standaardwaarde is, hoeveel en wanneer je als bevoegd gezag van deze waarden af mag wijken en hoe de afwegingsruimte is opgebouwd. De belangrijkste conclusie is dat gemeenten meer afwegingsruimte krijgen op het gebied van

milieu. De invulling ervan vraagt wel om inhoudelijke kennis over het betreffende aspect en specifieke kennis over een bepaald gebied. Daarvoor is samenwerking heel belangrijk.'

Wat was de vervolgstap?

Dirk-Jan: 'Na de inventarisatie begon de tweede fase. Daarvoor heeft een adviesbureau in Omgevingsrecht ons geholpen om simulatie sessies te organiseren. Via het programma had Rens gezorgd voor een budget vanuit praktijkondersteuning om dit mogelijk te maken.'

Rens: 'In korte tijd zaten we samen met alle betrokken partijen 3 ochtenden bij elkaar. We wilden een goed beeld krijgen van wat de nieuwe Omgevingswet lokaal voor ons gaat betekenen. Omdat we elkaar hard nodig hebben, kozen we heel bewust voor een gezamenlijke sessie. We hielden rollenspellen met fictieve casussen, bijvoorbeeld het opzetten van een testfaciliteit. De insteek was: stel het is 2022 en de Omgevingswet is inmiddels in werking getreden. Wat doen we dan anders?'

Dirk-Jan: 'De botsproeven noemden we het ook wel. Een mooie manier om de lastige theorie te vertalen naar de praktijk. En er achter te komen dat we elkaar hard nodig hebben. Iedere sessie had een andere focus. Eerst omgaan met belanghebbenden, daarna intern met collega's van verschillende vakdisciplines en toen de relatie met het bestuur. We zaten met een grote groep bij elkaar en kropen in elkaars rol. Ik was bijvoorbeeld een keer iemand van de GGD.'

Was dat lastig?

Dirk-Jan: 'Voor mij was het wel een eyeopener. Bij de gemeente als ambtenaar ruimtelijke ordening heb je altijd een centrale rol waarin je ambtelijk afwegingen maakt aan de hand van deeladviezen. Ik ervoer de rol van de GGD in het rollenspel meer als vanaf de zijlijn adviseren. Wat er met je advies gebeurt, daar heb je niets over te zeggen. Dat gaf me een machteloos gevoel. Het benadrukte nog weer eens, dat je dus heel zorgvuldig met alle partijen om moet gaan. De sessies waren daardoor zeker interessant voor de samenwerking. Het verliep meteen heel ontspannen en op een leuke manier.'

Rens: 'Ik merkte wel dat de ene persoon het moeilijker vond om zijn eigen rol los te laten dan de ander. Het is ook best lastig om een voorstelling te maken van wat een ander doet. En je moet dus wel een beetje durven. Niet bang zijn om iets gekks te zeggen. Normaal weet je veel van de inhoud, nu niet.'

En nu, wat zijn jullie plannen voor de toekomst?

Dirk-Jan: 'We zijn een eind op weg, maar aan de andere kant pas net begonnen. Ik zie deze impactanalyse als eerste kennismaking met de Omgevingswet. Een mooie start van de samenwerking, waarbij we een stevige basis hebben gelegd om op door te werken. Er is zeker nog verdieping nodig.'

Rens: 'Als vervolg op deze impactanalyse hebben we een Leerkring omgevingsplan opgericht, samen met 12 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, GGD, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de Veiligheidsregio Hollands-Midden. In 8 bijeenkomsten verdiepen we ons in omgevingsplannen. Hoe gaan we bijvoorbeeld de milieuaspecten hierin verwerken? We zijn dus nog zeker niet klaar. Daarnaast kunnen onze experts inmiddels inhoudelijk heel goed uitleggen wat er gaat veranderen en wat de impact daarvan is. We gaan nu naar gemeenten toe om hierover presentaties te geven.'

Wat hebben jullie geleerd van dit project?

Rens: 'Dat het goed is om de druk erop te houden. We kozen bewust voor korte fases. En

doelen op korte termijn, zoals het opleveren van een eindrapportage. Dat houdt je scherp. Verder ben ik blij dat we op tijd zijn aangehaakt. Er is veel behoefte aan duidelijkheid. De nieuwe wet lijkt nog toekomstmuziek, maar je kunt niet vroeg genoeg beginnen.'

Dirk-Jan: 'Voor mij was het soms wel zoeken naar de juiste manier om te beginnen. Ik merk dat veel collega's het druk hebben met hun eigen werkzaamheden. Ik wil soms te snel en ga er in mijn enthousiasme vanuit dat andere collega's ook al zo ver zijn. Voor hen blijft het allemaal best theoretisch, en het heeft daardoor geen prioriteit. Ik heb geleerd dat het beter is om te werken aan casussen voor de praktijk. Daarom gaan we ons nu bijvoorbeeld aanmelden voor een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte op grond van de crisis- en herstelwet. We gaan dan praktisch aan de slag met een formeel bestemmingsplan, dat al vooruitloopt op het gedachtegoed en de mogelijkheden van de Omgevingswet. Zo werken we toe naar een concreet resultaat, en kunnen collega's er ook iets mee in hun dagelijkse werk. Want veel collega's willen toch vooral weten wat er verandert voor hun dagelijkse werkzaamheden. En ook het management, het bestuur en natuurlijk de stad kunnen we zo meenemen in de nieuwe manier van werken.'

Verder nog goede tips?

Dirk-Jan: 'Blijf niet achter je computer zitten, maar zoek elkaar op. We hebben allemaal te maken met dezelfde uitdagingen, dus waarom niet samen op ontdekkingsstocht?'

Rens: 'Helemaal mee eens. Je leert veel van elkaar. En we hebben nu de kans om te experimenteren. Ik zie het als een oefening voor het echte werk straks gaat beginnen.'

'De Omgevingswet is als een groot bord spaghetti'

Wie bij de gemeente Bodegraven-Reeuwijk werkt, heeft sinds een jaar of 2 geen vaste functie meer. Ook zijn er geen lagen meer binnen de organisatie. Joost van der Wal moest daar flink aan wennen, maar inmiddels is hij helemaal in zijn nopjes met deze nieuwe vorm van werken. Op dit moment is hij ambassadeur van de Omgevingswet. 'Ik ben nog best wel op zoek naar hoe dit werkt, maar dat maakt de uitdaging alleen maar groter.'

'Noem mij liever ambassadeur. Die benaming past beter bij deze gemeente', valt Joost van der Wal met de deur in huis. Hij doelt op de grote verandering die Bodegraven-Reeuwijk ongeveer twee jaar geleden doormaakte. Toen vervielen alle afdelingen en functies. Ook de afdelingshoofden en het MT stopten met bestaan. Want het heeft helemaal geen zin om nog in hokjes te denken, besliste de nieuwe gemeentesecretaris. Het is veel efficiënter om een ruimtelijk vraagstuk onder te brengen bij iemand die er écht gevoel voor heeft, in plaats van het noodgedwongen naar een afdeling toe te duwen. Maar wat maakt een ambassadeur dan anders? 'Dan heb je geen vaste functie, maar een rol', legt Van der Wal uit. 'Die rol verandert steeds. Ik kies de opdrachten die mij aanspreken. Het kan best zo zijn dat de activiteiten die daarbij horen niet direct passen bij mijn achtergrond als ruimtelijk ordenaar.'

Burn-out

Deze nieuwe manier van werken kwam niet zonder slag of stoot. Daar kan Van der Wal over meepraten. 'Zelf begon ik hier als coördinator van het team Ruimtelijke Ordening, Wonen en Milieu. Ik hoopte vanuit daar door te groeien naar een hogere functie. Die droom klapte uit elkaar. Toen de afdelingen en functies vervielen, was ik dus ook geen coördinator meer. Het was een roerige, onrustige tijd. Eigenlijk wist niemand precies wat hem of haar te doen stond.' Dit leidde bij Van der Wal zelfs tot een burn-out. Maar sinds hij gezond en wel weer terug is,

ervaart hij zijn hernieuwde werkplek een stuk positiever: 'Ik doe alleen nog dingen die mij aanspreken. Ik vind het een uitdaging om een complexe opgave uit elkaar te trekken als een bord spaghetti en daarover te adviseren. Ik kan mensen enthousiasmeren. Daar ligt mijn kracht. Minder goed ben ik in juridische zaken. Ik heb nu de luxe dat ik dat aan iemand anders kan overlaten.'

De implementatie van de Omgevingswet is niet niks. 'Een fôrs bord spaghetti', noemt Van der Wal de operatie met een knipoog. Zijn grootste uitdaging is een manier te vinden om dit proces vorm te geven in een organisatie zonder lagen en functies. 'Ik vond het een groot voordeel dat ik niet behoefde te beginnen met een plan van aanpak van 40 kantjes. Dat past niet bij onze nieuwe werkwijze.'

Boterham met de Omgevingswet

Begin 2016 organiseerde Van der Wal 2 lunchbijeenkomsten in het gemeentehuis onder de naam "Boterham met de Omgevingswet". Tijdens die bijeenkomsten legde hij het vraagstuk aan zijn collega's voor. Een aantal van hen zag het wel zitten om Van der Wal bij te staan in zijn zoektocht. Zo ontstond een gemêleerd groepje: een geo/ICT-beheerder meldde zich aan, maar ook een jurist, een bestuursadviseur en een paar ruimtelijke ordenaars. De ambassadeur is daar blij mee: 'Ik vind het belangrijk dat dit geen feestje voor ruimtelijke ordenaars wordt, die willen sowieso wel. Het is juist de bedoeling om ook al die anderen te betrekken. Het mooie is dat iedereen in dit kernteam zelf wil meedoen. Ze zijn geïnteresseerd, nieuwsgierig, weten dat er iets op hun afkomt en willen zich daar graag op voorbereiden.'

Na een half jaar gevuld met wekelijkse leersessies, besloot het kernteam dat een pilot de volgende stap was. Of een 'probeersel' zoals Van der Wal het zelf noemt. Om te leren werken met de kerninstrumenten van de Omgevingswet, maakt het team nu een omgevingsplan voor het buitengebied. Ze vullen de pilot in aan de hand van 3 thema's: inhoud, participatie en ontsluiting ICT. Aan die thema's hangen belangrijke vragen als "Wat heb je nodig om tot een omgevingsplan te komen?" en "Hoe gaan we dat samen met inwoners, belangenorganisaties, de omgevingsdienst en andere ketenpartners doen?" 'De thema's hielpen ons om eens goed in de Omgevingswet te duiken. Om ons te verdiepen in wat de wet betekent en wat er van ons verwacht wordt.'

Omgevingsdienst doet mee

Tegenwoordig sluiten er ook externe partijen aan als het kernteam overlegt over de voortgang van het omgevingsplan. Er zit nu zo'n 25 man aan de overlegtafel. Omgevingsdienst Midden Holland haakte bijvoorbeeld ook aan bij de pilot. 'Dat is een belangrijke partij. Daar zitten de vergunningverleners voor bouwen en milieu, toezichthouders en handhavers. Die hebben veel contact met inwoners.'

Leren van uitproberen

De 'nieuwe' werkwijze van Bodegraven-Reeuwijk werpt zijn vruchten af: 'Ik overleg regelmatig met andere gemeenten in de regio. De ene gemeente besteedt ontzettend veel tijd aan een plan van aanpak, de andere wacht al een tijd op een akkoord van het MT. Van dit soort bureaucratische processen zijn wij verlost. Bodegraven-Reeuwijk gaat snel vooruit. Dat komt volgens mij omdat we alles zo concreet mogelijk maken. Wij leren van uitproberen.'

Inmiddels hebben we een hoop informatie verzameld. We formuleerden de kansen en bedreigingen voor ons toekomstige omgevingsplan. En waar we in conflict kunnen komen.

Denk aan stiltegebieden tegenover recreatie. Nu moeten we de inhoud gaan schrijven. Tegen die hobbel hikken we al 3 maanden te lang aan, vind ik. Hoe dat komt? Ik denk dat het met onwetendheid te maken heeft. Een omgevingsplan is een nieuw instrument. Ondanks dat er steeds meer voorbeelden zijn, zijn we nog niet zo bekend met de regels. Dat is heel anders dan wanneer je een bestemmingsplan schrijft. Dat proces kunnen we dromen. Daarom nam ik contact op met adviesbureau KuiperCompagnons. Per toeval kwam ik erachter dat zij een soortgelijk omgevingsplan maakten voor de gemeente Lansingerland, vlakbij Delft. Ik nodigde hen uit op ons gemeentehuis, om te vertellen over hun bevindingen. Daar staken we een hoop van op.'

Cultuurverandering

De belangrijkste opgave voor Bodegraven-Reeuwijk? 'Meer samenwerken met inwoners en ondernemers. Begrijpelijk maken wat er in de fysieke leefomgeving gebeurt. Dat is ook de reden dat we stopten met de hiërarchische lagen. Nog niet zo lang geleden was er veel afstand. Nu participeren we in de ondernemersvereniging en bespreken we ontwikkelingen met wijkteams. In alle dorpskernen staat een 'Huis van alles': een ontmoetingsplek voor inwoners, maar waar collega's van de gemeente ook kunnen werken en in contact staan met de inwoners. Veel collega's vinden dit leuk, maar je merkt bij sommigen dat ze moeite hebben met deze andere manier van werken. Zij vinden het nog lastig om het denken in wetten en regels los te laten.'

'De Omgevingswet betekent een fikse cultuurverandering binnen de organisatie. Dat doe je met je eigen mensen, met en voor je eigen inwoners. Volgens mij maak je een grote fout als je daarvoor een externe adviseur invliegt, zoals tegenwoordig veel gebeurt. Die kent de organisatie en de inwoners helemaal niet. Of je nu zonder plan werkt of alles dichttimert, de kracht van een goed implementatietraject komt van binnenuit. Laat het zijn van de mensen die er werken, die moeten het in de vingers krijgen.'

We doen het op z'n Flevolands

Wat een informatiearchitect en de Omgevingswet met elkaar te maken hebben? Yvette van Turnhout-Ellenkamp kan er alles over vertellen. Zij denkt mee over het toekomstige Digitaal Stelsel Omgevingswet. 'Met deze digitale ondersteuner maken we een flinke stap voorwaarts. Alles wordt veel overzichtelijker.'

Vanuit het provinciehuis in Lelystad kun je 'm zien: Cornelis Lely, ingenieur, waterbouwkundige en vader van Flevoland. Zijn standbeeld staat op een 32 meter hoge zuil en torent uit boven het centrum van de stad. Uit Lely's plan voor de afsluiting van de Zuiderzee ontstond in de 20e eeuw de grootste polder ter wereld: de Flevopolder. Met volop ruimte voor wonen, landbouw, recreatie en nieuwe natuur. Dit nieuwe land was een droom voor planologen.

Het is een plezier om in deze polder te werken zegt Yvette van Turnhout-Ellenkamp, procesadviseur en informatiearchitect bij de provincie Flevoland. 'Er is ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en de Flevolandse zijn heel pragmatisch ingesteld. Dat ligt mij wel. De pioniersgeest is hier springlevend.'

Het helpt dat Flevoland een kleine provincie is, vindt ze: 'Als provinciaal ambtenaar heb je met iets meer dan 400.000 inwoners, maar 6 gemeenten, 2 omgevingsdiensten en 1 waterschap te maken. Dat is goed te overzien. De lijnen zijn kort. We introduceerden een

Flevolands Platform Omgevingswet, om met medeoverheden en partners zoals GGD en de brandweer over dit onderwerp te spreken. Tijdens zo'n platformoverleg hebben we het bijvoorbeeld over de ketensamenwerking. Ook behandelen we praktijkcases om zo meer kennis en begrip te kweken voor elkaars standpunten en belangen.'

Samenleving die het gaat maken

Van Turnhout-Ellenkamp en haar collega's bij de provincie Flevoland gaan voortvarend te werk in hun voorbereidingen op de Omgevingswet. In 2016 brachten medewerkers van de afdelingen Informatievoorziening en Ruimte in kaart hoe de werkprocessen vanaf 2019 verlopen. 'De invoering van de Omgevingswet is een behoorlijke veranderopgave', vertelt ze. 'Dat betekent meer samenwerking met de mensen uit het gebied. Meer integraliteit, oftewel 1 overheid, en minder schotten tussen de verschillende beleidsterreinen. Daar hoort het opzetten van een gedigitaliseerde, gestandaardiseerde informatie-uitwisseling bij. We testen die processen op z'n Flevolands: niet eindeloos uitdetaileren, maar gewoon aan de slag.'

April 2017 werd bovendien het conceptontwerp "Omgevingsvisie voor Flevoland" gepresenteerd. Dat strategisch plan voor de lange termijn geeft de belangrijke toekomstige ontwikkelingen in de provincie weer. Ook staat erin hoe de provincie zich daarop voorbereidt. Duurzame energie, "toplandbouw" en de circulaire economie staan hoog op het verlanglijstje.

Voor iedereen makkelijker

Als informatiearchitect werkt Van Turnhout-Ellenkamp aan de doorontwikkeling van het informatie- en applicatielandschap van de provincie. De inrichting van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) eist daardoor veel aandacht van haar op. Het is een centraal onderdeel van de nieuwe werkwijze, verduidelijkt ze. Het DSO koppelt afspraken, registraties en gegevensverzamelingen van de zogenoemde informatiehuizen aan elkaar. Informatiehuizen zijn digitale verzamelingen van informatie over onder meer lucht, water, geluid, cultureel erfgoed en bodem. Burgers, ambtenaren, organisaties en andere belanghebbenden kunnen in het DSO straks alle informatie vinden die ze nodig hebben. Als zij bijvoorbeeld een aanvraag willen indienen of een plan willen toetsen.

'Veel informatie voor een goede en efficiënte afweging is al beschikbaar, maar nog niet goed toegankelijk', zegt Van Turnhout-Ellenkamp. 'Bij een Vergunningcheck hoort bijvoorbeeld de vraag of het een monument betreft. De burger moet dan zelf ja of nee invullen. Terwijl wij toegang hebben tot een monumentenregister. Door informatie bruikbaar, beschikbaar en bestendig te maken, wordt het voor iedereen een stuk makkelijker.'

Optelsom van ontwikkelingen

Alle gegevens worden voortaan op dezelfde manier geregistreerd, opgeslagen en ontsloten. 'Daar gaat een groot reinigend vermogen vanuit', stelt Van Turnhout-Ellenkamp. 'Met de Omgevingswet en het DSO maken we een flinke stap voorwaarts. Zogenoemde bronhouders zijn verantwoordelijk voor die gegevens. In het geval van de adresgegevens zijn dat nu al de gemeenten. Voor bijvoorbeeld stiltegebieden zijn de provincies bronhouder. Dat er straks voor alle soorten gegevens een bronhouder is, maakt het erg overzichtelijk', vindt ze.

Geen heimwee naar de keukentafel

Van Turnhout-Ellenkamp is in Lelystad op haar plaats. Heeft Flevoland haar binnengehaald om dit proces in goede banen te leiden? 'Dat zou je haast denken. In mijn vorige baan op het ministerie van Infrastructuur en Milieu schreef ik mee aan het DSO. Toch ben ik via een andere vacature binnengekomen. Na 9 jaar ministerie vind ik het leerzaam om er vanuit een andere overheidslaag naar te kijken'.

Vindt ze het geen bezwaar om op een hoog theoretisch niveau te werken? 'Zo zie ik dat helemaal niet. Ik ben opgeleid als geodetisch ingenieur en werkte in de landinrichting. Toen zat ik met boeren aan de keukentafel om over ruilverkaveling te praten. Werk moet concreet zijn. Dat is een belangrijk woord voor me: concreet. In dit werk draag ik nog steeds bij aan concrete verbeteringen in de provincie Flevoland. Dat vind ik belangrijker dan het domein waar ik in werk.'

De Omgevingswet is revolutionair

Reinier van Nispen stond niet direct te springen, toen hij werd gevraagd om programmamanager te worden voor de implementatie van de Omgevingswet in Zeeland. Maar inmiddels denkt hij daar anders over. 'De invoering van deze wet is niet alleen maar een feestje voor juristen. Er schuilt een hele dynamische wereld achter waar iedereen mee te maken krijgt.'

Hij werd gevraagd maar toch ook een beetje "aangewezen". Reinier van Nispen geeft het eerlijk toe. Of hij stond te springen om programmamanager implementatie Omgevingswet te worden? 'Ik had er een verkeerd beeld van, laat ik het zo zeggen. Ik zag het als een juridisch feestje. Inmiddels weet ik dat er een hele dynamische wereld achter zit. De wet zegt niet letterlijk: je moet integraal werken, maar ademt tegelijkertijd de filosofie van verandering.'

De houding van "meteen het rode potlood pakken" verdwijnt, voorspelt Van Nispen. 'Wij ambtenaren moeten ons veel meer gaan verplaatsen in de beweegredenen van andere partijen. Van mensen die "iets" willen. Dat klinkt voor een buitenstaander misschien vanzelfsprekend, maar geloof me, dat is revolutionair.'

Meer de grenzen opzoeken

Het gevoel van urgentie ontbrak lange tijd in het provinciehuis in Middelburg, als het om de Omgevingswet ging. 'Halverwege 2016 zijn we pas wakker geworden', vertelt de programmamanager. 'Het Interprovinciaal Overleg (IPO) sprak ons erop aan. Wat deden wij in Zeeland eigenlijk om ons voor te bereiden op de Omgevingswet? Op de afdeling Ruimte waren er twee collega's half mee bezig. Dat was het.'

Van Nispen was beleidsspecialist Water, toen hij werd benaderd om de implementatie van de Omgevingswet te regisseren. Van huis uit is hij bioloog en hij voelt zich nog altijd een beetje wetenschapper. 'Al vraag ik me af of ik ooit terugkeer naar mijn oude werkterrein', zegt hij met een grijns.

Mensen motiveren ligt hem wel. Van Nispen is inmiddels zo overtuigd van de cultuuromwenteling die de Omgevingswet teweeg brengt, dat hij die overtuiging breder wil uitdragen. 'Straks moeten wij alle beleidsthema's meenemen in onze afwegingen. Aan de voorkant van een plan trekken we veel meer met burgers en andere partijen op. Zoeken veel de grenzen van de regelgeving op. Daar haal ik mijn energie uit.' Hij stuurt een team van ruim 10 mensen aan. 'Op een totaal van 500 provinciale ambtenaren is dat best aanzienlijk. Dat geeft denk ik wel aan dat de ernst en de omvang zijn doorgedrongen.'

Zeeuwse koplopers

In het voorjaar van 2017 is een intern programmaplan in werking gezet dat de bedrijfsprocessen en informatiestromen nu en straks op orde brengt. Dat plan wordt steeds herijkt en bijgesteld, zodat er een visie op inrichting van de organisatie ontstaat. Om zoveel mogelijk Zeeuwse collega's bij andere overheden bekend te maken met de Omgevingswet,

organiseert Van Nispen voorlichtingsbijeenkomsten. 'In onze provincie hebben we gelukkig ook koplopers. De gemeente Veere werkt al een tijdje in de geest van de nieuwe wet. Daar komt het idee van een bestuurlijke ambassadeursgroep voor Zeeland uit voort. Daar zit bijvoorbeeld een fanatieke wethouder of gedeputeerde in, die het goede voorbeeld geeft en zich al helemaal op de Omgevingswet heeft gestort.'

Politiek document

Zeeland is bezig aan een inhaalslag. 'Gelukkig kunnen we meekijken met andere provincies. Bijvoorbeeld bij de burens in Zuid-Holland en Noord-Brabant. Daar organiseren ze al een tijdje regionale bijeenkomsten. Ook zijn ze daar al ver met het opstellen van een omgevingsvisie en het inzichtelijk maken van de impact die de Omgevingswet heeft op de provincie als organisatie.'

Want ineens is er haast. Eind 2018 moeten er een omgevingsvisie en omgevingsverordening klaarliggen voor de provincie Zeeland. De omgevingsvisie is een van de belangrijke instrumenten van de Omgevingswet, legt Van Nispen uit. 'Je moet het zien als een strategische visie voor de lange termijn, waarin alle domeinen van de fysieke leefomgeving worden betrokken. Het wordt het onderliggende document voor alles wat we in de komende jaren gaan doen. De basis voor gemeentelijke omgevingsplannen en omgevingsverordeningen. In maart 2019 loopt de zittingstermijn voor Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten af. De politiek wil voor de verkiezingen in 2019 dus nog even haar stempel zetten. De omgevingsvisie wordt daardoor een politiek document.'

Krimp en vergrijzing

Belangrijke thema's voor Zeeland zijn ook na 2019: landbouw, woningbouw, energie en demografische ontwikkeling. 'Onze bevolkingssamenstelling gaat veranderen. Er zijn krimpgebieden in deze provincie. De bevolking vergrijst. Juist dat onderwerp vraagt om een integrale manier van werken. We krijgen te maken met een hele diverse problematiek van gezondheid, veiligheid, wonen en bereikbaarheid, waar we in samenwerking met andere partijen op moeten anticiperen.'

De rol van de gemeenten wordt groter door de Omgevingswet. Decentraal beslissen heeft de voorkeur. 'We moeten veel meer rekening houden met wat gemeenten belangrijk vinden. Maar de bovenregionale overview van de provincie blijft nodig. Hoeveel autonomie hebben gemeenten straks onder de Omgevingswet? Dat wordt nog een politiek issue. Denk aan concentraties van bedrijfengebieden. Die willen ze allemaal zelf ontwikkelen.'

Met ruim 380.000 inwoners, nog niet de helft van het aantal inwoners van Amsterdam, behoort Zeeland tot de dunbevolkte provincies. Hoofdstad Middelburg heeft nog geen 48.000 inwoners. 'Qua personele capaciteit en invulling zal het voor een aantal van onze 13 gemeenten moeilijk worden om in medio 2019 alles op orde te hebben. Ik kan me daar erg in verplaatsen: ik heb bij een kleine gemeente gewerkt. De implementatie van de wet op lokaal niveau monitoren we dan ook goed vanuit Middelburg.'

Gebruikers aan het woord: 'We doen dit écht samen'

Tijdens tweewekelijkse bijeenkomsten presenteren de programmeurs van het DSO hun tussenproducten aan toekomstige gebruikers. Hoe ervaren de gebruikers deze zogenoemde sprintsessies? 4 deelnemers met uiteenlopende achtergronden vertellen over hun ervaringen tot nu toe.

Yanda van Dijk

Informatiemanager afdeling Vergunningverlening en
handhaving bij Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

'Namens de Stichtse Rijnlanden ben ik lokaal beheerder van het huidige Omgevingsloket online. Ook ben ik lid van de expertgroep Overheid waar ik de waterschappen vertegenwoordig. Binnen de expertgroep verdiepen we ons in hoe wij als overheden het beste kunnen omgaan met de "klant". Die is erg belangrijk. Daarom wil ik graag zoveel mogelijk betrokken zijn bij de ontwikkelingen rondom het nieuwe Omgevingsloket. Het huidige loket is niet zo klantvriendelijk, vind ik. Als een burger een vergunning aanvraagt, moet die nu nog zelf aangeven met welke wetten hij of zij te maken heeft. Lang niet iedereen heeft daar verstand van. Dat kost dus een hoop uitzoekwerk. Dat moet anders!'

Betrokken vanaf het begin

'We bouwen het Omgevingsloket met elkaar. Over de werking van het huidige Omgevingsloket hebben wij als bevoegde gezagen nauwelijks iets te zeggen. Dat is weleens frustrerend. Daarom ben ik ben erg tevreden over de agile werkwijze. Je bent betrokken vanaf het begin en komt dus aan het einde niet voor verrassingen te staan. Het ontwikkelproces is opgedeeld in hapklare stukjes. Steeds vragen de ontwikkelaars wat wij als gebruikers vinden van het tussenproduct.'

Iedereen doet mee

'Het is heel effectief om zo met elkaar te discussiëren. Als ik een vraag heb aan één van de ontwikkelaars, kan ik hem of haar direct benaderen. Andersom geldt hetzelfde. Er is ruimte voor verdieping. Volgens mij kom je zo tot een beter eindproduct. Je moet je wel echt inzetten tijdens de demosessies. Het verrast mij dat iedereen dat ook werkelijk doet. Niemand hangt achterover.'

Als in de echte wereld

'Nu ik met andere bevoegde gezagen aan tafel zit, leer ik meer over hun problemen. Daardoor krijg ik meer begrip voor bepaalde veranderingen die worden doorgevoerd in de software. Die zou ik niet begrijpen als ik geen weet had van wat er speelde bij andere overheden. Op dit moment is het nog allemaal vrij technisch. Het is nog onduidelijk hoe het nieuwe Omgevingsloket er in "de echte wereld" uit zal zien.'

Niet vergeten

'Persoonlijk vind ik het heel belangrijk dat als iemand een vergunningaanvraag doet, deze zo snel mogelijk bij het juiste bevoegde gezag terechtkomt. Op dit moment krijgt een aanvrager direct het bericht dat de aanvraag is ontvangen en dat deze binnen 12 weken wordt behandeld. Terwijl het achter de schermen nog niet eens zeker is dat het bericht daadwerkelijk is aangekomen. Dat is iets waar we het veel over hebben tijdens de sprintdemo's. In de eerste sessie werd dit opgeworpen en tijdens de afgelopen sessie gingen we er verder op door. Het wordt niet vergeten. Dat doet me goed.'

Nol Witte,

Coördinator functioneel applicatiebeheer
en ondersteuning bij de Omgevingsdienst Midden-Holland

'Ook de Omgevingsdienst Midden-Holland moet straks goed aansluiten op het landelijke Omgevingsloket. Daarom vind ik het belangrijk om deel te nemen aan de demosessies. Ik ben vanuit mijn beroep immers ook een gebruiker. Tot nu toe ben ik tevreden over de

bijeenkomsten. Ze duren niet zo lang, zo'n 1,5 uur, maar ze zijn wel vrij intensief. Wij – de gebruikers– en de ontwikkelaars zijn constant met elkaar in gesprek. Je merkt daardoor dat het een gemeenschappelijk project is.'

Post-its

'Een demosessie gaat als volgt in zijn werk: eerst presenteert de leider van een deelproject wat de ontwikkelaars de 2 weken ervoor hebben gemaakt. Vervolgens kijken we met z'n allen vooruit. Naar de korte, maar ook naar de langere termijn. Daar ben ik blij mee: ik ben vrij eigenwijs en wil alles weten. De demosessies verlopen goed, de werkwijze is heel gestructureerd. Al onze vragen worden op post-its geschreven. Die post-its komen telkens weer terug. In meerdere sessies als het nodig is. Als een vraag is behandeld en er is een antwoord gevonden, dan wordt dat vastgelegd. Zo is er een mooi totaaloverzicht.'

Vooruitgang voor iedereen

'Ik ben een kritisch deelnemer. Ik begrijp dat het nieuwe Omgevingsloket online processen "makkelijker" moet maken voor de burger. Maar dat moet niet leiden tot meer werk voor de bevoegde gezagen. Ik hoop op een vooruitgang voor alle partijen. Ik zie het als mijn voornaamste rol om dat punt te bewaken.'

Geen black box

'Hoewel het in deze fase nog vrij abstract is allemaal, zijn de grote lijnen al wel zichtbaar. Het ontwikkelproces is in brokken verdeeld, waardoor we tussentijds steeds een inkijkje krijgen. Het is daardoor geen black box. Het DSO, of Omgevingsloket, is een veelomvattend project. Daarom is het volgens mij goed dat het in kleinere projecten is verdeeld, in hapklare brokken. Waar we wel erg in moeten houden is dat de projecten niet helemaal losstaan van elkaar, dat ze ook afhankelijk van elkaar zijn.'

Peter Arkesteijn, Proceseigenaar Wabo, gemeente Den Haag

'Namens de gemeente Den Haag zit ik in het gebruikersoverleg van het huidige Omgevingsloket online. In het kader van de Omgevingswet trek ik het project "Vergunningverlening". Ik woonde tot nu toe 3 sessies bij. De startbijeenkomst heb ik helaas gemist. Een gigantisch project opgedeeld in kleine, behapbare stukjes. En die zijn weer opgeknipt in nóg kleinere stukjes. Dat maakt het heel behapbaar. De ontwikkelaars vertellen elke keer wat zij hebben gemaakt. Wat er wel en wat er nog niet is. Vervolgens mag je daarop reageren.'

Minimaal resultaat

'Het is voor mij niet helemaal duidelijk wanneer ik wat kwijt kan. Soms ben ik bang dat de dingen die ik belangrijk vind wel gehoord, maar niet opgepakt worden. Er zijn zoveel gebruikerswensen, het lijkt me voor de ontwikkelaars erg lastig om die allemaal een plek te geven. Je kijkt immers niet verder dan 2 weken. Dat is de complexe kant van deze werkwijze, vind ik: omdat het zo "klein" is, zie je een minimaal resultaat en niet het grote geheel.'

Concreet product

'Wat er wordt behandeld tijdens de demosessies is allemaal nog vrij technisch. Voor mij als gebruiker is het nog niet duidelijk hoe het nieuwe Omgevingsloket er straks uitziet. Dat komt nog niet aan de orde. Hopelijk gaan we het daar snel over hebben en tonen de ontwikkelaars een concreter product. Nu zie ik nog wel een kloof tussen de ontwikkelaars en de gebruikers.'

Alle ruimte

'Aan de andere kant krijg je alle ruimte om vragen te stellen. Ik voel mij erg serieus genomen. Wel vind ik dat er meer mensen vanuit de gemeenten en andere bevoegde gezagen mogen aanschuiven. Ik vind het aantal nu wat karig. Volgens mij zou het nog beter zijn als de sessies ook online te volgen zijn, met een mogelijkheid tot interactie. Dan neemt het aantal deelnemers ongetwijfeld toe. Bij grote bedrijven doen ze niet anders.'

Rob Toth,
Regisseur Wabo bij de DCMR
Milieudienst Rijnmond

'In het huidige Omgevingsloket wordt de rol van omgevingsdiensten nog weleens over het hoofd gezien. Dat komt denk ik doordat we geen bevoegd gezag zijn. In tegenstelling tot gemeenten en provincies, waar wij veel taken voor uitvoeren. Ik vind het erg belangrijk dat omgevingsdiensten ook een stem hebben in het ontwikkelproces van het nieuwe Omgevingsloket online. Daarom neem ik deel aan de sessies. Iedereen moet het loket goed kunnen gebruiken.'

Heel eenvoudig

'De ontwikkelaars hebben van tevoren een aantal korte verhalen geschreven. Die verhalen vertellen wat er allemaal moet gebeuren. In het begin was ik nogal verbaasd over wat wij te zien kregen tijdens de demosessies. Het is allemaal nog heel eenvoudig. Nog niet duidelijk wat een gebruiker van het nieuwe Omgevingsloket straks ziet. De ontwikkelaars beginnen helemaal vanaf 0, terwijl er nu ook al een Omgevingsloket is. Misschien hadden ze die basis deels kunnen kopiëren?'

Deelprojecten

'Misschien zijn wij als toekomstige gebruikers iets te vroeg in het proces betrokken. Aan de andere kant is het fijn dat we al zo snel input mogen leveren. Ik heb het idee dat de dingen die wij als gebruikers inbrengen heel serieus worden genomen. Ik kan nu nog niet zo goed beoordelen of er werkelijk iets met alle input wordt gedaan. En of alle gebruikerstoepassingen die wij wensen ook worden doorgevoerd. Dat zien we pas later in het proces. Inmiddels wordt het gelukkig wat concreter allemaal. Het helpt dat dit gigantische project is opgedeeld in kleinere deelprojecten. Waar de ontwikkelaars volgens mij wel voor moeten waken, is dat zij de relaties tussen de deelprojecten niet uit het oog verliezen.'

Zinvolle tijdsbesteding

'De demosessie kost 1 dagdeel per 2 weken. Dat is best een investering. Toch vind ik het wel een zinvolle tijdsbesteding. Vooral omdat er ook een afgevaardigde van de gemeente Rotterdam bij de sessies aanwezig is. Daar werken wij veel mee samen. We moeten dus ook een hoop uitwisselen. Al met al voelen we ons erg betrokken als omgevingsdienst. Dat is weleens anders geweest.'

'Het is bijna risicomangement'

Bij de gemeente Rotterdam zoeken ze graag de grenzen op van wat wel en niet mag. En dat vindt senior jurist Marloes Hildenbrant maar wat leuk. 'Volgens mij is dat de enige manier om iets van de grond te krijgen. Open normen hanteren heet dat straks in de Omgevingswet. En dat terwijl mijn huidige werk al een soort risicomangement is.'

De Rotterdam, het gebouw van architect Rem Koolhaas op de Wilhelminapier, is een verticale stad binnen de stad: 44 verdiepingen en 160 duizend m² aan woningen, kantoren en

hotelkamers. Met de oplevering van het gebouw is de transformatie van de Kop van Zuid bijna klaar. Een verwaarloosd havengebied werd een internationaal geroemd stedenbouwkundig project. Het is bijna klaar, want tegenover de ingang van De Rotterdam draaien nog bouwkransen boven voormalige pakhuizen.

De gemeente Rotterdam trok eind 2013 in een van de grootste gebouwen van Nederland. 'Je kunt niet zeggen dat er in deze stad niets van de grond komt', zegt Marloes Hildenbrant bij de koffieautomaat op de negende verdieping. 'De houding was hier altijd al "Hoe kunnen we helpen plannen van burgers en bedrijven mogelijk te maken?" Wat dat betreft werken we in Rotterdam al een tijd in de geest van de nieuwe wet. Bij het zoeken naar een oplossing willen we weleens de grenzen opzoeken van wat mag. Volgens mij is dat de enige manier om iets van de grond te krijgen.' En dat zegt de senior jurist Stadsontwikkeling Bestemmingsplannen van de gemeente Rotterdam? Hildenbrant lacht: 'Open normen hanteren heet dat straks in de Omgevingswet. Mijn huidige werk is al een soort risicomanagement.'

'Laat mij maar lekker *hardcore* de Omgevingswet testen'

Het lijkt ver weg

Hildenbrant maakte 2 jaar geleden de overstap van een adviesbureau dat in opdracht van gemeenten bestemmingsplannen maakt naar een baan bij de gemeente Rotterdam. 'Je kunt hier dingen gedaan krijgen. Je voelt je hier niet alleen maar de jurist. Dat is het mooie aan werken voor zo'n grote, dynamische stad waar het draait om aanpakken.' Een van haar taken binnen het team "Bestemmingsplannen" is collega's informeren over en enthousiasmeren voor de Omgevingswet die in 2019 tientallen wetten en regels bijeen pakt. Dat gaat niet vanzelf, merkte Hildenbrant. 'Daar heb ik ook wel begrip voor. We zien hier allemaal erg op de praktijk gericht en iedereen is razend druk. 2019 lijkt dan ver weg. Ik merk dat de Omgevingswet voor mensen die er niet direct bij betrokken zijn nog erg abstract is.'

Langzaam maar zeker op gang

Sinds maart 2017 oefent het team van Hildenbrant in de praktijk met de Omgevingswet. 'Eindelijk. Ik sta te popelen om aan de slag te gaan. Tijdens de *kick off* die we net achter de rug hebben, merkte ik dat ik daarin niet alleen sta. We komen misschien wat langzamer op gang dan kleinere gemeenten, waar vaak al pilots voor een omgevingsplan lopen, maar het besef dat hier iets groots verandert begint toch wel door te dringen.'

Binnenkort wordt een gebied aangewezen dat een omgevingsplan krijgt. 'Voor deze pilot kiezen we heel bewust voor een gebied met een wat lagere dynamiek en geen ontwikkelingsgebied', legt Hildenbrant uit. 'Oude fabrieken of rangeerterreinen met een nieuwe commerciële of culturele bestemming zijn hier al genoeg. Wij hoeven ons niet zo nodig te profileren. Ik oefen liever *hardcore* met de alledaagse bedrijfsprocessen van de Omgevingswet, zonder de ballast van visievorming of wenselijkheidsdiscussies.'

Een kwestie van vertalen

Is de invoering van de Omgevingswet een historisch moment? 'Niet voor Rotterdam, wat mij betreft. Als hier plannen jaren blijven liggen, komt dat door andere oorzaken. Niet door overtollige regelgeving, eerder als gevolg van het uitstellen van keuzes of verandering van inzichten. Ik denk dat de wet met name ingegeven is om grote projecten op rijksniveau vaart te geven. Ik vind het mooi om de invoering van deze nieuwe wet vanaf het begin mee te maken, zodat je ook inzicht krijgt in de achtergrond ervan. Misschien vind ik het proces er

naartoe wel het mooiste.'

Omgevingswet geeft nieuwe waarde aan de Hoeksche Waard

Tot een jaar of vijf geleden wilden bestuurders in de Hoeksche Waard niets weten van verstedelijking. In plaats daarvan stonden natuur en een duidelijk polderpatroon bovenaan de agenda. Met krimp en vergrijzing als gevolg. Om weer vitaal te worden, zet de Zuid-Hollandse regio sinds een tijdje tóch de deur open voor ontwikkelingen van buitenaf. De toekomstige Omgevingswet komt daarbij als geroepen, weet Jaap Groeneweg van het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard.

Zo min mogelijk industrie, veel natuur en een duidelijk polderpatroon. Tot een jaar of vijf geleden stonden deze waarden bovenaan de agenda van de Hoeksche Waard. Van verstedelijking wilde de Zuid-Hollandse regio niets weten. Bedrijven en industrie uit de nabij gelegen havenstad Rotterdam kregen er lange tijd nauwelijks voet aan de grond. Zo'n weidse blik zonder hoogbouw is mooi, maar heeft ook een keerzijde. Want, als je de dynamiek buiten de deur houdt, dan is de kans groot dat veel jonge mensen uiteindelijk wegtrekken. Met krimp en vergrijzing tot gevolg. Dus minder scholen, supermarkten en andere voorzieningen.

Deur open

Voor de gemeenten Binnenmaas, Strijen, Cromstrijen, Korendijk en Oud-Beijerland, die deel uitmaken van de Hoeksche Waard, is behoud van het landschap anno 2017 nog steeds belangrijk. Maar sinds enkele jaren is er een verandering gaande. De regio zet de deur open voor ontwikkelingen van buitenaf. Houdt Rotterdam niet langer buiten de deur. Zo wil zij weer aantrekkelijk worden voor jong en oud.

De toekomstige Omgevingswet komt daarbij als geroepen. Sinds een jaar houdt het Samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard zich bezig met de implementatie van de Omgevingswet. Programmamanager Jaap Groeneweg trekt de kar. Dat is niet voor niets: het samenwerkingsorgaan behartigt de belangen van de gemeenten binnen deze regio. Belangen rondom ruimte, landschap, economie, samenleving en integrale veiligheid. Hij weet dus wat er speelt in zijn regio. Groeneweg: 'Ik zie de wet als een vehikel dat ons helpt verbinding te leggen met de buitenwereld. De woningmarkt, economie en infrastructuur stoppen niet bij de grenzen van de Hoeksche Waard. Ze hebben een bovenregionaal karakter en tegelijkertijd invloed op de vitaliteit van onze dorpen. Bovenregionale afstemming is daarom noodzakelijk. Tegelijkertijd moet je in de dorpen het gesprek aangaan over de betekenis van een vitaal dorp. Die betekenis kan per dorp verschillen.'

Kwartiermakersfase

Op dit moment staat de Hoeksche Waard aan het begin van de implementatie. De kwartiermakersfase noemt Groeneweg het: 'Voordat we echt aan de slag gaan, willen we zo sterk mogelijk staan. Concreet maken wat de Hoeksche Waard nodig heeft, nu en in de toekomst. Een eerste stap is de gebiedsagenda waar we nu naartoe werken. Dit is de basis voor de omgevingsvisie die iedere gemeente verplicht moet opstellen. Daarnaast stelt de regio een ambitie- en programmaplan op. Dit is de start voor het vervolgtraject: de werkelijke implementatie. We benoemden daarnaast 4 thema's: samenwerking in het gebied, de veranderopgaven, ontwikkeling van het nieuwe instrumentarium en de informatievoorziening. We presenteren het programmaplan op 22 mei 2017 aan de bestuurders van de Hoeksche Waard.'

‘Op de gebiedsagenda komen de maatschappelijke opgaven die belangrijk zijn voor deze streek. En hoe gemeenten die het beste kunnen oppakken. Het bestrijden van krimp is een belangrijke opgave. De regio mag vitaler. Bereikbaarheid is daarbij bijvoorbeeld heel belangrijk. Niet alleen de bereikbaarheid van onze gemeenten, maar ook die van de corridor Rotterdam-Antwerpen, waar we onderdeel van uitmaken. Als wij ervoor zorgen dat we goed bereikbaar zijn, dan maakt ons dat aantrekkelijker.’

Geen vaststaande regeltjes meer

Om de wensen van de gemeenten boven tafel te krijgen, organiseerde Groeneweg een ‘expeditie’: een verkenning met zo’n 100 medewerkers. ‘Daaruit bleek dat er veel behoefte is aan een meer externe oriëntatie. Op wijkniveau betekent dit, dat je niet uitgaat van de regels voor een specifiek stukje gebied, maar dat je kijkt naar wat een initiatiefnemer daar nodig heeft. Dus in plaats van ‘mag het?’, vragen we ons af ‘willen we het en zo ja, hoe?’ Met ‘extern’ bedoelen we ook dat we meer verbinding willen zoeken met de regio’s om ons heen. Dat we aan de noordkant aansluiting zoeken op de dynamiek van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag en aan de zuidkant bij het Nationaal park Biesbosch – Haringvliet.

Dat vraagt een nieuwe focus van de colleges, de raadsleden én van medewerkers.’ Maar dat hoeft geen probleem te zijn, denkt Groeneweg: ‘Tijdens de verkenning viel het mij op hoeveel bereidheid er is bij medewerkers om mee te gaan in die externe focus. Zij begrijpen dat de Hoeksche Waard dit nodig heeft om weer ‘gezond’ te worden. Er is veel saamhorigheid. Dit is geen Expeditie Robinson met complotjes en afvallers. Tegelijkertijd veranderen sommige rollen of vervallen zelfs. Neem nu de plannentoetsers. Je kunt je afvragen of het toetsen van plannen nog wel past bij het gedachtegoed van de Omgevingswet. Zo’n functie hoeft niet te verdwijnen, maar verandert zeker. Ik zie het als mijn taak om de medewerkers goed door dit proces heen te loodsen. Daarom denken we vanuit ons programmateam na over interne opleidingsprogramma’s. En over experimenten die hen leren hoe de wet in elkaar steekt en wat je er concreet mee kunt doen.’

Om de raad mee te krijgen organiseert het samenwerkingsorgaan regelmatig raadsoverleggen op Hoeksche Waards niveau. Een afvaardiging van 85 raadsleden uit alle gemeenten bespreekt daar de thema’s van de Omgevingswet en de bijbehorende ambities. Om te oefenen behandelen zij een praktijkcase: een agrariër die zijn activiteiten wil verbreden met verblijfsrecreatie en een zorgcomponent en ook nog duurzamer wil worden. Groeneweg: ‘Tijdens die bijeenkomsten merk je dat ook zij beseffen dat de Omgevingswet een andere manier van denken vraagt. Dat het denken volgens vaststaande regeltjes verleden tijd is.’

Hoeksche Waardenmakerij

Groeneweg ziet de Omgevingswet als paraplu: ‘Alle vernieuwende projecten die we nu al uitvoeren, krijgen daaronder een mooi plekje.’ Want hoewel de Omgevingswet pas over 2 jaar van kracht is en de implementatie nog in de kinderschoenen staat, gebeurt er binnen de Hoeksche Waard toch al het een en ander in de geest van de wet. Zo startte de regio samen met het ministerie van Infrastructuur en Milieu in 2014 de pilot ‘Hoeksche Waardenmakerij’. Binnen die pilot experimenteren initiatiefnemers met nieuwe manieren van gebiedsontwikkeling. Lokale initiatiefnemers, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden voeren samen hun ideeën uit en creëren daarmee een zogenoemde waardeketen. Groeneweg: ‘De ene club heeft een idee, de andere heeft geld en weer een andere partij beschikt over een stuk grond. Zo bundelen ze hun krachten. Zo wil een initiatiefnemer zonneparken realiseren op braakliggende grond voor 2.000 huishoudens. Eneco en Rabobank

meldden zich al als partner.

De pilot startte aan de zuidrand van de regio. Daar lopen nu zo'n 40 initiatieven. Inmiddels ontstaan er ook waardenketens aan de noordkant. Groeneweg: 'Het is de kunst de projecten aan elkaar te koppelen en zo gezamenlijk het gebied te ontwikkelen. Volgens mij illustreert dit heel duidelijk de gedachte achter de Omgevingswet. Daarmee bedoel ik dat je met elkaar het gesprek aangaat over de waarde van een gebied en hoe je die waarden gezamenlijk vorm kunt geven. De nieuwe wet geeft ons straks handvatten om dit soort projecten gemakkelijker van de grond te krijgen. Want hoewel de denkwijze achter dit soort initiatieven vernieuwend is, moeten we het nu nog doen met bestemmingsplannen die vol staan met beperkende regels.'

Waar een wil is...

Samen optrekken binnen een regio heeft zo z'n voordelen, vindt de programmaleider: 'De gemeenten binnen de Hoeksche Waard zijn niet groot genoeg om deze opgave in hun eentje op te pakken. Door de implementatie als gebied te realiseren, staan we veel sterker. Dat weten we uit ervaring. We konden immers al eerder oefenen bij de decentralisatie van het sociaal domein. Ik raad iedere regio met relatief kleine gemeenten aan op deze manier te werk te gaan. Niet te overhaasten: doe het in rustige stappen. Het helpt echt om met elkaar de tijd te nemen en na te denken over welke kant je op wilt. Over de verbeterdoelen van de Omgevingswet. En daarna pas te starten met het vervolgtraject.'

Gaat het dan echt allemaal van een leien dakje, daar onderin Zuid-Holland? 'Natuurlijk niet, het is een flinke kluif om 5 gemeenten, met daarin 5 colleges en 5 gemeenteraden mee te krijgen in het implementatieproces. Er zijn veel concrete vragen over hoe er met de nieuwe wet gewerkt moet worden. Logische en goede vragen, maar in deze fase van het wetgevings- en implementatietraject is nog niet alles duidelijk. We zitten in een proces waarbij stukje bij beetje steeds meer duidelijk wordt. Dat vraagt ook veel van het management op die 5 verschillende werkvloeren waar de echte verandering handen en voeten krijgt. Vanuit het programmateam kunnen wij er immers niet altijd bij zijn. Maar de wil om dit samen aan te vliegen is er. De gemeenten hebben vorig jaar niet voor niets besloten om de invoering van de Omgevingswet gezamenlijk op te pakken.'

Ongemerkt al jaren aan de slag

Het lukte Daniëlle Dictus en haar collega's bij de gemeente Breda maar niet om een bestemmingsplan te schrijven voor het Havenkwartier, aan de rand van het stadscentrum. Bij elk creatief idee kwam er een nieuwe regel om de hoek die de boel tegenwerkte. En dat terwijl de senior projectleider juist op zoek was naar flexibiliteit en snelheid. Toen besloot zij om alle regels aan de kant te schuiven. Heel rigoureuus en daarmee geheel in de geest van de Omgevingswet.

Vastloper bij schrijven nieuw bestemmingsplan

Nog niet zo lang geleden lag aan de rand van Breda een verlaten industriegebied. Een schiereiland met een haven, ook wel bekend als het Havenkwartier. De plannen om erop te bouwen, strandden bij het begin van de kredietcrisis. Toch bleef het gebied niet onopgemerkt. Met de tijd trokken culturele ondernemers in een voormalige fabriek en dienden zich plannen aan bij de gemeente: een skatehal, een sloepensteiger, een stadsstrand en een lichtkunstproject.

De initiatieven spraken Daniëlle Dictus, senior projectmanager bij de gemeente Breda, stuk

voor stuk aan. Het idee om culturele en maatschappelijke initiatieven een prominentere plek te geven in dit gebied, leefde al langer. Ze dragen namelijk bij aan de maatschappelijke waarde, vindt de gemeente.

Maar bij het schrijven van een nieuw bestemmingsplan voor het Havenkwartier liepen ze al snel vast. Dat bleek een te statisch instrument. Bij elk nieuw idee kwam er een nieuwe regel om de hoek. Of moest er een onderzoek worden verricht. 'We zochten juist naar flexibiliteit en snelheid. We hebben toen alle regelgeving aan de kant geschoven. Heel rigoureuus, bij wijze van experiment.'

Die werkwijze viel sommige collega's zwaar. Vooral in het begin. Dat is niet vreemd, vindt de projectmanager: 'Gemeenten nemen al tientallen jaren mensen aan om regels te maken en te handhaven. Toen kwam ik ineens om de hoek, vroeg hen om dat volledig opzij te zetten.' Bij wijze van handvat, zetten ze gezamenlijk op papier wat ze het allerbelangrijkst vonden: veiligheid voor iedereen en overeenstemming met de burens.

Dat was de basis voor de ontwikkeling van het Havenkwartier. Elk initiatief dat aan beide uitgangspunten voldeed, kreeg vrij spel. Dat was in 2013, toen Dictus zelf nog niet van de Omgevingswet had gehoord. 'Zonder dat we er erg in hadden, werkten we toen al in de geest van die wet. Meer toeval dan wijsheid.'

Op expeditie

Breda was al bezig met een omgevingsplan, toen de gemeente Dictus vroeg te verkennen wat de Omgevingswet nog meer betekent voor de stad. Op 17 november 2016 was de officiële aftrap, omgedoopt tot Expeditiedag. Achter die naam schuilt een gedachte, die staat voor de aanpak van Breda. 'Sinds november zijn we met z'n allen op expeditie, op reis. Een reis waarvan we nog niet precies weten wat we allemaal tegen zullen komen en waar we eindigen. Zo'n grote wetsverandering maak je niet vaak mee.'

Drie spe(e)lregels

Samen met het college en haar collega's bepaalde Dictus een drietal uitgangspunten die voor Breda belangrijk zijn tijdens het uitrollen van de Omgevingswet. Een soort spe(e)lregels. Regel de basis en lever maatwerk, luidt het eerste uitgangspunt. 'Als er een goede reden voor is, moet de ene inwoner van Breda een hoger hek kunnen neerzetten dan de andere. Het is op dit moment nog niet gebruikelijk om onderscheid te maken als dit niet specifiek in de regelgeving is vastgelegd. Dat willen we anders. Maar dan moeten we wel kunnen uitleggen waarom we afwijken van regels. Dat is heel spannend', vindt ze. 'Het doet op een beroep op de vakinhoudelijke kennis van mij en mijn collega's.'

Het tweede uitgangspunt stelt: kom van je eiland af en ga in gesprek. Dat geldt volgens Dictus voor ambtenaren onderling, maar ook voor de overheid en burgers en voor burgers onderling: 'Knoop eens een gesprek aan met je collega en kijk hoever je dan komt, in plaats van schriftelijk vanuit je theoretische kennis te reageren. Dat wordt te weinig gedaan. We lossen alle issues op, maar verzuimen te bekijken hoe we de integraliteit de volgende keer beter kunnen waarborgen. Vraag jezelf daarnaast eens af waarom je via een brief communiceert als een burger een bezwaarschrift indient. Misschien werkt het wel veel beter om eerst een telefoontje te plegen.'

'Ook burgers kunnen veel sneller in gesprek met elkaar', vult ze aan. 'Want waarom vraag je eerst die vergunning voor je dakkapel aan en vertel je dit daarna pas aan de buurman? Wellicht had hij een welkome aanvulling. Als je hem betreft, is de kans daarnaast kleiner dat hij bezwaar maakt.' En de derde maatregel? 'Organiseer en leer', zegt Dictus resoluut. 'De

Omgevingswet is een veranderproces. Zoals onze wethouder Arbouw zegt: “Wat goed bevalt, blijven we doen en voor wat niet werkt zoeken we een andere manier.” Zo geven we deze grootse verandering stap voor stap vorm.’

Stop met klagen, kom zelf in actie!

De overgang naar de Omgevingswet behelst ook dat inwoners van Breda hun problemen niet meer zo snel neerleggen op het stadskantoor. Dictus: ‘Als gemeente willen wij inwoners met elkaar verbinden. Zodat zij het gesprek met elkaar aangaan en samen naar een oplossing zoeken. Een oplossing waar ze zelf deel van uitmaken. Dat gebeurt nu te weinig, vindt Dictus. ‘Wij als gemeente moeten de burger hierbij ondersteunen.’

Waar komt bij Dictus die drang toch vandaan, om zich zo in te zetten voor de Omgevingswet? ‘Dat heeft te maken met hoe ik in het leven sta. Mensen kunnen soms ontzettend klagen over een ander. Over een situatie die zij graag anders zouden zien. Vervolgens geven zij de gemeente of de bureaus de schuld. Neem het heft in eigen handen als je ergens ontevreden over bent. Wees eigenaar van een probleem. Probeer dat probleem op te lossen, in plaats van naar anderen te wijzen. Die gedachte past goed bij de Omgevingswet. Kijk naar de positieve kant van het verhaal’

Of Breda al resultaten boekt? ‘Ja! De afgelopen tijd draaiden we de pilot ‘Zuidwest op zijn best’. Dit is een omgevingsplan, waarbij we werken vanuit de bedoeling van de wet. Binnen die pilot denken burgers mee over wat zij belangrijk vinden in hun omgeving. Ook op andere terreinen zijn voorbeelden te noemen, vertelt Dictus. Neem nu Breda Begroot, een burgerbegroting. ‘Daar hebben we veel aan gehad. Zo weten we nu waar burgers willen dat wij ons geld aan uitgeven, in de fysieke leefomgeving.’

‘Uitdagingen zijn er overigens ook genoeg, hoor’, vult ze aan. ‘Zo onderzoeken we hoe we burgers zo goed mogelijk kunnen bereiken. We zetten veel middelen in, maar soms lukt dat niet goed. We hebben nog een lange weg te gaan. Maar, wat er ook gebeurt, in 2019 werken we in de geest van de Omgevingswet.

'Kom maar op met die jonge honden!'

De 27-jarige Juul Osinga vindt de Omgevingswet ‘best wel spannend’. Met de wetsverandering gaat een compleet nieuwe manier van denken gepaard, ontdekte hij. Met zijn netwerk Jong Leefomgeving wil Osinga zoveel mogelijk jongeren in het werkveld enthousiasmeren: ‘De Omgevingswet is een mooie gelegenheid om te laten zien wat we in huis hebben.’

Tijdens het laatste jaar van zijn studie Planologie aan de Radboud Universiteit studeerde Juul Osinga af bij TTE Consultants in zijn woonplaats Deventer. TTE specialiseert zich in de letterlijke ondergrond. Inmiddels is Osinga vijf jaar verder en nog altijd aan de slag bij dit bureau.

Zijn functie als afstudeerder wisselde hij in voor die van adviseur. De ene keer werkt hij mee aan een project diep onder de grond. Op andere momenten hebben zijn werkzaamheden meer van doen met wat er gaande is in de fysieke leefomgeving. Boven de grond dus.

‘Ik ben de jongste binnen het bedrijf’, vertelt Osinga trots. Naast jong is hij ook initiatiefrijk. Zo staat hij aan de wieg van het netwerk Jong Leefomgeving. Dit is een netwerk voor jonge professionals tot en met 35 jaar. Alle leden houden zich in hun werk bezig met de fysieke leefomgeving. ‘Dat is heel breed. Van planologen, bodemspecialisten en adviseurs tot ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties.

De Omgevingswet, de wet die straks de basis voor de fysieke leefomgeving vormt, is ons centrale thema. Met inspirerende bijeenkomsten betrekken we jonge werkenden bij de wet waar ze straks veel mee te maken krijgen.'

Weinig jongeren

Eind 2011 hoorde Osinga voor het eerst over de Omgevingswet. Dit was tijdens een informatiebijeenkomst van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Hij was daar aanwezig met een collega van TTE. 'Die bijeenkomst werd goed bezocht met zo'n 300 tot 400 man. Maar het viel me meteen op hoe weinig jonge mensen ik tegenkwam. Niet eens een handjevol. Vreemd, want de jonge generatie moet het langst met de Omgevingswet vooruit. Waarom waren juist zij dan niet betrokken?'

Inmiddels heeft hij daar wel een verklaring voor: 'Jongeren worden vaak binnen het bedrijf gehouden, bezoeken niet snel een congres of andere activiteit. Dat is meestal aan de senior binnen het bedrijf. Die kan uiteindelijk het meeste met de informatie, luidt de gedachte.'

Osinga en zijn collega's deden een beroep op hun LinkedIn-contacten, klanten en collega-bedrijven in de hoop toch zo veel mogelijk jonge professionals te verzamelen. Met resultaat: begin 2012 vierde het netwerk Jong Leefomgeving een eerste bijeenkomst. Vijf jaar later zijn er 250 leden. Ze zijn er dus wel.

'De Omgevingswet gaat uit van een integrale benadering van de leefomgeving. Dat is heel anders dan de situatie nu. We zijn gewend dat ieder thema een eigen wet en beleid kent. De Omgevingswet draait dat om en stelt juist het gebied centraal in plaats van een thema. Om de ambities voor dat gebied te realiseren, kijken we in beginsel dus niet meer naar ieder thema apart, maar benaderen we het op een samenhangende manier.'

Klimaatopgave

Die manier van denken en werken past bij de jonge generatie, vindt Osinga. 'Wij zijn wat onbevangen. Voor ons is alles nog nieuw. We zijn – in tegenstelling tot collega's die al veertig jaar meedraaien – nog niet gewend om jarenlang volgens dezelfde regels te werken. We hoeven die dus ook niet los te laten.'

Om dit verschil te illustreren, verwijst hij naar een 2-daagse werkplaatsessie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu in de zomer van 2015. 'Tijdens dit evenement werkten we met een groep professionals aan de Nationale Omgevingsvisie. Dag 1 waren de jongeren aan zet, dag 2 werd gedomineerd door de 'gevestigde orde.'

Hoewel de eindresultaten van de sessies niet veel van elkaar verschilden, merkte ik vooral in het proces er naartoe een groot onderscheid in hoe professionals met elkaar omgaan. Voornamelijk tijdens discussies was de jonge groep naar mijn ervaring gemoedelijker, opener en toegankelijker.'

Binnen de bodem- en ondergrondsector waarin Osinga werkt, wordt sinds de jaren '80 met min of meer dezelfde uitgangspunten gewerkt. Er veranderde wel wat de afgelopen decennia, maar dit gebeurde slechts stapsgewijs. De Omgevingswet introduceert fundamentele wijzigingen in het denken en werken aan de bodem en ondergrond. 'Mijn voorgangers verrichten veel en goed werk'.

Dankzij de werkwijze die zij tientallen jaren geleden bedachten, zijn er bijvoorbeeld ongelofelijk grote hoeveelheden grondwater schoongemaakt.

Dat is een mooi voorbeeld van de zogenoemde sectorale werkwijze, maar deze kun je niet

toepassen op maatschappelijke opgaves als de energietransitie en klimaatadaptatie, denkt Osinga.

‘Die kun je niet aanvliegen vanuit één hoek. De zeespiegel stijgt en rivieren dreigen te overstromen. Maar alleen de dijken ophogen is geen optie. We zullen ook de rivieren moeten verbreden op sommige plekken. Het gevolg is dat de boeren die daar wonen hun land moeten opgeven. Er zijn wellicht nieuwe bouwstijlen nodig.’

We moeten kortom de hele fysieke ruimte anders inrichten in de toekomst. Een planoloog, bodemspecialist of waterprofessional kan dat niet in zijn eentje. Ze zullen samen moeten werken als zij iets willen bereiken. Het is overigens niet zo dat partijen nu niet samenwerken’, vervolgt hij. ‘Maar het gebeurt nog te weinig.’

Professionals zitten nog te veel op hun eigen eilandje. De meeste organisaties zijn daar ook op ingericht. Er is een afdeling Water, een afdeling Bodem, een afdeling Ruimte. Je gaat niet zo makkelijk bij elkaar op de koffie.’

Word wakker onderwijsinstellingen!

Samenwerken dus. Dat geldt niet alleen voor de verschillende beroepsgroepen, maar ook voor de verschillende generaties. ‘Het is niet zo dat wij jonge honden het wel even gaan oplossen allemaal. We moeten elkaars kwaliteiten juist benutten. Iemand met jarenlange ervaring heeft belangrijke kennis in huis.

Een jonge werknemer kan op zijn beurt naïeve vragen stellen. Vragen waar een ervarener persoon allang niet meer bij stilstaat. De jonge generatie krijgt veelal uitvoerende taken, in plaats van dat zij strategie en beleid bepalen. Waarom draaien we dat niet eens om? Ik denk dat dat nieuwe inzichten oplevert.’

‘Met Jong Leefomgeving en 2 andere *young professional*-netwerken organiseerden we onlangs een evenement: Generatie Ondergronds. De jongeren bedachten het programma en iedereen was welkom om mee te doen. We speelden de Nationale bodem en ondergrond quiz. Naderhand analyseerden we de antwoorden.

Daaruit bleek dat kennis en ervaring de meest gewaardeerde kwaliteit is van de senioren. Junioren ergeren zich daarnaast vooral aan de onhandigheid van veel senioren met nieuwe informatietechnologieën. Ouderen stellen op hun beurt de frisse blikken van hun jongere collega’s op prijs. Hun beperkte grammaticale vaardigheden zijn juist een irritatiepunt. Verschillende generaties hebben dus verschillende kwaliteiten. Door samen op te trekken kun je die van elkaar benutten en zijn het eindresultaat en het proces daar naartoe beter.’

Het netwerk Jong Leefomgeving bestaat nu 5 jaar. Waar valt nog winst te behalen? ‘Bij het onderwijs’, zegt Osinga resoluut. Het onderwijs lijkt nauwelijks betrokken bij de Omgevingswet. We hebben daarom een oproep gedaan bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de hbo-raad en de VSNU, de vereniging van Universiteiten.

We hoopten dat zij onderwijsinstellingen ervan zouden overtuigen om de Omgevingswet op te nemen in het curriculum. Maar dat leverde weinig respons op. Hopelijk komt daar verandering in. Wij hebben in ieder geval een signaal afgegeven. In de loop van 2017 gaan we daarmee verder. Want als jongeren nu geen gevoel krijgen bij de wet, weten zij als het zover is totaal niet wat zij straks met de wet moeten.’

Hartstikke spannend

Veel professionals die straks met de wet moeten werken, zijn zich gelukkig al wel bewust van

wat hen straks te wachten staat, merkt Osinga. 'Verschillende gemeenten experimenteren met een omgevingsplan of omgevingsvisie. Je kunt al prima nadenken waar je de komende vijftig jaar mee aan de slag wil.

'Daar hoeft je niet mee te wachten tot de wet daadwerkelijk haar intrede doet.' Dat is precies waarom hij zich zo graag inzet: 'Ik kan mij nu wel verdiepen in de 'oude' regelgeving, maar ik vind het een grotere uitdaging om me voor te bereiden op wat er over drie jaar komen gaat. Dat is hartstikke spannend.'

Waarom dat zo spannend is? 'De Omgevingswet is iets nieuws en juist daarom voor jonge professionals een mooie gelegenheid om op aan te haken. Om zich te profileren. Er moet nog veel gebeuren voordat deze nieuwe manier van denken praktijk is. Daarvoor moeten we soms heilige huisjes omtrappen.' Osinga verwijst naar Bodembreed, het grootste bodemcongres van 2016. 'Meer dan de helft van de bezoekers sprak zich negatief uit over de Omgevingswet. Dat vind ik schokkend en daar wil ik wat aan doen.'

Nu al werken in de geest van de Omgevingswet is nuttig en leerzaam

Interview met Tjeerd Kampstra, programmadirecteur bij het Interprovinciaal Overleg (IPO) en verantwoordelijk voor de implementatie van de Omgevingswet bij de provincies.

De twaalf provinciesecretarissen zijn de opdrachtgever van Tjeerd Kampstra en in elke provincie is een projectleider aangesteld. 'Met deze contactpersonen werk ik aan het implementatietraject, stem ik de voortgang af en bespreken we wat er nog moet gebeuren. Twee keer per jaar ga ik bij elke provincie op bezoek en gaan we in gesprek over wat er de komende periode aan zit te komen en inventariseren we waar de organisatie behoefte aan heeft. Samen moeten we ervoor zorgen dat de 12 provincies eind 2018 in staat zijn om de nieuwe wet uit te voeren.'

Verschillende mensen, culturen en werkwijzen

'Het contact met de twaalf provincies maakt mijn rol erg interessant. Ik heb te maken met 12 verschillende organisaties die allemaal anders werken en in 2018 allemaal klaar moeten zijn om met de Omgevingswet te werken. Ik kom verschillende mensen, verschillende culturen en verschillende werkwijzen tegen en dat is boeiend en leuk.'

De nieuwe werkwijze onder de knie krijgen

Voor de komende jaren zijn verschillende fases gemarkeerd. 'We zijn nu met elkaar aan het

onderzoeken wat het werken met de Omgevingswet inhoudt. Dit jaar willen we vooral de kennis die nodig is verzamelen en uitwisselen. Ook starten we met een aantal experimenten en pilots en willen we al gaan werken volgens de wet en deze werkwijze onder de knie krijgen. En 2018 is dan het jaar waarin we echt van start gaan en de provincies klaar moeten zijn om volgens de Omgevingswet te werken.'

Ervaren wat de wet betekent voor de werkprocessen

Om alles in 2018 goed te laten verlopen zijn verschillende provincies nu al samen met andere overheden als gemeenten, waterschappen en omgevingsdiensten aan het experimenteren. 'Zij doen ervaring op met de werkwijze volgens de nieuwe wet en oefenen bijvoorbeeld de vergunningsaanvraag voor de bouw van een ziekenhuis. Zo zien ze wat het werken in de geest van de Omgevingswet betekent voor de werkprocessen. De organisaties zijn samen aan zet, er vindt vroegtijdig afstemming plaats en dit gezamenlijke traject wordt belangrijker dan het verlenen van de vergunning zelf.'

Tjeerd Kampstra verwacht dat de experimenten helpen bij het vormgeven van de samenwerking tussen provincies en andere partijen. 'Bij mijn rondgang langs de provincies zie ik de voortgang en hoe de werkprocessen gaan veranderen. Samen met anderen oefenen en ervaring opdoen is nuttig en leerzaam.'

'Niet het instrument maar hoe je ermee omgaat, is het belangrijkste'

Sinds juni is Arjan Nijenhuis Verandermanager Omgevingswet voor het Rijk. Zodoende maakt hij ook deel uit van de Programmaraad van het programma Aan de slag met de Omgevingswet. 'Van de zomer ben ik begonnen met een ronde langs de betrokken departementen, eigenlijk begin ik nu pas echt', vertelt Arjan op de 20^e verdieping bij BZK met een adembenemend uitzicht over de stad. Een nieuwe functie, maar de Omgevingswet is dat voor hem allerminst. Arjan was tot voor kort voor velen het gezicht van de Omgevingswet.

'Vanuit de Hoofddirectie van Rijkswaterstaat stond ik destijds met collega's van de Rijksplanologische Dienst aan de wieg van de Tracéwet. Die kun je, met haar efficiënte en geïntegreerde procedures, best beschouwen als een vroege voorloper van de Omgevingswet. Net als meer recent de Waterwet en de Wabo', legt Arjan uit. Dus de Omgevingswet is helemaal niet zo bijzonder? 'Oh zeker wel', vervolgt Arjan gepassioneerd, 'het juridisch stelsel

voor de fysieke leefomgeving vergeleken we bij het ministerie van IenM wel met een fietsband die te vaak was geplakt. Door alle reparaties was het ding niet meer rond en de rek eruit. Het functioneerde niet meer. We zijn toen opnieuw begonnen met het inrichten van het stelsel. Daarbij hebben we natuurlijk de goede dingen meegenomen.'

'De Omgevingswet bundelt 26 wetten en de honderden uitvoeringsregelingen worden ook gebundeld en versoberd. Die omvang is bijzonder en dat hebben we op het ministerie ook niet alleen gedaan. Aan de wet schreven talrijke experts uit de praktijk mee, van gemeenten, provincies en waterschappen. Nu gebeurt het vaker dat een wet een coproductie is, maar ook hier was de schaal waarop bijzonder. Het resultaat kun je zien in de hoge kwaliteit van de Omgevingswet en het draagvlak dat er in de volle breedte voor is. In de Tweede en Eerste Kamer is er geen grote oppositie tegen de wet geweest en was er grote waardering voor het hele proces', zegt hij trots.

Aandachtspunt

'Een belangrijk aandachtspunt bij de Omgevingswet is dat we niet in de reflex schieten dat we binnen de kortste keren weer alles hebben dicht geregeld. De wet biedt ruimte aan initiatieven en nodigt uit om met elkaar in goed overleg te gaan over onze leefomgeving. Daarbij kijken we integraal naar de fysieke ruimte en beschouwen bijvoorbeeld al vroeg in het proces de impact op de gezondheid. Goed samenwerken met elkaar is de sleutel tot succes. Niet het instrument, maar hoe je ermee omgaat is belangrijk', benadrukt Arjan.

Samenwerken

Na de gemeente Amsterdam werkte Arjan een aantal jaar bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat en vervolgens bij VROM, die samen IenM werden. De afgelopen vijf jaar was hij plaatsvervangend directeur van Eenvoudig Beter, dat de stelselherziening trekt. Van het ontwerpen van de wet, houdt hij zich nu bezig met de implementatie. Is dat heel anders? 'Ik wil graag zien hoe de Omgevingswet in de praktijk werkt en de invoering van de wet ondersteunen. Het is interessant om het nu vanuit deze kant te bekijken. En ook in mijn nieuwe functie komt het weer neer op de kracht van samenwerken. Met de departementen en in het programma Aan de slag met de Omgevingswet natuurlijk ook met de andere koepels: de gemeenten, provincies en waterschappen. En dat is altijd interessant,' stelt Arjan. Zo enthousiast en betrokken als hij is, kan goed samenwerken geen grote problemen voor hem opleveren. Zijn er misschien mensen waar hij een beetje moeite mee heeft? 'Nee, eigenlijk niet', zegt Arjan meteen, 'het is het constructiefst en prettigst als mensen uitgaan van kansen, dus alleen tegen ge-'ja maar' heb ik bezwaar!'

Blogs & praktijkverhalen

Doe inspiratie op door blogs en de eerlijke praktijkverhalen van anderen te lezen.

- [Blogs](#)
- [Praktijkverhalen](#)

Colofon

URL: <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/implementatie/ervaringen/interviews/>

Datum: 26 april 2024

Dit is een publicatie van:

Aan de slag met de Omgevingswet

www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl

Organisatie

Het Programma Aan de slag met de Omgevingswet is een samenwerkingsverband van Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO), Unie van Waterschappen (UvW) en het Rijk. Het programma ondersteunt overheden, maatschappelijke partners, bedrijven, initiatiefnemers en belanghebbenden om te kunnen werken met de wet.